

Pr. Cătălin Varga

Răscumpărare și Îndreptare:
Scurte Explicații Exegetice la Apostolul Duminicilor de peste an

2017

Abrevieri

ABC - The Anchor Bible Commentary
ABD - The Anchor Bible Dictionary
ACCS - Ancient Christian Commentary on Scripture
AR - Altarul Reîntregirii
AS - Astra Salvensis: Revistă de istorie și cultură
AȘFTO Cluj-Napoca – Anuarul Științific al Facultății de Teologie Ortodoxă. Cluj-Napoca
BBC – Blackwell Bible Commentaries
BECNT – Baker Exegetical Commentary on the New Testament
BZNTW – Beihefte zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft
CEXEL – Comentariile Exegetice Logos la Vechiul Testament
CN - Cugetări Nemuritoare
CNT – Commentaire du Nouveau Testament
CSCO - Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium
CTR - Criswell Theological Review
EIBMBOR – Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
FCNT - Fathers of the Church: A New Translation
GB - Glasul Bisericii
HCHCB – Hermeneia. A Critical and Historical Commentary on the Bible
HNTC – The Two Horizons New Testament Commentary
ICC – The International Critical Commentary
JBL - Journal of Biblical Literature
LW - Luther's Works
MA - Mitropolia Ardealului
MLDNT – Monumenta Linguae Dacoromanorum. Novum Testamentum
NAC – New American Commentary
NCBC – The New Cambridge Bible Commentary
NIBC – New International Biblical Commentary
NICNT – The New International Commentary on the New Testament
NIGTC – New International Greek Testament Commentary
NIVAC – New International Version Application Commentary
NPWF - Nicene and Post-Nicene Fathers
NTL – The New Testament Library

O – Ortodoxia
PG – Patrologia Grecae
PSB – Părinți și Scriitori Bisericești
R - Renașterea
RB - Revue Biblique
RT – Revista Teologică
SBIR – Societatea Biblică Interconfesională din România
SC - Sources Chrétiennes
SNTSMS – Society for New Testament Studies Monograph Series
SP - Sacra Pagina
ST - Studii Teologice
SUBBTO - Studia Universitatis Babes-Bolyai Theologia Orthodoxa
T – Tabor
TB - Tyndale Bulletin
TV - Teologie și Viață
WBC – Word Biblical Commentary

Prefață

Părintele Cătălin Varga ne oferă în acest volum o interpretare a Apostolelor Duminicale. Este o lucrare necesară, din mai multe motive.

În primul rând, în pericopele apostolice, din Faptele Apostolilor, din Epistolele Sfântului Apostol Pavel și din Epistolele sobornicești, ni se oferă o suită de texte de cea mai mare importanță pentru cunoașterea și aprofundarea învățăturii apostolice. Luăm contact direct cu ceea ce învățau Sfinții Apostoli și ucenicii lor, cu ceea ce constituia învățătura doctrinară și morală a Bisericii epocii primare. Suita Apostolelor de pe parcursul unui an, chiar dacă nu acoperă întreg textul scrierilor noutestamentare amintite, ne oferă totuși, în ce privește conținutul, o selecție și o antologie completă a învățăturii acestor scrieri apostolice.

În al doilea rând, pericopele Apostolelor duminicale (ca și cele ale sărbătorilor, de altfel, și, în bună parte, ale celorlalte zile ale anului bisericesc) nu sunt alese la întâmplare. Ele au legătură cu pericopa evanghelică a zilei (adică cu Evanghelia ce se citește imediat după Apostol) și contribuie la aprofundarea învățăturii cuprinsă în acea Evangheliie. Astfel încât, tâlcuitorul Evangheliei duminicale va putea oferi cu adevărat o învățătură valoroasă și de profunzime numai făcând recurs și la Apostol. Ignorarea Apostolului de către tâlcuitorul Evangheliei este o lipsă și o greșală. Cum am putea lipsi pe ascultători de importante, bogate și minunate învățături și aprofundări pe care le cuprind pericopele Apostolului?

Spre împlinirea la măsura cuvenită a acestui deziderat, cărțile de predici de calitate fac totdeauna recurs și la cuprinsul Apostolului zilei, sau măcar la unele dintre ideile, afirmațiile și argumentele cuprinse în Apostol, făcând, bineînțeles, legătura cu Evanghelia sau cu tema predicii inspirată din pericopa evanghelică. Căci, din nefericire, chiar credincioșii familiarizați cu textele Evangheliilor, sunt foarte puțin introduși în scrierile apostolice și de multe ori, pleacă de la Biserică fără a fi reținut cât de cât, sau fără o cunoaștere adecvată a ceea ce s-a citit la Apostol. Iar aceasta este o lipsă, cu consecințe serioase în ce privește cunoașterea mai serioasă și aprofundată a învățăturii apostolice de către credincioși. Însă, de această învățătură avem cu toții nevoie, atât pentru minte, cât și pentru viață, pentru trăirea în practică a învățăturii mântuitoare.

Pentru a ajuta o valorificare adecvată a pericopelor Apostolelor în predică și în cateheză, au apărut și înainte tâlcuiri ale acestora. Amintesc aici două volume, o lucrare românească originală și o traducere. Prima este lucrarea Părintelui Profesor Nicolae Petrescu, *Explicarea Apostolelor Duminicale*. Manual pentru Seminariile teologice, București 1975, 351 p. O lucrare serioasă, care, iată, zeci de ani și-a împlinit menirea și continuă să și-o împlinească, deși aparține generației anterioare și mulți din actuala generație nu prea știu de ea. A doua este cartea Părintelui James Thornton, *Din Apostol citire...Predici la Apostol în Duminicile de peste an*, trad. din limba engleză de Radu Hagi, Ed. Cartea ortodoxă/Ed. Egumenița, f. a.

Cartea Părintelui Cătălin Varga oferă însă perspective noi, de mare valoare și de mare actualitate. Este, în primul rând, cartea unui autor al generației actuale, deplin și adânc conștient

de lipsurile acestei generații în ce privește cunoașterea învățăturii apostolice, dar și de provocările tot mai mari și mai grele ale veacului de față. Această nouă abordare a pericopelor pe care le auzim în Apostolele duminicale, fără a intenționa să cuprindă toate aspectele interpretative ale diferitelor texte, le reține pe cele mai incitante și, mai ales, pe cele care oferă răspunsuri concrete la întrebările privind credința și viața creștină în actualitate.

Aceste tâlcuiri au multiple valențe. Ele dovedesc, în primul rând, cât de actuală și cât de vie este învățătura apostolică pentru omul modern. Nimic nu este perimat, nimic nu este depășit, nimic nu este superfluu în textele vechi de două mii de ani ale marilor și dumnezeieștilor învățători ai primei generații creștine. Această actualitate este excelent ilustrată în cartea de față. Cititorul va putea descoperi, iară și iară, cât de mult îl privește tot ceea ce învață Apostolii și primii ucenici ai lor, făclii purtătoare ale luminii lui Hristos-Dumnezeu.

Pe de altă parte, tâlcuirile Părintelui Cătălin sunt ancorate în ceea ce constituie marea Tradiție a Bisericii, adică în textele liturgice și în scrierile patristice. Astfel încât, de fiecare dată, ni se pun în fața ochilor sufletești înțelegeri de mare profunzime teologic-mistică și deplin autoritative, atât prin proveniența lor, cât și prin intenția, prin scopul lor, care este mântuirea cea veșnică, în Hristos Iisus și în Biserica Sa. Trăim într-o epocă superficială din punct de vedere spiritual, ba chiar ușuratică, în care și mulți dintre pretinșii predicatori creștini vin cu învățături și interpretări superficiale sau chiar cu totul eronate, cei care-i urmează rătăcind de la adevăr și datorită acestora. Cât de important este să alegem bine și să ne lăsăm călăuziți pe calea cea curată și mântuitoare a învățăturii Domnului Hristos!

Dar cartea de față oferă și o perspectivă adânc ancorată în problematica actuală și în abordările actuale în ce privește interpretarea biblică. Interpretările pericopelor apostolice au apărut inițial în foaia „Iisus Biruitorul”, săptămână de săptămână, astfel încât autorul a fost în priză, pe parcursul unui an întreg în ce privește variatele aspecte ale situației lumii contemporane, cu provocările pe care acestea le ridică în ce privește propovăduirea și trăirea Evangheliei. De unde, ancorarea evidentă și permanentă a acestei lucrări în problematica vremii pe care o trăim. Dar tâlcuirile Părintelui Cătălin sunt actuale și prin recursul la lucrări ale epocii moderne și contemporane. Vom întâlni la fiecare pas în această carte, pe lângă citatele și referințele patristice, și citate din autori contemporani, unii dintre ei bine cunoscuți și larg recunoscuți ca cercetători ai Sfintelor Scripturi.

Recomand cu bucurie această carte tuturor cititorilor doritori de a cunoaște mai îndeaproape, cu folos sufletesc, învățătura apostolică. „Celor care învață” și „celor care se învață” (cf. Gal 6,6), deopotrivă.

Pr.Prof.Univ.Dr. Vasile Mihoc

Cuvânt înainte

Nevoia întocmirii unei serii de meditații exegetice la pericopele apostolice duminicale ale Bisericii noastre Ortodoxe, este mai mult decât stringentă, într-un context în care nu se găsesc aproape deloc astfel de preocupări în literatura biblică românească. Credinciosul de rând intră în Sfânta Biserică duminică dimineața, iar către mijlocul Sfintei Liturghii, observă cum un tânăr teolog pedant, părăsește la un moment dat strana în timpul intonării cântării liturgice „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi”, și se îndreaptă agale sub policandru, ținând deschisă în mâini o carte mare neagră, intitulată „Apostol”. Din păcate, creștinul de rând nu reușește să înțeleagă aproape nimic din ceea ce i se citește. Dacă totuși se depășește această sincopă, cazurile sunt tot mai rare, și ascultătorul reușește să perceapă cuvintele pericopei apostolice, întâlnește serioase probleme atunci când vine vorba înțelegerii lor în context. Se naște o lume cu totul nouă, unde teme ca (îndreptățirea prin credință, lucrarea virtuților, actualizarea stării de sfințenie dobândită la sfântul Botez, roadele îndreptării, Arhiereul bunătăților celor veșnice, harul și păcatul, chemarea și alegerea sfinților, cincizecimea ioanină și cea de la Rusalii, apostolat și kerygmă, făptura cea nouă, experiențele extatice ale credinței lucrătoare, îndemnuri pastorale și parenetice, războiul cel nevăzut, dreptatea lui Israel și dreptatea lui Hristos etc.) devin o adevărată nebuloasă. Toate aceste teme sunt sintetizate în cadrul acestor meditații exegetice propuse publicului larg.

Cartea aceasta vine întru întâmpinarea neînțelegerilor care se nasc de la o pericopă apostolică la alta, cititorul având în fața ochilor un model de interpretare a textului, ce pare atât de dificil de înțeles la prima vedere. Am încercat pe cât mi-a permis textul, să concentrez exegeza pe spațiul a maxim câteva pagini, astfel încât lectura să nu pară greoaie, bineștiind că cititorul nostru, trăiește în secolul vitezei iar răbdarea celor mai mulți a devenit astăzi o virtute rară. De asemenea, am încercat să nu apelez prea des la textul în original al apostolelor, tocmai pentru a ușura înțelegerea. Acolo unde totuși am ales să forez în textul grecesc, a fost tocmai pentru că era de certă importanță limpezirea nuanțelor originale, care din păcate se diluează prin exercițiul traducerii.

Cartea aceasta însumează seria de meditații la textele apostolice duminicale de peste an, pe care le-am publicat în săptămânalul duhovnicesc „Iisus Biruitorul” în decursul anului 2017, organul de presă central al asociației „Oastea Domnului” din cadrul Bisericii Ortodoxe Române, asociație misionar duhovnicească ce funcționează cu aprobarea Sfântului Sinod. Textele din carte sunt vizibil îmbunătățite față de cele publicate în ziar, fiindcă de data aceasta spațiul n-a mai reprezentat o problemă editorială. De aceea, am ales să depășesc limita de o pagină și jumătate a modelului standard, acolo unde textul era prea bogat în idei, și de asemenea am optat să inserez în textul sursă, cele mai sugestive din punctul de vedere al relației cu întregul, dintre versetele citate, pentru a înlesni procesul lecturării. Am considerat că în aparatul critic trebuie să rămână doar sursa bibliografică din care m-am inspirat.

Meditațiile au fost rânduite în cuprinsul acestei cărți, după ordinea exactă a duminicilor anului civil 2017, începând cu prima duminică din ianuarie și sfârșind cu ultima din decembrie. Am optat astfel, pentru a reda cu exactitate fluxul de gândire apostolică a Bisericii, fiindcă dincolo de faptul că numerotarea duminicilor după Rusalii nu curge în mod liniar, important este că se păstrează narațiunea mântuirii noastre de la o duminică la cealaltă, în funcție de perioada liturgică ce străbate anul. Cu privire la trimiterile bibliografice ce compun aparatul critic al cărții noastre, am preferat să le redau de fiecare dată sub forma lor întreagă, chiar dacă unele dintre ele se repetă, excluzând clasicul sistem de notare (*idem, ibidem, op. cit.*) tocmai pentru ca cititorul să aibă în fața ochilor, la fiecare meditație, toate detaliile tehnice ce compun cartea respectivă (editură, oraș, an). Astfel, se ușurează munca de căutare a cărții pentru lecturi suplimentare. De asemenea, am ales citarea versiunii Bibliei Înaltului Bartolomeu pentru fiecare verset biblic întâlnit, deoarece consider, că este cea mai exactă traducere după originalul grecesc, de care dispune la ora actuală Biserica Ortodoxă Română.

Aceste scurte meditații scrise de la inimă la inimă, nădăjduiesc că îți vor fi un prieten pe calea înțelegerii lumii biblice a lui Dumnezeu, dragă cititorule, iar înțelegând mesajul, să poți să te apropii și mai mult de Cer și Creator.

Autorul

Introducere

Predica Sfinților Apostoli reflectă în esența ei *kerygma* Bisericii primare, revelată direct sau indirect sub călăuzirea Sfântului Duh. Sfântul Apostol Pavel spre exemplu, prezintă propovăduirea apostolică fiind în strânsă comuniune cu misiunea Bisericii: „*Oricine va chema numele Domnului se va mântui. Dar cum vor chema numele Aceluia în Care încă n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de Care n-au auzit? Și cum vor propovădui de nu vor fi trimiși? Dar nu toți s-au supus Evangheliei, căci Isaia zice: Doamne cine a crezut celor auzite de la noi? Prin urmare, credința este din auzire, iar auzirea prin Cuvântul lui Hristos*” (Romani 10, 13-17). Cuvântul are puterea pe de o parte, de a-i întări pe creștini în credință, de a-i face să crească în sfințenie, iar pe de altă parte, deține puterea de a converti pe cei care nu sunt creștini, oferindu-le deci, și lor posibilitatea de a participa la aceea moștenire la care sunt cu toții invitați. Cuvântul își manifestă puterea sa în viața pământească a creștinilor, și va fi garanția fiecăruia în ceea ce privește fericirea pentru cei aleși, după momentul morții. Motivul zidirii, se referă la existența pământească a creștinilor (particulară și comunitară), iar cel al moștenirii, la viața veșnică¹. În cazul de față, propovăduitorul luând postura unui *înțelept care construiește întru eternitate*, alege să-și consolideze credința la temelia Logosului lui Dumnezeu (Ioan 1, 1-3) comunicat nouă oamenilor, creaturilor raționale², gest care avea să interfereze istoriei, devenind icoana credinciosului de mai târziu. Valoarea sacramentală a Cuvântului o înțelegem noi creștinii cel mai bine, deoarece creștinismul este în sinea lui o religie a cuvântului³. Fie că el îmbracă forma unor adevăruri revelate, fie o mărturisire de credință sau o rugăciune, Cuvântul instrumentează forma prin care Dumnezeu Se coboară la oameni (Ioan 1, 14) pentru a-i ridica la Sine. Părintele John Breck⁴ vede în substraturile Cuvântului o unitate tainică, și anume tăcerea (Dumnezeu *vorbește din tăcere*) prin intermediul căreia, creează întregile structuri ale creației.

Trebuie să recunoaștem însă și o prioritate cronologică a slujirii învățătoarești, după cum ne învață Însuși marele Propovăduitor Iisus Hristos: „*Mergeți așadar, și faceți ucenici*”⁵ din toate

¹ Constantin Preda, *Propovăduirea Apostolică. Structuri retorice în Faptele Apostolilor*, EIBMBOR, București, 2005, pp. 34-35.

² Logosul, așa cum este dezvăluit el în prologul ioaneic, fiind drept Fiul lui Dumnezeu – ca revelație a Tatălui, joacă un rol important în istoria creștinismului. Unele voci moderne înclină să creadă că doctrina Logosului este întemeiată pe relatarea din Facere, avându-și însă rădăcinile în baza oralității scrierilor sapiențiale; alții identifică Logosul ioaneic în expresia *Dabar Yahve* a Vechiului Testament (Isaia 55, 10-11; *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 18, 15-16); creștinii însă s-au folosit de acest termen pentru a evoca revenirea lui Mesia, deși, mult mai recentă este dogma preexistenței Fiului (Logosului) din Tatăl. A se vedea Ioan Chirilă, “Despre Logos, Creație și re-creație”, în *SUBBTO*, nr. 2, 2008, pp. 96-97.

³ Ioan C. Teșu, “Valoarea sacramentală a Cuvântului”, comunicare susținută în plenul Conferinței Naționale *Text și Discurs Religios*, ediția I-a, Iași (5-6 decembrie 2008).

⁴ John Breck, *Puterea Cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, EIBMBOR, București, 1999, p. 7.

⁵ Verbul grecesc *matheteusate* este unul destul de rar întâlnit în cărțile Noului Testament, el putând fi echivalat cu acțiunea de a evangheliza, ideea textului este una forte: *propovăduiți în așa mod în care toate neamurile să devină ucenici ai lui Iisus*. De aceea traducerea corectă pe care o propunem este: „faceți ucenici”. A se vedea J.H. Moulton, G. Milligan, *Vocabulary of the Greek Testament*, Hodder and Stoughton, London, 1930, p. 385.

neamurile, botezându-i în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-i să păzească toate câte vi le-am poruncit. Și iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul lumii” (Matei 28, 19-20)⁶. Mesajul Sfântului Apostol Matei rămâne același, pentru toate rasele și culturile pământului, omul devine ucenic în urma predicării Cuvântului de către oamenii lui Dumnezeu. Acesta, ascultând Evanghelia, se căiește de trecutul vieții sale păcătoase, și se apropie cu pocăință de Mântuitorul Hristos, născându-se la o viață nouă prin intermediul Sfântului Botez, și rămânând statornic în credință. După cum bine putem observa, imediat după Botez, vin învățătura și ascultarea. Fără o învățătură concretă, ucenicia devine confuză, o pradă a sentimentelor și predispusă la erezii⁷. Biserica timpurie a insistat asupra faptului că, înainte ca persoana căreia i-a fost predicată Evanghelia să fie admisă în sânul ei, aceasta să dea dovadă de o pocăință autentică și de o cunoaștere elementară a învățaturii apostolice. Având în vedere că după Înălțarea lui Hristos a existat o anumită ezitare din partea apostolilor în a predica Evanghelia printre neamuri (Fapte 10, 14), unii consideră că Marea trimitere misionară mateiană este un mit, sau că Biserica a uitat repede de ea⁸. Mai mult decât atât, părintele Vasile Gordon amintește despre pericolul diluării *kerigmei* apostolice de către “evangelizările” așa numiților predicatori ai Evangheliei lui Hristos, veniți din toate colțurile lumii ca o avalanșă peste sufletul statornic ortodox al românului frumos la chip. România este considerată de acești misionari o *terra misionis* sau un fel de ogor încă nelucrat care trebuie, potrivit concepției lor, să fie adus degrabă „la Domnul”. Plini de zel misionar, acești propovăduitori, predică prin toate locurile cu Biblia în mână, folosind un limbaj alambicat dar bine exersat⁹.

Predica apostolică, spre deosebire de propovăduirea acestor falși „misionari” ce ne invadează teritoriul curat al Ortodoxiei noastre milenare, este de fapt un autentic act liturgic, căci predica creștină este în același timp parte integrantă a cultului divin. Așa s-a petrecut încă din timpurile creștinismului primar, unde adunările de cult (Fapte 12, 5) aveau următoarele momente liturgice: frângerea pâinii, rugăciunea și lauda adusă lui Dumnezeu, lecturile din Scripturi, **predica** și cântările religioase unite cu agapele frățești¹⁰. Una dintre mărturiile cele mai aproape ca timp de modul în care se desfășurau adunările de cult, o avem de la Sfântul Iustin Martirul și Filozoful¹¹ care spune:

*“Și în ziua numită a soarelui se face reuniunea în același loc a tuturor celor din orașe și din sate și se citesc memoriile apostolilor și scrierile profeților până când se poate. După care, când cel care citește încetează, **întâi-stătătorul face prin cuvânt povățuirea și chemarea la imitarea acestor frumoase lucruri.** După care ne ridicăm în picioare și înălțăm toți rugăciuni în comun... când încetăm rugăciunea se aduce pâine și vin cu apă,*

⁶ *Noul Testament. Evanghelia după Matei*, Introducere, traducere, comentariu și note patristice de Cristian Bădiliță, Editura Curtea Veche, București, 2009, p. 131.

⁷ Gerhard Maier, *Evanghelia după Matei*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2000, p. 1024.

⁸ William Hendriksen, *Evanghelia după Matei*, Editura Reformatio, Oradea, 2006, pp. 900-901.

⁹ Vasile Gordon, *Introducere în Omiletică*, Editura Universității din București, 2001, p. 16.

¹⁰ Vasile Gordon, *Introducere în Omiletică*, p. 17.

¹¹ Justin, *Apologie pour les chrétiens*, coll. SC, vol. 507, Cerf, Paris, 2006, pp. 163-164.

iar întâi-stătătorul înalță în chip asemănător, pe cât îi stă în putință, rugăciuni și mulțumiri, iar poporul aclamă spunând Amin, și se face distribuirea și împărțășirea fiecăruia din Darurile cele euharistice, iar celor ce nu sunt de față li se trimite prin diaconi”.

Această apologie a Sfântului Iustin, ne oferă prima descriere sumară dar precisă a Liturghiei creștine, unde adunarea de cult se deschidea cu o serie de lecturi citite din profeții Vechiului Testament dar și din scrierile Sfinților Apostoli, urmate mai apoi de **predică** și îndemn, și de rugăciuni comune, care este de fapt o formă creștină de cult sinagogal, spune părintele Ică jr.¹². Cele mai vechi cântări religioase întrebuințate în cultul creștin sunt psalmii biblici, al căror uz liturgic este moștenit din cultul iudaic. Cei dintâi și cei mai importanți psalmi folosiți în cultul Bisericii primare, au fost, fără îndoială, psalmii mesianici (*Psalmii* 2, 16, 21, 45, 72, 73, 110, 111) adică aceia prin care profetul David a profețit venirea, viața, activitatea, patimile, moartea și învierea Domnului. Acești psalmi erau folosiți în cadrul cultului divin zilnic, seara și dimineața și la toate celelalte slujbe, cântarea psalmilor alterna cu lecturi biblice și diverse rugăciuni¹³.

Dinamica propovăduirii apostolice are la baza ei, proclamarea și atestarea tainei lui Hristos Cel Răstignit și Înviat, mister actualizat în anamneza euharistic-liturgică a Bisericii, spune același părinte Ică jr.¹⁴. De fapt, *kerygma* apostolică, pe acest mister hristic se bazează în propovăduirea ei. Odată deveniți creștini, ei se hrăneau constant cu învățătura apostolilor (*didachē ton apostolon*) fie pe cale orală prin **predicile** întâi-stătătorilor Bisericii în adunările de cult, fie printr-o continuă lecturare a scrierilor apostolice. În cartea “Faptele Apostolilor” ni se spune că „în fiecare zi, în templu și acasă, nu încetau (Apostolii) să învețe și să-L binevestească pe Iisus Mesia” (*Faptele Apostolilor* 5, 42). Această activitate a Apostolilor se desfășura pe două planuri: în primul rând ei se adresau necreștinilor, cărora le proclamau *kerygma*, al cărei conținut esențial era Evanghelia lui Iisus Hristos. În al doilea rând, ei se adresau comunității creștine, pe care o instruiau continuu, oferindu-i o cateheză aprofundată. Într-un alt text din cartea “Faptele Apostolilor” ni se spune că Apostolul Pavel „luându-i de-o parte pe ucenici, le vorbea zilnic în școala lui Tiranus” (*Faptele Apostolilor* 19, 9). Cunoaștem de asemenea, tot din istorisirile Sfântului Evanghelist Luca, episodul frângerii pâinii la Troa și al învierii lui Eutihie (*Faptele Apostolilor* 20, 7-12) unde ni se relatează despre predica neobosită a marelui apostol până către revărsatul zorilor¹⁵. Expresia *didachē ton apostolon* nu indică doar aprofundarea credinței creștine care fusese acceptată și mărturisită odată cu primirea Botezului, ci mai mult decât atât, vrea să evidențieze propovăduirea apostolică în deplinătatea ei, devenită normativă pentru întreaga Biserică. În același timp, această învățătură se baza pe o modalitate nouă de recitare și interpretare a Scripturilor Vechiului Testament, după exemplul Domnului Înviat (*Luca* 24, 27),

¹² Ioan I.Ică jr., *De la Dionisie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului – integrala comentariilor liturgice bizantine*, Editura Deisis, Sibiu, 2011, pp. 63-64.

¹³ Ene Braniște, *Liturgica Generală*, EIBMBOR, București, ²1993, p. 706.

¹⁴ Ioan I.Ică jr., *Canonul Ortodoxiei*, vol. 1: Canonul apostolic al primelor secole, Deisis/Stavropoleos, 2008, p. 69.

¹⁵ Constantin Preda, “Frângerea pâinii la Troa și învierea lui Eutihie”, în *ST*, nr. 1-2, 1999, pp. 117-131.

pentru o mai aprofundată înțelegere a sensului istoriei mântuirii în raport cu comunitatea creștină. Din această adâncire a *kerygmei* apostolice s-a născut marea Tradiție (*paradosis*) a credinței, care mai târziu se va cristaliza în cărțile canonice ale Noului Testament, în special în Evangheliile. Sfântul Apostol și Evanghelist Luca, vrea să demonstreze prin cea de a doua sa scriere, faptul că prima comunitate creștină se hrănea și creștea odată cu Logosul evanghelic pe care îl medita și îl adâncea neîncetat – aceasta constituia mai ales o componentă misionară a comunității apostolice¹⁶.

Textul din *Romani* 10, 17: “*Prin urmare, credința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos*”, reprezintă mărgăritarul cel de mare preț al propovăduirii creștine, este toposul ce reunește toate datele Revelației sau a istoriei mântuirii ca întreg. Acest verset paulin dezvoltă punctele cu adevărat importante ale comuniunii depline ce se realizează între receptor și emițător, între omul care-l învie pe semenul său la o nouă viață, este după cum spuneam, un *eu* al comuniunii¹⁷. Este de fapt taina pe care avea să o relanseze contemporaneității noastre, părintele D. Stăniloae¹⁸:

“Omul răspunde de semenul său. Am văzut însă că stabilirea relației de eu-tu se realizează prin credință. Cel ce mă cheamă la comuniune o face prin credință, fiindcă deși nu vede, crede că poate trezi în mine un subiect capabil de comuniune. Dacă voi crede și eu în el, am fost înviat și comuninea s-a stabilit. Putința ca eu să cred, depinde și de silința mea, dar și de tăria credinței acelui în mine, de dragostea lui din credință. Cu cât mai puternică și mai rezistentă va fi credința lui, cu atât e mai sigur că voi crede și eu, și crezând voi învia ca eu al comuniunii, ca adevărat eu. Semenul meu trebuie să creadă tare ca să mă învie pe mine, iar eu la fel va trebui să mă silesc ca să pot crede în el, ca să pot învia și să devin un credincios adânc dacă vreau să salvez la rândul meu pe alții”.

Cercetătorul C.H. Dodd face binevenita distincție între „propovăduire” sau *kerygma*, care nu constituie decât primul anunț sau prima vestire a Evangheliei lui Hristos, și „învățătură” sau *didachē*, care constă în adâncirea ulterioară a datelor credinței, printr-o cateheză și formare permanentă a membrilor comunității¹⁹. Însă Evangheliile înseamnă totodată propovăduire și învățătură normativă, ea este proclamarea lui Hristos ca Domn și Împărat Care cheamă pe tot omul să-și conformeze viața sa potrivit învățăturilor Sale consemnate în Biserică.

Trebuie să mai amintim și faptul că propovăduirea sau predica apostolică, așa cum este ea înregistrată în cărțile Noului Testament, nu conține o definiție clară a ceea ce înseamnă Biserica.

¹⁶ Constantin Preda, “Modelul comunității apostolice în sumarele narative din Faptele Apostolilor 1-5”, în *O*, nr. 2, 2015, pp. 35-36.

¹⁷ Costachi Grigoraș, *Kerygma Apostolică în predica Sfântului Apostol Pavel*, Editura Trinitas, Iași, 2001, pp. 120-121.

¹⁸ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, Sibiu, 1943, p. 25.

¹⁹ Charles H. Dodd, *La predicazione apostolica e il suo sviluppo*, Paideia Editrice, Brescia, 1978 *apud* Constantin Preda, “Modelul comunității apostolice...”, p. 36.

Teologia eclesiologică a Bisericii primare s-a dezvoltat cu timpul dintr-o experiență vie a creștinismului apostolic cu Mântuitorul Iisus Hristos, de aceea noțiunile sau formulele bisericești pe care le conține Noul Legământ, sunt deduse din această experiență a vieții creștine²⁰. În Noul Testament cuvântul *ekklesia* apare de aprox. 114 ori, având mai multe sensuri. Pe lângă înțelesul de „adunare profană” a unei categorii etnice (*Faptele Apostolilor* 7, 38) mai are și alte sensuri²¹:

- “Biserica Universală” la care sunt raliată comunitățile singurate sau Bisericile regionale (*Matei* 16, 18; *Faptele Apostolilor* 5, 11; *Efesenii* 1, 22; *Filipeni* 3, 6; *Coloseni* 1, 18; *1 Timotei* 5, 16).
- „Biserica locală sau particulară” formată din creștinii unei anume cetăți, ca spre exemplu *Biserica cea care este sau Biserica din sau Bisericile lui Dumnezeu cele din Iudea sau Bisericile Macedoniei sau Bisericile lui Dumnezeu etc.* (*Romani* 16, 1; *Coloseni* 4, 16; *1 Tesaloniceni* 2, 14; *2 Corinteni* 8, 1; *2 Tesaloniceni* 2, 4). De precizat faptul că *Biserica locală* este întotdeauna Biserică, deoarece Biserica particulară este o prelungire cultică a Bisericii celei una a Mântuitorului Hristos.
- “Biserica este adunarea creștinilor în vederea săvârșirii cultului divin” (*Faptele Apostolilor* 14, 27; *1 Corinteni* 11, 18; *Coloseni* 4, 15). Uneori termenul *ekklesia* definește chiar locașul de cult unde se desfășoară Sfânta Liturghie (*1Corinteni* 16, 19; *Romani* 16, 5; *Coloseni* 4, 15).

Textele menționate mai sus reprezintă cele mai vechi dovezi care ni s-au păstrat despre modul în care au înțeles creștinii Bisericii mame, relația lor comunională cu Dumnezeu. Apostolul Pavel a preluat acest termen profan de *ekklesia* însă i-a oferit un sens profund creștin, exprimând prin el adunarea credincioșilor, în sensul de-a defini comuniunea acestora cu Dumnezeu. Prin urmare, în predica paulină, termenul acesta subliniază natura divină a Bisericii, și caracterul ei relațional cu Dumnezeu, iar genitivul *tu Theou* este mai mult decât relevant în acest sens. El exprimă în primul rând ființa Bisericii, dar în același timp, și o caracteristică specială a ei, care o deosebește de toate celelalte adunări profane, prin Liturghia euharistică a „frângerii pâinii”²². În Septuaginta, termenul apare de 80 de ori și este folosit pentru traducerea ebr. *qahal* și care înseamnă fie o reuniune oarecare cum este cazul în (*Psalom* 25, 4), fie adunarea poporului lui Dumnezeu (*qahal YHWH*) după cum observăm în (*Numeri* 19, 20; *Deuteronom* 23, 2)²³. Această comuniune a sfinților, pentru noi ortodocșii, prezintă solidaritate în dragoste și unitate de învățătură între membrii Bisericii văzute și de asemenea, legătura intimă dintre Biserica văzută și nevăzută, care împreună alcătuiesc Trupul cel tainic al lui Hristos. Mai mult decât atât, Apostolul Pavel ne-a învățat (*Coloseni* 1, 20) că și îngerii și puterile cerești sunt

²⁰ Johannes Zizioulas, *L'Eucharistie, l'Evêque et l'Eglise durant les trois premières siècles*, Theophanie Desclée de Brouwer, Paris, 1994, p. 63.

²¹ Grigorie T. Marcu, “Elemente de eclesiologie paulină”, în *MA*, nr. 1-3, 1961, p. 29.

²² Pédro Tena, “Eglise”, în *Dictionnaire de spiritualité-ascétique et mystique, doctrine et histoire*, Paris, 1958, col. 371.

²³ Vasile Mihoc, „Eclesiologia Noului Testament”, în *ST*, nr. 3-4, 1977, p. 234.

cuprinse în această Biserică una, în Hristos toți suntem împăcați, nu doar cei care sunt pe pământ, ci de asemenea, și cei care sunt în cer²⁴.

Predica apostolică, așa cum ne-a fost înregistrată ea într-o formă mult sintetizată în cuprinsul cărților Noului Testament, se bazează pe elementele tradiției orale și scrise, cu toate că discursul omiletic și retoric reflectă propriul gând creator al vestitorului lui, el se întemeiază în mare măsură pe mărturia ucenicilor lui Iisus, transmisă de la o generație la alta. Cu alte cuvinte atât predica apostolică cât și fixarea în scris a *kerygmei*, dă naștere în primul rând scrierilor Noului Testament, concepute în matricea Sfintei Tradiții creștine. Citind Cuvântul lui Dumnezeu, căutăm sens și credință, totuși numai prin ochii credinței putem înțelege cu adevărat Cuvântul. Credința este condiționată de Cuvânt, totuși interpretarea corectă a Cuvântului necesită credință. Iată ce spune în acest sens o poziție protestantă conservatoare:

“Cu cât învățăm mai mult din studierea Scripturii, cu atât ne distrugem sau lărgim presupuzițiile în moduri mai mult sau mai puțin importante. În esență, acest proces descrie natura învățării: interactivă, neîncetată, continuă. Studiind Biblia, credincioșii interacționează cu textul ei și cu Autorul ei, și ca rezultat, în timp își lărgesc înțelegerea”²⁵.

În gândirea patristică, adâncirea *kerygmei* apostolice se realizează doar prin lucrarea Sfântului Duh, Cel Care călăuzește Biserica și pe autorii ei inspirați în păstrarea și transmiterea elementelor esențiale ale predicății apostolice, conservate în sânul Tradiției. Fără inspirația Sfântului Duh, spune părintele J.Breck²⁶, Scriptura și Tradiția ar fi lucrări exclusiv omenești, lipsite de orice putere de a susține adevărul sau autoritatea. Sfinții Părinți insistă asupra faptului că un contact permanent cu Sfintele Scripturi este obligatoriu pentru toți creștinii, deoarece evlavia noastră cere o neîntreruptă hrănire cu pâinea cuvântului inspirat. Iată de pildă ce spune în acest sens una din omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur:

„De aceea, vă rog, să citim cu multă râvnă dumnezeieștile Scripturi, dacă vom citi des cele scrise în ele, ne vom îmbogăți și cunoștințele. Este cu neputință să rămâi fără de folos, când citești cu râvnă și mult dor dumnezeieștile cuvinte. Dacă nu avem om, care să ne fie dascăl, atunci Însuși Stăpânul, intrând de sus în inimile noastre, ne luminează mintea, ne lămurește cugetul, face lumină în cele tainuite, ne este dascăl al celor ce nu știm. Numai să vrem să facem tot ce depinde de noi... Așadar, să nu neglijăm citirea dumnezeieștilor Scripturi, ci să le citim des, fie de cunoaștem înțelesul Scripturilor, fie de nu-l cunoaștem. Citirea continuă ne ajută să ținem bine minte ce citim; adeseori, ceea ce

²⁴ Mircea Basarab, *Biserica în dialog. Studii biblice*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009, pp. 20-21.

²⁵ W.W. Klein, C.L. Blomberg, R.L. Hubbard, *Introduction to Biblical Interpretation*, Word Publishing, Dallas, Londra, 1993, p. 114.

²⁶ John Breck, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2008, pp. 26-27.

*nu putem înțelege ce citim azi, vom putea dintr-o dată înțelege mâine, dacă revenim și citim, pentru că bunul Dumnezeu ne luminează pe nevăzute mintea*²⁷.

La fel de inspirat și Sfântul Ioan Damaschin, rezumă foarte bine poziția patristică în ceea ce privește lecturarea Sfintelor Scripturi, atunci când scrie următoarele:

*„Toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu» și negreșit «și folositoare» (2 Tim 3,16). Încât este un lucru foarte bun și foarte folositor sufletului ca să cercetăm dumnezeieștile Scripturi. Întocmai ca un copac sădit la izvoarele apelor (Ps 1,3), tot astfel și sufletul udat cu dumnezeiasca Scriptură se îngrașă și dă rod copt, credința ortodoxă, se împodobește cu frunze totdeauna verzi, adică cu fapte plăcute lui Dumnezeu. Prin Sfintele Scripturi suntem îndreptați spre virtute și contemplație netulburată. În ele găsim îndemn spre orice fel de virtute și îndepărtare de la toată răutatea. Dacă suntem iubitori de învățătură vom fi și cu multă învățătură, căci prin silință, prin osteneală și prin harul lui Dumnezeu, care dăruiește toate, se duc la bun sfârșit toate. «Cel care cere primește, cel care caută găsește, și celui care bate i se va deschide» (Lc 11,10). Să batem, deci, la paradisul prea frumos al Scripturilor, la paradisul cel cu bun miros, cel prea dulce, cel prea frumos, cel ce răsună la urechile noastre cu tot felul de cântări ale păsărilor spirituale purtătoare de Dumnezeu, cel care se atinge de inima noastră, care o mângâie când este întristată, o potolește când este mâniată și o umple de o bucurie veșnică, care ne înalță mintea noastră pe spatele strălucitor ca aurul și prea luminat al porumbiței dumnezeiești și o suie cu aripile prea strălucitoare către Fiul Unul Născut și moștenitorul săditorului viei celei spirituale și prin el o aduce la Tatăl luminilor. Să nu batem superficial, ci mai degrabă cu osârdie și cu stăruință. Să nu trândăvim de a bate. Căci în chipul acesta ni se va deschide. Dacă citim o dată, de două ori, și nu înțelegem ceea ce citim, să nu ne trândăvim, ci să stăruim, să medităm, să întrebăm. Căci spune Scriptura: «Întrebă pe tatăl tău și-ți va vesti și pe bătrânii tăi și-ți vor spune» (Deut 32,7). Cunoștința nu este a tuturor. Să scoatem din izvorul paradisului apă veșnic curgătoare și prea curată, care saltă spre viața veșnică. Să ne veselim, să ne desfătăm fără de saț, căci are un har nesfârșit. Dar dacă am putea să culegem ceva folositor și din literatura laică, nu este oprit. Să fim, însă, zarați încercați, ca să adunăm aurul cel bun și curat și să înlăturăm pe cel falsificat. Să luăm învățăturile cele bune, iar pe zeii cei ridicoli și poveștile neroade să le aruncăm câinilor. Căci am putea dobândi din ele cel mai bun argument contra lor*²⁸.

Predica sfinților apostoli a fost plină de puterea Sfântului Duh, în primul rând deoarece aceștia mărturiseau Evanghelia Domnului, cu toată convingerea martorului ocular al evenimentului mântuitor, după cum ei însuși mărturisesc: *“Fiindcă nu luându-ne după basme meșteșugite v-am făcut noi cunoscute puterea și venirea Domnului nostru Iisus Hristos, ci pentru că noi înșine cu ochii noștri I-am văzut măreția atunci când, primind El de la Dumnezeu-Tatăl cinste și slavă, un glas ca acesta I-a venit din înălțimea slavei: Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Carele am binevoit; noi suntem cei ce-am auzit glasul acesta pogorându-se din cer când*

²⁷ Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXXV.1, trad. de D. Fecioru, coll. PSB, vol. 22, EIBMBOR, București, 1989, p. 16.

²⁸ Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, XVII, trad. de D. Fecioru, Editura Scripta, București, ³1993, pp. 180-181.

eram cu El în muntele cel sfânt” (2Petru 1, 16-18); “Ceea ce era de la-nceput, ceea ce noi am auzit, ceea ce cu ochii noștri am văzut, ceea ce am privit și ceea ce mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul Vieții - și viața s-a arătat, și noi am văzut-o și mărturisim, și vă vestim viața de veci care la Tatăl era și care nouă ni s-a arătat, ceea ce am văzut și ceea ce am auzit, aceea vă vestim și vouă, pentru ca și voi să aveți părtășie cu noi; iar părtășia noastră, din parte-ne, este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos” (1Ioan 1, 1-3). Ei erau mai întâi convinși de iubirea lui Dumnezeu, și abia apoi adresându-se altora, încercau să-i convingă și pe aceștia. Acolo unde nu există această trăire hristică, această interiorizare a Evangheliei (Zaharia 1, 9: “Și am zis: Ce sunt aceștia, Doamne? Iar îngerul care vorbea întru mine mi-a zis: Îți voi arăta ce sunt aceștia”; Avacum 2, 1: “Voi sta de strajă unde sunt, mă voi sui pe stâncă și voi căta să văd ce-aname El grăi-va întru mine și ce răspuns voi da atunci când sunt mustrat”; Cântarea Cântărilor 5, 2: “Eu dorm, dar inima mea veghează. În ușă-mi bate el, iubitul meu, cu glasul lui: Deschide-mi, sora mea, iubita mea, columba mea, desăvârșita mea, că plin de rouă-mi este capul și părul meu, de picături de noapte”), nu pot exista nici predici înflăcărâte și pline de viață duhovnicească. Mulți predicatori ai zilelor noastre, rostesc discursuri ce nu rodesc nimic bun în nimeni, cuvintele lor, nu mai mișcă pe nici un suflet – pentru că ei înșiși nu trăiesc ceea ce spun! În contradicție flagrantă cu predica sfinților apostoli, cu mesajul lor.

Aceasta pentru că Hristos Mântuitorul nostru, nu are nevoie în lume de predicatori, de funcționari, de artiști plătiți cu ora, ci are nevoie de **mărturisitori**. Predicator poate fi oricine are o diplomă în Teologie, sau cel care și-a însușit suficiente cunoștințe teologice, cât să poată articula un discurs religios; funcționar bisericesc poate fi oricine a dovedit suficientă încredere încât să fie prins în structura Bisericii, drept personal auxiliar neclerical; artist cu Biblia în mână poate fi oricine consideră că are talentul necesar de a umple o arenă sportivă, și-a predica teatral spre bunadispoziție a receptorilor – însă mărturisitor al lui Hristos, nu poate fi decât acela care L-a cunoscut pe Hristos adânc și personal, și Îl trăiește mai apoi în comuniune cu Biserica luptătoare²⁹. Acesta poate oricând să iasă în fața poporului lui Dumnezeu și să spună ca oarecând marele Pavel: “Spun adevărul în Hristos, nu mint – împreună cu mine mărturisește conștiința mea întru Duhul Sfânt – că mare-mi este întristarea și necurmată durerea inimii; căci aș fi dorit ca eu însumi să fiu anatema de la Hristos, de dragul fraților mei cei de un neam cu mine după trup, care sunt Israeliti, ale căroră sunt înfierea și slava și legămintele și darea Legii și închinarea și făgăduințele; ai căroră sunt părinții și din care, după trup, e Hristos, Cel ce peste toate este Dumnezeu binecuvântat în veci. Amin!” (Romani 9, 1-5).

Textele apostolice, pe care Biserica le-a preluat în circuitul ei liturgic, și pe care le medităm în special în duminicile de peste an, au fost născute în acest duh mărturisitor al lui Hristos, în duh mucenicesc (2Corinteni 4, 11: “Căci pururea noi, cei vii, suntem dați spre moarte din pricina lui Iisus, așa ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor”). De aceea, textul apostolic, nu va putea fi pătruns în duhul lui, decât atunci când disponibilitatea spre jertfă, spre martiriu, al celui ce citește, se va întâlni mistic, cu duhul mucenicului ce l-a scris pe pergament, cu propriul lui sânge, vărsat de dragul lui Iisus Hristos (Apocalipsa 6, 9: “Și când a deschis pecetea a cincea, am văzut sub Jertfelnic sufletele celor înjunghiați din pricina Cuvântului lui Dumnezeu și din pricina mărturiei pe care o aveau”).

²⁹ Traian Dorz, *Piatra Scumpă. Scurte și scumpe meditații*, coll. CN, vol. 3, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2014, pp. 35-36.

Duminica dinaintea Botezului Domnului
Testamentul sfântului apostol Pavel pentru episcopul Timotei
Apostol 2 Timotei 4, 5-8

“(4) Și auzul și-l vor întoarce de la adevăr și către basme se vor abate. (5) Tu însă fii treaz întru toate; îndură necazul; fă lucrare de evanghelist; slujba ta fă-o deplin!” (6) Că eu de-acum sânger spre jertfă, și vremea plecării mele a sosit. (7) Lupta cea bună am luptat, alergarea mi-am împlinit-o, credința am păzit-o. (8) De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care în Ziua aceea mi-o va da Domnul, Dreptul Judecător; și nu numai mie, ci și tuturor celor ce l-au iubit arătarea”.

Aceste îndemnuri irenice pentru Timotei, fiul său duhovnicesc (*Fapte* 16, 1-3: „Și a sosit la Derbe și la Listra. Și iată era acolo un ucenic cu numele Timotei, fiul unei femei iudee credincioase, dar al cărui tată era elin, care avea bune mărturii de la frații din Listra și din Iconiu. Pavel a voit ca acesta să vină cu el; și luându-l, l-a tăiat împrejur, din pricina Iudeilor care erau în acele locuri; că toți știau că tatăl lui era elin”), născut întru Hristos Iisus prin Evanghelie (*1Corinteni* 4, 15: “Că de-ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți; că pe voi eu v-am născut întru Hristos Iisus prin Evanghelie”), însumează testamentul duhovnicesc al marelui apostol, sau o mostră de cuvântare de despărțire, venită din partea duhovnicului către ucenicul lui cel mai devotat. Astfel de îndemnuri pline de har și înțelepciune, apostolul Pavel îi mai adresează și în alte câteva locuri (*1Timotei* 1, 18: “Această poruncă îți încredințez, fiule Timotei, potrivit profețiilor făcute mai înainte asupra-ți, ca-ntru ele să te lupți lupta cea bună”; 3, 1-7”; 5, 1-7; 5, 17-22). Se vede bine câtă grijă pastorală avea acest sfânt părinte pentru copilul său duhovnicesc, dorind cu orice preț, ca după plecarea sa, el să rămână hotărât și statornic în Biserica lui Dumnezeu.

Primul îndemn al acestei pericope vizează virtutea trezviei: „tu fii însă treaz întru toate” (4, 5a). Sfântul Efrem Sirul ne învață că doar smerita cugetare ne ține ființa trează în duh, meditând mereu la binefacerile lui Dumnezeu revărsate asupra noastră³⁰. Este ceea ce-l îndeamnă apostolul pe episcopul Timotei, să nu se mândrească cu slujirea sa, ci să își amintească pururea din ce fel de strâmtorare a veacului l-a smuls Milostivul Dumnezeu. Iar sfântul Ioan Gură de Aur făcând trimitere către avertismentul Mântuitorului cu privire la profeții mincinoși (*Matei* 24, 24: “Că se vor scula hristoși mincinoși și profeți mincinoși și vor face semne mari și minuni, ca să-i amăgească, de va fi cu puțință, și pe cei aleși”), înțelege îndemnul apostolului Pavel, ca făcând referire la trezvia cu care Timotei trebuie să preîntâmpine acțiunile prozelite ale învățătorilor mincinoși, ale ereticilor. El, ca un bun păstor, trebuie să așeze oile în siguranță, la adăpostul Evangheliei, până ce vor dispărea toți lupii. Acum înțelegem de ce, în partea a doua a versetului, este îndemnat să își

³⁰ Efrem Sirul, *Cuvinte și Învățăături*, vol. 2, trad. de Ioan Filaret, Editura Bunavestire, Bacău, ²2006, p. 110.

săvârșească deplin munca de evanghelist³¹. Fiindcă în comunitatea unde cateheza biblică este bine predată credincioșilor, lupii eretici nu mai pot avea nici o influență asupra sufletelor inocente și de cele mai multe ori neștiutoare de Cuvânt. Observăm cum ambele tâlcuiri ale sfinților Efrem și Ioan se completează reciproc: pentru a fi treaz întru preîntâmpinarea ereziilor, episcopul Timotei, trebuia mai întâi să dobândească trezvia smeritei cugetări, înțelegând astfel că nu prin meritele lui, păstoriții sunt păziți de colții haini ai învățăturilor stricate, ci prin harul lui Iisus Hristos.

Cu astfel de profeți mincinoși se confrunta și proorocul Miheia în vremea sa, el declară fără echivoc următorul mesaj din partea lui Dumnezeu: *“Iată ce zice Domnul împotriva proorocilor care rătăcesc pe norodul Domnului, care atât cât au în ce să-și înfigă dinții strigă: Pace!, iar împotriva celor care nu le aruncă nimic în gură propovăduiesc război”*³² (3, 5). Contextul invocat aici, amendează corupția falșilor profeți din Israel, care s-au raliat potrivit moravurilor conducătorilor lor lacomi (Miheia 2, 1-11), prooroci falși ce s-au transformat în niște potrivnici ai Legii lui Moise (Deuteronom 13, 1-5). Aceștia rătăceau poporul, pretinzând că le comunică mesaje profetice inspirate direct de Dumnezeu (Deuteronom 18, 21-22: *“Iar dacă vei zice-ntru inima ta: Cum vom cunoaște cuvântul pe care nu Domnul l-a grăit? Când proorocul a grăit în numele Domnului, dar ceea ce a spus el nu se va plini și nu se va-ntâmpla, atunci nu Domnul a grăit cuvântul acela; din duh păgân a vorbit acel prooroc; să nu vă țineți de el”*; 3Regi 22, 19-28). Defecți la origine, corupția spirituală deveniseră adevărata lor profeție³³ (Numeri 22, 7: *“S-au dus deci bătrânii din Moab și bătrânii din Madian cu mâinile pline de daruri pentru vrăji”*; Neemia 6, 12; Iezechiel 13, 19: *“Și M-au pângărit înaintea poporului Meu pentru o mână de orz și o bucățică de pâine, ca să ucidă suflete ce nu trebuie să moară și să cruțe suflete ce nu trebuie să trăiască, în timp ce-i vorbeai unui popor care asculta cuvinte deșarte”*). Verbul folosit aici pentru „propovăduiesc” înseamnă mai degrabă strict literar “a sfinți, a consacra”, expresia referindu-se la sfințirea războiului, făcând trimitere indirectă spre ceremoniile religioase³⁴ (1Regi 13, 8-12: *“...Atunci Saul a zis: Aduceți ce trebuie, ca să aduc eu ardere-de-tot și jertfă de pace! Și a jertfit ardere-de-tot”*; Ieremia 6, 4). Din punct de vedere literar, expresia deja consacrată “qiddesh milhamă” (sfințiți războiul), la profetul Miheia, nu are de-a face nimic cu ideea unui conflict armat, ci este vorba despre impostura falșilor profeți, care amăgeau poporul cu zvonuri de război, pentru ca aceștia speriați, să le ofere daruri în schimbul rugăciunilor lor pentru pace³⁵. Depravarea lor morală este subliniată și de verbul ce descrie mușcătura dinților lor, asemănătoare cu cea a șarpelui veninos, pentru a se împlini profeția Domnului asupra poporului necredincios

³¹ Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon*, Editura Nemira, București, 2005, p. 59.

³² *Biblia adică dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și a Noului Testament*, tradusă după textele originale ebraice și grecești de preoții profesori Vasile Radu și Gala Galaction, Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol II, București, 1939, p. 882.

³³ David W.Baker, T.Desmond Alexander, Bruce K.Waltke, *Obadiah, Jonah and Micah. An Introduction and Commentary*, coll. *Tyndale Old Testament Commentaries*, vol. 26, (Donald J.Wiseman ed.), Inter-Varsity Press, Nottingham, 2009, p. 192.

³⁴ John Merlin Powis Smith, William Hayes Ward, Julius A.Bewer, *A Critical and Exegetical Commentary on Micah, Zephaniah, Nahum, Habakkuk, Obadiah and Joel*, T&T Clark, Edinburgh, 1959, p. 75.

³⁵ Cătălin Vătămanu, “Războiul sfânt din perspectiva Vechiului Testament”, în *ST*, nr. 3, iulie-septembrie 2006, p. 107.

(Ieremia 8, 17: “Că, iată, Eu trimit la voi șerpi ucigași împotriva cărora descântec nu este și vă vor mușca de moarte cu durerea inimii voastre nenorocite”; Amos 5, 19).

Exprimarea sfântului Pavel din versetul următor: *Egō gar idē spéndomai* (“sunt turnat ca o jertfă de băutură”) sau mai literar: „mă revărs ca o libație sacrificială³⁶” (*Filipeni* 2,17), face cu siguranță referire la libațiile sacrificiale cu tentă religioasă. Interpretarea tradițională leagă această exprimare de ritualul jertfelor de la Templul iudaic, unde vinul se vărsa ca o libație peste jertfa adusă Domnului (*Numeri* 28, 7-8: “Turnarea ei va fi un sfert de hin de vin la un miel; și turnarea de vin către Domnul o vei turna în loc sfânt. Pe cel de al doilea miel îl vei aduce spre seară, cu darul lui de pâine și cu turnarea lui; întru miros cu bună mireasmă îl vei aduce Domnului”), însă dincolo de orice analogie religioasă, apostolul vorbește despre disponibilitatea lui necondiționată spre jertfă, spre mucenicie³⁷, de aceea consider mult mai în duhul textului, traducerea Înalțului Bartolomeu prin formula „că eu de-acum sânger spre jertfă³⁸”. Dumnezeu îi descoperise marelui Pavel că plecarea sa din această lume se apropie (*Filipeni* 1, 23-24: “Sunt strâns din două părți: am dorința să mă despart de trup și să fiu împreună cu Hristos, că e cu mult mai bine; dar să rămân în trup e mai de trebuință, de dragul vostru”), căci oamenii duhovnicești sunt preînștiințați printr-un act supranatural, cu privire la clipa marii plecări (2*Petru* 1, 13-15: “Cred că e drept ca, atâta vreme cât sunt în acest cort, să vă țin treji prin aducere aminte, știind că eu degrabă îmi voi lepăda cortul, așa cum și Domnul nostru Iisus Hristos mi-a arătat. Dar mă voi strădui ca și după ieșirea mea să fiți în stare ca-n orice clipă să vă amintiți de aceste lucruri”), singura lor preocupare din acel moment fiind reglementarea unor chestiuni duhovnicești, strict legate de credință, pentru ca urmașii lor să nu rătăcească calea mântuirii.

În versetul următor, apostolul folosește verbe la timpul perfect: întocmai unui atlet, s-a luptat lupta cea bună a credinței (verbul *igonismai* tradus prin „m-am luptat” se referă la misiunea răspândirii Evangheliei, lucrarea misionară consumată alături de Timotei – 1*Timotei* 6, 12: “Luptă-te lupta cea bună a credinței, cucerește viața veșnică la care ai fost chemat și pentru care mărturisirea cea bună ai mărturisit în fața multor martori”); alergarea și-a sfârșit-o (substantivul *dromos* se referă la „curse de alergare”, ceea ce denotă că apostolul și-a împlinit misiunea de evanghelizare a neamurilor, probabil inspirându-se din exemplul sfântului Ioan Botezătorul, pe care-l elogiază însuși Pavel în acest termen de atlet al lui Hristos – *Fapte* 13, 25: “Iar pe când Ioan își încheia călătoria, zicea: Eu nu sunt ce credeți voi că sunt. Dar iată, vine după mine Cel Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg încălțăminte la picioarele!”); credința păzind-o cu fermitate (adică răspunzând chemării sale de apostol al lui Hristos Domnul, și încurajându-l mai departe și pe ucenicul său să se comporte întocmai³⁹ – 1*Timotei* 1, 12; 2, 7; 5, 22: „Nu-ți pune degrabă mâinile peste nimeni, nici nu te face părtaș la păcatele altora. Păstrează-te curat”; 6, 14: “să păzești Porunca neîntinată, la adăpost de orice nvinuire, până la arătarea Domnului nostru Iisus Hristos”; 2*Timotei* 1, 11-14).

Finalul pericopei reiterează imaginea Judecății cu care a început capitolul 4, iar tema atletului lui Dumnezeu este desăvârșită prin viziunea recompensării celui credincios, care și-a atins prin credință ținta mântuirii (*Filipeni* 3,12: “Nu că am și dobândit-o sau că de pe-acum am ajuns la

³⁶ Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1709, nota 1.

³⁷ Jay Twomey, *The Pastoral Epistles through the Centuries*, coll. BBC, Wiley-Blackwell, 2009, p. 176.

³⁸ Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, p. 1709.

³⁹ William D.Mounce, *Pastoral Epistles*, coll. WBC, vol. 46, Thomas Nelson Publishers, 2000, p. 580.

desăvârșire; dar o urmăresc, că doar o voi dobândi, de vreme ce și eu dobândit am fost de Hristos Iisus”). Expresia „cununa dreptății” este de asemenea împrumutată din lumea întrecerilor sportive, pentru a rezerva marele premiu oferit celui învingător (1Corinteni 9, 26: “Și orice luptător, de la toate se-nfrânează. Ei însă, ca să ia o cunună stricăcioasă; dar noi, una nestricăcioasă”). Însă cu siguranță această vedere este cu rază lungă, țesută cu substrat eshatologic, căci doar în Împărăția lui Dumnezeu va fi experimentată pe deplin (Galateni 5, 5: “căci noi în Duh așteptăm nădejdea îndreptării prin credință”). De fapt, odată cu substantivul *himera* “Ziua” [Domnului], accentul eshatologic reiese în prim plan, și se împarte pe două planuri: mai întâi vine clipa Judecății și a răsplătirii faptelor noastre (1Timotei 4, 14) iar după aceea începe veșnicia (1Corinteni 4, 5: “Așadar, nu judecați ceva înainte de vreme, înainte de a veni Domnul, Cel ce va aduce la lumină pe cele ascunse ale întunericului și va vădi gândurile inimilor. Și atunci fiecare-și va avea de la Dumnezeu lauda”; 2Timotei 1, 18). Nu în ultimul rând, apostolul Pavel invită pe toți creștinii să nădăjduiască în dobândirea slavei viitoare, după modelul său, fiindcă celor care s-au luptat cu patimile și păcatele din viața lor, li s-a pregătit „cununa dreptății” de către Dreptul Judecător. În punctul acesta se încheie testamentul acesta duhovnicesc, cu această ușă a nădejzii mântuirii deschisă pentru toți câți vor lupta să urmeze exemplul de abnegație și dăruire jertfelnică a sfântului Pavel, mai cu seamă tânărul Timotei, pe umerii căruia apasă o așa grea răspundere în fața lui Dumnezeu⁴⁰.

Ușa aceasta este deschisă și pentru tine, dragă cititorule, cununa mântuirii te așteaptă și pe tine, lucrează întru moștenirea ei! Amin.

⁴⁰ Philip H.Towner, *The Letters to Timothy and Titus*, coll. NICNT, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2006, pp. 614-618.

Duminica după Botezul Domnului
Despre slujirea cea sfântă întru zidirea Trupului cel mistic al lui Hristos
Apostol Efeseni 4, 7-13

„(7) *Dar fiecăruia dintre noi i s-a dat harul după măsura darului lui Hristos* (8) *Pentru aceea zice: **Suindu-Se la înălțime, robî-a robia și daruri datu-le-a oamenilor.*** (9) *Iar aceea că S-a suit – ce înseamnă decât că El mai întâi S-a **pogorât** în părțile cele mai de jos ale pământului?* (10) *Cel ce S-a **pogorât** El este și Cel ce S-a **suit** mai presus de toate cerurile, pentru ca să umple totul.* (11) *Și El i-a dat pe unii să fie apostoli, pe alții profeți, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători, (12) ca să-i pregătească pe sfinți pentru lucrarea slujirii, spre zidirea trupului lui Hristos, (13) până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos”.*

Apostolul de astăzi ne învață cum să pășim pe calea mântuirii cu toate armele cele duhovnicești, dar și care ne sunt călăuzitorii în această luptă (păstorii și învățătorii pe care Domnul i-a dăruit Bisericii și prin ale căror glasuri Însuși El vorbește). Țelul ultim al păstorilor noștri duhovnicești, este să ne ajute să devenim bărbați desăvârșiți, după măsura deplinătății vârstei Domnului Iisus Hristos⁴¹ (4, 13).

Textul acesta ne spune de asemenea că fiecare membru al Bisericii are locul său în comunitatea mărturisitoare, iar rolul fiecăruia i-a fost stabilit de către Dumnezeu după măsura darului primit (4, 7). Iar în măsura în care fiecare membru al Bisericii își lucrează darul, contribuie la creșterea duhovnicească a Trupului lui Hristos, Care este însuși Biserica⁴². Nevoia desăvârșirii firii noastre păcătoase devine un imperativ, spune sfântul Grigorie de Nyssa, fiindcă dacă amestecul luminii virtuților cu întunericul păcatelor, va continua să coexiste în sufletul creștinului, atunci el nu doar că nu se mai aseamănă cu modelul Bărbatului desăvârșit Care este Hristos, dar va resimți permanent revolta virtuții împotriva răutății, devenindu-și sieși un dușman neîmpăcat⁴³.

Continuarea apostolului reiterează un verset din *Psalms* 67, 18: „Întru cele înalte Te-ai înălțat, robia ai dus-o în robie, daruri ai primit între oameni (da, fiindcă erau nesupuși), pentru ca Tu să poți locui acolo”, pe care îl interpretează hristologic, desăvârșind viziunea profetului David, care înțelegea încă

⁴¹ Teofan Zăvorățul, *Tâlcuiri din Sfânta Scriptură pentru fiecare zi din an*, trad. de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 1999, p. 16.

⁴² William MacDonald, *Comentariul biblic al credinciosului. Noul Testament*, trad. de Doru Motz, Christliche Literatur Verbreitung, Bielefeld, 1998, p. 757.

⁴³ Grigorie de Nyssa, *Scrieri Exegetice, Dogmatico-Polemice și Morale*, trad. de Teodor Bodogae, coll. PSB, vol. 30, EIBMBOR, București, 1998, p. 459.

nedeplin taina Răstignirii Domnului Iisus. Suirea Mântuitorului despre care se vorbește face referire la Jertfă, la suirea pe Cruce din iubire pentru om, iar coborârea semnifică pătrunderea Lui în adâncul pământului, adică în locuința morților, în iad. Aici, robia a robii-o (4, 8) adică moartea a omorât-o, după cum cântăm în Troparul Învierii: „*Hristos a Înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând*⁴⁴...”. Psalmul de mai sus este unul al victoriei, compus de regele David, după ce Dumnezeu a permis cucerirea orașului Ierusalim aflat atunci sub stăpânirea păgânilor iebusiți, intonând această cântare cu ocazia suirii triumfale a lui Dumnezeu spre Muntele Sionului (2Regi 6-7; 1Cronici 13). De regulă, după un asemenea triumf, învingătorul aducea în vistieria domnească pradă și prizonieri de război. Analogia apostolului Pavel este evidentă și inspirată: asemenea lui David oarecând, de data aceasta în plan spiritual, Hristos Mântuitorul Se Suie la Ceruri după bătălia Lui de pe Golgota, cu trofee mari biruinți, suflete credincioase (darurile din text, pe care Hristos le înfățișează Tatălui), care s-au încrezut în El, scoase din întunericul iadului⁴⁵ (Zaharia 9, 11: “*Și Tu întru sângele legământului Tău i-ai slobozit din groapa fără de apă pe-ai Tăi ce-acolo erau prinși*”; Romani 10, 7; Filipeni 2, 10; 2Corinteni 2, 14-16). Căci spune și sfântul apostol Petru, că Hristos S-a pogorât la iad, după moartea Sa pe Cruce, ca să propovăduiască și acolo Evanghelia mântuirii (1Petru 3, 19: “*întru care pogorându-Se, le-a propovăduit și duhurilor ținute-n închisoare*”), atât oamenilor care au murit în păcatele lor, dar și îngerilor căzuți (căci în textul grecesc întâlnim substantivul la plural *pneumasin*, adică „duhurilor”, care se referă în general la lumea nevăzută⁴⁶). Această experiență unică a coborârii lui Hristos la iad din Sâmbăta Mare, este redată sugestiv de textele liturgice ale Triodului⁴⁷, însă cea mai inspirată rugăciune care arată felul prin care a trecut Domnul prin moartea Sa, adică într-o clipită, căci moartea a fost imediat înghițită de viață, o arată așa numita “*rugăciunea tămăiei*”, pe care preotul o rostește întotdeauna când înconjoară cădind Sfânta Masă: “*În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul ca un Dumnezeu, pe Cruce cu tâlharul și în Ceruri împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt ai fost Hristoase Dumnezeule, toate umplându-le Cel ce ești necuprins*⁴⁸”.

După vederea aceasta, a mântuirii adusă prin Hristos pentru toate duhurile din cer, de pe pământ și de sub pământ (Coloseni 1, 20), apostolul Pavel continuă pe linia creșterii duhovnicești a Bisericii întru unitatea duhului de credință. În primul rând, nu Biserica își alege păstori ei, ci Dumnezeu (1Corinteni 12, 28: “*Și pe unii i-a pus Dumnezeu în Biserică*”), de aceea se spune: “*Și El i-a dat pe unii...*” (4, 11). Este vorba despre anumite persoane cu rol covârșitor în Biserică, însă nu se spune că toți credincioșii vor deveni astfel de harismatici, ci darul acesta (preoția, profeția,

⁴⁴ Teofilact al Bulgariei, *Epistola a doua către Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni și Coloseni*, trad. de Veniamin Costache, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1904, pp. 349-350.

⁴⁵ John MacArthur, *Comentariul Biblic MacArthur. Noul Testament*, trad. de Romana Cuculea și Olimpiu S. Cosma, Editura Agape, Făgăraș, 2008, p. 631.

⁴⁶ Joel B. Green, *1 Peter*, coll. HNTC, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2007, pp. 121-123.

⁴⁷ Spre exemplu, unul din tropele Utreniei Sâmbetei Mari spune așa: “Când Te-ai pogorât la moarte, Cel ce ești viața cea fără de moarte, atunci iadul l-ai omorât cu strălucirea Dumnezeirii; și când ai înviat pe cei morți din cele de dedesubt, toate puterile cerești au strigat: Dătătorule de viață, Hristoase, Dumnezeul nostru, slavă Ție”. A se vedea *Triodul. Care cuprinde Slujbele Bisericești de la Duminica Vameșului și a Fariseului până în Sfânta și Marea Sâmbătă*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, EIBMBOR, București, 2010, p. 650.

⁴⁸ Claudiu Ioan Coman, *Epistola către Efeseni*, coll. MLDNT, vol. 24, (Eugen Munteanu coord.), Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2015, p. 636.

apostolia, pedagogia) este rezervat doar pentru câțiva, aleși de Dumnezeu spre a se face utili în dezvoltarea duhovnicească a comunității. Unii au fost aleși pentru misiunea de propovăduitor și apostol (1Timotei 2, 7: “Spre aceasta am fost eu pus propovăduitor și apostol – spun întru Hristos adevărul, nu mint – învățător neamurilor întru credință și adevăr”) iar alții, ca preoți și diaconi spre păstorire și slujire⁴⁹ (Filipeni 1, 1: “Pavel și Timotei, slujitori ai lui Hristos Iisus, tuturor sfinților întru Hristos Iisus care sunt în Filipi împreună cu episcopii și diaconii lor”) etc. Țelul tuturor acestor lucrători mistici ai Domnului, este să pregătească Biserica pentru marea ei întâlnire cu Bărbatul cel desăvârșit, de aceea ei trebuie să se sfințească mai întâi, printr-o viață curată și jertfelnică. Textul grecesc cuprinde o nuanță și mai fină, expresia *pròs tòn katartismòn tòn aghíon* se poate traduce mai apropiată ca sens, prin construcția “*ca să-i conducă pe sfinți spre desăvârșire, spre deplinătate*”. Vedem astfel cât este de sacră și cutremurătoare slujirea preotului și a învățătorului creștin! De aceea spunea sfântul Ioan Gură de Aur despre preoție că ea nu se poate încredința oricui, ci precum este de mare diferența între ființele lipsite de rațiune și om, tot așa de mare, ba chiar mai mult, trebuie să fie diferența măsurată în sfințenie, între preot și păstoriții săi⁵⁰.

Greutatea slujirii de orice fel întru edificarea duhovnicească a Bisericii, mărește și mai mult nevoia de responsabilizare. Ea reiese dacă vom urmări cu atenție ocurența verbului grecesc amintit *katartízein* tradus prin „pregătească⁵¹” sau “desăvârșire⁵²” sau „formare⁵³” din versetul 12, care reapare în teologia sfântului Pavel în texte ca: 1Tesaloniceni 3, 10; Galateni 6, 1; 1Corinteni 1, 10; 2Corinteni 13, 11; Evrei 13, 21 și 1Petru 5, 10. Este prin urmare o viziune completă, holistică, ce anunță nevoia de practică duhovnicească permanentă (de aceea Sfânta Biserică celebrează slujbe în fiecare zi), fiindcă absolut toți credincioșii Bisericii, unii mai înaintați, alții mai puțin duhovnicește, trebuie asistați duhovnicește zi de zi, întru desăvârșirea credinței lor. Iar sarcina aceasta, după cum spuneam revine exclusiv doar slujitorilor Bisericii. În Romani 12, 7 slujirea (gr. *diakonia*) presupune o anumită harismă (dar), iar în 1Corinteni 12, 5 slujirea presupune o varietate de daruri puse la lucru. Aici în textul nostru, slujirea capătă sensul cel mai larg, ea se răsfrânge chiar și asupra personalului neclerical, după modelul lui Ștefan și Arhip⁵⁴ (1Corinteni 16, 15: “Încă ceva, fraților: Voi știți casa lui Ștefan, că este pârga Ahaiei și că spre slujirea sfinților s-au rânduit pe ei înșiși”; Coloseni 4, 17: “Și spuneți-i lui Arhip: Ia seama la slujba pe care ai primit-o întru Domnul, ca s-o împlinești”). De aceea, chiar și mirenii (credincioșii de rând) au datoria de a zidi și ei Biserica, mai întâi rugându-L pe Dumnezeu să le descopere darul primit, pentru ca mai apoi, să-l poată pune în lucrarea faptelor bune, după pilda talanților din Evanghelie. Și astfel, unii pe alții să ne învățăm a-L cunoaște pe Mântuitorul nostru drag (Ieremia 31, 33-34), după

⁴⁹ Ernest Best, *A Critical and Exegetical Commentary on Ephesians*, coll. ICC, T&T Clark, Edinburgh, 1998, pp. 388-389.

⁵⁰ Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, trad. de Dumitru Fecioru, Editura Basilica, București, 2015, p. 84.

⁵¹ Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1678; *Noul Testament*, traducere după textele originale grecești, SBIR, București, 2014, p. 367.

⁵² *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod, EIBMBOR, 1982, p. 1448; *Biblia*, traducerea Cornilescu cu explicații, Christian Aid Ministries, Berlin, Ohio, ⁵1998, p. 1147.

⁵³ *Noul Testament*, tradus și adnotat de Emil Pascal, Éditions du Dialogue, Paris, 1992, p. 585.

⁵⁴ Andrew T. Lincoln, *Ephesians*, coll. WBC, vol. 42, Word Books Publisher, Dallas, 1990, pp. 253-254.

cum bine spunem cu toții în ectenia mică de la Sfânta Liturghie: “*Pe noi înșine, și unii pe alții, și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm*”.

Sfântul Chiril al Alexandriei⁵⁵, vorbind despre bărbăția în Hristos, spune că bărbat în adevăratul sens al cuvântului, este doar acela care se luptă ca un războinic cu duhurile rele ce stăpânesc tiranic trupul, și-l supun poftelor păcatului. Căci îmbrăcându-se acesta, în armele cele strălucitoare ale dreptății, Hristos Însuși merge înaintea lui la război (*Iosua* 6, 6-7: „Și a intrat Iosua Navi la preoți și le-a zis: *Porunciți-i poporului să umble de jur-împrejur și să înconjoare cetatea; iar războinicii să meargă înaintea chivotului Domnului*”). Bărbați desăvârșiți în Hristos nu vom putea ajunge decât în felul acesta, iar dacă nu vom lupta după strategia deja implementată de Dumnezeu prin sfântul său vas de cinste Pavel (*Efesenii* 6, 13-18), nu doar că nu vom ajuta spre zidirea și desăvârșirea altora, ci însuși noi vom rămâne copii cu dinți de lapte (*Evrei* 5, 13: “*Că tot cel ce se hrănește cu lapte e un nepriceput în cuvântul dreptății, fiindcă e prunc*”), eclipsați de strălucirea Bărbatului desăvârșit! Amin.

⁵⁵ Chiril al Alexandriei, *Închinarea și Slujirea în Duh și Adevăr*, trad. de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1991, pp. 147-148.

Duminica a 29-a după Rusalii
Hristos – Icoana văzută a Nevăzutului Dumnezeu
Apostol Coloseni 1, 12-18

“(12) Cu bucurie mulțumind Tatălui, Celui ce v-a învrednicit să luați parte la moștenirea sfinților întru lumină, (13) Cel ce ne-a scos de sub stăpânirea întunericului și ne-a strămutat în împărăția Fiului iubirii Sale, (14) întru Care prin Sângele Său avem răscumpărarea, iertarea păcatelor. (15) El este chipul nevăzutului Dumnezeu, Întâi-Născut a toată zidirea, (16) pentru că-ntru El au fost zidite toate, cele din ceruri și de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie Tronuri, fie Domnii, fie Începătorii, fie Stăpânii. Toate prin El și pentru El s-au zidit (17) și El este mai înainte decât toate, și toate-ntru El se țin împreună. (18) Și El este Capul trupului, al Bisericii, El, Care este Începutul, Întâiul-Născut din morți, ca să fie El Cel dintâi întru toate”.

Scopul întregii epistole către Coloseni este să dovedească dumnezeirea lui Iisus, și de o ființimea Sa cu Tatăl, El fiind mai presus decât toată creația. Lui i Se cuvine toată slava și închinarea ca unui Dumnezeu adevărat. Scrisoarea aparține apostolului Pavel, care le scrie colosenilor în jurul anului 63, pentru a rezolva unele probleme ivite în sânul acestei Biserici, dar și pentru a prezenta Persoana Domnului Hristos dintr-o perspectivă teologică nouă⁵⁶.

Pericopa începe cu un îndemn adresat creștinilor de a-I mulțumi lui Dumnezeu pentru harul moștenirii sfinților întru lumină. O expresie grea ce necesită câteva explicații. Partea moștenirii noastre este slava lui Dumnezeu promisă fiecărui credincios prin Hristos Domnul, imagine asemănătoare cu moștenirea Țării Sfinte a celor 12 seminții din Israel (*Iosua* 13-19). Așa cum atunci, fiecare israelit a primit moștenire o parte din pământul promis, tot așa Dumnezeu ne va împărți și nouă definitiv o parte din Ierusalimul cel Ceresc⁵⁷, care se pogoară de sus, îmbrăcat în slava și lumina necreată a Domnului (*Apocalipsa* 21, 10-11). Un detaliu de o profundă spiritualitate ortodoxă este lumina ce însoțește această moștenire a sfinților, fiindcă Însuși Dumnezeu este lumină (*Ioan* 8, 12: “*După aceea Iisus le-a grăit din nou, zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina Vieții*”). Pentru sfântul Grigorie Palama, lumina aceasta a sfinților nu este una oarecare, ci suprasensibilă și supraineligibilă, ivindu-se prin puterea Sfântului Duh, doar în mintea curățită de patimi, acolo unde Lumina de pe Tabor, eclipsează orice lucrare searbădă a rațiunii, ea nefiind produsul intelectului, ci al inimii curate⁵⁸. Uneori această Lumină necreată, poate fi văzută de ochii trupești, iar celui care o vede,

⁵⁶ Mauro Orsatti, *Introducere în Studiul Noului Testament*, Editura Buna Vestire, 2008, p. 319.

⁵⁷ Heiko Krimmer, *Epistola către Coloseni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007, p. 42.

⁵⁸ Grigorie Palama, *Cuvânt pentru cei ce se liniștesc cu evlavie; al treilea dintre cele din urmă. Despre sfânta lumină*, în „Filocalia”, vol. 7, trad. și note de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1977, p. 270. Tot despre experiența îndumnezeirii atât în plan ontologic cât și în dimensiunea eshatologică, a se cerceta lucrarea: Norman

îi poate descoperi cuvinte dumnezeiești, asemănătoare apostolului Pavel⁵⁹, care probabil s-a învrednicit să vadă cu ochii săi Lumina moștenirii sfinților lui Dumnezeu (2Corinteni 12, 1-4).

După îndemnul de mulțumire urmează motivarea acestui îndemn (vv. 13-14), prin care se arată amănunțit marele dar al lui Hristos Domnul pentru noi, și anume smulgerea din împărăția întunericului lui satana și așezarea întru Împărăția Luminii lui Dumnezeu. Această acțiune salvifică înseamnă răscumpărarea omului din păcat prin Sângele Jertfei Mântuitorului, și iertarea păcatelor noastre⁶⁰ (Efeseni 1, 7: “Întru Acesta, prin Sângele Său, avem noi răscumpărarea și iertarea păcatelor, după bogăția harului Său”). Puterea întunericului la care se face referire este atât de vie încât ea este mult mai mult decât un simbol. Însuși Domnul vorbește despre puterea întunericului (Luca 22, 53: “În toate zilele eram cu voi în Templu și nu v-ați întins mâinile asupra-Mi... Dar acesta este ceasul vostru și stăpânirea întunericului”), iar apostolul descrie în termeni foarte plastici lupta ce-o avem de dus împotriva întunericului (Efeseni 6, 12: “Căci lupta noastră nu este-mpotriva cărnii și a sângelui, ci-mpotriva Începătoriilor, împotriva Stăpâniilor, împotriva Stăpânitorilor acestei lumi de-ntuneric, împotriva duhurilor răutății care sunt în stihiiile cerești”). Lumea în care trăim este împărțită între fiii luminii și cei ai întunericului (1 Tesaloniceni 5, 5), și chiar dacă triumful răului sub forma unui întuneric de trei ore, de la Cruce, ce i-a răvășit pe oameni (Matei 27, 45; Marcu 15, 33; Luca 23, 44) încă se resimte, puterea și stăpânirea lui este limitată o dată cu Învierea Mântuitorului nostru drag⁶¹.

Imnul ce urmează (vv. 15-20) și care se pare că se oficia la Sfânta Liturghie a Bisericii⁶², dovedește sensibilitatea poetică a sfântului Pavel, alături de alte câteva imnuri prinse în paginile epistolelor sale (Efeseni 5, 14; Filipeni 2, 5-11; 1Timotei 3, 16; 2Timotei 2, 11-13; Tit 3, 4-7). În versetele acestui poem liturgic, apostolul înmagazinează toată învățătura creștină despre mântuire, spunând că Iisus Hristos este chipul văzut al nevăzutului Dumnezeu, Cel dintâi din toată creația, Creator atotputernic deținând înfațetatea asupra tuturor, chiar și asupra morții⁶³. Domnul Iisus este din veci icoana lui Dumnezeu (*eikōn tou Theou*) spune apostolul în v. 15, sau „Efigia Ipostasului Tatălui” în alt loc (Evrei 1, 3), și de asemenea, Domnul Hristos este și icoană personală a Tatălui (Ioan 14, 9: “Iisus i-a zis: De atâta vreme sunt cu voi, Filipe, și nu M-ai cunoscut? Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl; și cum de zici tu: Arată-ni-L nouă pe Tatăl!”; 2Corinteni 4, 6). Pentru că prin Întrupare manifestă ascultare desăvârșită de Tatăl, El revelează misterul comuniunii supreme de iubire al Persoanelor Sfintei Treimi, imprimând precum o icoană, zice sfântul Teodor Studitul, trăsăturile modului Său divin de existență în umanitatea Sa, și prin ea, tuturor celor care-L urmează în Biserică⁶⁴. Perspectiva aceasta hristologică, statuată de altfel în Simbolul de

Russell, Gregory Palamas, în *The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition*, (Gillian Clark, Andrew Louth eds.), Oxford University Press, 2004, pp. 305-308.

⁵⁹ Dumitru Stăniloae, *Viața și Învățătura Sfântului Grigorie Palama*, Editura Scripta, București, ²1993, p. 54.

⁶⁰ Nicolae Petrescu, *Explicarea Apostolelor Duminicale*, EIBMBOR, București, 1975, p. 258.

⁶¹ Leland Ryken, James C.Wilhoit, Tremper Longman, *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Casa Cărții, Oradea, 2014, p. 513.

⁶² M. Alfred Bichsel, „Hymns, Early Christian”, în ABD, vol. 3, (David Noel Freedman ed.), Doubleday, New York/London, 1992, p. 350.

⁶³ Bebe Ciaușu, *Centralitatea lui Hristos. Prezentare expositivă a Epistolei lui Pavel către coloseni*, vol. 1, Editura Metanoia, Oradea, 2014, p. 143.

⁶⁴ Teodor Studitul, *Iisus Hristos Prototip al Icoanei Sale: Tratatele contra iconomahilor*, trad. de Ioan I.Ică jr., Editura Deisis, Alba Iulia, 1994, p. 38.

Credință de la Niceea, comprimă viziunea apostolică cu privire la Persoana Mântuitorului: Iisus Cel Întrupat, este ipostatic Unul și inseparabil Același cu Iisus – Fiul cel veșnic al lui Dumnezeu⁶⁵. Tocmai de aceea, imnul mai cuprinde și aceste vederi sinonimice: Întâi-Născut (*prōtōtokos*⁶⁶) a toată zidirea, întru El au fost zidite toate, El este mai întâi de toate, întreaga creație viază prin El, Biserica este trupul Său, El este primul Înviat din morți (vv. 15-18). Această deplinătate a lui Hristos în toate, este descrisă plastic de sfântul Simeon Noul Teolog, când spune că nu noi ne facem mădulare lui Hristos, ci El Se face mădularele noastre. Mântuitorul devine mâna și piciorul meu, astfel încât, eu îmi mișc mâna, și Hristos Se mișcă întreg întru mine. Eu mișc piciorul, și iată că acesta strălucește precum Hristos⁶⁷.

Întru Hristos au fost zidite toate cele din ceruri și de pe pământ, și prin El își obțin ființarea (vv. 16-17), adică îngerii, lumea nevăzută a lui Dumnezeu. Știm de la sfântul Dionisie, că există în Împărăția lui Dumnezeu o ierarhie îngerească, primind diferite nume în Sfintele Scripturi, aduse toate la existență prin Hristos Domnul și prin participarea la comunicarea dumnezeiască mai presus de cele înțelegătoare cu rațiunea. De aceea, cetele îngerești se modelează în chip înțelegător spre imitarea lui Dumnezeu, lucrând în mod mai presus de lume spre asemănarea lor cu Dumnezeu (*Matei* 18, 10: “*Luați seama să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici; că vă spun Eu vouă că îngerii lor din ceruri pururi văd Fața Tatălui Meu Care este în ceruri*”). Ele se află într-un suș permanent spre El, întinzându-se pe cât le este îngăduit spre El, primind în chip neamestecat și nematerial, iluminările slavei lui Dumnezeu, aflându-se continuu în cunoașterea lui Dumnezeu⁶⁸. Tocmai de aceea spune apostolul că în Hristos au fost zidite toate cetele îngerești, și numai prin El se țin toate împreună (vv. 16-17). Hristos este astfel ținta desăvârșirii întregii creații. De asemenea, știm de la sfântul Teodoret⁶⁹, că prin numirea de „Scaune” se face referire la Heruvimi (*Iezechiel* 10, 1: “*Și m-am uitat; și, iată, deasupra tăriei cerești ce se afla peste capul heruvimilor: asemănarea unui tron deasupra lor, cum e piatra de safir*”), iar „Domniile, Începătoriile, Stăpâniile” sunt îngerii încredințați cu purtarea de grijă a neamurilor (*Daniel* 10, 13: “*Dar voievodul regatului Perșilor mi-a stat împotriva timp de douăzeci și una de zile, când, iată, Mihail, unul din voievozii fruntași, a venit să mă ajute; și l-am lăsat acolo, cu voievodul regatului Perșilor*”). Îngerii prin urmare, au rolul de-a arăta prin ei înșiși bunătatea și lumina ascunsă a dumnezeirii, iar prin aceasta ei devin icoane a lui Dumnezeu, după cum îi cataloga același Dionisie⁷⁰. Iar dacă îngerii sunt icoane nedesăvârșite a lui Dumnezeu, iar Hristos Mântuitorul, Unica Icoană desăvârșită a lui

⁶⁵ John Breck, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, trad. de Ioana Tămăian, Editura Patmos, Cluj-Napoca, ²2008, p. 229.

⁶⁶ Când se vorbește în Noul Testament despre raportul Fiului cu Tatăl, mai concret despre nașterea Sa din Tatăl în veșnicie, acțiune anterioară oricărei creații, se folosește termenul *monogenés* (Unul-Născut) precum în textul din *Ioan* 1, 14. 18. Aceasta tocmai pentru a indica unicitatea Fiului în raport cu Sfânta Treime, ca Singur născut din Tatăl. Când se vorbește în schimb despre anterioritatea nașterii Fiului în raport cu crearea lumii, precum avem în textul de față, se folosește termenul *prōtōtokos* (Întâi-Născut). A se vedea Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1688 (nota c).

⁶⁷ Syméon le Nouveau Théologien, *Hymnes*, vol. 1, coll. SC, vol. 156, Éditions du Cerf, Paris, 1969, p. 286.

⁶⁸ Dionisie Areopagitul, *Opere Complete*, trad. de Dumitru Stăniloae, Editura Paideia, București, 1996, p. 21.

⁶⁹ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, trad. de Iulia Cărare și Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 122.

⁷⁰ Alexander Golitzin, *Dionisie Areopagitul mistagogul – o lectură monahală*, trad. de Nectarie Dărăban, Editura Deisis, Sibiu, 2015, pp. 254-255.

Dumnezeu Tatăl, înseamnă că și noi, trupul mistic al lui Hristos (*Efesenii* 1, 22-23: “și pe toate I le-a supus sub picioare, și pe El L-a dat peste toate Cap Bisericii care este Trupul Său, plinătatea Celui ce pe toate întru toți le plinește”), suntem chemați să devenim icoane fidele a dumnezeirii, ca reflectând prin noi Chipul Cel Preafrumos al lui Hristos Mirele nostru (*Matei* 25, 1), ca printr-o oglindă (*2Corinteni* 3, 18: “Iar noi toți, cei ce cu fața descoperită privim ca-n oglindă slava Domnului, întru aceeași icoană ne schimbăm din slavă-n slavă, ca de la Duhul Domnului”), lumea să înțeleagă, că numai Dumnezeu este singurul ei scop în viață (*Matei* 5, 16).

Dar mai important decât aceste sumare noțiuni de anghelologie, cred că este tocmai mesajul din spatele mesajului. Dacă îngerii au fost creați pentru a vedea neîncetat Chipul Tatălui Care este în Ceruri (*Matei* 18, 10), și noi am fost creați după Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu (*Facerea* 1, 26-27). Iar dacă îngerii se află într-o neîncetată apropiere de Dumnezeu prin exercițiul cunoașterii, și noi de asemenea, trebuie să urcăm neîncetat pe scara virtuților, cum le numea sfântul Ioan Scărarul⁷¹, pentru ca prin sfințenia vieții noastre, să ajungem să-L cunoaștem pe Dumnezeu, atât cât ne este îngăduit în această viață. Această adâncă comuniune cu Dumnezeu care se va prelungi și în viața viitoare, sub forma unei nesfârșite cunoașteri a lui Dumnezeu printr-o creștere fără de capăt în dumnezeire (*2Petru* 1, 4: “prin care ne-a dăruit prețioase și foarte mari făgăduințe pentru ca, scăpați fiind voi de stricăciunea poștei care e-n lume, să deveniți părtași ai firii celei dumnezeiești”), a fost numită de sfântul Grigorie, cu termenul grecesc de *epektasis*. Simbolul suprem al epectazei este redat sugestiv prin urcușul lui Moise pe munte, spre a se împărtăși de slava lui Dumnezeu (*Ieșirea*). De aceea concluzionează astfel: „Niciodată dorința celui ce urcă nu se oprește la cele cunoscute, ci sufletul, urcând printr-o altă dorire mai mare spre alta mai de sus, într-o urcare neconținută, înaintează pururea, prin cele și mai înalte, spre Cel nehotărnicit⁷²”.

Conform cercetării biblice contemporane⁷³, se pare că ideile teologice de bază cuprinse de apostolul Pavel în structura acestui imn liturgic, își au rădăcina în literatura sapiențială a Vechiului Testament. Așa se face că, expresia *eikōn tou Theou* (“icoana sau chipul lui Dumnezeu”) din v. 15, își găsește paralela în *Înțelepciunea lui Solomon* 7, 26: “Căci ea e strălucirea luminii ne-nserate, oglinda – fără urmă de pată – a lucrării lui Dumnezeu, icoană a bunătății Sale”; expresia *prōtōtokos pásēs ktiseōs* (“Întâi-Născut a toată zidirea”) din același verset, se inspiră din *Proverbe* 8, 22. 25: “Domnul m-a zidit ca început al căilor Sale spre lucrurile Lui... mai înainte ca munții să fi fost sădiți și mai înainte decât toate dealurile, El pe mine m-a născut”; expresia *en autō ektístē tā panta* („întru El au fost zidite toate”) din v. 16, se regăsește în *Proverbe* 8, 27-30: “Când pregătea cerul, eu cu El eram; și când Și-a așezat tronul deasupra vânturilor, și când a întărit norii cei de sus, și când, ca pe o temelie, punea izvoarele în ceea ce-i sub cer, și când a întărit temeliiile pământului eu lângă El eram, una fiind în lucrare”; iar construcția *prō pântōn* (“toate întru El se țin împreună”) din v. 17, se inspiră din același text al Proverbelor (8, 27-30). Cu adevărat, linia teologică a imnului acesta, încapsulează

⁷¹ Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, trad. de Nicolae Corneanu, Editura Învierea, Timișoara, 2008.

⁷² Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, coll. PSB, vol. 29, trad. de Dumitru Stăniloae și Ioan Buga, EIBMBOR, București, 1982, p. 223.

⁷³ Olimpiu N.Benea, „The Christological Hymn in Colossians 1, 15-20. New Perspectives in the Contemporary Biblical Thought”, in *AȘFTO Cluj-Napoca*, tomul VIII: 2004-2005, (Ioan Chirilă, Dorel Man eds.), Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2007, pp. 381-382.

suma înțelepciunii iudaice cu privire la Creator, însă nu depinde în totalitate de perspectiva nedezvoltată iudaică, fiindcă dezvoltă câteva noțiuni noi cu privire la Persoana Mântuitorului. Și anume: Hristos nu este descris ca fiind doar ziditorul întregii creații, ci El este și ținta ei finală (*eis autòn ektistai*), adică sensul eshatologic al creației⁷⁴ culminează în Hristos prin prisma îndumnezeirii noastre⁷⁵, perspectivă absentă în teologia iudaică; referințele la moartea și Învierea lui Hristos (vv. 18-20) nu au nici o paralelă în lumea sapiențială iudaică. Observăm prin urmare, că apostolul Pavel este original în gândire, inspirat de Duhul Sfânt să preia teologia iudaică și să o dezvolte în Hristos, atingându-și astfel cheia ei de boltă. Nouă creștinilor de azi, ne rămâne doar să avem înțelepciunea (*sophia*) necesară, de a înțelege duhovnicește rostul Jertfei lui Hristos, și de a pune în lucrare mântuirea noastră (*Filipeni* 2, 12-13: “*Drept aceea, iubiții mei, așa cum întotdeauna m-ați ascultat, nu numai ca atunci când eram de față, ci cu mult mai mult acum când sunt departe, cu frică și cu cutremur lucrați la mântuirea voastră; căci Dumnezeu este Cel ce-ntru voi le lucrează și pe a vrea și pe a lucra, pentru bunăvoința Sa*”).

Apostolul de azi se încheie cu declarația hristologică conform căreia, Capul Bisericii este Hristos Cel Înviat din morți (*kaì autós estin hē kephalē tou sōmatos tēs ekklēśias*). Această afirmație nu diminuează cu nimic dimensiunea cosmică depictată cu câteva versete mai sus, ba mai mult, extinde semnificările date cu privire la Biserică. Fiindcă în *1Corinteni* 12, 21 capul este un simplu membru al întregului, în schimb aici, Capul Hristos intră în strânsă relaționare cu tot trupul, adică cu Biserica⁷⁶. Prin El avem viața și ființa și mișcarea, le spunea apostolul Pavel atenienilor (*Fapte* 17, 28) iar orice creștere sănătoasă, își are bine înfipte rădăcinile în solul cel fertil (*Luca* 8, 8: “*Și alta a căzut pe pământul cel bun și a crescut și a făcut rod însutit*”). Dar tu, dragă cititorule, cât de mult ți-ai adâncit viața în Hristos Mântuitorul? Amin.

⁷⁴ Adrian Lemeni, *Sensul Eshatologic al Creației*, Editura ASAB, București, 2007, p. 144: „Lucrarea soteriologică (mântuitoare) a lui Hristos a fost văzută ca intim legată de creație. Sfântul Irineu dezvoltă teoria paulină a recapitulării. Hristos Își asumă întreaga creație pentru a o reînnoi permanent”.

⁷⁵ Norman Russell, *Învățătura despre Îndumnezeire în Tradiția Patristică Greacă*, trad. de Dragoș Dâscă, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 177: „Ideea că oamenii devin „dumnezei” a pătruns în gândirea creștină prin iudaismul rabinic, poate că inițial printr-o sursă-mărturie, care a împrumutat exegeza rabinică a *Psalmului* 81, 6 ca modalitate de a opune căderii lui Adam și a Evei – care erau meniți să fie dumnezei, dar au murit precum oamenii – izbânda lui Hristos, Care, prin biruința Sa asupra morții a recapitulat istoria neamului omenesc așa cum Dumnezeu dorise să fie”.

⁷⁶ James D.G. Dunn, *The Epistles to the Colossians and to Philemon. A Commentary on the Greek Text*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1996, p. 96.

Duminica a 32-a după Rusalii
Darul primit de la Dumnezeu trebuie în permanență întreținut
Apostol 1 Timotei 4, 9-15

“(9) *Vrednic de crezare e cuvântul, și de toată primirea; (10) fiindcă spre aceasta ne și ostenim și suntem ocărăți și ne luptăm, că ne-am pus nădejdea-n Dumnezeu-Cel-Viu, Care este Mântuitor al tuturor oamenilor, mai ales al credincioșilor. (11) Pe acestea poruncește-le și învață-le. (12) Nimeni să nu-ți disprețuiască tinerețea; dimpotrivă, fă-te credincioșilor pildă în cuvânt, în purtare, în iubire, în duh, în credință, în curăție. (13) Până ce voi veni eu, îndeletnicește-te cu citirea, cu îndemnul, cu învățarea. (14) Nu nesocoti harul care este întru tine, care ți s-a dat prin profeție cu punerea mâinilor preoțimii. (15) Pe acestea pune-le la inimă; de acestea ține-te, pentru ca propășirea ta să le fie vădită tuturor”.*

Credința puternică a sfântului Pavel în răsplata viitoare ce va încununa răbdarea sfinților, este foarte bine decantată în introducerea acestei pericope. Spune sfântul Ioan Gură de Aur, că în zadar ar mai suferi cineva pentru o cauză, dacă nu ar avea mintea întreagă ținută la răsplata osteneții lui. De aceea insistă apostolul pe răbdarea dreptilor în încercări, căci aceștia nu caută ajutorul din partea oamenilor, fiindcă atunci zadarnică ar fi suferința lor și neroditoare de mântuire veșnică, ci ei rămân cu verticalitate și demnitate în fața marilor primejdii, căci toată nădejdea lor și-au pus-o în Hristos⁷⁷. Însuși Pavel avea să vorbească deschis despre suferințele lui îndurate, corintenilor care îl nesocoteau ca apostol (2Corinteni 6, 4-10), subliniind cea mai mare durere a sa, și anume că este prigonit chiar din partea neamului său (*Fapte* 23, 12-15). Însă atitudinea duhovnicească a apostolului, trebuie să ne stea drept pildă pentru toți câți suferim ceva din partea apropiatilor noștri. El nu i-a urât sau blamat pe frații săi, ci mărturisește că dacă ar fi putut, s-ar fi făcut el însuși lepădătură de la Dumnezeu, doar să-i știe și pe evrei mântuiți cu toții (*Romani* 9, 2-3: “că mare-mi este întristarea și necurmată durerea inimii; căci aș fi dorit ca eu însumi să fiu anatema de la Hristos, de dragul fraților mei cei de un neam cu mine după trup”). Ca dreptul Moise oarecând (*Ieșirea* 32, 32: “Și acum, dacă vrei să le ierți păcatul, iartă-l; iar de nu, șterge-mă pe mine din cartea Ta, pe care Tu ai scris-o!”), acesta va rămâne de-a pururi, răspunsul celui sfânt, piosului lui Dumnezeu (ebr. *dores ei Elohim*) la moșia celui păcătos, celui nebun (ebr. *naval*).

Oricât de înverșunat au complotat evreii împotriva lui, în special în Damasc (*Fapte* 9, 23: “Și după ce au trecut destule zile, Iudeii s-au sfătuit să-l omoare”), Dumnezeu de fiecare dată i-a purtat de grijă, și l-a scăpat din mâinile lor pline de sânge, atunci când nu se mai întrezărea nici o

⁷⁷ Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola Întâi către Timotei*, Editura Nemira, București, 2005, pp. 56-57.

nădejde⁷⁸. Cu siguranță că îndemnul adresat episcopului Timotei, și prin el nouă tuturor, de a ne pune mereu nădejdea în Dumnezeu (4, 10-11), este rodul unei bogate experiențe a proniei divine, într-un context ostil, când supraviețuirea devenise apanajul celor cuminți, celor care nu deranjează prea mult cu propovăduirea Evangheliei Domnului Iisus. Dumnezeu este numit de Pavel cu atributul “Cel Viu”, în lumea iudaică “Yahweh’hai”. Aceasta pentru ca să se înțeleagă că El Singurul este Ființa supremă, personală și eternă, Care trăiește prin El Însuși (aseitatea), în contrast cu idolii lipsiți de viață ai păgânilor din Efes, unde slujea cu aplomb episcopul Timotei, și în contrast decisiv cu statuia moartă a zeiței Diana din Efes, considerată una din cele șapte minuni ale antichității⁷⁹. În lumea Vechiului Testament, s-a ajuns la această caracterizare a lui Dumnezeu, prin comparația cu zeitațiile canaanite, care mureau și înviau odată cu vegetația naturii, dispărând toamna și revenind primăvara. Spre deosebire de acești dumnezei păgâni, *YHWH’hai* sau *Dumnezeul-Cel-Viu al lui Israel*, trăiește etern, de aceea spunea proorocul Avacum că Dumnezeu în veci nu moare⁸⁰ (1, 12: “*Nu ești Tu oare din străvechile vremuri Domnul Dumnezeul meu, Sfântul meu? Tu care nu poți muri*”).

Pericopa se continuă apoi cu împropățarea memoriei tânărului episcop, apostolul evocând suita de îndatoriri și slujiri ce-i revin episcopului de Efes, proaspătului hirotonit Timotei. În primul rând, învățătura sa trebuie să fie foarte bine argumentată, încât nimeni să nu-l poată înfrânge în dialectică, încât nimeni să nu pună la îndoială veridicitatea celor propovăduite, disprețuind astfel tinerețea în cele ale vieții, însă nu și în cele ale credinței, unde trebuia să dea dovadă de o deplină maturitate în fața păstoriților săi⁸¹ (*Efesenii* 5, 15-17: “*Prin urmare, luați bine seama cum umblați: nu ca niște neînțelepți, ci precum cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt. De aceea nu fiți fără minte, ci înțelegeți care este voia Domnului*”; *2Timotei* 4, 5). Îndemnul acesta al părintelui său duhovnicesc se aseamănă atât de bine cu cel al Mântuitorului, Care spunea să fim înțelepți precum șerpii (*Matei* 10, 16). Aceasta deoarece șarpele este văzut ca întrupare a subtilității intelectuale și a istețimii (*Facerea* 3, 1), iar prudența și prevederea lui, au devenit proverbiale. Istețimea recomandată de Mântuitorul aici, și de apostolul Pavel mai departe lui Timotei, implică înțelegerea contextului desfășurării vieții, pentru a face lucrul potrivit la momentul potrivit, pentru a descoperi cel mai bun mijloc spre atingerea celui mai înalt scop⁸². În cazul lui Timotei, de a acționa întotdeauna după ce în prealabil a cântărit toate posibilele urmări pozitive sau negative, țelul fiind de fiecare dată, câștigarea sufletelor pentru Evanghelie – aceasta deoarece pornește cu handicapul tinereții, o slujire atât de importantă ca cea episcopală, reclamă maturitate, claritate și verticalitate (calități morale rar întâlnite în lumea tinerilor). Tocmai de aceea, teologii de astăzi, punctează importanța construirii unei “teologii contextuale”, adică a modelării agendei noastre pastorale și intelectuale la nevoile reale ale credincioșilor.

⁷⁸ Remus Rus, *Dicționar Enciclopedic de Literatură Creștină din Primul Mileniu*, Editura Lidia, București, 2003, p. 657.

⁷⁹ Nicolae Petrescu, *Explicarea Apostolelor Duminicale*, EIBMBOR, București, 1975, p. 282.

⁸⁰ Athanase Necoșă, *Teologia biblică a Vechiului Testament*, Editura Sophia, București, 2004, p. 35.

⁸¹ Leon Arion, *Predici la Pericopele Apostolului Duminical și la unele Praznice Împăratești*, EIBMBOR, București, 2005, p. 667.

⁸² William Hendriksen, *Evanghelia după Matei*, trad. de Sofia Gheorghe, Editura Reformatio, Oradea, 2006, p. 415.

Cele trei imperative cuprinse în v. 13, au de-a face cu cele trei mari slujiri ale episcopului Timotei (citirea, îndemnul și învățarea). Contextul istoric al urgentării lor este dat de absența apostolului, căci se spune clar: “*până ce voi veni eu*”, sfântul Timotei trebuind să-i țină locul marelui apostol – o sarcină dificilă și un jug împovăraător pentru umerii delicați ai tânărului și puțin experimentatului episcop. În modul acesta substitutiv, apostolul Pavel își menține autoritatea apostolică peste Biserică, cât și a lucrării sale predicatoriale, învățătoarești și didactice. Prima dintre ele este corect tradusă prin “citire”, căci se referă la lectura publică orală, moștenită din practica de la Templu, unde se citea cu voce tare Torah (*Deuteronom* 31, 11-12: “*să citiți Legea aceasta înaintea întregului Israel, în auzul lor. Să aduni poporul, bărbații, femeile, copiii, precum și pe străinii ce se vor afla în cetățile voastre, ca să audă și să învețe a se teme de Domnul, Dumnezeul vostru, și, auzind, să plinească toate cuvintele acestei Legi*”; *Neemia* 8, 7-8). Citirea publică a Scripturii a primit un loc aparte în special în momentele de criză spirituală a comunității. În cronicile poporului ales, ne este relatat cazul când Iosia a vrut să înnoiască Templul Domnului, și găsind acolo Cartea Legii, și-a rupt veșmintele într-un gest de supremă pocăință, când a înțeles cât era de mare mânia Domnului peste ei din pricina idolatriei părinților lor, făcând Legământ cu Dumnezeu, el și întregul popor, că vor sluji Domnului cu dreptate⁸³ (*2Paralipomena* 34, 18-19. 30-31: “*Și s-a suit regele în templul Domnului, și-mpreună cu el întregul Iuda și locuitorii Ierusalimului și preoții și leviții și-ntregul popor, de la mic la mare; și-n auzul lor a citit toate cuvintele din Cartea Legii, cea care fusese găsită în templul Domnului*”). Putem deduce de aici, că o astfel de derulare a evenimentelor, în sens metanoic, a avut și apostolul în vedere, când îi scria lui Timotei cu insistență asupra lecturării publice a Scripturilor. Aceasta deoarece observăm din începutul capitolului acesta (4, 1-2) că pătrunsese învățători mincinoși printre creștinii din Efes, împovărându-i cu falsul lor ascetism, care nu avea nici un suport doctrinar în creștinism, și în consecință era lipsit de valoare, mai cu seamă că apostolul Pavel reglementaseră deja atitudinea creștină cu privire la căsătorie sau feciorie (*1Corinteni* 7). Celelalte două slujiri (îndemnul și învățarea) decurg din această primă și deosebit de importantă sarcină a interpretării Scripturii în auzul întregului popor. Tot ceea ce mai rămânea de făcut pentru creștinul efesean sincer și nevățarnic în cuget și duh, era să însemneze cu fierul roșu în propria conștiință (4, 2), întregul nucleu al virusului eretic, repudiind astfel o dată cu el, și purtătorul, subiectul elementului patogen. Astăzi, mai mult ca niciodată, este nevoie de-o continuă lecturare publică și interpretare autentică a Scripturii, ca societatea de astăzi, îndreptată galopant spre suicid, să-și revină și să se pocăiască de năravurile rele, fiindcă spune Domnul prin profetul Ioil: “*Și-acum ne zice Domnul, El, Dumnezeul nostru: La Mine vă întoarceți, cu inimă cu tot, cu post, cu tânguire și plângere adâncă, și inimile sfâșiați-vă, nu hainele! La Domnul să vă întoarceți, la Dumnezeul vostru, că-I milostiv și îndurat, și îndelung e răbdător și mult e milostiv și-I pare rău de ce e rău: - O, cine știe, de nu se va întoarce, de nu se va căi și binecuvântare va lăsa în urmă-i și jertfă și prinos Îi va aduce Domnului, Dumnezeului vostru?...*” (2, 12-14).

Pe lângă acestea, sfântul Timotei mai este îndemnat să nu nesocotească harul preoției care este întru el (*mē amélei tou en soi charísmatos*), prin hirotonia primită direct de la apostolul Pavel (4, 14). Părintele Iosif Trifa, întemeietorul Oastei Domnului, un neobosit interpret al

⁸³ Philip H.Towner, *The Letters to Timothy and Titus*, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2006, pp. 316-319.

Scripturilor din perioada interbelică, pus în fața amvonului catedralei ortodoxe din Sibiu, spunea că a crezut până la un moment dat în activitatea sa preoțească, că darul preoției odată primit, este de ajuns prin el însuși, fără să mai necesite efort din partea primitorului. Însă după zece ani de păstorire, a înțeles că la darul primit trebuie să contribuie și dânsul cu sfințirea permanentă a vieții, căci darul este “*aluatul pus în măsura de făină*” (Luca 13, 21) însă frământătura noi trebuie să o realizăm⁸⁴. Din 1, 18 vedem că darul preoției l-a primit în urma profețiilor făcute asupra lui, el nefiind pus la întâmplare în fruntea comunității creștine din Efes, sau ales în mod arbitrar de către apostolul Pavel, ci prin inspirație de la Duhul Sfânt⁸⁵.

Sfântul Pavel se folosește de acest moment crucial din viața tânărului Timotei (2Timotei 1, 6: “*E pricina pentru care te îndemn să reînsuflați harul lui Dumnezeu care este în tine prin punerea mâinilor mele*”) pentru a-l încuraja și mai mult în lucrarea sa pastorală, fiindcă are întregul dar (*charísma*) de la Dumnezeu, pentru a onora această chemare sfântă de predicator al Evangheliei. De asemenea, acest îndemn are și o altă conotație pastorală: el îi asigură pe bătrânii Bisericii de aici, că tânărul Timotei, delegat prim al sfântului Pavel, are concursul preoților care și-au pus mâinile peste el, prin urmare, ei sunt datori să asculte și să se supună tânărului episcop⁸⁶.

Îndemnul acesta pentru cei mai în vârstă ai Bisericii, este cât se poate de actual și astăzi. Din păcate, de cele mai multe ori, perii cărunți ai comunității, privesc cu suspiciune și neîncredere spre tânărul preot desemnat de episcopul locului, spre a-și lua noua parohie în slujire. De asemenea, colegii săi de altar mai cu experiență în via Domnului, îl urmăresc cu ochi critici peste tot, împovărându-i și mai mult slujirea prin atitudinea lor. O, dacă am înțelege cu toții, de la mic până la mare, cât este de importantă pentru creșterea noastră duhovnicească, porunca care spune: să nu disprețuiești pe unsul Domnului, cred că misiunea preotului tânăr și neexperimentat, ar aduce mai multă roadă duhovnicească. Iar noi, cei bătrâni, ne-am folosi cu adevărat duhovnicește de pe urma lui. Amin!

⁸⁴ Iosif Trifa, “Darul”, în *RT*, nr. 12, decembrie 1921, p. 309.

⁸⁵ Gordon D.Fee, *1 and 2 Timothy, Titus*, coll. NIBC, Hendrickson Publishers, Peabody, ²1988, p. 108.

⁸⁶ William D.Mounce, *Pastoral Epistles*, coll. WBC, vol. 46, Word Books Publisher, Dallas, 2000, p. 261.

Duminica a 17-a după Rusalii

Templul Dumnezeului Celui-Viu necesită curăție și sfințenie permanentă

Apostol 2 Corinteni 6, 16-18; 7, 1

“(6, 16) sau ce înțelegere este între Templul lui Dumnezeu și idoli? Că noi suntem templu al Dumnezeului Celui-Viu, așa cum a zis Dumnezeu că întru ei voi locui și voi umbla și Eu voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu. (17) De aceea ieșiți din mijlocul lor și osebiți-vă, zice Domnul, și de nimic necurat să nu vă atingeți și Eu vă voi primi pe voi. (18) Și vă voi fi vouă Tată și voi Îmi veți fi Mie fii și fiice, zice Domnul Atotțiitorul. (7, 1) Având deci aceste făgăduințe, iubiților, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu”.

Această scurtă pericopă apostolică se țese în jurul unei singure idei teologice: Templul lui Dumnezeu, adică trupul nostru (1Corinteni 6, 18-20: “Fugiți de desfrânare! Orice păcat pe care-l va face omul este în afară de trup; dar cel ce se desfrânează, păcătuiește în trupul său. Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, Cel ce este întru voi, Cel pe Care de la Dumnezeu Îl aveți?; și că voi nu sunteți ai voștri?: căci cu preț ați fost cumpărați! Slăviți-L dar pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu!”), trebuie menținut într-o stare de sfințenie neîntreruptă. Imperativul acesta devine atât de actual astăzi când, societatea de consum stigmatizează ideea disciplinării trupului prin asceză (1Corinteni 9, 27: “Ci-mi chinuiesc trupul și-l supun robiei, de teamă ca nu cumva după ce le-am fost altora crainic, să devin eu însumi de neluat în seamă”), propunând în schimb idolatrizarea lui, afișându-l ostentativ, și declarându-l valoare supremă și ultimă, tocmai pentru a-i satisface toate plăcerile senzoriale⁸⁷.

Contextul puțin lărgit al pericopei, îl prezintă pe apostolul Pavel destul de incisiv și categoric în ceea ce privește comuniunea cu cei necredincioși, cu păcatul în general (1Corinteni 15, 33: “Nu vă lăsați înșelați: Tovărășiile rele strică obiceiurile bune”). Distincția propusă de apostol vizează diferența clară între Templul lui Dumnezeu și altarele păgâne, închinarea noastră trebuie să aibă o singură direcție, duplicitatea fiind aspru înfierată chiar de către Mântuitorul (Matei 6, 24: “Nimeni nu poate sluji la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va alipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona”). Imaginea Templului nu este întâmplător aleasă de sfântul Pavel, bineștiind bogăția teologică și simbolică ce se degajă de aici. În sensul său fundamental, Templul simbolizează locuința lui Dumnezeu (Psalm 131, 13; Ioil 4, 17: “Și vei cunoaște atunci că Eu sunt Domnul, Eu, Dumnezeul vostru Cel ce sălășluiește în Sion, în muntele cel sfânt al Meu; și sfânt va fi Ierusalimul, și cei străini prin el nu vor mai trece”), iar cei doi stâlpi masivi de la

⁸⁷ Gabriel Noje, “Nuditatea publică în societatea contemporană. Câteva considerații moral-teologice”, în *AȘFTO Cluj-Napoca*, tomul XIX: 2015-2016, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2017, p. 340.

intrarea Templului (Iachin și Boaz), aveau o valoare simbolică pentru intrarea lui Dumnezeu în locuința Sa (3Regi 7, 16-18; Iezechiel 43, 4: “*Și slava Domnului a intrat în casă, pe calea porții ce cată spre răsărit*”). Dar mai mult decât atât, Templul reprezenta un topos al comunicării directe cu Dumnezeu, iar cunoașterea lui Dumnezeu avea să fie răsfrântă asupra epocii următoare, când popoarele se vor grăbi spre Sion, Muntele Domnului (Miheia 4, 2), acesta devenind locul rugăciunii pentru toate popoarele⁸⁸ (Isaia 56, 7: “*pe aceia îi voi aduce în muntele Meu cel sfânt și-n casa Mea de rugăciune îi voi desfăta; arderile-lor-de-tot și jertfele lor primite vor fi pe jertfelnicul Meu; căci casa Mea casă de rugăciune se va chema pentru toate neamurile*”; Ieremia 7, 11; Marcu 11, 17). Adică Legea (Torah) va fi dată în Sion, și Cuvântul lui Dumnezeu (revelația despre El și voia Sa) va fi comunicat tuturor marginilor pământului, astfel încât toți să învețe ascultarea Lui⁸⁹. Ca formă stilistică, observăm folosirea procedului retoric intitulat „antiteza”, prin care se evidențiază contradicția dintre cultul creștin și cultul păgân, între cele două dimensiuni religioase, nu poate coexista nici o înțelegere⁹⁰.

Credem că sfântul Pavel opera în minte cu aceste noțiuni hieratice, atunci când alege această analogie, pentru a-i determina pe proaspeții săi convertiți, să înceteze definitiv orice formă de coabitare cu păcatul, din pricina trupului lor, care este Templu al Duhului Sfânt. Curăția duhovnicească poate menține această stare de sfințenie a credinciosului, de aceea templul trupului nostru, trebuie ferit de patimi și plăceri rușinoase. Curățarea istorică a Templului din Noul Testament, este amintită în fiecare evanghelie (Matei 21, 10-17; Marcu 11, 11; Luca 19, 45-46; Ioan 2, 13-17), realitatea în sine ei fiind de factură religioasă, menită să curețe Templul de necurații. Acest incident, care se mai poate interpreta și din perspectivă profetică, adică vestirea distrugerii Templului de către romani în anul 70, și restaurarea lui eshatologică, ne relatează de fapt acțiunea curățitoare a Mântuitorului, recuperând Templul pentru menirea lui spirituală, aceea de a fi casă de rugăciune⁹¹. Jertfa Domnului Iisus a avut de asemenea menirea de a ne curăța de trecutul păcătos al viețuirii noastre, și a ne reda rugăciunii și sfințirii, de aceea trupul nostru trebuie continuu întreținut cu Trupul Jertfit al Domnului, Care este Sfânta Împărtășanie, pentru ca nici o învoire cu întunericul și cu Veliar⁹² (6, 14-15) să nu mai existe în viața noastră de credință. Astfel, împărtășindu-ne cu vrednicie cu Trupul lui Iisus, sângele nostru se unește curat cu Sângele Lui, producând astfel în noi viață, și nu moarte precum în cazul

⁸⁸ Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman, *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Editura Casa Cărții, Oradea, 2014, pp. 1004-1005.

⁸⁹ John F. Walvoord, Roy B. Zuck, *Comentariu al Vechiului Testament*, trad. de Octavian Verlan, Constantin Leontiu, Editura Multimedia, Arad, 2010, p. 1468.

⁹⁰ Nicolae Petrescu, *Explicarea Apostolelor Duminicale*, EIBMBOR, București, 1975, p. 187.

⁹¹ Daniel G. Reid, *Dicționarul Noului Testament*, trad. de Lucian Ciupe, Timotei Manta, Editura Casa Cărții, Oradea, 2008, p. 271.

⁹² Apostolul Pavel folosește apelativul *Veliar* în locul celui larg cunoscut *Satan*, deoarece instrumentează un joc de cuvinte. Talmudul, cartea de căpătâi a rabinilor, înțelege prin fiii lui Veliar (*benê belîyya'al*) pe aceia care și-au lepădat jugul Împărăției Cerurilor, de sub gâtul lor. Jocul de cuvinte ales de Pavel este acesta: Veliar este demonul care subjugă spre păcat pe toți cei necredincioși, de aceea, nici un creștin nu are dreptul să se înjuge de bunăvoie cu cei necredincioși. A se vedea James M. Scott, *2 Corinthians*, coll. NIBC, vol. 8, Hendrickson Publishers, Peabody, 1998, p. 154.

corintenilor⁹³ (1Corinteni 11, 28-30: “Să se cerceteze dar omul pe sine, și așa să mănânce din Pâine și să bea din Pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului. De aceea sunt mulți dintre voi neputincioși și bolnavi și mulți au murit”).

În continuarea excursului său, apostolul face apel la o noțiune importantă din Vechiul Testament, și anume la tema Legământului, datorită căruia poporul este binecuvântat de prezența lui Dumnezeu în mijlocul lor (Leviticul 26, 11-12: “Legământul Meu îl voi pune-ntru voi, sufletul Meu nu se va scârbi de voi. Voi umbla printre voi, Eu vă voi fi vouă Dumnezeu și voi Îmi veți fi Mie popor”). Origen în traducerea sa, adaugă: “și voi pune cortul Meu în voi și sufletul Meu nu se va spurca de voi”, spunând că Dumnezeu aici, prin profeția lui Moise Se referă la Domnul Iisus Hristos⁹⁴.

Avraam este cel de-al doilea om cu care Dumnezeu încheie un legământ, o alianță. El i-a promis robului Său, că va intra într-o relație personală cu el, și prin aceasta, îi va dăruia o mare binecuvântare, benefică atât lui cât și tuturor națiunilor pământului. Textul din *Facerea* 12, 2-3 poartă esența Cuvântului de binecuvântare și promisiune. Textul în ebraică spune simplu: „Și vei fi [pentru ca să fii] o binecuvântare” (*weh’yēh b’rākāh*), prin urmare Avraam va fi o mare națiune, va fi personal binecuvântat și va primi un nume mare *pentru ca să fie* [el] o binecuvântare⁹⁵. Partea de final a v. 16: „întru ei voi locui și voi umbla și Eu voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu”, este un compozit paulin, ce leagă două versete ale vechiului legământ. Primul este din *Leviticul* 26, 12: „Eu vă voi fi vouă Dumnezeu și voi Îmi veți fi Mie popor” iar cel de-al doilea din *Iezechiel* 37, 27: “Și întru ei va fi locașul Meu cel sfânt”. Tema aceasta teologică a locuinței lui Dumnezeu cu oamenii, Îl prezintă, ca pe Cel Care Se plimbă printre poporul Lui cel sfințit (*Facerea* 3, 8: “Și au auzit glasul Domnului Dumnezeu purtându-se prin rai în boarea amurgului”), de aceea sensul duhovnicesc este atât activ cât și dinamic⁹⁶. Iar acest dinamism al conviețuirii noastre cu Dumnezeu încă de pe pământ prin intermediul Sfintei Liturghii, ar trebui să ne responsabilizeze și mai mult înspre o pocăință neîntreruptă. Lumea credincioșilor, în toată complexitatea ei, este o Biserică tainică, în interiorul căreia se armonizează toată creația lui Dumnezeu, de aceea Cerul lui Dumnezeu este altarul destinat puterilor celor de sus, iar pământul este naos-ul accesibil oamenilor⁹⁷.

⁹³ Olivier Clément, *Trupul morții și al slavei. Scurtă introducere la o teopoetică a trupului*, trad. de Eugenia Vlad, Editura Christiana, București, 1996, p. 34.

⁹⁴ Origen, *Omilii și adnotări la Levitic*, trad. de Adrian Muraru, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 551: “Aș vrea totuși să cercetez ce semnifică sintagma sufletul lui Dumnezeu. Vom considera, oare, că Dumnezeu are suflet, ca și omul? Este absurd să socotești aceasta despre Dumnezeu. **Eu însă îndrăznesc și spun că sufletul lui Dumnezeu este Hristos.** Căci după cum Hristos este Cuvântul lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu și puterea lui Dumnezeu (1Corinteni 1, 24), la fel este și sufletul lui Dumnezeu. Și în acest fel se spune: *Nu se va spurca de voi Sufletul Meu*, adică Fiul Meu, ci voi umbla între voi. Nu mi se pare că Dumnezeu promite că va umbla în pământul iudeilor, ci că, dacă cineva va fi vrednic să aibă o inimă atât de pură, încât să-L poată primi pe Dumnezeu, Dumnezeu spune că umblă în el”.

⁹⁵ Walter C.Kaiser jr., *Spre teologia Vechiului Testament*, trad. de Otniel Vereș, Editura Făclia, Bihor, 2014, pp. 113-114.

⁹⁶ Maurice Carrez, *La Deuxième Épître de Saint Paul aux Corinthiens*, coll. CNT, vol. 8, Labor et Fides, Genève, 1986, p. 167.

⁹⁷ Ioan C.Teșu, “Lumea – Biserică în extensie și Rai; Omul – Rege și preot al creației”, în *Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie izvoare ale vieții veșnice*, (Mihai Vizitiu ed.), Editura Trinitas, Iași, 2008, pp. 340-341.

Versetele 16-18, partea forte a pericopei noastre, repetă de trei ori expresia „zice Domnul” (*légei kúrios*) cu adăugarea adjectivului „Atotțiitorul” (*pantokrátōr*) din finalul textului, ceea ce demonstrează autoritatea dumnezeiască a îndemnurilor spre sfințenie a dreptului Pavel. Linia de gândire a pericopei de mai sus, poate fi sumarizată astfel: Dumnezeu promite să locuiască printre oameni, de aceea, ei trebuie să se îndepărteze de tot ce este necurat; Dumnezeu Își va aduna poporul cel sfințit, și le va fi lor Tată, iar aceștia fii credincioși, ca semn vizibil al noului legământ încheiat cu Sângele Mielului Hristos, imoralitatea neavând ce căuta într-un astfel de scenariu. Toată această perspectivă eshatologică este reîmprospătată de un al doilea tablou votiv, depictat din *Isaia* 52, 11: “*Îndepărtați-vă, îndepărtați-vă, ieșiți de acolo și de lucru necurat să nu vă atingeți, ieșiți din mijlocul lui, osebiți-vă, voi cei ce purtați vasele Domnului*” și *Iezechiel* 20, 33-34: “*De aceea, viu sunt Eu! – zice Domnul: Voi domni peste voi cu mână tare și cu braț înalt și cu mânie-n revărsare; și vă voi scoate de printre popoare și vă voi aduna din țările prin care v-am risipit cu mână tare și cu braț înalt și cu mânie-n revărsare*”, unde contextul istoric ni-l înfățișează pe Israel primind poruncă de la Dumnezeu, să iasă din mijlocul asupritorilor babilonieni, și să se reîntoarcă în pământul natal, fără să se atingă pe drumul de întoarcere, de nimic din ceea ce este necurat, sau dăruit zeităților păgâne, mai cu seamă cei însărcinați să poarte vasele sfinte de la Templu cu ei. Preocuparea etică a sfântului Pavel pentru creștinii din Corint, în special față de aceia ce aveau probleme cu comportamentul sexual (*1Corinteni* 5, 1-2: “*De peste tot se aude că-ntre voi există desfrânare, și-ncă o astfel de desfrânare cum nici între păgâni nu se pomenește, ca unul să trăiască cu femeia tatălui său! Și voi, vă împăunați!, în loc ca mai degrabă să fi fost cuprinși de jale, pentru ca cel ce a făcut această faptă să fie scos din mijlocul vostru*”; 6, 15-16: “*Nu știți oare că trupurile voastre sunt mădulare ale lui Hristos? Voi lua deci mădularele lui Hristos ca să fac din ele mădularele unei desfrânate? Să nu fie! Sau nu știți că cel ce se alipește de desfrânată este un trup cu ea? Că vor fi – zice Scriptura – cei doi un trup*”), este de-a dreptul transparentă, fiindcă bisericile neamurilor întemeiate de el, precum și cea din Corint, împreună formează Templul Dumnezeului Cel-Viu.

Concluziv, ceea ce face apostolul în această pericopă, este să concentreze câteva citate ale Vechiului Testament ce vizează în mod direct nevoia de sfințire, reformulându-le într-o singură frază, ce conține atât exortație (îndepărtarea de cei necredincioși) cât și promisiune (Dumnezeu Însuși va locui în mijlocul poporului restaurat⁹⁸).

Finalul apostolului de astăzi ne îndeamnă după ce am ascultat toate aceste făgăduințe ale Domnului cu privire la poporul Său, să desăvârșim viața noastră de sfințenie. Apostolul Pavel, în textul din *Evrei* 4, 1: “*Așadar, atâta vreme cât ne-a fost lăsată făgăduința de a intra întru odihna Sa, să ne temem ca nu cumva cineva dintre voi să pară că n-a mai prins-o din urmă*” ne arată și pericolul care ne poate pândi pe fiecare, dacă nu vom da curs îndemnului de sfințire permanentă. Aici ni se vorbește despre posibilitatea de a rata intrarea întru odihna Domnului, întru Șabatul Său cel veșnic, tocmai datorită nevegheții. Imaginea Șabatului este regândită de apostol sub icoana contemplării veșniciei, însă ținând cont de derularea istorică a lui Israel (exodul, pustiul, Canaanul) – adică trei etape ale desăvârșirii sfințeniei noastre: prima etapă este lupta cu patimile (*Evrei* 12, 4: “*Voi încă nu v-ați împotrivit până la sânge luptându-vă cu păcatul*”); urmând apoi etapa nepătimirii sau biruirii

⁹⁸ Frank J. Matera, *II Corinthians: A Commentary*, Westminster John Knox Press, Louisville, 2003, pp. 165-166.

păcatului; culminând totul cu ziua a opta, sau intrarea în pământul virtuții Canaanul cel veșnic⁹⁹, în ziua Șabatului, pentru ca odihna la pieptul Mântuitorului să fie veșnică (Ioan 13, 23). Tot în această epistolă, sfântul Pavel spune clar că părtășia cu Hristos trebuie întreținută până la finalul vieții noastre (3, 14). “Până la țel” (*méchri télous*) într-o traducere mai exactă, trebuie să ducem starea noastră de sfințenie, bineștiind că țelul este tot Hristos (Evrei 12, 2: “*cu ochii ținți la Cel ce începe credința și o desăvârșește, la Iisus, Cel ce-n locul bucuriei care-I stătea înaintea îndurării crucea, în disprețul rușinii, și a șezut de-a dreapta Tronului lui Dumnezeu*”). Acest condițional al mântuirii noastre este pus clar în lumina lui 3, 15-19: “*de vreme ce s-a zis: Astăzi, dacă veți auzi glasul Său, să nu vă învățoșați inimile ca atunci, la Răzvrătire. Cine sunt cei ce auzind s-au răzvrătit? Oare nu toți cei ce au ieșit din Egipt cu Moise? Și pe cine S-a mâniat El timp de patruzeci de ani? Oare nu pe cei ce au păcătuit, ale căror oase au căzut în pustie? Și cui i S-a jurat că nu vor intra întru odihna Sa, dacă nu celor ce n-au ascultat? Și vedem că din pricina necredinței lor n-au putut să intre*” (*exemplum contrarium*), adică în lumina neascultării și răzvrătirii părinților lor în pustie¹⁰⁰, un exemplu clar de ratare a Șabatului cel veșnic.

Fericitul Augustin în confesiunile sale duhovnicești (VIII, VII, 17), spunea că în tinerețea lui păcătoasă, îi ceruse lui Dumnezeu să-i dăruiască curăția de patimi, însă nu îndată, căci dorise mai degrabă s-o împlinească decât s-o stingă¹⁰¹. Din păcate vedem cum acest joc la două capete caracterizează societatea de consum de astăzi, credinciosul nostru cade de multe ori în plasa fericitului Augustin, transformându-și templul trupului său în templu închinat idolului desfrâului postmodern. Până nu vom pune în aplicare îndemnul apostolului Pavel cu privire la sfințirea vieții, zorii Șabatului întâlnirii cu Hristos, sunt încă tot departe, foarte departe... Amin.

⁹⁹ Paula Bud, *Șabatul: istorie și eshatologie*, Editura Limes, Cluj-Napoca, p. 281.

¹⁰⁰ Stelian Tofană, *Iisus Hristos Arhiereu Veșnic după Epistola către Evrei*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, p. 201.

¹⁰¹ Liviu Petcu, *Părinții și Scriitorii Bisericești Învățătorii noștri*, vol. 1: A-D, antologie patristică tematică, EIBMBOR, București, 2014, p. 464.

Duminica a 33-a după Rusalii
Ucenicul crescut după chipul și asemănarea învățătorului său
Apostolul 2 Timotei 3, 10-15

„(10) *Tu însă mi-ai urmat mie în învățătură, în purtare, în năzuință, în credință, în iubire, în stăruință, (11) în prigonirile și suferințele mele câte mi-au fost în Antiohia, în Iconiu, în Listra. Câte prigoniri am răbdat!, și din toate m-a izbăvit Domnul. (12) Prigoniți vor fi și toți cei ce voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus. (13) Cât despre oamenii răi și amăgitori, ei vor merge din rău în mai rău, înșelători și înșelați. (14) Tu însă rămâi în cele ce-ai învățat și de care ești încredințat, deoarece știi de la cine le-ai învățat (15) și fiindcă din pruncie cunoști Sfintele Scripturi, cele ce pot să te înțeleptească spre mântuire prin credința cea întru Hristos Iisus*”.

Apostolul de astăzi sintetizează o duioasă transmitere de duh din partea învățătorului Pavel către ucenicul său cel mai credincios, tânărul Timotei. Apostolul Pavel dovedește aici dorința generală a fiecărui sfânt de a lăsa în locul său ucenici crescuți după chipul și asemănarea învățătorului. Cel dintâi lucru asupra căruia îl atenționează Sfântul Pavel pe Timotei, ajuns între timp episcop al Bisericii din Efes, este învățătura (grecescul *didaskalia*), care în gândirea apostolului Pavel însemna fie o instrucție activă, un act de predare venită direct din gura învățătorului (Romani 12, 7: “*slujba?, slujind; învățătură?, învățând*”), fie o doctrină care se învață pasiv prin orice alt mijloc ce substituie instrucția atentă a învățătorului (Efeseni 4, 14: “*ca să nu mai fim copii, clătinați de valuri și purtați de orice vânt de învățătură încoace și-ncolo prin viclenia oamenilor, prin meșteșugul lor de a atrage-n rătăcire*”). În cazul de față este vorba despre prima dimensiune, adică învățătura Evangheliei pe care însuși marele apostol i-a predat-o direct lui Timotei, adică felul în care va trebui și el la rândul lui să aplice credința, trăirea și propovăduirea Evangheliei și a adevărului divin în mijlocul Bisericii pe care-o păstorește. Și doar după ce va fi prețuită învățătura curată, urmează valorificarea tuturor celorlalte care apar în textul apostolului: purtarea, năzuința, credința, iubirea, stăruința, răbdarea în prigoniri și suferințe. Fiindcă de valoarea învățăturii depinde valoarea tuturor celorlalte, doar dacă ea este curată se pot dezvolta și celelalte virtuți, căci dacă învățătura este strâmbă, și credința și dragostea și răbdarea și toate celelalte vor fi întocmai.

Prigonirile și suferințele despre care vorbește apostolul se referă la cele petrecute cu ocazia primei sale călătorii misionare, în timpul căreia s-a încreștinat tânărul Timotei. Spre exemplu, în Antiohia Pisidiei (o regiune muntoasă în Asia Mică), nu departe de orașul natal al lui Timotei, apostolul Pavel împreună cu Barnaba au fost alungați din oraș (Fapte 13, 13-52). Mai apoi în Listra, orașul natal al tânărului Timotei, oamenii s-au lăsat ademeniți să-i omoare pe Pavel și Barnaba cu pietre, iar crezând că sunt morți, i-au scos în afara cetății (Fapte 14, 19-20).

Timotei știa că dacă îl va urma pe Sfântul Pavel, prigonirile se vor ține lanț și după el, însă nu s-a înspăimântat și l-a urmat pe învățătorul său de bunăvoie în bucurii și în persecuții. Cuvintele sfântului Pavel: *“din toate m-a izbăvit Domnul”*, îl vor fi încurajat și mai mult pe Timotei să rămână credincios Evangheliei până la moarte. Acestea și mai mult deoarece, el însuși a fost martor ocular al minunilor apostolești, și chiar el însuși cel mai probabil a fost trecut printr-o astfel de minune de a scăpa cu viață din mâinile prigonitorului, de aceea subliniază apostolul: *„de care ești încredințat”*.

Despre suferințele îndurate de sfântul apostol Pavel, fostul mitropolit Nicolae Mladin¹⁰², Dumnezeu să-l odihnească cu sfinții, spunea următoarele: *“Nimic nu e atât de strălucit ca Pavel legat pentru Hristos, ca acele lanțuri ce înfășurau acele mâini fericite. A fi legat pentru Hristos e cu mult mai strălucit decât a fi apostol, sau dascăl, sau evanghelist... Nu poate face atât de strălucit capul o diademă bătută în pietre prețioase, ca un lanț de fier pentru Hristos... A fi legat pentru El e mai strălucit decât a ședea la dreapta Lui, e mai însemnat decât a ședea pe cele douăsprezece tronuri”*.

Apostolul Pavel face în acest loc o profeție care va rămâne peste veacuri, și anume: *“Prigoniți vor fi și toți cei ce voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus”*. Cuvântul acesta grecesc *eusebōs* tradus prin *cucernic*, se află doar de două ori în forma aceasta de nominativ în cuprinsul Noului Testament, deși sinonimele lui se regăsesc în aproape toate epistolele sfinților apostoli, după cum vom vedea imediat, aici și în Tit 2, 12: *“învățându-ne să lepădăm fărâdeleaga și poftele lumești, și-n veacul de acum să trăim cu stăpânire de sine, cu dreptate și cucernicie”*. Adverbul *eusebōs*, mai poate însemna și *evlavie* sau *pietate* – virtuți ce definesc statutul omului cu adevărat credincios, ele fiind opuse faptelor oamenilor răi (*tèn asēbeian*) și înșelători care vor înainta spre a lor veșnică pierzare (vv. 12-13). Cucernicia sau evlavia, este asemănătoare cu supunerea față de Dumnezeu (Fapte 10, 1-2: *“Iar în Cezareea era un bărbat cu numele Corneliu, sutaș din cohorta ce se chema Italica, cucernic și temător de Dumnezeu, cu toată casa lui...”*), ea trebuind să rămână o constantă în viața fiecărui credincios (1Timotei 2, 1-3: *“Așadar, înainte de toate vă îndemn să faceți cereri, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri pentru toți oamenii, pentru împărați și pentru toți cei ce sunt în înalte dregătorii, ca să petrecem viață pașnică și liniștită, întru toată cuvioșia și bunăcuviința, că acesta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru”*). De asemenea, ea se cuvine a fi deprinsă printr-un efort ascetic neînterupt, căci făcând astfel, vom avea făgăduința vieții viitoare: *“Întrece-te zilnic în credința cea bună; căci zilnica-ntrecere trupească e-ntru puțin folositoare, dar credința cea bună e folositoare-ntru totul, având ea făgăduința vieții de acum și a celei viitoare”* (1Timotei 4, 7-8). Căci spune Înalțul Bartolomeu¹⁰³: *“Antrenamentul fizic e util numai pentru viața de acum, dar exercițiul spiritual e util pentru amândouă”*. Iar pe scara virtuților, cucernicia se regăsește între răbdare și iubirea frățească (2Petru 1, 5-7: *„Pentru aceasta, punându-vă întreaga sânguină, credinței voastre adăugați-i virtutea; virtuții, cunoștința; cunoștinței, înfrânarea; înfrânării, răbdarea; răbdării, evlavia; evlaviei, prietenia frățească...”*) și se

¹⁰² Nicolae Mladin, *Hristos – viața noastră. Asceza și mistica paulină*, Editura Deisis, Sibiu, 2012, p. 198.

¹⁰³ Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1704, (nota h).

definește ca fiind cercetarea orfanilor și a văduvelor în necazurile și suferințele lor¹⁰⁴ (*Iacob 1, 27: “Cucernicia curată și neîntinată înaintea lui Dumnezeu-și-Tatăl este aceasta: să-i cercetezi pe orfani și pe văduve în necazul lor și să te păzești pe tine nepătat din partea lumii”*). Întreaga teologie a sfântului Pavel cu privire la prigoană și suferințe, este definirea vieții în Hristos, căci adevărata viață de credință, este și va fi întotdeauna prigonită. Credința și prigoana coexistă – o regulă ce nu poate suferi excepții¹⁰⁵.

Nu pot să nu mă gândesc la urmașii direcți ai sfinților apostoli, adică la episcopii și preoții Bisericii primare, și la transferul de duh întreprins. Aceștia din urmă au reușit să transmită mai departe curată învățătura apostolică, care nu este altceva decât transpunere în practică în cadrul Bisericii noastre Ortodoxe, deoarece și-au asumat-o ei întâi curată de la învățătorul lor. Și au știut să rabde în prigonirile care au urmat, deoarece au învățat aceasta de la părintele lor sufletesc. Nu întâmplător ultimele cuvinte ale sfântului Pavel pentru episcopii și preoții din Milet, au fost acestea: “Drept aceea, luați aminte la voi înșivă și la toată turma în care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care El a câștigat-o cu însuși Sângele Său. Eu știu bine că după plecarea mea vor intra între voi lupi înverșunați care nu vor cruța turma. Și dintre voi înșivă se vor ridica bărbați grăind lucruri sucite, ca să-i tragă după ei pe ucenici. De aceea, privegheați amintindu-vă că timp de trei ani, noaptea și ziua n-am încetat să vă sfătuiesc, cu lacrimi, pe fiecare din voi” (*Fapte 20, 28-31*). Iar istoria Bisericii, a dovedit într-un adevăr, că Părinții au rămas statornici și hotărâți, luptând până la moartea lor pentru cauza Evangheliei. Dar oare noi creștinii de astăzi, ucenicii de drept ale acestor calfe credincioase, am rămas statornici în învățătura cea curată a Bisericii? Am preluat noi curat acest transfer de duh de la părinții noștri? Dar oare cunoaștem noi care au fost ultimele cuvinte ale calfelor (părinții noștri duhovnicești) adresate nouă, ucenicilor lor, cu limbă de moarte? Știm noi cu adevărat ce doresc ei de la noi?... Amin.

¹⁰⁴ Sabin Verzan, *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit. Introducere, Traducere, Comentariu și Teologie*, EIBMBOR, București, 1994, p. 220.

¹⁰⁵ Spiridon Bilalis, *Martirii Ortodoxiei (Teologia Martiriului)*, trad. de Ciprian-Ioan Staicu, Editura Christiana, București, 2016, p. 73.

Duminica a 34-a după Rusalii
Libertatea în Hristos și libertinajul
Apostol 1 Corinteni 6, 12-20

*“(12) Toate-mi sunt îngăduite, dar nu toate-mi sunt de folos. Toate-mi sunt îngăduite, dar eu nu voi fi stăpânit de ceva. (13) Bucatele sunt pentru pânțece și pânțele pentru bucate, dar Dumnezeu le va nimici - și pe acesta ca și pe acelea. Trupul însă nu este pentru desfrânare, ci pentru Domnul, și Domnul este pentru trup. (14) Iar Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe Domnul, ne va învia și pe noi prin puterea Sa. (15) Nu știți oare că trupurile voastre sunt mădulare ale lui Hristos? Voi lua deci mădularele lui Hristos ca să fac din ele mădularele unei desfrânate? Să nu fie! (16) Sau nu știți că cel ce se alipește de desfrânată este un trup cu ea? **Că vor fi** – zice Scriptura – **cei doi un trup**. (17) Iar cel ce se lipește de Domnul este un duh cu El. (18) Fugiți de desfrânare! Orice păcat pe care-l va face omul este în afară de trup; dar cel ce se desfrânează, păcătuiește în trupul său. (19) Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, Cel ce este întru voi, Cel pe care de la Dumnezeu Îl aveți?; și că voi nu sunteți ai voștri?: (20) căci cu preț ați fost cumpărați! Slăviți-L dar pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu!”.*

Prin apostolul de astăzi, sfântul Pavel atacă direct unul dintre sloganele cele mai în vogă la acea vreme în Corint, de proveniență stoică, potrivit căruia, libertatea omului de a se desfrâna și de-a mânca la ospetele jertfite idolilor, era un bun al spiritului nobil. Ceea ce face apostolul Pavel, este să reinterpreteze acest slogan libertin, și să-i ofere o altă dimensiune, una creștină, insistând pe faptul că adevărata libertate este oferită omului doar de către Sfântul Duh Care acționează numai într-un trup curățit de patimi. Așadar, libertatea sexuală promovată de filozofia stoicilor de secol I, era una aparentă, în cel mai bun caz o minciună calificată, fiindcă orice patimă îl robește pe om, anulându-i libertatea oferită lui de Domnul Iisus prin Jertfa de la Golgota. Argumentul forte al apostolului Pavel vizează natura trupului omenesc, care nu doar că este templu al Sfântului Duh sau mădular al lui Hristos (vv. 15-18) dar potrivit capitolului 15 al acestei epistole, trupul este destinat Învierii, când va deveni transparent, spiritual, nestricăcios și plin de slava lui Dumnezeu. De aceea, se cuvine să pregătim acest trup al nostru, această bucată de carne pentru Înviere, practicând neîncetat virtutea curăției, precum o mireasă fidelă ce-L așteaptă pe Mire, și nicidecum să-l terfelim prin mizeria împreunării rușinoase.

Alături de tema sexualității deviate, apostolul insistă și pe patima lăcomiei pântecelui, făcând o afirmație greu de digerat: *“dar Dumnezeu le va nimici”* (v. 13). Gastrimarghia în limba greacă înseamnă satisfacerea plăcerii de a mânca bucate alese, iar pentru că trupul colaborează fidel cu acest viciu, sfinții Evagrie Ponticul (*Tratatul practic*, 6; 7) și Maxim Mărturisitorul

(*Capete despre dragoste*, II; 59), o numesc patimă a sufletului, gând rău, pătimăș și lucrare nesănătoasă îndreptată asupra trupului. De aceea, înțeleptul Elifaz spunea oarecând despre cel necredincios: “În pântece ca-n sarcini va zămisli dureri, dar nu i se vor naște decât deșertăciuni, căci el, acolo-n pântec, gătește vicleșug” (Iov 15, 35). Însă această patimă nu înseamnă că hrana este rea prin sine, căci Mântuitorul spune răspicat că nu ceea ce intră pe gură, spurcă pe om (Matei 15, 11), ci constă în felul greșit în care cineva se folosește de ea. De aceea adăuga foarte inspirat sfântul Grigorie cel Mare următoarele: “Păcatul nu stă în hrană, ci în felul cum o primești. De aceea, se poate să mănânci feluri gustoase și gătite cu grijă fără să păcătuiești în vreun fel și să înghiți mâncăruri de rând și să te întinezi cu ele¹⁰⁶”. Dar să revenim la afirmația distrugerii lor, care ne preocupă în mod special. Nimicirea stomacului, nu înseamnă neantizarea trupului, cum s-ar putea greșit înțelege, ci faptul că la Parusie, Dumnezeu va opera o schimbare semnificativă în trupul nostru, încât stomacul cu funcțiile sale de acum, nu va mai exista în forma aceasta. Fiindcă atunci când trupul fizic (*sōma psychikon*) se va preschimba în trup duhovnicesc (*sōma pneumatikon*), stomacul va deveni inutil¹⁰⁷, ne explică dreptul Pavel puțin mai departe (1Corinteni 15, 42-44: “Așa-i și cu învierea morților... se seamănă trup firesc, învie trup duhovnicesc”).

Versetul 16 vine și mai mult să-i trezească pe creștinii din Corint, care deveniseră prea libertini în manifestările lor, deoarece aceștia obișnuiau să mai intre în templul închinat zeiței Afrodita, unde așa numitele „ierodule” sau preotesele zeiței, practicau prostituția sacră, împreunându-se rușinos cu orice doritor în numele Afroditei. Nu doar că acest păcat era scandalos pentru un creștin, dar problema cea mai gravă era că acești neînfrânați bărbați din Biserică, prin natura păcatului lor, deveneau un singur trup cu acea prostituată, când trupul și duhul lor era destinat spre a deveni un singur Duh cu Domnul Iisus Hristos (v. 17). Practic aceștia se dovedeau a fi niște infideli Dumnezeului lor, iar pedeapsa pentru infidelitate, conform legii lui Moise, este uciderea.

Întreaga repulsie iudaică cu privire la o viață dezordonată moral, este amplificată de atașamentul acestora pentru ideea de fidelitate conjugală, însă apostolul devine mult mai strict decât un rabin de rând, vorbind despre trupurile noastre ca aparținând Sfântului Duh, ele fiind locuința Lui, de aceea se cuvine ca toți să trăim în curăție (6, 19). Nu impune însă fecioria nimănui, ci lasă această perspectivă a desăvârșirii morale la libera alegere a credincioșilor (7, 7: “Fiindcă vrerea mea este ca toți oamenii să fie ca mine. Dar fiecare își are de la Dumnezeu darul lui: unul așa, iar altul într-alt fel”). Dimpotrivă, căsătoria nu este un păcat, iar soții sunt obligați să se iubească și respecte reciproc, unul altuia dăruindu-se trup și suflet (7, 3-5: “Bărbatul să-i dea femeii ceea ce-i datorează; de asemenea și femeia, bărbatului. Femeia nu este stăpână pe trupul său, ci bărbatul; tot așa, nici bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia. Să nu vă lipsiți unul de altul decât prin bună înțelegere, pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea; și apoi să fiți din nou împreună, ca nu cumva satana să vă ispitească prin neputința voastră de a vă stăpâni”), apostolul insistând aici asupra fidelității conjugale și a pericolului adulterului. Păcatul este evident, iar amplexarea lui pe măsură, fiindcă sfântul Pavel

¹⁰⁶ Jean-Claude Larchet, *Terapeutica Bolilor Spirituale*, trad. de Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2006, pp. 129-130.

¹⁰⁷ Joseph A. Fitzmyer, *First Corinthians: A New Translation with Introduction and Commentary*, coll. ABC, vol. 32, Yale University Press, New Haven, 2008, p. 264.

folosește pentru această desfrânare a creștinilor din Corint, termenul grecesc *porneía* – care în limbaj biblic înseamnă împreunarea cu o femeie ușoară (Luca 15, 30: “*dar când a venit acest fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, pentru el ai înjunghiat vițelul cel îngrășat*”; Evrei 11, 31: “*Prin credință Rahab desfrânata n-a pierit laolaltă cu cei nesupuși, fiindcă cu pace primise iscoadele*”; Iacob 2, 25: “*În același fel și Rahab desfrânata: oare nu din fapte s-a îndreptățit ea când i-a primit pe cercetași și i-a scos afară pe altă cale?*”). Mai dureros este că, influențați de filozofia stoică, acești creștini considerau desfrânarea lor ca pe-o urmare naturală a libertății la care au ajuns, considerându-se plini de aroganță, mult superiori părintelui lor duhovnicesc, apostolului Pavel. Ridicolul situației este subliniat de apostol, prin intermediul incestului din capitolul 5, până acolo au căzut în înșelare drăcească cu libertinajul lor, încât unul dintre ei a ajuns să se împreuneze cu mama lui vitregă.

Vedem că sfântul Pavel a avut de purtat o luptă inegalabilă cu creștinii din Corint în dorința sa de a-i îndrepta de pe calea destrămării sufletești în care au ajuns, totul datorită înțelegerii greșite a libertății. Observăm cum din păcate, și Biserica Ortodoxă, odată cu libertatea din 1990 și până în prezent, a avut de dus cele mai grele lupte de până atunci, datorită unora care au devenit mult prea libertini în manifestarea credinței lor. Oare să nu fi înțeles nici aceștia, întocmai corintenilor de odinioară, lecția adevăratei libertăți de conștiință? Amin.

Duminica Înfricoșătoarei Judecăți
Postul cel adevărat și postul cel smintitor
Apostol 1 Corinteni 8, 8-13; 9, 1-2

„(8, 8) Dar nu mâncarea ne va pune pe noi înaintea lui Dumnezeu. Că nici dacă vom mânca ne prisosește, nici dacă nu vom mânca ne lipsește. (9) Aveți grijă însă ca nu cumva această libertate a voastră să devină împiedicare pentru cei slabi. (10) Că dacă cineva te va vedea șezând la masă în templul idolilor pe tine, cel care ai cunoștința, oare conștiința lui, a celui slab, nu va găsi temei să mănânce din cele jertfite idolilor? (11) Prin cunoștința ta deci va pieri cel slab, fratele tău pentru care a murit Hristos! (12) Și astfel, păcătuind voi împotriva fraților și lovindu-le conștiința lor cea slabă, împotriva lui Hristos păcătuieți. (13) De aceea, dacă mâncarea-i devine fratelui meu piatră de poticnire, în veac nu voi mânca eu carne, ca să nu-l poticnesc pe fratele meu. (9, 1) Nu sunt eu liber? Nu sunt eu apostol? Nu L-am văzut eu pe Iisus, Domnul nostru? Nu sunteți voi lucrul meu întru Domnul? (2) Dacă altora nu le sunt apostol, cel puțin vouă vă sunt. Că voi sunteți, întru Domnul, pecetea apostoliei mele”.

Apostolul de astăzi vine să reglementeze problema așa numitelor „idolotite”, adică consumarea cărnurilor jertfite idolilor în cadrul ceremoniilor religioase păgâne, de către creștinii din Corint. Aceste cărnuri erau aduse drept ofrandă zeilor păgâni, și erau consumate la mesele comune din Templu sau la casele particulare, creștinii care coabitau cu acești păgâni erau dezbinați în această chestiune: unii mai libertini considerau că nu păcătuiesc dacă consumă aceste alimente care se vindeau prin piețe la un preț mai accesibil, iar alții, mai rigoriști, considerau această viziune drept una vicioasă – de unde și scandalul dintre ei. Deși sfântul apostol în cugetul lui, nu considera a fi un păcat consumarea acestor alimente, de vreme ce așa numiții zei nu există și deci nici jertfele de carne oferite lor, nu pot fi impregnate de această presupusă păguboasă sacralitate, insistă totuși pe cumpătare și responsabilitate față de fratele mai mic în credință, care lesne putea fi smintit de acest gest de ușurătate. Pentru apostol, mai important era sufletul fratelui său, pentru care a murit Hristos, decât dorința trupească de-a consuma carne spre satisfacerea plăcerilor culinare. Sfatul său în această problemă este unul greu de îndeplinit de către unii ușuratici în credința lor, însă nespun de înalt și duhovnicesc, unul atent la taina fratelui: *„De aceea, dacă mâncarea-i devine fratelui meu piatră de poticnire, în veac nu voi mânca eu carne, ca să nu-l poticnesc pe fratele meu”.*

Nu știm însă câți dintre creștinii din Corint își vor fi împrăștiat acest sfat, nu știm câți dintre ei i-au acordat atenția cuvenită, și de asemenea nu știm dacă acest sfat duhovnicesc deplin ziditor, a fost transpus în practică. Poate unii l-au considerat un sfat gratuit sau ieftin, fiindcă altfel nu se explică cum în cea de-a doua epistolă către Corinteni, scrisă la un an diferență de

prima (în primăvara anului 57), creștinii de aici nu doar că ajung să îi smintească pe cei mai mici dintre ei, ci chiar pe însuși părintele lor duhovnicesc, pe apostolul Pavel, considerându-l mult mai prejos decât toți ceilalți așa numiți „super apostoli” (2Corinteni 10-12). Spuneam că nu știm dacă acest sfat de a nu ne sminti frații de credință, a fost pe deplin urmat de creștinii din Corint, însă din păcate știm și vedem cum smintirea aproapelui s-a transformat într-o constantă dureroasă pe tot parcursul istoriei Bisericii noastre. Poate că dacă am avea mai des în minte, această zonă de echilibru duhovnicesc a teologiei dreptului Pavel din *Romani* 14, 5-6: “Unul deosebește o zi de alta, iar altul judecă toate zilele la fel. Fiecare să-și aibă-n minte deplina sa încredințare. Cel ce ține ziua, pentru Domnul o ține, și cel ce nu ține ziua, pentru Domnul n-o ține. Și cel ce mănâncă, pentru Domnul mănâncă, fiindcă-I mulțumește lui Dumnezeu; și cel ce nu mănâncă, pentru Domnul nu mănâncă, și-I mulțumește lui Dumnezeu”, cred că am avea numai de câștigat.

Când citim această pericopă apostolică de astăzi, nu trebuie să ne limităm cu gândirea doar asupra cărnii ca aliment de consum, căci în limbaj biblic, „carnea” are un înțeles mult mai larg, ea se referă la omul concupiscent, trupesc, la creștinul prins în vârtoarea plăcerilor lumești de tot felul, de averiile materiale și de tot ceea ce este propriu lumii acesteia căzute. De aceea spune apostolul Pavel în alt loc: “Fiindcă trupul [sau carnea] pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului, căci acestea se împotrivesc unul altuia” (*Galateni* 5, 17).

Problema aceasta a smintirii fratelui este mult mai serioasă decât pare la prima vedere. Cu toate că știm cu toții care este pedeapsa pentru cel care îl smintește pe fratele lui (*Matei* 18, 6: „Dar celui ce-i va fi piatră de poticnire unuia dintre aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi să-și atârne de gât o piatră de moară și să se înnece în adâncul mării”), din păcate această viziune nu ne motivează îndeajuns spre a fi mai precauți și sensibili la nevoile celorlalți, așa cum ne-ar responsabiliza de pildă dacă am pătrunde adâncul cuvintelor Domnului care spun că cei care se ating de trimișii Lui [în cazul nostru smintindu-i], se ating de fapt de lumina Ochilor Domnului (*Zaharia* 2, 12: “Că astfel zice Domnul Atoateîntor: În urma slavei M-a trimis la neamurile care v-au prădat, fiindcă acela ce de voi se-atinge e ca acela ce se-atinge de lumina Ochiului Său”; *Matei* 10, 40: “Cel ce vă primește pe voi, pe Mine Mă primește; și cel ce Mă primește pe Mine Îl primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine”), adică intră în confruntare directă cu Dumnezeu... iar sfârșitul acestora îl intuim.

A nu-l face pe fratele nostru să păcătuiască, să ne fie de astăzi înainte țelul cel mai înalt, datoria cea mai însemnată, pavăza cea mai aleasă, căci prin starea pe care ne-a rânduit-o Dumnezeu fiecăruia, suntem în mod natural legați unii de alții prin Sângele Crucii Lui (*Coloseni* 1, 19-20: “Căci în El [Iisus Hristos] a binevoit Dumnezeu să sălășluiască toată plinătatea și prin El pe toate întru El să le împace, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, pace făcând prin El, prin Sângele Crucii Sale”). De aceea, făcându-i rău semenului meu, nu fac altceva decât să mă rănesc pe mine, iar pentru a nu mă mai autoflagela, nu-l voi sminti în veac pe aproapele meu! Amin.

Duminica Izgonirii lui Adam din Rai
Revenirea Domnului nu se așteaptă cu chefuri și beții
Apostol Romani 13, 11-14; 14, 1-4

“(13, 11) *Și aceasta, întrucât cunoașteți timpul; că de-acum e ceasul să vă treziți din somn; că mântuirea este acum mai aproape de noi decât în clipa când am crezut.* (12) *Noaptea-i pe sfârșite, apropiatu-s-a Ziua. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în armura luminii.* (13) *Așa ca-n plină zi, să umblăm cuviincios, nu în ospețe și-n beții, nu în desfrânări și-n fapte de rușine, nu în ceartă și-n invidie;* (14) *ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos, iar grija pentru trup să nu o faceți spre poftă.* (14, 1) *Pe cel slab în credință primiți-l fără să-i judecați gândurile.* (2) *Unul crede că poate să mănânce de toate; cel slab însă mănâncă legume.* (3) *Cel ce mănâncă să nu-l disprețuiască pe cel ce nu mănâncă, iar cel ce nu mănâncă să nu-l judece pe cel ce mănâncă; pentru că Dumnezeu l-a primit.* (4) *Cine ești tu, cel ce judeci pe servul altuia? Pentru stăpânul său stă el în picioare sau cade. Dar se va ține-n picioare, căci Domnul are putere să-l facă să stea drept”.*

Apostolul de astăzi subliniază viziunea iminentă a revenirii Domnului Iisus, specifică autorilor Noului Testament și Bisericii creștine de la început. Aceștia considerau că Domnul trebuie să revină pe norii de slavă în orice moment pentru Judecata cea mare¹⁰⁸, iar unii precum tesalonicenii, renunțaseră la munca lor zilnică pentru a întâmpina revenirea lui Iisus – faptă contestată de sfântul Pavel. Însuși cultul Bisericii avea un pronunțat caracter nocturn, slujba Vecerniei sau slujba cea de seară se desfășura noaptea, pentru ca să fie pregătiți creștinii de venirea Domnului, continuându-se dimineața cu Sfânta Liturghie¹⁰⁹. De aceea spune apostolul că

¹⁰⁸ Revenirea Domnului Iisus pe nori, înconjurat de îngeri în slavă, este strâns legată de evenimentul Înălțării (*Fapte* 1, 9-11: “Și acestea zicând, în timp ce ei priveau, S-a înălțat și un nor L-a luat din ochii lor. Și privind ei, în timp ce El mergea la cer, iată că lângă ei au stat doi bărbați în haine albe, care au și zis: *Bărbați galileeni, de ce stați privind la cer? Acest Iisus, Care S-a înălțat de la voi la cer, așa va și veni, cum L-ați văzut voi mergând la cer*”), iar teme teologice precum: binecuvântarea oferită de Domnul, starea de bucurie a ucenicilor de după Înviere, perioada celor 40 de zile, motivul norului în momentul Înălțării și scena cu îngeri, toate sunt elemente vitale în iconomia înțelegerii hristologiei sfântului Luca, autorul cărții *Faptele Apostolilor*. A se vedea Justin A. Mihoc, “Kai anephēreto eis tòn ouranón. A Comparison between the Two Lukan Ascension Accounts”, în *Via lui Nabot: Naboth's Vineyard – studia theologica recentiora*, (Octavian Gordon, Alexandru Mihăilă eds.), Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012, pp. 204-205.

¹⁰⁹ Ene Braniște, *Liturgică Specială*, Editura Lumea Credinței, București, 2005, p. 27: “Serviciul divin public al primelor comunități creștine (epoca sfinților apostoli), se săvârșea noaptea, și anume în noaptea de sâmbătă spre duminică, precum reiese, spre exemplu, din descrierea activității Sfântului Apostol Pavel la Troia (*Fapte* 20, 6-11) și din scrisoarea proconsulului Pliniu cel Tânăr al Bitiniei către împăratul Traian, scrisă prin anii 111-113: *Ei susțin că toată greșeala și vina lor constă în aceea că aveau obiceiul să se adune într-o anume zi (stato die), înainte de ivirea zorilor, (ante lucene) și cântau alternativ un imn lui Hristos, ca unui zeu... După aceea, se despărțeau, spre a se aduna din nou, pentru ca să ia împreună o hrană (cibum), de altfel obișnuită și nevinovată*”.

noaptea este pe sfârșite iar ziua sau dimineața s-a apropiat, căci privegherea noastră întru așteptarea ivirii Mirelui este pe sfârșite, El trebuie să apară când va răsări Ziua.

“Ziua Domnului” este o expresie biblică care se referă la a Doua Venire, când Dumnezeu va reveni pentru a săvârși dreapta Judecată și a inaugura Împărăția Sa cea Cerească. Iar pentru ca noi să fim pregătiți când va reveni Domnul, spune apostolul Pavel, să lepădăm lucrurile întunericului, adică cele care țin de lumea aceasta păcătoasă (ospețe, chefuri, beții, desfrânări, fapte de rușine, certuri, invidii) și să ne îmbrăcăm în harul Domnului nostru Iisus Hristos. Metafora aceasta a îmbrăcării respectiv dezbrăcării, se referă la comparația cu lumea păgână din care au făcut și creștinii parte împreună cu toate faptele lor cele rușinoase, specifice omului celui vechi, de aceea dezbrăcarea de acest fel vechi de viață devine cu adevărat un imperativ. Iar aceasta fiindcă măreția Zilei Domnului, va descoperi calitatea respectiv caducitatea oricărei acțiuni umane, prin evaluarea contribuției sau dimpotrivă, prin efortul antihristic a rezistenței acesteia prin păcat¹¹⁰ (Isaia 34, 8: “Fiindcă-i ziua judecății Domnului și anul când Sionul prin judecată își primește plata”; Iezechiel 30, 3: “Vai, vai, ce zi! Că aproape-i ziua Domnului, ziua norului: sfârșitul neamurilor va fi”; Amos 5, 18: “Vai vouă celor ce doriți să vină ziua Domnului! Ce este pentru voi această zi a Domnului?: ea este întuneric, nu lumină”; Ioil 1, 15: “Vai mie, vai mie, vai mie, ce zi o să fie! Că aproape-i ziua Domnului, ca o durere peste durere va veni”; Fapte 17, 30-31: “Dar Dumnezeu, trecând cu vederea vremile neștiinței, le vestește acum oamenilor ca toți, de pretutindeni, să se pocăiască, pentru că a hotărât o zi când întru dreptate va să judece lumea prin Bărbatul pe Care El L-a rânduit, tuturor dându-le încredere prin aceea că L-a înviat din morți”; 1Corinteni 3, 13: “lucrul fiecăruia se va face cunoscut, îl va vădi Ziua Domnului, fiindcă el în foc se descoperă, și focul însuși va lămuri cum anume e lucrul fiecăruia”; Efeseni 4, 30: “Să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți pentru **ziua răscumpărării**”; 2Tesaloniceni 1, 9-10: “**Ei vor primi ca pedeapsă veșnica pieire de la fața Domnului și de la slava puterii Lui, când în ziua aceea va veni să Se preamărească întru sfinții Săi și cu uimire să fie privit de toți cei ce au crezut, pentru că mărturia noastră către voi a fost crezută**”).

Prima parte din capitolul 14, vizează problema similară Bisericii din Corint, cea a idolotitelor, adică a consumării cărnurilor jertfite idolilor, prezentă din păcate și în Biserica din Roma. Noi nu putem cunoaște cu exactitate la cine se referea apostolul Pavel prin sintagma „cel slab”, deși unii interpreți ai Bibliei spun că aceștia sunt o grupare legalistă care considera că pot să-și câștige mântuirea prin tot felul de fapte personale, imaginându-și că abstenența lor de la consumul de carne și vin și celebrarea anumitor zile (Romani 14, 5-6: “Unul deosebește o zi de alta, iar altul judecă toate zilele la fel. Fiecare să-și aibă-n minte deplina sa încredințare. Cel ce ține ziua, pentru Domnul o ține, și cel ce nu ține ziua, pentru Domnul n-o ține. Și cel ce mănâncă, pentru Domnul mănâncă, fiindcă-I mulțumește lui Dumnezeu; și cel ce nu mănâncă, pentru Domnul nu mănâncă, și-I mulțumește lui Dumnezeu”) ar avea o anumită valoare în ochii lui Dumnezeu. Alții spun că abstenența de la carne și vin era o formă de post a creștinilor iudei, unul pe care creștinii proveniți dintre neamuri nu-l practicau. Mai sunt unii ce susțin că abținerea de la carne și vin era o practică adusă din diferitele curente religioase și filozofice ale vremii, fiindcă în perioada antichității existau mai multe ideologii care

¹¹⁰ Ioan Bizău, *Experiența Liturgică a Prezenței lui Dumnezeu în viața lumii*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012, p. 395.

accentuau vegetarianismul, considerând uciderea animalelor drept un act nenatural¹¹¹. Dincolo de toate aceste teorii mai mult sau mai puțin importante, este de admirat atitudinea apostolului Pavel plină de înțelepciune, care prin cuvintele „*nu faceți nici rău, nu faceți nici bine ceea ce faceți*”, nici nu acuză pe nimeni, nici nu încuviințează fapta vreunei grupări, pentru ca în felul acesta să nu se mânie nimeni. Astfel, cel muștrat indirect nu se poate supăra căci nu s-a adresat lui pe față, iar subtil, el va primi cu timpul doctoria îndreptării aplicate.

Cu părere de rău observăm că această diplomatie – dovadă a supremei inteligențe pastorale, a cam lipsit printre oamenii Bisericii, de cele mai multe ori preferându-se critica directă iar în cele mai grozave cazuri, s-a apelat la anatimizare, adică la blestemarea celui în cauză. Poate că am fi câștigat mai multe suflete pentru mântuire dacă am fi operat cu mai multă blândețe, după cum ne sfătuia marele Pavel (*Efesenii* 4, 29: “*Nici un cuvânt rău să nu iasă din gura voastră, ci numai cel care este bun spre zidirea cea de trebuință, pentru ca el să dea har celor ce-l aud*”), căci de cele mai multe ori, critica negativă duce la pierderea credinței celui avizat. Cred că mai de folos ar fi să ne rugăm pentru fratele nostru căzut, în loc să îl muștrăm sau să-l bârfim pe la colțurile ulițelor, fiindcă dacă vom face astfel, nu vom greși niciodată, ci vom aștepta marea Zi a mântuirii, cu ulei sfințit în candelile inimii noastre. Amin.

¹¹¹ Brevard S. Childs, *The Church's Guide for Reading Paul: The Canonical Shaping of the Pauline Corpus*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 2008, p. 172; Robert J. Karris „Romans 14:1-15:13 and the occasion of Romans”, în *The Romans Debate*, (Karl P. Donfried ed.), Hendrickson Publishers, Peabody, pp. 66-70; Ernst Käsemann, *Commentary on Romans*, trad. Geoffrey W. Bromiley, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 1980, p. 369.

Duminica întâi din Post
Elogiu sfinților credinței
Apostol Evrei 11, 24-26; 32-40

“(11, 24) Prin credință Moise, când a crescut mare, n-a vrut să fie numit fiul fiicei lui Faraon, (25) alegând ca mai bine să îndure laolaltă cu poporul lui Dumnezeu decât să aibă desfătarea păcatului cea trecătoare; (26) mai mare bogăție decât comorile Egiptului a socotit el ocara lui Hristos, fiindcă se uita-nainte, drept la răsplată. (32) Și ce să mai zic? Că timpul nu-mi va ajunge să vorbesc cu de-amănuntul de Ghedeon, de Barac, de Samson, de Ieftae, de David, de Samuel și de profeți, (33) care prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințe, au astupat gurile leilor, (34) au stins puterea focului, au scăpat de ascuțișul sabiei, s-au întărit din propria lor slăbiciune, s-au făcut puternici în războaie, năvălirile vrăjmașilor le-au preschimbă în fugă, (35) femei care și-au luat morții înviați; iar alții au fost chinuiți, nevrând să primească eliberarea, pentru a-și dobândi una mai bună, învierea; (36) iar alții au suferit batjocoriri și bice, și chiar lanțuri și-nchisoare, (37) au fost uciși cu pietre, sfârtecați, au murit uciși cu sabia, au pribegit în piei de oaie și-n piei de capră, strâmtorați, necăjiți, înjosiți, (38) ei, de care lumea nu era vrednică! – rătăcind în pustiuri, în munți, în peșteri și-n crăpăturile pământului. (39) Și toți aceștia, deși primiseră bună mărturie pe temeiul credinței lor, n-au primit roadele făgăduinței; (40) pentru că Dumnezeu prevăzuse pentru noi ceva mai bun, așa ca ei să nu ajungă fără noi la desăvârșire”.

Întregul capitol 11 al scrisorii sfântului Pavel către evrei este un veritabil elogiu la adresa credinței, una din cele trei mari virtuți teologice, alături de dragoste și nădejde (1Corinteni 13, 13: “Și acum rămân: credința, nădejdea, iubirea, acestea trei; dar cea mai mare din ele este iubirea”). Prima parte a apostolului ne înfățișează dragostea necondiționată a profetului Moise pentru poporul său, o iubire ce n-a putut fi eclipsată de ofertele unei vieți de lux, venite din partea fiicei lui Faraon, care îl dorea ca fiu al său. A preferat mai degrabă să rămână solidar suferințelor poporului său, în loc să ducă o viață plină de desfătări și onoruri. Nu putea Moise să se bucure când neamul său era obidit, nu putea zâmbi când frații lui plângeau, nu putea să aleagă desfătarea când evreii erau încă sub cruce. Așa este inima unui adevărat părinte, el nu își găsește pacea cât timp copiii săi suferă și plâng. Moise se aseamănă prin gestul lui părintesc de-a își asuma liber crucea poporului său, cu dragostea Părintelui nostru Ceresc, Care de dragul nostru Și-a trimis Unicul Fiu să poarte pe sfinții Săi Umeri, crucea întregului neam omenesc. Modelul acesta al sacrificiului suprem ne este țel fiecăruia în parte care am gustat din dragostea Golgotei, asumându-ni-l după măsura darului primit (Efeseni 3, 7: “căreia eu slujitor m-am făcut, potrivit cu darul harului lui Dumnezeu ce mi-a fost dat prin lucrarea puterii Sale”). Pentru că doar în felul acesta jertfelnic, ne putem asemana cu

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, potrivit apostolului care spune: „*Să aveți în voi gândul acesta care era și în Iisus Hristos*” (Filipeni 2, 5), adică gândul acesta smerit al renunțării la sine de dragul neamului nostru ortodox, de dragul tainei fratelui nostru din Biserică – renunțare până la moarte, și încă moarte de Cruce (Filipeni 2, 8: “*S-a smerit pe Sine făcându-Se ascultător până la moarte - și încă moarte de cruce!*”). Numai în felul acesta jertfelnic ne putem apropia cu vrednicie de Sfânta Jertfă, de Sfânta Împărtășanie, luând Trupul omenesc și dumnezeiesc jertfit al lui Iisus, într-un trup omenesc asemănător stării de jertfă, stării de îndumnezeire continuă (1Ioan 3, 2: “*Iubiților, acum suntem fii ai lui Dumnezeu; și ce vom fi, încă nu s-a arătat. Știm că, dacă El Se va arăta, noi vom fi asemenea Lui, pentru că-L vom vedea pe El așa cum este*”).

În cea de-a doua parte a apostolului, în versetele 32-40, apostolul Pavel construiește un adevărat elogiu sfinților credinței, care datorită rezistenței lor interioare, au putut depăși capriciile unei prigoane exterioare, cu stoicism și bărbăție duhovnicească. Ceea ce au avut în comun toți acești oameni ai lui Dumnezeu, pe care istoria profană n-a reușit să-i înghită, a fost virtutea credinței. Ei au crezut cu neclintire în răsplătirea care-i așteaptă la capătul martiriului lor, de aceea nu s-au abătut sau lepădat, păstrându-și încrederea în făgăduințele Domnului¹¹² (2Petru 1, 3-4: “*Că dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sunt spre viață și evlavie, făcându-ne să-L cunoaștem pe Cel ce ne-a chemat prin propria Lui slavă și prin virtutea Sa, prin care ne-a dăruit prețioase și foarte mari făgăduințe pentru ca, scăpați fiind voi de stricăciunea poftelor care e-n lume, să deveniți părtași ai firii celei dumnezeiești*”).

Din păcate pentru unii și din fericire pentru alții, prigonirile nu s-au sfârșit odată cu decretarea libertății religioase de către împăratul creștin, sfântul Constantin, ci ele au continuat cu mai multă îndârjire asupra Bisericii, sub o formă mult voalată. Astăzi suferim și noi prigoana falsului idealism, când sub genericul “zâmbetului isteț sub soare”, conștiințe integre și demne de numele de creștin ce-l poartă, sunt zdrobite sub călcâiele celor raliați “sistemului”. Astăzi, în această lume a concurenței neloiale și a cabotinismului legalizat, cei cu spirit treaz, cinstit și curat în conștiința lor, nu mai au loc de atât nenoroc, nu mai au loc de aceștia. Depinde însă de acești “martiri” ai vremurilor noastre dacă vor răbda până la capăt această prigoană a sistemului vinovat, rămânând stâlpi de moralitate într-o societate imorală, sau vor fi și ei la rândul lor cuceriți de acest miraj al oportunității, căzând astfel și cea din urmă cazemată a normalității. Cred că această tensiune va marca cu adevărat, vrednicia celor vrednici aparținători ai unei lumi nevrednice, după modelul sfântului Pavel care remarcă următoarele: “*ei, de care lumea nu era vrednică!*”. Amin.

¹¹² Cătălin Varga, “Suferința și moartea în Hristos și pentru Hristos. Scurtă încercare de martirologie ortodoxă”, în *Martiri și martiriu în Oastea Domnului*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2017, pp. 43-51.

Duminica a 2-a din Post
Mântuirea adusă de Hristos Domnul și conștientizarea ei
Apostol Evrei 1, 10-14; 2, 1-3; 7, 26-28; 8, 1-2

“(1, 10) *Și: Întru început Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat și cerurile sunt lucrul mâinilor Tale; (11) ele vor pieri, dar Tu rămâi, și toate ca o haină se vor învechi; (12) ca pe o velință le vei împătura și ca o haină se vor schimba, dar Tu același ești, și anii Tăi nu se vor sfârși. (13) Și căruia dintre îngeri i-a zis vreodată: Șezi de-a dreapta Mea până ce-i voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale? (14) Oare nu sunt toți duhuri menite să slujească, trimise spre slujire de dragul celor ce trebuie să moștenească mântuirea? (2, 1) Pentru aceea trebuie ca noi să ne ținem cu atât mai aproape de cele ce-am auzit, ca nu cumva să plutim pe-alături de ele. (2) Că dacă cuvântul grăit prin îngeri s-a adevărit, și dacă orice încălcare de poruncă și neascultare și-a primit răsplata cea dreaptă, (3) atunci, cum vom scăpa noi dacă fi-vom nepăsători față de o astfel de mântuire care, avându-și începutul în însăși propovăduirea Domnului, ne-a fost adevărată de către cei ce au ascultat-o, (4) împreună cu ei mărturisind și Dumnezeu prin semne și minuni și prin felurite puteri și prin daruri ale Duhului Sfânt împărțite după voia Lui? (7, 26) Un Arhiereu ca Acesta ne și trebuia nouă: sfânt, lipsit de răutate, fără pată, osebit de cei păcătoși și devenit mai înalt decât cerurile, (27) Care nu are nevoie, precum arhieriei, ca-n fiecare zi să aducă jertfe, întâi pentru propriile lui păcate și apoi pentru ale poporului, căci El a făcut aceasta o singură dată, aducându-Se jertfă pe Sine Însuși. (28) Căci legea așează arhieriei oameni supuși slăbiciunii, dar cuvântul jurământului, care a venit mai târziu decât legea, a așezat un Fiu desăvârșit în veac. (8, 1) Dar lucrul cel mai de seamă-n cele spuse este acela că noi un astfel de Arhiereu avem, Care a șezut de-a dreapta tronului Slavei în ceruri, (2) slujitor al altarului și al cortului celui adevărat, pe care nu un om l-a ridicat, ci Dumnezeu”.*

Apostolul de astăzi este unul foarte bogat în informații, poate cel mai cuprinzător din întreg anul liturgic, însumând patru pericope de text din epistola către Evrei. Firește că ne putem întreba care este legătura dintre aceste patru bucăți de text, care par alese aleator la o privire mai superficială asupra lor, și care ele însele se pot constitui în bucăți de texte independente, putând fiecare în parte să stea drept un întreg apostol al unei duminici de peste an. Toate aceste texte vorbesc de la un capăt la celălalt, ca un fir roșu, despre lucrarea de mântuire adusă de către Domnul Iisus Hristos, avertizând totodată pe cei care stau nepăsători față de Jertfa lui Hristos, spre a lor osândă veșnică. Versetele încep prin a descrie superioritatea lui Iisus Hristos față de toate cele create, pentru ca să înțeleagă și evreii tari la cerbice, și cei care încreștinați fiind mai păstrau încă urme de îndoială în ființa lor cu privire la Persoana lui Iisus, negând dumnezeirea

Lui, că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, deci Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat – cum avea să fie enunțată teza într-un articol de credință al simbolului de credință niceo-constantinopolitan de mai târziu¹¹³. Argumentația de maximă importanță a sfântului Pavel, este către finalul pericopei, unde Domnul nostru Iisus, este prezentat ca fiind Arhiereul suprem desăvârșit în veac.

Dar până acolo, să mai zăbovim puțin pe partea de final a primei părți. Fiindcă tema mare de astăzi este mântuirea noastră prin Hristos Domnul, este necesar să înțelegem corect ceea ce vrea să spună dreptul Pavel prin cuvintele: “*trimise spre slujire de dragul celor **ce trebuie** să moștenească mântuirea*” (1, 14). Verbul în limba greacă este *méllō* care din punct de vedere gramatical este la prezentul activ, sugerând o acțiune care nu se sfârșește în timpul vieții, ci se întinde până în ultima clipă. Așa este cu *moștenirea mântuirii*, apostolul Pavel de aceea alege prezentul continuu al verbului, ca să ne facă să înțelegem, că nu ne putem considera niciodată încă din timpul vieții mântuiți, ci totul rămâne la mila lui Dumnezeu, indiferent de păruta noastră vrednicie. Căci tot el spune în această epistolă că s-ar putea ca unii să piardă acest har de a intra întru odihna Domnului, adică de a moșteni mântuirea, iar dacă există această posibilitate de a-ți pierde mântuirea, înseamnă că cine mai crede în așa numita “siguranță a mântuirii” se înșală profund: “*Așadar, atâta vreme cât ne-a fost lăsată făgăduința de a intra întru odihna Sa, să ne temem ca nu cumva cineva dintre voi să pară că n-a mai prins-o din urmă*” (Evrei 4, 1). Insist asupra acestui aspect, deoarece toți câți folosesc Biblia în traducerea Cornilescu¹¹⁴, pierd din vedere aceste nuanțe. În primul rând, pentru textul din 1, 14 se traduce în felul următor: “*trimise să îndeplinească o slujbă pentru **cei ce vor** moșteni mântuirea*”. Schimbarea este subtilă, aproape indetectabilă, însă introducerea siguranței mântuirii prin această expresie ce pare nevinovată la o primă vedere, și anume “*cei ce vor moșteni mântuirea*”, ascunde în spatele ei o intenție confesionalizată, provenită din teologia protestantă a omului mântuit o dată pentru totdeauna, căci Hristos, zice Luther, a făcut totul pentru noi, nouă rămânându-ne doar să credem și atât¹¹⁵. Ceea ce vrea Luther să spună aici este evident: îndreptarea omului, adică mântuirea lui vine doar prin jertfa lui Iisus pe Cruce și atât, el nu mai trebuie să facă nimic, toată dreptatea lui Hristos este transferată lui în termeni am putea spune magici, asasinând astfel orice perspectivă a efortului omului în vederea dobândirii mântuirii, eliminând subtil teologia sinergiei, a conlucrării noastre cu Dumnezeu (1Corinteni 3, 9: “*Că noi împreună-lucrători cu Dumnezeu suntem; voi sunteți ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu*”). Această teologumenă este sintetizată magistral de către istoricul și dogmatistul Adolf Harnack, interesant că tot unul de-al lor, care spune: „*Această diferență se exprimă cel mai bine atunci când spui că îndreptarea noastră întru Hristos, fie este un proces,*

¹¹³ Jaroslav Pelikan, *CREDO: Ghid istoric și teologic al crezurilor și mărturisirilor de credință în tradiția creștină*, trad. de Mihai-Silviu Chirilă, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 58: “În mod asemănător, mișcarea ce a dus dogma Bisericii de la discutarea Treimii la Niceea I și Constantinopol I la considerarea Persoanei lui Hristos la Efes, Calcedon, Constantinopol II, Constantinopol III implică și faptul că doctrina Persoanei lui Hristos, ca și cea a Treimii, poate servi ca o rezolvare a chestiunii relației dintre continuitate și dezvoltare”.

¹¹⁴ *Biblia*, traducerea Cornilescu cu explicații, Christian Aid Ministries, Berlin, Ohio, 1998, p. 1175.

¹¹⁵ Martin Luther, „Explanations of the Ninety-Five Theses”, coll. LW, vol. 31: Word and Sacrament, Fortress Press, 1960, p. 190: “*Iisus a luat asupra Sa păcatele noastre, Hristos Însuși este mielul lui Dumnezeu Care ia asupra Sa păcatele lumii. Toată dreptatea lui Hristos devine a noastră*”.

fie un eveniment odată petrecut; de pe prima poziție văzută ca o umplere de har, iar de pe-a doua ca pe-o îndreptare impusă; pentru prima este o chestiune ce ține de credință și dragoste, iar pentru a doua, una ce ține doar de credință și atât”¹¹⁶. Aceeași înțelegere greșită se poate vedea și în al doilea verset pe care l-am folosit aici, cel din 4, 1 care dovedește clar faptul că mântuirea noastră se poate pierde, dar pe care același Cornilescu îl traduce tendențios prin: “niciunul din voi să nu se pomenească venit prea târziu”. Eliminând astfel posibilitatea pierderii mântuirii, prin această idee străină de duhul Evangheliei propusă aici, cum că mântuirea se poate pierde doar dacă vii prea târziu la pocăință (deși, tâlharul de pe cruce îl contrazice și el pe Cornilescu), adică cei care au început deja pocăința, nu mai au nici o problemă – se vor mântui cu siguranță. O perspectivă eretică ce îl contrazice până și pe sfântul Pavel care spune tot în această epistolă atât de limpede: “Prin urmare, să ne străduim a intra întru acea odihnă, **pentru ca nimeni să nu cadă după aceeași pildă a neascultării**” (4, 11). Traducerea Cornilescu schimbă sensul și aici, spunând: “**Să ne grăbim** dar să intrăm în odihna aceasta...”. Lucrurile merg și aici tot înspre aceeași direcție, a te strădui, implică un efort permanent al sfințirii vieții, în schimb a te grăbi la pocăință, sugerează doar necesitatea momentului în sine, fără a se mai pune accentul pe ceea ce trebuie să fie viața ta, după ce te întâlnești cu Hristos, adică fără sfințenie, fără asceză, fără post și rugăciune, fără fapte bune – adică un *hristos* fără Cruce, un *hristos* fals – după cum ne este prezentat.

Viziunea aceasta greșită mai este periculoasă pentru înțelegerea noastră și din alt punct de vedere, și aici facem trecerea la cea de-a doua parte a apostolului, unde se spune: “*ca nu cumva să plutim pe-alături de ele*” (2, 1). O înțelegere atât de ușuratică a lucrurilor duhovnicești, te face să pierzi din vedere nevoia imperioasă a conștientizării mântuirii prin Hristos. A Îl înțelege pe Hristos fără Cruce, adică fără jertfă, fără suferință, fără asceză, înseamnă “a pluti pe alături”, pe lângă Împărăția lui Dumnezeu. Și vom rămâne în această stare, dacă nu ne vom lăsa convinși de ceea ce spune marele teolog grec, P.Nellas, traducându-l în limbaj contemporan pe sfântul Nicolae Cabasila: “*Dar firea omenească a fost îndreptată o dată pentru totdeauna în Hristos* [aici este doar primul nivel al mântuirii noastre, protestanții rămânând cu încăpățănare doar la acesta – n. ed.]; *de aceea și recapitularea și manifestarea darurilor naturale ale îndreptării care e învierea comună a tuturor în vremurile din urmă o primesc toți oamenii fără excepție... Dar fiecare om este chemat să se asemene tot mai mult cu Dumnezeu în mod liber și personal, fie să cadă în desăvârșita neasemănare cu El*¹¹⁷”. Această asemănare tot mai multă cu Dumnezeu, despre care teologhisește sfântul Cabasila, se realizează prin efortul omului de a se lupta zilnic cu păcatul, de a-și sfinți viața, de aceea zice apostolul Pavel spre finalul acestei epistole, oarecum făcându-ne să înțelegem că mântuirea primită de la Hristos, despre care a tot vorbit în cadrul acestei epistole, se poate totuși pierde, dacă nu vom milita pentru un război duhovnicesc împotriva păcatului: “*Voi încă nu v-ați împotrivit până la sânge luptându-vă cu păcatul*” (Evrei 12, 4).

¹¹⁶ Adolf Harnack, *History of Dogma*, vol. 7, trans. by Neil Buchanan, Little Brown and Company, Boston, 1900, p. 58.

¹¹⁷ Panayotis Nellas, *Hristos Dreptatea lui Dumnezeu și îndreptarea noastră. Pentru o soteriologie Ortodoxă*, trad. de Ioan Ică sr., Editura Deisis, Sibiu, 2012, p. 143.

Slujirea de Arhiereu a lui Iisus, prin care Se aduce ca jertfă pe Sine Însuși este îndreptată în primul rând spre Dumnezeu Tatăl și pe urmă înspre noi, deoarece vrea să încadreze și pe oameni în această jertfă. Din păcate, teologia catolică și protestantă, eliminând slujirea Arhierească a lui Hristos în detrimentul unei așa numite satisfaceri a onoarei lui Dumnezeu prin Jertfa lui Iisus de pe Golgota, onoare știrbită de păcatul lui Adam, au ajuns la un creștinism sec, unul lipsit de preocuparea spre jertfă, spre nevoință duhovnicească, spre asceză. De aceea, creștinismul apusean este mult simplificat, fiindcă îi lipsește miezul, care este Arhieria lui Hristos, și tot pe filonul aceluiași raționament, creștinii protestanți nu mai postesc, nu mai fac privegheri, sau metanii, sau orice fel de înfrânare duhovnicească¹¹⁸.

Prin Arhieria Sa, adică prin Jertfa Sa, Domnul Iisus Hristos ne-a lăsat o cale deschisă spre Cer, iar dacă vrem să Îi urmăm, nu putem să scoatem Golgota din viața noastră, nu putem renunța la asceză, adică la lupta împotriva trupului acestuia, împotriva patimilor. Pentru că doar prin asceză, intrăm și noi în această stare de jertfă, pentru mântuirea sufletului nostru și a celorlalți. De aceea, dacă am fost lipsiți de cuptorul suferințelor și totul s-a desfășurat lin și fără greutate în viața noastră (*Daniel 3, 14-18: "Și răspunzând regele Nabucodonosor, le-a zis: Șadrac, Meșac și Abed-Nego, adevărat este că voi nu le slujiți dumnezeilor mei și că nu vă închinați la chipul pe care eu l-am ridicat? Acum dar, dacă sunteți gata, când veți auzi glasul trâmbiței și al flautului și al harpei și al cimpoiului și al psaltirii și al armoniei simfonice și al oricărui alt fel de cântare, veți cădea și vă veți închina la chipul de aur pe care eu l-am ridicat; dar dacă nu vă închinați, în chiar ceasul acela veți fi aruncați în cuptorul ce arde cu foc; și cine este dumnezeul care să vă scoată pe voi din mâinile mele?. Și răspunzând Șadrac, Meșac și Abed-Nego, i-au zis regelui Nabucodonosor: Nu e nevoie să-ți răspundem la așa ceva. Căci Dumnezeul nostru, Căruia noi Îi slujim, este în ceruri și El poate să ne scape din cuptorul ce arde cu foc și să ne izbăvească, o, rege, din mâinile tale. Dar dacă nu, să-ți fie cunoscut, o, rege, că noi nu vom sluji dumnezeilor tăi, și nici nu ne vom închina la chipul pe care tu l-ai ridicat"*), să fim foarte îngrijorați, fiindcă în Împărăția Cerurilor nu se intră purtat pe brațe sau pe flori.

Jertfa a servit dintotdeauna și va servi pentru restabilirea comuniunii dintre Dumnezeu și om, adică atât firea egoistă restabilită prin îndreptarea ei, cât și iubirea lui Dumnezeu manifestându-se în voința ei, de a-l îmbrăca pe om cu toate podoabele virtuții. Întreagă istoria Bisericii este stropită cu acest Sânge sfânt al jertfei, fiindcă ea fiind Trupul lui Iisus (*Efesenii 1, 22-23: "și pe toate I le-a supus sub picioare, și pe El L-a dat peste toate Cap Bisericii, care este trupul Său, plinătatea Celui ce pe toate întru toți le plinește"*) nu a putut avea un alt deznodământ decât cel al Capului ei. De aceea, cei care fug de jertfă, fug de fapt de ei înșiși, de propria lor identitate, fiindcă nu se poate creștinism fără Cruce. Apostolul Pavel scrie acest adevăr în această epistolă, fiindcă el era convins cel mai mult de nevoia jertfei, de aceea nici o cunună împărătească nu va putea întrece în slavă vreodată, capul cel înspinat al dreptului Pavel pentru răspândirea Evangheliei, și nici urme mai glorioase nu vor exista mai presus decât cele lăsate de picioarele înlănțuite ale marelui apostol pentru propovăduirea credinței. Tu dragă cititor, ești gata să suferi pentru Hristos? Amin.

¹¹⁸ N.Chîțescu, Isidor Todoran, I.Petreuță, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2010, pp. 57-69.

Duminica a 3-a din Post
Compătimirea Arhiereului Iisus Hristos
Apostol Evrei 4, 14-16; 5, 1-6

„(4, 14) *Drept aceea, având noi un Mare Arhiereu Care a străbătut cerurile, pe Iisus, Fiul lui Dumnezeu, să ne ținem cu tărie mărturisirea; (15) că nu avem un Arhiereu care să nu poată suferi cu noi în slăbiciunile noastre, ci Unul după asemănarea noastră întru toate ispitit, în afară de păcat. (16) Să ne apropiem deci cu încredere de tronul harului, pentru ca milă să primim și har să aflăm spre ajutor la vreme potrivită. (5, 1) Căci orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, pentru oameni este pus în slujba lui Dumnezeu, ca să aducă daruri și jertfe pentru păcate. (2) El poate fi îngăduitor cu cei neștiutori și rătăciți, deoarece și el e cuprins de slăbiciune, (3) și din această pricină dator este ca pentru păcate să aducă jertfe și pentru el însuși, așa ca și pentru popor. (4) Și nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta ci numai cel chemat de Dumnezeu, precum Aaron. (5) Așa și Hristos, nu El Și-a dat Luiși slava de a deveni Arhiereu, ci Acela Care I-a grăit: **Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut**, (6) așa cum în alt loc El zice: **Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec**”.*

Apostolul Pavel, în această pericopă punctează încă o calitate a lui Hristos ca Arhiereu, și anume “compătimirea”, El suferă alături de noi în necazurile noastre, purtând Crucea El întâi, și pe urma Lui și noi. De aceea, toți martirii care au primit acest har al compătimirii alături de Hristos, au reușit să își ducă până la capăt jertfa, fără să se îngrozească de ceea ce îi așteaptă, de barda călăului nemilos, fiindcă sub crucea lor era prezent și Domnul Hristos. De aceea mărturisea poetul Traian Dorz în memoriile sale, că atunci când era închis în temnițele comuniste, primul pumn al torționarului îl încasa el, iar pe urmă, celelalte lovituri le suferea Hristos în locul lui¹¹⁹. Sau poetul Radu Gyr, spunea în poezia “Foamea”, următoarele¹²⁰: “*De ce nu se face așa o lumină / să văd că-n ușa celulei răsare / Maica Domnului c-o strachină mare / cu lapte și azimă plină*”. Toate acestea deoarece Domnul Hristos și Maica Sa sufereau alături de sfinții închisorilor. Și asemenea pătimesc și lângă noi în suferințele noastre, dar dacă noi nu Îl simțim alături, probabil că noi suntem cei care am lepădat povara crucii – nu El.

Scopul cu care sfântul Pavel scrie aceste versete, este pentru a-i îmbărbăta pe creștinii care sufereau din cauza prigonirilor iudeilor mozaici, făcându-i să înțeleagă că Domnul Hristos îi vede în necazurile lor, întocmai cum o vede și pe femeia gârbovă din Evanghelia (Luca 13, 11-12: „*Și iată, o femeie care de optsprezece ani avea un duh de neputință și era gârbovă și nu putea nicidecum să se*

¹¹⁹ Traian Dorz, *Hristos – mărturia mea*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2005.

¹²⁰ *Poeți după gratii*, Mănăstirea Petru Vodă, 2010, p. 26.

ridice. Iar Iisus, văzând-o, a chemat-o și i-a zis: Femeie, dezlegată ești tu de neputința ta!), și este acolo lângă ei compătiment și lăcrimând împreună.

În ceea ce privește structura mesajului, el este compus din două afirmații legate de tema Arhieriei lui Hristos, legate între ele de un cuvânt de îndemnare care poate sta drept o concluzie firească la cele afirmate. Prima afirmație este: „Drept aceea, având Arhiereu mare, care a străbătut cerurile, pe Iisus, Fiul lui Dumnezeu...” alături de primul ei îndemn: *să ținem cu tărie mărturisirea*. Cea de-a doua afirmație este: „Că nu avem Arhiereu care să nu poată suferi cu noi în slăbiciunile noastre” alături de ultimul îndemn: *să ne apropiem, deci, cu încredere de tronul harului*. Vedem că din cele două îndemnuri ale apostolului, creștinii îl au pe Hristos ca Arhiereu doar în măsura în care s-au făcut părtași Acestuia printr-o viață curată de credință, păstrând învățătura primită, și dând oricui și oricând mărturie de Evanghelia lui Hristos, chiar cu prețul vieții lor. Verbul *echontes* (“având” [Arhiereu mare]) folosit în text, include ideea părtășiei la ceea ce Arhiereul Hristos a realizat deja, adică mântuirea veșnică. Nimeni nu poate dobândi mântuirea veșnică, până nu s-a făcut părtaș Arhieriei lui Hristos, adică suferințelor Sale. Nimeni nu poate dobândi Împărăția Cerurilor, până nu se lasă de bună voie răstignit față de lumea aceasta cu poftele ei. Ni se cere tuturor mai întâi momentul Golgotei, și abia apoi înălțarea la Cer de pe muntele Măslinilor. Legat de aceasta, spunea foarte inspirat părintele Stăniloae următoarele¹²¹: “Într-un cuvânt, **jertfa** servește restabilirii comuniunii între Dumnezeu și om. Comuniunea restabilită înseamnă însă atât firea omenească restabilită din egoismul ei, cât și iubirea lui Dumnezeu manifestându-se neîmpiedicată în voința ei de a împodobi pe om cu darurile ei, neîmpiedicată de egoismul dușmănos al omului. Jertfa omului e necesară pentru restabilirea comuniunii, atât pentru Dumnezeu cât și pentru omul însuși”.

Tot același autor¹²² spune că în epistola către Evrei, Arhieria lui Iisus Hristos este intim legată de jertfa și rugăciunile aduse pentru popor, după modelul celei din Vechiul Testament (Leviticul 9, 7: “Și a zis Moise către Aaron: Apropie-te de jertfelnic și adu jertfă pentru păcatul tău și adu-ți arderea-de-tot, și roagă-te pentru tine și pentru casa ta; apoi adu darurile poporului și roagă-te pentru ei, așa cum a poruncit Domnul!”). Singura și unica deosebire constă în eficiența jertfelor, căci Jertfa Crucii este nesfârșit mai valoroasă și statornică decât întregul sistem de jertfe al vechiului cult, fiindcă Hristos aduce Jertfa nu doar din postura unuia ca și noi, ci din demnitatea de Fiu al lui Dumnezeu, de Creator al nostru. Fapt pentru care, Domnul Hristos nu mai trebuie să tot aducă jertfe pentru păcatele poporului, sau să intre iarăși în Sfânta Sfintelor cu noi rugăciuni și jertfe, fiindcă El este prezentat înaintea Tatălui cu aceeași unică jertfă, într-o stare de permanentă jertfă de rugăciune pentru păcatele noastre (Evrei 9, 11-12: “Dar Hristos, Arhiereu al bunătăților celor viitoare, venind prin cortul cel mai mare și mai desăvârșit – nu făcut de mână, adică nu din zidirea aceasta –, a intrat o dată pentru totdeauna în sfânta sfintelor, nu cu sânge de țapi și de viței, ci cu însuși sângele Său, aflându-ne nouă răscumpărare veșnică”). Însă această supremație a Jertfei lui Iisus nu înseamnă că în baza ei vor fi iertați și sfințiți toți câți vor păcătui la nesfârșit, ci trebuie înțeles că din ea izvorăște o putere iradiantă, care poate ierta doar pe cei care o primesc și conlucrează cu ea, întru lăsarea de păcate

¹²¹ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, EIBMBOR, București, 2010, p. 136.

¹²² Dumitru Stăniloae, “Iisus Hristos, Arhiereu în veac”, în *O*, nr. 2, 1979, p. 218.

prin asceză și spovedanie. Așadar, o continuitate de eficiență sfințitoare și restauratoare, nu de simplă echivalență juridică cu toate păcatele viitoare ale lumii.

În cea de-a doua parte a apostolului, se face comparația dintre arhiereul Vechiului Testament care este îngăduitor cu cei păcătoși din moment ce și acesta este supus slăbiciunilor, ca și ei, și Cel al Noului Testament, Care a fost ispitit întru toate asemenea oamenilor, de aceea compătinzând cu ei poate să-i ajute, însă spre deosebire de vechiul arhiereu, Acesta din urmă este fără de păcat. Pericopa ca structură ideatică, este mult mai largă decât ne-o oferă astăzi Biserica, ea concentrează primele 10 versete ale acestui capitol. Aici, se vorbește pe larg despre chemarea și desăvârșirea lui Iisus Hristos ca Arhiereu. Pericopa aceasta 5, 1-10 trebuie conectată cu cea anterioară din 4, 14-16 deschizând astfel șirul reprezentării Arhieriei lui Hristos Domnul până în textul din 10, 18. Prin urmare, aproape jumătate din spațiul întreg dedicat epistolei către Evrei, tratează această temă a Arhieriei lui Hristos, care este tema dominantă a epistolei sfântului Pavel către cei de un neam cu el. În prima parte a pericopei (5, 1-4) sunt prezentate caracteristicile principale ale arhiereului vechi, iar în cea de-a doua parte (5, 5-10) trăsăturile Arhiereului Iisus Hristos. Putem observa că aspectele de bază ale Arhieriei Mântuitorului sunt (ființa Arhiereului, funcția de a jertfi și chemarea de la Dumnezeu¹²³).

De aceea, El este „după rânduiala lui Melchisedec” (*Psalms 109, 4: “Juratu-S-a Domnul și nu-I va părea rău: Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec!”*), adică Iisus Hristos Cel Întrupat, Care prin Patimile Sale, a participat activ la condiția umană, înțelegându-i slăbiciunile și neputințele, ajutând-o să și le depășească prin împreuna pătimire. Iar pentru a prezenta aceste aspecte de bază ale Arhieriei lui Iisus Hristos, sfântul Pavel se folosește de imaginea arhiereului Vechiului Testament, subliniind totodată imperfecțiunile vechiului arhiereu în lumina desăvârșirii noului Arhiereu, sau noului Adam – după cum Îl mai numește apostolul Pavel pe Hristos în epistola către Romani. Acest din urmă Arhiereu, nu doar că a împlinit toate obligațiile stabilite de Aaron specifice arhieriei (*Evrei 5, 1-4*), pe care vechiul arhiereu n-a reușit niciodată, dar le-a și depășit (*Evrei 5, 8-10: “Și cu toate că era Fiul, din cele ce-a pățit a învățat ascultarea și, odată devenit desăvârșit, tuturor celor ce-L ascultă le-a devenit pricină de mântuire veșnică, numit de Dumnezeu Arhiereu după rânduiala lui Melchisedec”*). Astfel, bineștiind noi ce Arhiereu desăvârșit și ce mare Dumnezeu avem, cât de mult suntem dispuși să pătrundem întru Arhieria Sa?... Amin.

¹²³ Stelian Tofană, *Iisus Hristos Arhiereu Veșnic după Epistola către Evrei*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, pp. 217-218.

Duminica a 4-a din Post
Promisiunea lui Dumnezeu și neîncrederea omului
Apostol Evrei 6, 13-20; Efeseni 5, 8-19

“(Evrei 6, 13) *Că atunci când Dumnezeu i-a dat făgăduință lui Avraam, deoarece El nu avea pe nimeni mai mare pe care să Se jure, S-a jurat pe Sine Însuși*, (14) zicând: ***Cu adevărat pe deplin te voi binecuvânta și pe deplin te voi înmulți.*** (15) *Și-n felul acesta având el [Avraam] îndelungă-răbdare, a dobândit făgăduința.* (16) *Fiindcă oamenii se jură pe cel mai mare, și jurământul ca cheazășie, pune capăt oricărei neînțelegeri dintre ei.* (17) *În același fel Dumnezeu, vrând ca mai mult să le arate moștenitorilor făgăduinței nestrămutarea hotărârii Sale, a pus la mijloc jurământul* (18) *pentru ca, prin două lucruri de neschimbat, în care e cu neputință ca Dumnezeu să mintă, noi, cei ce-am căutat scăpare la liman, să avem puternică îmbărbătare de a prinde-n mână nădejdea ce ne stă înaintea,* (19) *pe care noi o avem ca pe o ancoră a sufletului sigură și tare, cea care pătrunde-n adâncul catapetesmei,* (20) *acolo unde Iisus a intrat pentru noi ca înaintemergător, devenit* ***Arhiereu în veac, după rânduiala lui Melchisedec.***

(Efeseni 5, 8) *Altădată erați întuneric, dar acum lumină sunteți întru Domnul; ca fii ai luminii să umblați* (9) – *pentru că roada luminii este în orice bunătate, dreptate și adevăr* – (10) *osebind ce este bineplăcut Domnului.* (11) *Și nu fiți părtași la faptele cele neroditoare ale întunericului, ci mai degrabă osândiți-le fățiș;* (12) *căci pe cele ce le fac ei întru ascuns, rușine este chiar a le spune.* (13) *Dar toate cele osândite fățiș sunt vădite de lumină,* (14) *căci tot ceea ce-i vădit e lumină. De aceea zice: **Deșteaptă-te tu, cel ce dormi, scoală-te din morți și-asupra ta va lumina Hristos.*** (15) *Prin urmare, luați bine seama cum umblați: nu ca niște neînțelepți, ci precum cei înțelepți,* (16) *răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt.* (17) *De aceea nu fiți fără minte, ci înțelegeți care este voia Domnului.* (18) ***Să nu vă îmbătați de vin,*** în care este pierzanie, ci *vă umpleți de Duh,* (19) *vorbind între voi în psalmi și-n laude și-n cântări duhovnicești, lăudând și cântând în inimile voastre Domnului,* (20) *întotdeauna pentru toate mulțumind lui Dumnezeu și Tatăl în numele Domnului nostru Iisus Hristos,* (21) *supunându-vă unul altuia întru frica lui Hristos”.*

Jurământul pe care Dumnezeu îl face lui Avraam cu privire la viața urmașilor săi, este cel mai din urmă mod de convingere a faptului că, făgăduința nașterii unui popor ales, este un adevăr incontestabil (Facerea 12, 1-3: “*Și a zis Domnul către Avram: Ieși din țara ta, și din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în țara pe care ți-o voi arăta Eu. Și Eu voi face din tine un neam mare; și te voi binecuvânta și-ți voi mări numele și tu vei fi izvor de binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; și-ntru tine se vor binecuvânta toate neamurile pământului*”). Chiar dacă Sarra a râs în sinea ei la momentul respectiv, nevrând să dea crezare la cuvântul Domnului, care-i înștiința că vor naște pe singurul lor fiu legitim (Facerea 18, 10-15: “*Iar Acela a zis: Iată, la anul pe vremea asta*

am să vin din nou la tine, și Sarra, femeia ta, va avea un fiu. Dar Sarra a auzit din ușa cortului, fiind în spatele lui. Avraam și Sarra însă erau bătrâni, înaintați în vârstă, iar Sarrei îi încetase rânduiala femeii. Și Sarra a râs în sine, zicându-și: Dacă nu mi-a fost mie pân-acum, darmită că stăpânul meu e bătrân... Atunci a zis Domnul către Avraam: De ce a râs Sarra în sine, zicându-și: Oare într-adevăr voi naște, așa bătrână cum sunt?... Oare e ceva cu neputință la Dumnezeu? La anul pe vremea asta am să vin pe la tine, și Sarra va avea un fiu! Dar Sarra a tăgăduit, zicând: N-am râs, căci se înspăimântase. Acela însă i-a zis: Ba ai râs!). Din păcate, acest râs vinovat a rămas ca o cicatrice pe trupul omenirii, care ne face să înțelegem cu întristare, că de fiecare dată când Dumnezeu promite împotriva oricărei logici liniare, reacția primă a omului ancorat în teluric, este de a lua în derâdere înștiințarea. Doar cei care încă cred cu încăpățănare în mister și taină, poziționându-se prin gestul lor împotriva oricărei critici a interpreților de serviciu, mai păstrează vie în adâncul lor această flacără avraamică a credinței dătătoare de binecuvântări divine (Evrei 6, 14-15: “zicând: **Cu adevărat pe deplin te voi binecuvânta și pe deplin te voi înmulți.** Și-n felul acesta având el [Avraam] îndelungă-răbdare, a dobândit făgăduința”). Toți ceilalți în schimb, care și-au raționalizat ființa, devin niște cruci încă vii, niște mormane de sare, niște osificați în spirit, niște saltimbanci asemănători Sarrei sau femeii lui Lot din trecut.

Totuși, jurământul rămâne un ultim refugiu la care apelează cel care iubește cu sinceritate, și care deodată nu se mai simte înțeles de persoana iubită. Este un ultim *tremollo* al unei iubiri îngenunchiate de durerea că nu mai este crezută și împărtășită. Se poate ca Avraam să fi început să se îndoiască în sinea lui de făgăduința nașterii lui Isaac, poate și datorită bătrâneților sale, poate și datorită obnubilării spiritului soției sale, de aceea a fost nevoie de această întărire a promisiunii divine prin forma unui jurământ, care l-a stabilizat pe părintele nostru Avraam în credința sa. Însă ar trebui să nu avem nevoie de astfel de jurăminte de iubire, ci să credem cu tărie în dragostea și pronia lui Dumnezeu (*Psalms* 138, 3-6), după cum El Însuși ne-a promis, bineștiind că promisiunile Lui rămân veșnice (Evrei 13, 5-6: “căci Însuși El a zis: **Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi,** așa ca noi să putem avea curajul de a zice: **Domnul este ajutorul meu, nu mă voi teme! Ce-mi va face mie omul?**”). Un Dumnezeu veșnic nu poate face promisiuni vremelnice, iar unui om vremelnic îi este tot mai greu să se identifice cu veșnicia manifestărilor lui Dumnezeu. De aici și deseale noastre căderi în deșuetudine ale sufletului.

Apostolul Pavel întărește și mai mult această nădejde vie a noastră în făgăduințele Domnului, îndemnând la săvârșirea “faptelor luminii” – căci smulși fiind din întuneric de către dragostea lui Dumnezeu, nu mai avem voie să ne îndoim, deoarece necredința rămâne un bun veșnic al întunericului, iar noi suntem fii ai luminii (*Efesenii* 5, 8-14). Vedem din acest apostol duminical, că virtutea înțelepciunii rămâne ca un barometru al echilibrului nostru sufletesc, tocmai pentru ca balanța să nu încline înspre dezacord și ignoranță. Această înțelepciune este una de ordin practic, căci termenul grecesc *sophia* tradus prin „înțelepciune” în 5, 15 vizează atât dimensiunea cognitivă, cea intelectuală a persoanei umane, cât și abilitatea de ordin practic sau inteligența pragmatică, facultatea de-a găsi soluții optime în timp discret, problemelor ce par fără soluție. Astfel, un creștin înțelept va recunoaște tarele unei lumi decadente în care a fost așezat, iar viața lui va deveni o cursă contra cronometru, răscumpărând orologiul ce ne măsoară destrămarea ființei și destrăbălarea, prin acte de virtute. Înțelegând astfel, că vinul și băuturile alcoolice însoțite de chef și voie bună, grăbesc neantizarea neamului lui, singura soluție a

normalității rămânând dialogul psalmilor, laudelor rugăciunii și-al cântărilor duhovnicești (*Efesenii* 5, 15-20). Mulțumind în felul acesta Domnului, pentru că nu l-a lăsat în întuneric, ci i-a oferit har ca să poată răscumpăra prin rugăciune jertfelnică viitorul neamului său, care astăzi a rămas înglodat în patimi și păcate.

Iubite cititorule, neamul nostru a devenit o mamă nefericită care de 28 de ani de când a căzut comunismul, poartă în pânțe un făt mort – iar acest făt mort este necredința. Trăim cu toții sub pericolul septicemiei, am intrat pe sens unic unde domnește o singură întrebare: cum contribui eu la extirparea acestui cancer, cum intervin întru însănătoșirea mamei noastre care este patria și credința? Cred cu tărie că răscumpărarea vremii în care trăim, depinde intrinsec de atitudinea cu care deliberăm spre atingerea acestui ideal: însănătoșirea credinței noastre în Dumnezeu. Amin.

Duminica a 5-a din Post
Sfințirea adusă nouă de Arhiereul bunătăților veșnice
Apostol Evrei 9, 11-14

“(9, 11) *Dar Hristos, Arhiereu al bunătăților celor viitoare, venind prin cortul cel mai mare și mai desăvârșit – nu făcut de mână, adică nu din zidirea aceasta – (12) a intrat o dată pentru totdeauna în sfânta-sfintelor, nu cu sânge de țapi și de viței, ci cu însuși sângele Său, aflându-ne nouă răscumpărare veșnică. (13) Fiindcă dacă sângele de țapi și de tauri și cenușa de junincă, stropindu-i pe cei întinați, îi sfințește prin curățirea trupului, (14) atunci sângele lui Hristos, Cel ce fără prihană prin veșnic Duh I S-a adus lui Dumnezeu, cu cât mai mult va curăți conștiința voastră de faptele cele moarte, ca să-I slujiți Dumnezeului-Celui-Viu”.*

Sfințirea oferită nouă de Sângele Mielului Iisus Hristos, ne spune apostolul Petru, (1Petru 1, 2: “*după preștiința lui Dumnezeu-Tatăl [aleși] întru sfințirea Duhului spre a I se supune lui Iisus Hristos și a fi stropiți cu sângele Său: Harul și pacea să vi se-nmulțască!*”) ne cheamă la responsabilitate și conlucrare cu harul primit, pentru că sfințirea vieții nu este o opțiune, ci un imperativ. Noi am fost aleși de Dumnezeu spre a ne sfinți neîncetat!

Apostolul de astăzi face trimitere indirectă la o realitate genuină a Vechiului Testament, la sistemul jertfelor, când preoții din seminția lui Aaron, aduceau jertfe de animale pe jertfelnicul din curtea cortului întâlnirii, pentru ca Dumnezeu să ierte păcatele poporului Său (Evrei 9, 12), care s-a îndepărtat de sfințenie. O singură dată în an, la sărbătoarea zilei ispășirii, arhiereul (cel mai mare între preoți) intra în locul cel mai sfânt de pe pământ, în Sfânta Sfintelor, și luând sangele țapului adus ca jertfă de ispășire, sub fumul tămâierii de pe altarul de tămâiere, stropea de șapte ori capacul chivotului Legii care cuprindea toiagul lui Aaron, mana din pustie și tablele Legii. Sângele de țap, nu avea voie astfel să cadă direct pe tablele Legii, de aici și rolul capacului, care simboliza îndurarea lui Dumnezeu¹²⁴. Sângele animalului nu putea cădea ispășitor peste tablele Legii, fiindcă plata păcatului cerea sânge de om (Romani 6, 23: “*Pentru că plata păcatului este moartea, dar harul lui Dumnezeu este viața veșnică întru Hristos Iisus, Domnul nostru*”), dreptatea Legii lui Dumnezeu nu ar fi acceptat niciodată acest substitut. Era nevoie de sânge de om, însă în îndurarea Sa, Dumnezeu accepta și acest sânge de animal, însă el nu putea stropi tablele Legii, care reprezentau sfințenia Sa, ci doar capacul. Toate păcatele poporului erau adunate peste capul țapului de jertfă cu numele de *Azazel*, care era îndepărtat în pustie, în afara comunității lui Dumnezeu, ca acolo să se îngroape întreaga nelegiuire din Israel, și poporul să-și recapete sfințenia apropierii de Dumnezeu (Levitic 16).

¹²⁴ Samuel J.Schultz, *Călătorie prin Vechiul Testament*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2008, pp. 97-98.

Apostolul nostru nu face altceva decât să reia această imagine, de fapt întreaga epistolă către Evrei, ni-L prezintă pe Domnul nostru Iisus Hristos, ca fiind Arhiereul cel Mare, Care intră în Sfânta Sfințelor din Ceruri, și nu în locașul cel pământesc (*Evrei* 9, 11). Și fiindcă plata păcatului este moartea, Jertfa Mântuitorului de pe Golgota a plătit păcatele tuturor oamenilor din trecut și din viitor, pentru ca astfel noi, păcătoșii, să putem avea intrare liberă în Ceruri în prezența Tatălui, însă și noi, tot într-o stare de jertfă născătoare de sfințenie personală. Spune părintele Stăniloae, că Jertfa Mântuitorului împlinește toate jertfele Vechiului Legământ în mod desăvârșit, care erau toate îndreptate spre Dumnezeu, în folosul poporului (*Evrei* 9, 12¹²⁵), prin moartea Lui răscumpărătoare.

Contextul lărgit al apostolului de astăzi este pericopa 9, 1-15 care surprinde prima ideeă centrală ce urmează a fi dezvoltată pe parcursul întregului capitol 9, și este redată prin verbele din versetele 11-12: *paragenómenos* (“venind”); *eisēlthen* (“a intrat”); *eurámenos* (“dobândind”). Relația organică a acestor acțiuni soteriologice este dată de verbul *eisēlthen* – adică Hristos Domnul a intrat o singură dată în Altarul ceresc cu propriul Lui Sânge ispășitor (*Romani* 3, 24-25: “cei ce în dar se îndreptățesc cu harul Său prin răscumpărarea cea întru Hristos Iisus, pe Care Dumnezeu L-a rânduit jertfă, curățire [ilastērion] prin credința în Sângele Lui, ca să-Și arate dreptatea prin aceea că a trecut cu vederea păcatele făcute înainte”), dobândind astfel o veșnică răscumpărare pentru întreg neamul omenesc¹²⁶. Astfel că, această pericopă apostolică de astăzi, aleasă de Biserica noastră în duminica sfintei cuvioase Maria Egipteanca, se prezintă ca o interpretare a textului din *Ieremia* 8, 12: “S-au rușinat fiindcă s-au poticnit, dar nu s-au rușinat ca aceia care într-adevăr se rușinează; de aceea căderea lor, atunci când cad, e-ntreagă, iar la vremea cercetării vor pieri, zice Domnul”, încununat exegetic de teologia paulină a ispășirii (*ilastērion*) din *Evrei* 9, 5: “Deasupra chivotului erau Heruvimii slavei, care umbreau altarul împăcării – dar despre acestea nu putem vorbi acum cu de-amănuntul”.

Dumnezeu Iisus Hristos ne-a ales prin Sângele Său Cel Sfânt spre sfințire, iar datoria noastră este să ne luptăm până la sânge cu păcatul, întru dobândirea stării de sfințenie (*Evrei* 12, 4: “Voi încă nu v-ați împotrivit până la sânge luptându-vă cu păcatul”), căci fără de această luptă, nimeni nu va putea vedea pe Dumnezeu (*Evrei* 12, 14: “Căutați pacea cu toți, și sfințenia, fără de care nimeni nu-L va vedea pe Domnul”). Spre deosebire de vechea ordine levitică, noutatea Jertfei lui Hristos este că oferă o valabilitate veșnică, ne spune apostolul de astăzi, iar pe deasupra tuturor, Domnul Iisus Hristos mijlocește adevăratele bunuri ale mântuirii, care în Vechiul Testament au fost prezente doar ca niște umbre palide. Spre deosebire de marele preot al Vechiului Testament, care trebuia să aducă anual jertfa de ispășire pentru popor, Jertfa Domnului Iisus Hristos poartă în sine o ispășire definitivă și veșnică¹²⁷. Superioritatea ei se înțelege de la sine. De aceea, meditănd adânc la marele preț de ispășire vărsat pe Cruce pentru mântuirea noastră și izbăvirea din păcate, suntem datori să căutăm sfințirea vieții noastre ca pe aurul cel mai de preț, trăind vrednici de Sângele Mielului înjunghiat. Căci dacă și această ultimă și desăvârșită Jertfă dată pentru păcatele noastre, va fi stropită cu sângele cel păcătos al nelegiuirilor noastre, o altă jertfă de ispășire nu va

¹²⁵ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, EIBMBOR, București, 2010, p. 137.

¹²⁶ Stelian Tofană, *Iisus Hristos Arhiereu veșnic după Epistola către Evrei*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, pp. 350-351.

¹²⁷ Soren Ruager, *Epistola către evrei*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007, p. 159.

mai exista pentru noi, decât focul cel veșnic aducător de moarte și solitudine spirituală. Să urmărim deci sfințirea vieții noastre, măcar de dragul Sângelui vărsat. Amin.

Duminica a 6-a din Post
Bucuria viețuirii întru Iisus Hristos
Apostol Filipeni 4, 4-9

“(4, 4) *Bucurați-vă pururea întru Domnul!; și iarăși vă spun: Bucurați-vă!* (5) *Tuturor oamenilor să le fie cunoscută blândețea voastră. Domnul este aproape.* (6) *De nimic nu vă-ngrijorați, ci-ntru totul faceți-I cunoscute lui Dumnezeu cererile voastre prin rugăciune și rugă cu mulțumire.* (7) *Și pacea lui Dumnezeu, care covârșește toată mintea, să vă păzească inimile și cugetele întru Hristos Iisus.* (8) *Încolo, fraților, câte sunt adevărate, câte sunt de cinste, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt vrednice de iubire, câte sunt cu nume bun, dacă-i virtute și dacă-i de laudă, pe acestea să le gândiți.* (9) *Cele ce-ați învățat și-ați primit și-ați auzit și-ați văzut la mine, pe acestea să le faceți, și Dumnezeul păcii va fi cu voi”.*

Iubite cititorule, îndemnul apostolului este unul mai mult decât actual, astăzi când trăim într-o societate timorată, care a pierdut cu nonșalanță noțiunea jubilației interioare născătoare de preafrumos. Mă întreb și eu privind în jurul meu, ca și poetul Alexandru Vlahuță¹²⁸: “Unde ni-s entuziaștii, visătorii, trubadurii / Să ne cânte rostul lumii și splendorile naturii...”. Unde sunt astăzi creștinii cei cu zâmbetul pe buze, ca roadă distinctă și intrinsecă totodată a trăirii lor profunde cu Domnul Hristos? În preajma Mântuitorului Hristos nu avem voie să stăm posomorâți, taciturni, cu grimasă... pentru a nu ne asemana celor care își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor credincioși exotici, mercenari ai fanatismului - căci ne spune Scriptura, *și-au luat plata lor* (Matei 5, 16). Întreagă epistola către Filipeni este brodată pe acest îndemn al bucuriei neîncetate (*chairō*), începând cu 2, 2: “*împliniți-mi bucuria de a gândi la fel, de a avea aceeași iubire, un singur suflet, aceeași cugetare*”; 2, 17-18: “*Și chiar dac-ar fi ca sângele meu să curgă peste prinosul și slujba credinței voastre, mă bucur, și-mpreună cu voi toți mă fericesc. Și voi, de asemenea, bucurați-vă, și-mpreună cu mine fericiți-vă!*”; și până în textul din 4, 4: “*Bucurați-vă pururea întru Domnul!; și iarăși vă spun: Bucurați-vă*”¹²⁹!”.

Bucuria este o roadă neîncetată a celor virtuoși, iar dacă am dori să ne bucurăm necontenit, am avea o mulțime de prilejuri. Domnul Hristos este bucuria noastră a tuturor, dar mai cu seamă a sfântului apostol Pavel. Bucuria de care vorbește apostolul Pavel și în textul din Filipeni 1, 18: “*Dar ce-i cu asta? Nimic altceva decât că-n tot chipul, fie din fățărnicie, fie-ntru adevăr, Hristos Se propovăduiește, și-ntru aceasta mă bucur. Și încă mă voi bucura*”, era foarte bine cunoscută de către

¹²⁸ Alexandru Vlahuță, *Poezii*, Editura Maxim Bit, Cluj-Napoca, 2007, pp. 5-7.

¹²⁹ Christian Grappe, „Aux sources de la christologie – Quelques remarques sur la structure, les représentations et l’originalité de l’hymne de Philippiens 2, 5-11 à la lumière notamment de traditions vétérotestamentaires et juives”, în *Philippiens 2, 5-11: La kénose du Christ*, (Matthieu Arnold, Gilbert Dahan, Annie Noblesse-Rocher eds.), Les Éditions du Cerf, Paris, 2013, pp. 24-26.

creștinii din localitatea Filipi, creștini proveniți din rândurile iudaice, care le amintea de purtarea de grijă a lui Dumnezeu (Ps. 118, 14: “*Domnul e tăria mea și cântecul meu și El mi S-a făcut mie spre mântuire*”) sau de răsplata cuvenită celor ce au rămas credincioși Legii lui Moise (Isaia 65, 13-14: “*De aceea, așa zice Domnul: - Iată, servii Mei vor mânca, dar voi veți flămânzi; iată, servii Mei vor bea, dar voi veți înseta; iată, servii Mei se vor veseli, dar voi veți fi rușinați; iată, **servii Mei cu bucurie se vor bucura**, dar voi veți striga din durerea inimii voastre și din zdrobirea duhului vostru veți urla*”). Însă bucuria în Vechiul Testament culminează odată cu dimensiunea ei eshatologică (Psalm 13, 7: “*Când Domnul va întoarce robia poporului Său, atunci **se va bucura** Iacob și se va veseli Israel*”; Isaia 12, 6: “***Bucurați-vă** și vă veseliți voi, cei ce locuiți în Sion, că-n mijlocul lui S-a înălțat Sfântul lui Israel*!”; Ioil 2, 21: “*Pământule, cutează, **te bucură** acum, te veselește, că Domnul Și-a sporit ce va să facă*”), și cu proorocia venirii lui Hristos (Zaharia 9, 9: “***Bucură-te foarte**, tu, fiica Sionului, rostește-te-n strigare, tu, fiica Ierusalimului: Iată, Împăratul tău vine la tine drept și El Însuși Mântuitor, blând și călare pe asin și pe mânz tânăr*”).

Cu siguranță sfântul Pavel când folosește acest cuvânt plurisemantic, exprimând starea sufletească care-l domină, are în vedere acest fundal iudaic, fiindcă bucuria este o constantă a teologiei sale, care potrivit ocurențelor, exprimă bucuria credinței celei adevărate (Filipeni 1, 25: “*Și încredințat fiind eu de aceasta, știu că voi rămâne și că voi petrece cu voi cu toți spre propășirea voastră și spre bucuria credinței*”), sau roada Sfântului Duh (Galateni 5, 22: “*Iar roada Duhului este iubire, **bucurie**, pace...*”), Împărăția lui Dumnezeu este bucurie întru Duhul Sfânt (Romani 14, 17: “*căci Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și **bucurie** întru Duhul Sfânt*”). Originalitatea apostolului Pavel în această chestiune a bucuriei, este noua perspectivă pe care o dezvoltă în corespondența sa cu filipenii, și anume “bucuria credinței” implică disponibilitatea pentru martiraj (1, 21-25: “*căci pentru mine a trăi este Hristos, și a muri este câștig. Dar dacă a trăi în trup înseamnă a-i da lucrării mele roadă, atunci nu știu ce voi alege. Sunt strâns din două părți: am dorința să mă despart de trup și să fiu împreună cu Hristos, că e cu mult mai bine; dar să rămân în trup e mai de trebuință, de dragul vostru. Și încredințat fiind eu de aceasta, știu că voi rămâne și că voi petrece cu voi cu toți spre propășirea voastră și spre **bucuria credinței***”), deoarece creștinul care a învățat să se bucure întru Domnul, acela este gata să moară pentru credința pe care o mărturisește, întru bucuria întâlnirii veșnice cu Domnul Hristos. Fiindcă starea de înaltă și continuă bucurie în Domnul, spune poetul ortodox Traian Dorz¹³⁰, este apanajul sufletului credincios, care în orice loc ar fi pus (chiar și în temniță – *Fapte* 16, 24-25: “*Acesta, primind o asemenea poruncă, i-a vârat în temnița cea mai dinlăuntru și le-a strâns picioarele-n butuci. Dar spre miezul nopții, Pavel și Sila, se rugau și-I cântau laude lui Dumnezeu; iar cei înlănțuiți îi ascultau*”), se străduiește mereu să-I slujească Domnului cu cuget curat, dorind mântuirea lui dar și a celor ce-l ascultă (1Timotei 4, 16: “*Ia aminte la tine însuși și la învățătura ta; stăruie în ele, căci făcând aceasta te vei mântui - și pe tine, și pe cei ce te ascultă*”). Credem că doar în acest registru al suferinței pentru Hristos, poate fi înțeles și totodată experimentat acest imperativ „bucurați-vă”. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că dacă vrem să-l întristăm pe diavol să fim pururea bucuroși și mulțumiți de succesele altora¹³¹, deci ce mai așteptăm?... Să învățăm să zâmbim mai des!

Doar cultivând această virtute a bucuriei, vom putea dori de asemenea să punem în lucrare toate câte sunt adevărate, cinstite, drepte, curate, vrednice de iubit (Filipeni 4, 8),

¹³⁰ Traian Dorz, *Hristos – puterea apostoliei*, vol. 2, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000, pp. 379-380.

¹³¹ Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Explicarea epistolei către Coloseni*, XI, p. 136.

asemănându-ne în felul acesta cu părintele nostru duhovnicesc, sfântul Pavel (*Filipeni* 4, 9). Pacea lui Dumnezeu *care covârșește orice minte* (*Filipeni* 4, 7) nu se poate odihni peste o inimă împovărată de multe griji și tristeți cotidiene, de aceea trebuie să învățăm să transfigurăm întristările vieții în prilejuri de bucurii luminoase. Înțelepciunea cu care vom opera acest proces de transformare al unui chip tot mai greu digerabil întru unul după frumusețea Chipului lui Hristos, este comoara omului înrădăcinat în pământul fertil al fericirii neîntrerupte de a fi un bun creștin al lui Hristos. Amin.

Duminica Învierii Domnului
Botezul cu foc al Duhului Sfânt
Apostol *Fapte 1, 1-8*

“(1, 1) *Întâia mea carte, Teofile, am întocmit-o despre toate câte a început Iisus a face și a învăța* (2) *până în ziua când S-a înălțat la cer, după ce prin Duhul Sfânt le-a dat porunci apostolilor pe care i-a ales,* (3) *cărora după patima Sa li S-a și arătat pe Sine viu, cu multe semne doveditoare, timp de patruzeci de zile arătându-li-Se și vorbindu-le despre cele ale împărăției lui Dumnezeu.* (4) *Și-n timp ce era împreună cu ei le-a poruncit să nu se-ndepărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui pe care ați auzit-o de la Mine;* (5) *că Ioan a botezat cu apă, dar voi veți fi botezați întru Duhul Sfânt, nu mult după aceste zile.* (6) *Iar ei, adunându-se, L-au întreat, zicând: Doamne, oare în acest timp așeza-vei Tu la loc împărăția lui Israel?* (7) *Iar El le-a zis: Nu al vostru este să știți anii sau vremile pe care Tatăl întru a Sa stăpânire le-a pus;* (8) *dar putere veți primi prin venirea peste voi a Sfântului Duh și-Mi veți fi Mie martori în Ierusalim și-n toată Iudeea și-n Samaria și pân-la marginea pământului”.*

Hristos a Înviat. Apostolul din duminica Învierii Domnului continuă cele relatate în finalul evangheliei după Luca, care se încheie cu promisiunea împlinirii făgăduinței Tatălui peste apostolii și ucenicii adunați cu toții la Ierusalim (*Luca 24, 49-53*), deoarece autorul este una și aceeași persoană: sfântul apostol și evanghelist Luca. Expresia aceasta „făgăduința Tatălui” din *Fapte 1, 4* face referire explicită la textul din *Luca 12, 12*: “*că Duhul Sfânt, în chiar ceasul acela, vă va învăța ce trebuie să spuneți*”, unde Mântuitorul le spune ucenicilor Săi, că Sfântul Duh îi va învăța toate câte trebuie ei să mărturisească, aceasta este promisiunea Tatălui, anticipând de fapt evenimentul Rusaliilor din capitolul următor (*Fapte 2, 1-4*: “*...și s-au umplut toți de Duh Sfânt și au început să grăiască în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi*”).

Sfântul Ioan Botezătorul încă din momentul când boteza în Iordan cu botezul pocăinței, îi asigura pe cei botezați că va veni timpul binecuvântat când vor fi botezați ei cu Duh Sfânt și cu foc (*Luca 3, 16*: “*Ioan le-a răspuns tuturor, zicând: Eu unul vă botez cu apă, dar vine Cel ce este mai mare decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor; Acela vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc*”), adică când se va inaugura timpul mesianic, la Rusalii (*Fapte 2, 3*: “*Și limbi ca de foc li s-au arătat, împărțite, și au șezut pe fiecare din ei*”). Expresia aceasta a Botezului cu Duh Sfânt (*en pneumatizagion*) înseamnă în teologia apostolului Luca, a fi cuprins deplin întru Sfântul Duh (*Fapte 8, 14-17*: “*Iar apostolii din Ierusalim, auzind că Samaria a primit Cuvântul lui Dumnezeu, i-au trimis la ei pe Petru și pe Ioan, care, coborând, s-au rugat pentru ei ca să primească Duh Sfânt; că nu se pogorâse încă peste nici unul dintre ei, ci erau numai botezați în numele Domnului Iisus. Atunci își puneau mâinile peste ei, și ei luau Duh Sfânt*”; *10, 44-46*: “*În timp ce Petru încă grăia cuvintele acestea, Duhul cel Sfânt S-a pogorât peste toți cei ce ascultau cuvântul. Iar credincioșii tăiați împrejur, care veniseră cu Petru, au rămas uimiți că darul Duhului Sfânt s-a*

revărsat și peste păgâni. Că-i auzeau vorbind în limbi și slăvind-L pe Dumnezeu”; 11, 16: “Și mi-am adus aminte de cuvântul Domnului, că zicea: Ioan a botezat cu apă; dar voi veți fi botezați întru Duhul Sfânt”; 19, 4-6: “Iar Pavel a zis: Ioan a botezat cu botezul pocăinței, spunându-i poporului să creadă în Cel ce avea să vină după el, adică în Iisus Hristos. Și dacă ei au auzit, s-au botezat în numele Domnului Iisus. Și punându-și Pavel mâinile peste ei, Duhul Sfânt a venit asupra lor și vorbeau în limbi și profetizau” etc). De asemenea și completarea versetului 5 cu expresia „nu mult după aceste zile”, vine să întărească faptul că profeția sfântului Ioan Botezătorul din Luca 3, 16 în logica narațiunii evanghelistului Luca, trebuie înțeleasă ca făcând trimitere la Rusalii, un prilej decisiv de primire a Botezului duhovnicesc al Duhului Sfânt. Făgăduința aceasta a Tatălui se înțelege și mai deplin făcând corelație cu primirea Duhului de către neamuri (*Fapte* 11, 16-17), dar și prin accentuarea deosebirii dintre botezul lui Ioan de la Iordan și darurile speciale ale Sfântului Duh asupra creștinului botezat întru numele lui Iisus Hristos (*Fapte* 19, 1-6). De aceea, această terminologie a Botezului cu foc și cu Duh Sfânt, trebuie înțeleasă ca fiind un proces prin care Duhul Sfânt Se dăruiește progresiv întregii lumi.

Întrebarea ucenicilor cu privire la restaurarea Împărăției lui Dumnezeu nu își primește un răspuns clar din partea Mântuitorului, deoarece spune sfântul Ioan Gură de Aur, încă nu era trimis Sfântul Duh Care să-i învețe tainele Împărăției Cerurilor¹³². Preocuparea lor este în schimb una legitimă, deoarece pricepuseră că Înălțarea Domnului Iisus la Cer, este una de scurtă durată, și că revenirea Lui pentru a întemeia Împărăția păcii făgăduită lor și tuturor celor credincioși, nu poate să întârzie prea mult. Căci oricât de lungă ar fi așteptarea revenirii Domnului pe pământ, făgăduința Lui se va împlini, indiferent de cât de încordată ar fi răbdarea noastră din pricina tergiversării promisiunii, căci la Domnul o mie de ani sunt ca ziua care a trecut (*2Petru* 3, 8: “Dar pe aceasta una să n-o uitați, iubitorilor: o singură zi înaintea Domnului este ca o mie de ani, și o mie de ani ca o singură zi”).

Finalul pericopei de astăzi, prezintă marea responsabilitate a apostolilor de a predica Evanghelia mântuirii la toată lumea, inclusiv la cei din Samaria, completând de data aceasta interdicția dată lor cu puțin timp în urmă de a evita propovăduirea în Samaria și în alte cetăți păgâne (*Matei* 10, 5-6: “Pe acești doisprezece i-a trimis Iisus, poruncindu-le acestea: În calea păgânilor să nu mergeți și-n cetate de Samarineni să nu intrați; ci mai degrabă mergeți la oile cele pierdute ale casei lui Israel”). Acum, după ce vor primi Duhul Sfânt la Rusalii, vor fi cu adevărat îmbrăcați în Domnul, și vor avea har de-a predica Evanghelia cu putere multă întru străpungerea inimilor ascultătorilor lor. De abia acum ei vor fi maturi din punct de vedere spiritual, spre a putea face față oricăror situații limită, pentru a nu se mai întoarce rușinați la casele lor din pricina necredinței, după cum au mai pățit în trecut (*Luca* 9, 38-40: “Și iată că un bărbat din mulțime a strigat, zicând: Învățătorule, rogu-mă Ție, caută spre fiul meu, că numai pe el îl am; și iată că un duh necurat îl apucă și deodată răcnește și-l zguduie cu spume și cu greu pleacă de la el, după ce l-a zdrobit. **Și m-am rugat de ucenicii Tăi să-l scoată, dar ei n-au fost în stare**”). Vedem cum Domnul, în atotștiința Sa, nu ne trimite la misiune până ce nu ne-am îmbrăcat cu adevărat cu putere de Sus, până ce nu ne-am înălțat viața noastră la cea mai sublimă stare a harului dumnezeiesc. Astăzi, atâția oameni pier în păcatele lor așteptând ajutorul misionarilor lui Hristos, care să-i ducă de mână în prezența Dumnezeului Cel-Viu. Noi, din

¹³² Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Faptele Apostolilor*, vol. I, Editura Doxologia, Iași, 2016, p. 35.

păcate încă tot nu am lepădat omul cel vechi supus patimilor, spre a îmbrăca armura lui Dumnezeu (*Efesenii* 6, 11: “Îmbrăcați armura lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului”). Lumea ne așteaptă, de ce încă tot întârziem? Amin.

Duminica a 2-a după Paști
Biserica crește, prigoana continuă
Apostol Fapte 5, 12-20

“(5, 12) *Iar prin mâinile apostolilor se făceau multe semne și minuni în popor; și toți erau într-un cuget în pridvorul lui Solomon. (13) Și nimeni dintre ceilalți nu îndrăznește să li se alăture, dar poporul îi preamărea. (14) Și din ce în ce mai mult se adăugau cei ce credeau în Domnul, mulțime de bărbați și de femei, (15) încât scoteau pe cei bolnavi în ulițe și-i puneau pe paturi și pe tărgi pentru ca, atunci când vine Petru, măcar umbra lui să umbrească pe vreunul din ei. (16) Și se aduna și mulțimea din cetățile din împrejurul Ierusalimului, aducând bolnavi și bântuiți de duhuri necurate, și toți se vindecau. (17) Și sculându-se arhiereul și toți cei împreună cu el – cei din neamul saducheilor –, s-au umplut de invidie. (18) Și au pus mâna pe apostoli și i-au aruncat în temnița obștească. (19) Dar în timpul nopții un înger al Domnului a deschis ușile temniței și scoțându-i afară, le-a zis: (20) **Mergeți și stați drept și grați-vă poporului în templu toate cuvintele Vieții acesteia**”.*

Odată cu nașterea Bisericii din Ierusalim, în urma prediciei sfântului Petru (Fapte 2, 14-42), mulțime de creștini se adăugau comunității, crezând puternic în Persoana Domnului Iisus, motivați fiind și de minunile ce se săvârșeau în popor (Fapte 5, 14-15). Expansiunea creștinismului a fost dată și de faptul că, spre deosebire de iudaism, această nouă religie a fost deschisă tuturor neamurilor pământului¹³³ (Fapte 10).

Textul ne relatează mai departe despre invidia arhiereului și a saducheilor, alimentată de creșterea inopinată a Bisericii creștine în detrimentul religiei iudaice, fapt ce a dus la arestarea apostolilor din Ierusalim (Fapte 5, 17-18). Saducheii despre care ne vorbește apostolul, erau o tagmă preotească a iudeilor acelor timpuri, ei fiind adevărații conducători ai Sinedriului (complexul iudaic de judecată). Aceștia au intrat în conflict direct cu învățătura creștină, deoarece ei negau învierea morților, nemurirea personală, răsplata de după moarte, existența îngerilor și a demonilor. Principalul lor derapaj religios era faptul că nu așteptau Împărăția Cerurilor, ei crezând doar în viața de pe pământ – fapt ce a adâncit și mai mult ura lor față de creștini¹³⁴. Se pare că Biserica a fost urmărită încă de la nașterea ei de tot felul de dușmani, fie politici, fie religioși, fie sociali, însă mereu Domnul Iisus Hristos a izbăvit-o de la moarte, El fiind Însuși Capul ei (Efeseni 1, 22-23: “și pe toate I le-a supus sub picioare, și pe El L-a dat peste toate Cap Bisericii care este trupul Său, plinătatea Celui ce pe toate întru toți le plinește”). Primele persecuții împotriva creștinilor s-au datorat conducătorilor religioși ai poporului, care ar fi trebuit să

¹³³ Răzvan Codrescu, *O Introducere în Creștinism*, Editura Christiana, București, 2016, p. 55.

¹³⁴ Ioan Constantinescu, *Studiul Noului Testament*, EIBMBOR, București, 2002, p. 41.

recunoască în creștinism, împlinirea tuturor profețiilor mesianice, pe care ei le așteptau cu nerăbdare, însă se pare că inima le-a rămas tot de piatră. Această formă de prigoană nu a reprezentat un adevărat pericol în ceea ce privește o eventuală anihilare a noii credințe, nici măcar cele dezlănțuite de autoritatea romană de mai târziu, care a fost mult mai bine organizată și întinsă pe o perioadă de aproximativ patru secole¹³⁵. Edictul de la Milano din anul 313 va pune punct epocii persecuțiilor sângeroase, deși unii cercetători afirmă că libertatea creștinilor a fost dată de sfântul împărat Constantin mult mai devreme, în anul 306 la York, când a fost aclamat în funcția de August al Occidentului. Edictul din 313 viza în principal politica imperială cu privire la religie în general, unde alături de împăratul Licinius, Constantin a ajuns la concluzia că este spre binele și folosul poporului ca fiecare cetățean să își manifeste liber credința sa, chiar și păgânii¹³⁶. Fiindcă profeția Mântuitorului din *Matei* 16, 18: “Și Eu îți spun ție că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui”, va sta în picioare, prin harul Domnului, până la sfârșitul lumii.

Finalul apostolului nostru, ne vorbește despre minunea săvârșită cu apostolii întemnițați, când un Înger al Domnului se pogoară și îi eliberează în chip miraculos, amintindu-ne de alte două intervenții miraculoase ale lui Dumnezeu, Care intervine mijlocit întru apărarea credincioșilor Săi (*Fapte* 12, 6-9: “Dar când Irod era să-l scoată afară, în noaptea aceea Petru dormea între doi ostași, legat cu două lanțuri, iar în fața ușii paznicii păzeau temnița. Și iată, un înger al Domnului a venit, iar în încăperea a strălucit lumină. Și lovindu-l pe Petru în coastă, îngerul l-a trezit, zicând: Scoală-te repede! Și lanțurile i-au căzut de la mâini. Și i-a zis îngerul: Încinge-te și încalță-ți sandalele! Și el a făcut așa. Și i-a zis lui: Îmbracă-ți haina și urmează-mă! Și ieșind, mergea după înger; și nu știa că adevărat este ceea ce s-a făcut de către înger, ci i se părea că vede vedenie”; *Fapte* 16, 19-34: “...Acesta, primind o asemenea poruncă, i-a vârat în temnița cea mai dinlăuntru și le-a strâns picioarele-n butuci. Dar spre miezul nopții, Pavel și Sila se rugau și-I cântau laude lui Dumnezeu; iar cei înlănțuiți îi ascultau. Și deodată s-a făcut cutremur mare, încât temeliile temniței s-au zguduit și îndată toate ușile s-au deschis și legăturile tuturor s-au dezlegat”). Ultimul verset al apostolului, ne spune clar motivul pentru care ei au fost eliberați din temniță, pentru a merge iarăși în fața mulțimilor la propovăduirea Evangheliei, ca Dumnezeu Să Își poată săvârși planul de mântuire a lumii prin ei. Această minune avea să fie anticipată încă de pe vremea dreptului Iov, care spunea cu stupoare că numai Dumnezeu este Cel Care închide ușa, zăvorându-l pe om, pentru ca tot numai El să o deschidă mai apoi, când nimeni nu se mai așteaptă, într-un mod de-a dreptul miraculos: “Că dacă El dăruie, cine va zidi la loc? și pe un om de-l pune sub cheie, cine-l scoate?” (*Iov* 12, 14).

Poate că și pe tine iubite cititorule, Dumnezeu te-a scăpat cu viață din atâtea primejdii de la moarte sigură, multe din acestea probabil nici nu le conștientizezi, sau poate le-ai uitat fiindcă nu le-ai acordat prea mare atenție. Un lucru este sigur: Cunoști tu motivul pentru care Dumnezeu în bunătatea Sa, a făcut milă cu tine? Prin urmare, care este datoria ta? Amin.

¹³⁵ Vasile Muntean, *Istoria Creștină Generală*, vol. 1, EIBMBOR, București, 2008, p. 79.

¹³⁶ Peter J. Leithart, *În apărarea lui Constantin. Declinul Imperiului și nașterea Creștinătății*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, pp. 112-113.

Duminica a 3-a după Paști
Alegerea celor șapte diaconi. Prima treaptă a Ierarhiei Bisericești
Apostol *Fapte* 6, 1-7

“(1) *În zilele acelea, înmulțindu-se ucenicii, Eleniștii cârteau împotriva Evreilor, pentru că în slujirea zilnică văduvele lor erau trecute cu vederea.* (2) *Și chemând cei doisprezece mulțimea ucenicilor, au zis: Nu e potrivit ca noi să lăsăm deoparte Cuvântul lui Dumnezeu și să slujim la mese.* (3) *Drept aceea, fraților, căutați între voi șapte bărbați, cu nume bun, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune, pe care noi să-i rânduiim la treaba aceasta;* (4) *iar noi vom stărui în rugăciune și-n slujirea Cuvântului.* (5) *Și a plăcut cuvântul înaintea întregii mulțimi; și au ales pe Ștefan, bărbat plin de credință și de Duh Sfânt și pe Filip și pe Prohor și pe Nicanor și pe Timon și pe Parmena și pe Nicolae, prozelit din Antiohia,* (6) *pe care i-au pus înaintea apostolilor; și ei, rugându-se, și-au pus mâinile peste ei.* (7) *Și Cuvântul lui Dumnezeu creștea; și numărul ucenicilor se înmulțea foarte în Ierusalim; și multă mulțime de preoți se supuneau credinței”.*

Pericopa aceasta apostolică ne vorbește despre creșterea numărului credincioșilor din Biserica Ierusalimului, fapt ce duce la apariția unor nefericite conflicte între membrii ei. Văduvele creștine care proveneau dintre mediile păgâne, erau trecute cu vederea la agapele frățesti, fiindcă în Biserica primară creștinii luau masa împreună. Iar pentru a nu se mai produce aceste incidente, apostolii propun comunității să aleagă șapte bărbați credincioși din mijlocul lor, care să aibă această însărcinare directă, de a servi la mese pe toți credincioșii, astfel încât, nimeni să nu mai fie ostracizat¹³⁷. Aceștia au fost numiți „diaconi”, de la grecescul *diakonous* care înseamnă “slujitor”. Acești șapte bărbați elini erau plini de Sfântul Duh și de credință (*Fapte* 6, 3-7), slujind neîncetat nevoilor Bisericii, cultului creștin ortodox, dar și misiunii de evanghelizare a apostolilor.

În Biserica primară existau însușirile de rigoare adiacente fiecărei trepte ierarhice (episcop-preot-diacon), însă nu și numirile lor în forma în care le cunoaștem noi astăzi. Termenii întâlniți în Noul Testament pentru desemnarea ierarhiei sunt imprecizi, cuvinte ca “presbiter” sau “episcop” pot da naștere unor confuzii pripite. Ei nu au fost întrebuințați distinct unul de altul, numirile lor puteau fi ușor confundate, deoarece atât presbiterul cât și episcopul, aveau sarcina de a veghea duhovnicește asupra comunității creștine, dar aceasta nu înseamnă că nu au fost diferențiați din punctul de vedere al slujirii Cultului creștin, sau din perspectiva administrării

¹³⁷ David G. Peterson, *The Acts of the Apostles*, William B. Eerdmans Publishing Company, Michigan, 2009, pp. 228-229.

Bisericii¹³⁸. Încă de la început, episcopul a fost primul care răspundea în mod direct de Biserica din care făcea parte, după cum este cazul apostolului Iacov, care era episcopul Bisericii din Ierusalim (*Fapte* 15, 13-21: “...Și după ce au tăcut ei, a răspuns Iacob, zicând: Bărbați frați, ascultați-mă!”; 21, 18: “Iar a doua zi, Pavel a mers cu noi la Iacob; și au venit acolo toți preoții”).

Întărim ideea prin expunerea altor exemple nouetamentare care vin să sprijinească această cutumă: *Fapte* 20, 17-18: “Și trimițând din Milet la Efes, i-a adunat la el pe **preoții** Bisericii. Și dacă au venit la el, le-a zis: Voi știți cum m-am purtat eu cu voi în toată vremea, din ziua cea dintâi când am venit în Asia...” arată categoric diferența dintre *presbíteroi* și *episkópous* prin formula de adresare distinctă a marelui Apostol. În alt loc *1Timotei* 3, 2: („se cuvine episcopului [*epískopon*] să fie...”) așezat în continuarea capitolului lângă 3, 8: („*diaconii* [*diakónous*] de asemenea...”) exprimă același adevăr. Alt exemplu, este cel din *Filipeni* 1, 1: “Pavel și Timotei, slujitori ai lui Hristos Iisus, tuturor sfinților întru Hristos Iisus care sunt în Filipi împreună cu episcopii și diaconii lor”, unde sfântul Pavel salută întreaga comunitate amintind despre episcopi respectiv diaconi. Mai mult decât atât, în *1Petru* 5, 1: “Pe cei dintre voi care sunt preoți îi îndemn eu, cel **împreună-preot** și martor al patimilor lui Hristos și părtaş al slavei ce va să se descopere” respectiv *2-3Ioan*, sfinții apostoli Petru și Ioan, se numesc pe ei înșiși *presbiteri* [*presbitérous*] – fapt ce-ar complica și mai mult situația, dacă nu am opera pe text cu distincția amintită, adică ei nu sunt doar simpli presbiteri în înțeles de “preoți”, ci apostoli responsabili cu hirotonirea episcopilor.

Nicolae Ciudin¹³⁹ vede încă de la Pogorârea Duhului Sfânt înfiriparea ierarhiei bisericești, el surprinde momentul astfel: “Însă consacrarea lor definitivă la apostolie s-a făcut la Pogorârea Sfântului Duh, sub forma limbilor de foc, care s-au așezat peste fiecare din ei (*Fapte* 2, 3). Aici e momentul când se pun bazele ierarhiei bisericești care avea să se dezvolte mai târziu, așa cum există astăzi”. Însuși Hristos investind cu putere spirituală Biserica Sa, a făcut ca ea să treacă de la Apostoli la succesorii lor (episcopi-preoți-diaconi), și astfel neîntrerupt mai departe până la sfârșitul lumii. În *Ioan* 14, 16: “Și Eu Îl voi ruga pe Tatăl, și alt Mângâietor vă va da vouă, pentru ca-n veac să rămână cu voi” și *Matei* 28, 18-20: “Și apropiindu-Se Iisus, le-a grăit, zicând: Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Și iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin”, promisiunea Domnului Iisus Hristos atestă întocmai acest adevăr al transmiterii harului apostolic până la marginile pământului.

Prin urmare, alegerea celor șapte mărturisitori (*martirouménous eptá*) din *Fapte* 6, 3, prin care apostolii au cerut mulțimii să le prezinte un număr simbolic de bărbați cucernici și vrednici chemării diaconiei, a însemnat instituirea acestora în treapta diaconiei. Hirotonia diaconilor prin punerea mâinilor de către sfinții apostoli, a constituit primul pas în această direcție de ramificare a treptelor ierarhice.

¹³⁸ Cătălin Varga, “Ierarhia Bisericească. Reflecții privind canonicitatea ei”, în *R*, nr. 5, mai 2013, p. 5.

¹³⁹ Nicolae Ciudin, “Temeiurile biblice și patristice ale Ierarhiei Bisericești”, în *ST*, nr. 3-6, 1950, p. 200.

Duminica a 4-a după Paști
Cu apostolul Petru pe urmele Domnului Iisus Hristos
Apostol *Fapte* 9, 32-42

“(32) *Și a fost că Petru a trecut pe la toți și a coborât și la sfinții care locuiau în Lida.* (33) *Și acolo a găsit un om cu numele Enea, care de opt ani zăcea în pat, că era paralytic.* (34) *Și Petru i-a zis: **Enea, te vindecă Iisus Hristos; ridică-te și strânge-ți patul!** Și el îndată s-a ridicat;* (35) *și l-au văzut toți cei ce locuiau în Lida și în Saron, care s-au și întors la Domnul.* (36) *Iar în Ioppe era o uceniță cu numele Tavita, ceea ce în tâlcuire se zice Căprioara. Aceasta era plină de fapte bune și de milosteniile pe care le făcea.* (37) *Și a fost că în zilele acelea ea s-a îmbolnăvit și a murit. Și după ce au scăldat-o, au pus-o în odaia de sus.* (38) *Și fiind Lida aproape de Ioppe, ucenicii, auzind că Petru este în Lida, au trimis la el doi bărbați, rugându-l: **Nu pregeta să vii până la noi**”.* (39) *Și Petru, sculându-se, a mers cu ei. Când a sosit, l-au dus în odaia de sus; și l-au înconjurat toate văduvele, plângând și arătând cămășile și hainele câte le făcea Căprioara pe când era cu ele.* (40) *Și Petru, după ce i-a scos afară pe toți, a îngenunchat și s-a rugat; și întorcându-se către trup, a zis: **Tavita, scoală-te!** Iar ea și-a deschis ochii și, văzându-l pe Petru, a șezut în capul oaselor.* (41) *Iar Petru i-a dat mâna și a ridicat-o și chemându-i pe sfinți și pe văduve, le-a dat-o vie.* (42) *Și s-a făcut cunoscută aceasta în întreaga Ioppe și mulți au crezut în Domnul.*

Apostolul duminicii de astăzi ne relatează două minuni săvârșite de sfântul Petru față de paralyticul Enea și credincioasa Tavita, în numele și cu ajutorul Domnului Iisus Hristos. Dacă cercetăm cu atenție cuvintele rostite de apostolul Petru, pentru săvârșirea celor două minuni, observăm că ele se inspiră exact din cuvintele Mântuitorului Iisus. Petru îi spune paralyticului Enea: “*Ridică-te și strângeți patul*” în 9, 34 – cuvinte ce seamănă izbitor cu cele ale Domnului Iisus, la săvârșirea minunii cu slăbănogul din Capernaum: “*Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta*” din *Marcu* 2, 9. În cazul învierii din morți a ucenicei Tavita, Petru rostește următoarele cuvinte: “*Tavita, scoală-te!*” în 9, 40 – cuvinte care de asemenea par identice cu cele spuse de Iisus Hristos în cazul învierii fiicei lui Iair: “*Talita kumi, care se tâcuiește Fiică, ție zic, scoală-te!*” din *Marcu* 5, 41. În relatarea minunii cu fiica lui Iair, evanghelistul *Marcu* leagă acest eveniment, de cel al vindecării femeii cu scurgere de sânge (*Marcu* 5, 25-29); întocmai intervine și sfântul Luca, legând de minunea învierii Tavitei, evenimentul cu vindecarea paralyticului Enea (*Fapte* 9, 33-35). Toate acestea, pentru ca să se sublinieze înțelesul lor teologic: Mesia Iisus este prezentat lumii ca Domn peste boală și moarte, sau ca tămăduitor și dătător de viață¹⁴⁰. El este unica nădejde și salvare a omenirii cuprinsă de furtuni și turpitudine.

¹⁴⁰ Ioannis Karavidopoulos, *Comentariu la Evanghelia după Marcu*, Editura Bizantină, București, p. 145.

Observăm deci, la sfântul apostol Petru, că-i urmează Domnului Iisus până în cele mai mici amănunte, ca un apostol care a rămas fidel Învățătorului său, încurajând prin credința sa puternică, răspândirea Evangheliei la toate neamurile, punând astfel în practică promisiunea Domnului de a-l face pescar de oameni¹⁴¹ (*Marcu 1, 17: “Și le-a zis Iisus: Veniți după Mine și vă voi face să fiți pescari de oameni!”*). Fiindcă nu vom putea ajunge niciunii dintre noi în Împărăția Cerurilor, dacă nu îi vom urma credincioși lui Dumnezeu până la măsura identificării cu mesajul și comportamentul Său divino-uman. Profesorul de studiul Noului Testament de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Atena, G. Patronos¹⁴², spune că minunile săvârșite de Domnul Iisus în timpul activității Lui pe pământ, trebuie să se extindă și în experiența vie a credincioșilor Bisericii, pentru că ele au fost evenimente istorice reale. O astfel de experiență vie o trăiesc în trupurile lor Enea și Tavita, și alături de ei, nenumărați creștini în decursul istoriei mântuirii poporului lui Dumnezeu. Fiecare creștin a experimentat, la un nivel sau altul, pe propria sa piele, în decursul vieții, minuni mai mari sau mai mici, ca roade ale credinței în Hristos.

Sfântul Pavel se înscrie și dânsul pe linia aceasta taumaturgică trasată de sfântul Petru, când în Listra fiind la propovăduire, îl vindecă pe un olog (*Fapte 14, 8-10: “Și în Listra era șezând jos un om neputincios de picioare, fiind olog din pânțele maicii sale și care nu umblase niciodată. El îl asculta pe Pavel când vorbea. Iar acesta, cătând spre el și văzând că are credință să fie vindecat, a zis cu glas puternic: Ridică-te drept pe picioarele tale! Și el a sărit și a umblat”*) iar în Troa îl înviază din morți pe tânărul Eutihie (*Fapte 20, 7-12: “Iar în ziua cea dintâi a săptămânii, când noi ne-am adunat să frângem pâinea, Pavel, care avea să plece a doua zi, a stat cu ei de vorbă și și-a prelungit cuvântul până la miezul nopții. Iar în odaia de sus, unde eram adunați, erau multe făclii aprinse. Dar un tânăr cu numele Eutihie ședea la fereastră și a fost prins de somn în timp ce Pavel vorbea îndelung; și, doborât de somn, a căzut jos de la catul al treilea; și l-au ridicat mort. Dar Pavel s-a coborât și s-a aplecat peste el și l-a luat în brațe și a zis: Nu vă tulburați, căci sufletul său este în el. Și dacă s-a suit și a frânt pâinea și a mâncat, a vorbit cu ei mult, până-n zori; și așa a plecat. Iar pe tânăr l-au adus viu, și nu puțin s-au mângâiat”). Ambele cazuri, și multe altele care nu s-au mai istorisit, au ca unic scop, cultivarea în sufletele ascultătorilor, a unei credințe puternice în Iisus Hristos, Care poate să vindece orice neputință umană¹⁴³.*

Activitatea sfinților apostoli printre neamuri, sub genericul căruia se încadrează și textul nostru de față, era motivată de trimiterea directă a Mântuitorului (*Matei 28, 18-20: “Și apropiindu-Se Iisus, le-a grăit, zicând: Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Și iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin”*; *Galateni 1, 16: „ca-ntru mine să-L descopere pe Fiul Său, pentru ca eu să-L binevestesc la neamuri, deîndată, fără să fi primit sfat de la trup și de la sânge”*) dar și de împlinirea unor profeții ale Vechiului Testament (*Isaia 11, 12: “Și semn va ridica întru neamuri, și pe cei pierduți ai lui Israel îi va aduna și pe cei risipiți ai lui Iuda îi va strânge din cele patru laturi ale pământului”*; *Zaharia 8, 20: “Așa grăiește Domnul Atotțiitorul: Încă vor veni popoare multe și locuitorii multor cetăți”*). Ei se considerau trimișii lui Dumnezeu la toate popoarele spre a-L propovădui pe Mesia și începutul Împărăției lui Dumnezeu, care este deschisă tuturor prin Iisus

¹⁴¹ *Viețile Sfinților Apostoli*, trad. de Diana Potlog, Editura Sophia, București, 2002, p. 9.

¹⁴² Gheorghios Patronos, *Parcursul istoric al lui Iisus. De la iesle la mormântul gol*, Editura Bizantină, București, 2011, p. 296.

¹⁴³ I.Howard Marshall, *Faptele Apostolilor: Introducere și Comentariu*, Editura Scriptum, Oradea, 2009, p. 190.

Hristos¹⁴⁴. Această puternică convingere a apostolilor, a stat la baza marilor convertiri ale istoriei, completând calendarul sfinților lui Dumnezeu. În virtutea textului din *1 Petru* 2, 9: “*Dar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată*”, toți care am primit sfântul Botez și ne-am născut la o nouă viață, suntem apostoli, adică trimiși ai Domnului Iisus spre a propovădui Evanghelia iubirii la cei morți în păcate și depărtați de Dumnezeu. În ce măsură această conștiință te mai motivează pe tine la sfânta misiune a Bisericii, drag credincios contemporan? Amin.

¹⁴⁴ Christopher Rowland, *Christian Origins*, SPCK, London, 1985, p. 215.

Duminica a 5-a după Paști
Importanța profetului în mijlocul comunității
Apostol Fapte 11, 19-30

“(19) Acuma, cei ce se împrăștiaseră în urma necazului întâmplat pe timpul lui Ștefan au trecut până-n Fenicia și-n Cipru și-n Antiohia, nimănui grăind Cuvântul decât Iudeilor. (20) Dar erau unii dintre ei, bărbați ciprioți și cireneni care, venind în Antiohia, grăiau și către Elini, binevestindu-L pe Domnul Iisus. (21) Și mâna Domnului era cu ei și mare era numărul celor ce au crezut și s-au întors la Domnul. (22) Și vorba despre ei s-a auzit în urechile Bisericii din Ierusalim și l-au trimis pe Barnaba până la Antiohia. (23) Acesta, sosind și văzând harul lui Dumnezeu, s-a bucurat și-i îndemna pe toți să rămână în Domnul cu inima statornică. (24) Că era bărbat bun și plin de Duh Sfânt și de credință. Și mulțime multă I s-a adăugat Domnului. (25) Și a plecat Barnaba la Tars, ca să-l caute pe Saul. (26) Și găsimdu-l, l-a adus la Antiohia. Și au stat acolo un an întreg, împreună îndrumând în Biserică și învățând mult popor. Și în Antiohia s-au numit ucenicii, pentru întâia oară, creștini. (27) În zilele acelea s-au coborât profeți de la Ierusalim în Antiohia. (28) Și sculându-se unul dintre ei, cu numele Agab, a arătat prin Duhul că-n toată lumea va fi foamete mare, care a și fost în zilele lui Claudiu. (29) Iar ucenicii au hotărât ca fiecare dintre ei, după putere, să trimită spre ajutorare fraților care locuiau în Iudeea; (30) ceea ce au și făcut, trimițându-le preoților prin mâna lui Barnaba și a lui Saul”.

Textul din duminica aceasta ne relatează cum apostolii propovăduiau întoarcerea la adevărata credință în Antiohia, folosindu-se probabil de diferite tehnici retorice ale vremii, pentru a-i convinge pe ascultătorii lor de superioritatea mesajului creștin, deși textul biblic nu ne spune direct aceasta¹⁴⁵. Locația de față, face și astăzi deliciul arheologilor așezați în apropierea orașului turcesc Ialobaci pentru studierea relicvelor, datorită apeductelor cu arcade, a meselor de joc unde soldații își petreceau timpul liber cât și a celor trei arcuri de triumf aparținătoare Antiohiei timpurilor sfinților apostoli, descoperite în anul 1833 de către renumitul arheolog Francis V.J. Arundell¹⁴⁶. Pe noi creștinii de astăzi, ne fascinează Antiohia, nu atât datorită vestigiilor ei proaspăt descoperite, ci pentru că de aici ne tragem noi obârșia, aici a fost locul unde ucenicii Domnului s-au numit pentru prima oară „creștini”, ne spune textul din 11, 26.

Biserica din Antiohia a fost întemeiată de către misionarii creștini din Ierusalim, și susținută duhovnicește de către slujirea apostolilor Pavel și Barnaba. Dar se pare că și anumiți profeți au contribuit la creșterea comunității creștine de aici (Fapte 13, 1: “Și erau în Biserica din Antiohia profeți și învățători: Barnaba și Simeon, ce se numea Niger, Luciu Cireneul, Manain, cel care fusese

¹⁴⁵ Robert Murray, *Philippians*, in *The Oxford Bible Commentary: The Pauline Epistles*, (John Muddiman, John Barton eds.), Oxford University Press, Oxford, 2001, p. 192.

¹⁴⁶ Werner Keller, *Arheologia Vechiului și Noului Testament*, Editura Psychomassmedia, București, 1979, p. 366.

crescut împreună cu Irod tetrarhul, și Saul”; 15, 32: “*Iar Iuda și Sila, fiind și ei profeți, prin multe cuvântări i-au mângâiat pe frați și i-au întărit*”), printre care și acest profet Agab, despre care ne pomenește apostolul de azi. El mai este amintit și în textul din 21, 10-11: “*Și dacă-am rămas noi acolo mai multe zile, a coborât din Iudeea un profet cu numele Agab; și venind la noi, a luat brâul lui Pavel, și-a legat picioarele și mâinile și a zis: Aceasta zice Duhul Sfânt: Așa îl vor lega Iudeii în Ierusalim pe bărbatul al căruia este acest brâu și-l vor da în mâinile păgânilor*”, unde și aici joacă un rol cheie, unul predictiv în iconomia propovăduirii Evangheliei la neamuri. Apostolul Luca un istoric de primă mână, ne face un amănunt important: foametea profețită de Agab s-a derulat sub stăpânirea împăratului Claudiu, adică undeva între anii de domnie 41-54 d. Hr.¹⁴⁷, mai exact anul 46 d. Hr., spune biblistul H.W. Neudorfer¹⁴⁸.

Importanța profetului în mijlocul comunității este dată de la sine. Datorită lui începe așa numita colectă pentru creștinii din Ierusalim, cu scopul de a preveni marea foamete ce se va abate peste cetate, din îngăduința Domnului pentru limpezirea credinței lor. Un astfel de profet, care a știut să hrănească țara din belșug cu Pâinea Care Se coboară din Cer, am avut în Biserica Ortodoxă în perioada interbelică, în persoana preotului Iosif Trifa. Acesta, ca nimenea din vremea lui, sub binecuvântarea mitropolitului de atunci, Nicolae Bălan, a hrănit poporul cu Biblia, Cuvântul lui Dumnezeu, explicat pe înțelesul maselor, prevenind astfel prin talentul său duhovnicesc, înfometarea neamului românesc. Întreaga sa activitate publicistică, întru hrănirea duhovnicească a poporului prin intermediul asociației „Oastea Domnului”, numără în aproape 10 ani de viață gazetărească, aproximativ 21 de broșuri religioase, 7 calendare-cărți și 17 titluri de carte duhovnicească, adică un tiraj de 415.500 de exemplare, afară de tirajul săptămânalului duhovnicesc, foaia pentru popor “Lumina Satelor”, unde dânsul era redactor-șef, o foaie în tiraj record pentru acele timpuri vitrege¹⁴⁹. Din păcate pentru Biserica noastră Ortodoxă, prea puțini își aduc aminte de el, și dintre aceștia și mai puțini îi recunosc această calitate de “profet al vremurilor noastre”.

Poetul Traian Dorz, un strălucit mărturisitor al Ortodoxiei, spunea că toate darurile primite în Biserică, inclusiv harisma profeției, au fost date de Sfântul Duh, cu scopul zidirii spirituale a Bisericii, întru desăvârșirea sfinților, până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii lui Iisus Hristos¹⁵⁰. Fiecare dintre creștinii adevărați ai Bisericii au un dar anume primit de la Sfântul Duh, potrivit pildei talanților (*Matei* 25, 14-30), însă doar aceia care pun darurile lor întru folosul obștesc al Bisericii, vor fi considerați lucrători vrednici ai Împărăției. Cei care se mândresc doar cu talanții lor, sau îi îngroapă în nelucrare și lene sufletească, spre paguba Bisericii lui Dumnezeu, aceia vor fi scoși în “întunericul cel mai din afară”. Dar tu iubite cititorule, cum lucrezi cu darul primit din Mâna lui Dumnezeu? Amin.

¹⁴⁷ David G. Peterson, *The Acts of the Apostles*, William B. Eerdmans Publishing Company, Michigan, 2009, p. 357.

¹⁴⁸ Heinz-Werner Neudorfer, *Faptele Apostolilor*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2000, p. 234.

¹⁴⁹ Cătălin Varga, “Preotul Iosif Trifa (1888-1938) și misiunea întreprinsă în poporul român cu ajutorul Sfintei Scripturi”, în vol. *Opus Discipulorum*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015, p. 206.

¹⁵⁰ Traian Dorz, *Hristos – Puterea Apostoliei*, vol. 1, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2010, p. 106.

Duminica a 6-a după Paști
De la suferințe și prigoane întru ospățul convertirii
Apostol Fapte 16, 16-34

“(16) *Și a fost că-n timp ce ne duceam la rugăciune, ne-a întâmpinat o slujnică tânără care avea duh pitonicesc și care le aducea stăpânilor ei mult câștig prin ghicit.* (17) *Aceasta, ținându-se după Pavel și după noi, striga zicând: **Acești oameni sunt robi ai Dumnezeului-Celui-Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii...*** (18) *Și pe aceasta a făcut-o timp de multe zile. Iar Pavel, supărându-se, s-a întors și i-a zis duhului: **În numele lui Iisus Hristos îți poruncesc să ieși din ea!** Și chiar în ceasul acela a ieșit.* (19) *Și stăpânii ei, văzând că li s-a dus nădejdea câștigului, au pus mâna pe Pavel și pe Sila și i-au târât în piață înaintea dregătorilor.* (20) *Și ducându-i la judecători, au zis: **Acești oameni, care sunt iudei, ne tulbură cetatea*** (21) *și **vestesc obiceiuri pe care nouă, romani fiind, nu ne este îngăduit să le primim și nici să le facem.*** (22) *Și împotriva lor s-a ridicat și mulțimea. Și judecătorii, rupându-le hainele, au poruncit să-i bată cu vergi.* (23) *Și după ce le-au dat multe lovituri, i-au aruncat în temniță, poruncindu-i temnicierului să-i păzească cu grijă.* (24) *Acesta, primind o asemenea poruncă, i-a vârat în temnița cea mai dinlăuntru și le-a strâns picioarele-n butuci.* (25) *Dar spre miezul nopții, Pavel și Sila se rugau și-I cântau laude lui Dumnezeu; iar cei înlănțuiți îi ascultau.* (26) *Și deodată s-a făcut cutremur mare, încât temeliiile temniței s-au zguduit și îndată toate ușile s-au deschis și legăturile tuturor s-au dezlegat.* (27) *Și când s-a deșteptat temnicerul și a văzut ușile temniței deschise, și-a scos sabia și voia să se omoare, crezând că cei legați au fugit.* (28) *Dar Pavel a strigat cu glas mare, zicând: **Să nu-ți faci nici un rău, că toți suntem aici!*** (29) *Iar acela a cerut lumină și s-a repezit înlăuntru și, tremurând, a căzut în fața lui Pavel și a lui Sila;* (30) *și, scoțându-i afară, le-a zis: **Domnilor, ce trebuie să fac eu ca să mă mântuiesc?*** (31) *Iar ei au zis: **Crede în Domnul Iisus și te vei mântui, tu și casa ta.*** (32) *Și i-au grăit Cuvântul Domnului, și tuturor celor din casa lui.* (33) *Și luându-i într-acel ceas al nopții, le-a spălat rănilor și s-a botezat îndată, el și toți ai lui.* (34) *Apoi i-a dus în casă și a pus masa și s-a veselit cu toată casa, pentru aceea că au crezut în Dumnezeu”.*

Aflându-se în cea de-a doua sa călătorie misionară (cu scopul de a cerceta Bisericile întemeiate în călătoria misionară precedentă), sfântul Pavel alături de colaboratorul său Sila, poposesc în Filipi, o colonie romană, un oraș latinizat, a cărui administrație o copia pe cea a Romei¹⁵¹. Aici după ce o botează pe Lidia, o vânzătoare de porfiră, împreună cu toată casa ei¹⁵²

¹⁵¹ Arthur Darby Nock, *Sfântul Pavel*, Editura Herald, București, 2011, p. 103.

¹⁵² Substantivul grecesc *oikos* care se traduce prin casă, vizează în special habitaculul unei familii numeroase, ce presupune implicit și copii. Acesta este unul din textele Noului Testament, care alături de 1 Corinteni 1, 16 vorbește

(*Fapte* 16, 14-15: “Și o femeie cu numele Lidia, vânzătoare de porfiră din cetatea Tiatirelor, cinstitoare de Dumnezeu, asculta. Acesteia Dumnezeu i-a deschis inima să ia aminte la cele grăite de Pavel. Iar după ce s-a botezat ea și casa ei, ne-a rugat zicând...”), vindecă o slujitoare cu duh pitonicesc (adică duh de ghicire, trăgându-și numele de la șarpele Python care era simbolul oracolului de la Delphi, patronat de zeul Apollo¹⁵³), fapt ce atrage asupra lor, ura stăpânilor dornici de câștig facil (*Fapte* 16, 19-22). Au reușit aceștia printr-un complot rușinos să îndrepte ura dezlănțuită a mulțimii împotriva lor, iar după ce au fost aspru persecutați (bătuți cu vergi), au fost aruncați în temniță (*Fapte* 16, 23-24).

Sfântul Pavel alături de sfântul Sila, plăteau cu prețul sângelui lor, cutezanța propovăduirii Evangheliei într-o lume păgână. Cu siguranță astfel de prilejuri, alături de altele (2Corinteni 6, 4-6: “dimpotrivă, întru toate înfățișându-ne pe noi înșine ca slujitori ai lui Dumnezeu: în multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări, **în bătuți, în temnițe**, în tulburări, în osteneli, în privegheri, în posturi...”; Coloseni 1, 24: “Acum mă bucur de suferințele mele pentru voi, și-n trupul meu împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos pentru trupul Său, **adică Biserica**”), au contribuit decisiv la nașterea teologiei despre martiriu a sfântului Pavel, având drept corolar textul: “*Pururea noi cei vii suntem dați spre moarte din pricina lui Iisus, așa ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru*” (2Corinteni 4, 11). Pentru că mucenicia nu începe în arena martirică, ci în viața de zi cu zi a credinciosului înflăcărat pentru Domnul Hristos, predându-se totdeauna morții pe altarul inimii sale¹⁵⁴. De memorat sunt cuvintele mitropolitului Nicolae Mladin¹⁵⁵, care vorbesc despre suferințele apostolului Pavel în termeni fulguranți: “*Nimic nu e atât de strălucit ca Pavel legat pentru Hristos, ca acele lanțuri ce înfășurau acele mâini fericite... A fi legat pentru Hristos e cu mult mai strălucit decât a fi apostol, sau dascăl, sau evanghelist... Nu poate face atât de strălucit capul o diademă bătută-n pietre prețioase, ca un lanț de fier pentru Hristos... A fi legat pentru El e mai strălucit decât a ședea de-a dreapta Lui, e mai însemnat decât a ședea pe cele douăsprezece tronuri*”.

Însă dincolo de aparențele nefaste ale întemnițării, cum ușor pot părea ele la o lectură superficială a Scripturii, există un plan măreț al lui Dumnezeu, unul atent integrat în istoria mântuirii, și anume convertirea temnicerului împreună cu toată casa sa (*Fapte* 16, 25-34). Poate că din acest eveniment fericit se inspiră Apostolul atunci când întemnițat la Roma, le scria creștinilor din Filipi, să nu deznădăduiască, căci această nouă întemnițare este spre răspândirea (gr. *prokopē*¹⁵⁶) Evangheliei lui Hristos în întregul pretoriu, spre convertirea acestora (*Filipeni* 1,

indirect despre practica botezării copiilor în Biserica primară. A se vedea Constantin Voicu, *Botezul în Tradiția Patristică*, Editura Agnos, Sibiu, 2011, p. 32.

¹⁵³ Bartolomeu Valeriu Anania, *Misterele Orientale și Creștinismul*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013; Idem, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1605 (nota d).

¹⁵⁴ Spiridon Bilalis, *Martirii Ortodoxiei (Teologia Martiriului)*, Editura Christiana, București, 2016, p. 69.

¹⁵⁵ Nicolae Mladin, *Hristos – viața noastră. Asceza și mistica paulină*, Editura Deisis, Sibiu, 2012, p. 198.

¹⁵⁶ Substantivul acesta înseamnă în limba greacă a Noului Testament: “răspândire, progres, înaintare”, el este pentru contextul lărgit al argumentării din epistola către Filipeni (1, 12. 25-26) motivul retoric cel mai pronunțat întru convingerea creștinilor de aici, că tot ceea ce se întâmplă cu apostolul Pavel, este spre slava lui Dumnezeu. A se vedea Cătălin Varga, „Educație creștină și succinte elemente de retorică la Sfântul Apostol Pavel în contextul predicării Evangheliei (Filipeni 1, 12-17)”, în *Dumnezeu – Izvorul Înțelepciunii. Teologie și Educație Ascetică la Sfinții Părinți*, (Daniel Lemeni coord.), Editura Astra Museum, Timișoara, 2016, pp. 225-226.

12: “Dar vreau să știți, fraților, că cele petrecute cu mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei”). Exordiul cuvântării nu are doar rolul strict de-a atrage atenția cititorului, ci și rememorarea unor fapte din partea scriitorului, cu scopul de a le adânci și mai mult însemnătatea teologică¹⁵⁷. Evenimentul din apostolul nostru este unul similar. În timp ce apostolii Pavel și Sila cântau lui Dumnezeu cu picioarele în lanțuri, lucru nemaîntâlnit în lumea iudaică sau păgână, însă unul genuin pentru niște bărbați cu o așa maturitate duhovnicească¹⁵⁸, se petrece un cutremur de pământ aducător de libertate pentru toți cei închiși (*Fapte* 16, 26-27), foarte similar cu episodul cutremurării locului în care erau adunați apostolii Petru și Ioan împreună cu ceilalți ucenici credincioși în rugăciune (*Fapte* 4, 24-31: “Iar ei, auzind, într-un cuget au ridicat glasul către Dumnezeu și au zis: Stăpâne, Dumnezeule, Tu, Cel ce ai făcut cerul și pământul și marea și toate cele ce sunt într-însele, Cel ce prin gura părintelui nostru David, slujitorul tău, ai zis prin Duhul Sfânt: De ce oare s-au întărit neamurile și de ce-n deșert au cugetat popoarele? S-au strâns laolaltă regii pământului, mai marii între ei s-au sfătuit împotriva Domnului și a Hristosului Său. Că-ntr-adevăr asupra Sfântului Tău Fiu Iisus, pe Care Tu L-ai uns, în cetatea aceasta s-au adunat laolaltă și Irod, și Pilat cu păgânii și cu popoarele lui Israel, ca să le facă pe toate câte mâna Ta și planul Tău mai dinainte le-au rânduit să fie... Și pe când se rugau astfel, **s-a cutremurat locul în care erau adunați și s-au umplut toți de Duhul Sfânt** și cu-ndrăznire grăiau Cuvântul lui Dumnezeu”). Apostolul Pavel, nu doar că-i salvează viața acestui slujitor al Imperiului, care dorea să se sinucidă datorită celor întâmplate (căci răspundea cu propria viață de soarta fiecărui deținut), ci îi și propovăduiește izbăvirea păcatelor care vine prin acceptarea Evangheliei. Textul biblic ne spune ceva oarecum mai voalat – însă deosebit de important: “Iar acela a cerut lumină...” (v. 29). Temnicerul cerea lumina creată a celulei, ca să poată vedea în întunecimea ei, însă nu știa că avea să primească lumina necreată ce se cuibărise în sufletele celor doi mari pătimitori ai Evangheliei mântuirii, *el și toată casa sa*.

Ca semn al recunoștinței sale față de binefăcătorii lui, după ce se lasă botezat cu toată casa lui (în text apare grecescul *baptismao* care înseamnă scufundare în apă – deci, botezul prin stropire nu este o practică potrivită Noului Testament), se îngrijește de nevoile celor doi apostoli, luând imediat prânzul, care a fost o expresie a bucuriei convertirii (*Fapte* 16, 33-34). Probabil că după aceea s-au întors la închisoare, tocmai pentru a nu-i pricinui nici un rău noului convertit, însă nu știm exact aceasta din text, căci sfântul Luca păstrează tăcerea în legătură cu detaliile secundare¹⁵⁹.

Textul ne mai spune ceva, tot la fel de voalat, și anume că temnicerul le-a spălat și pansat rănilor celor doi apostoli – fără să înțeleagă minunea lui Dumnezeu, de a-l transforma din prigonitor, în samarineanul milostiv (*Luca* 10, 34: “și apropiindu-se, i-a legat rănilor, turnând pe ele untdelemn și vin...”) ce leagă rănilor celor ce s-au lăsat răniți de iubirea lui Hristos.

Ce multe avem de învățat din atitudinea profund ortodoxă a marelui apostol. Oare noi când am pus ultima dată viața celui de lângă noi, mai presus decât propria viață?... Amin.

¹⁵⁷ Constantin Preda, *Propovăduirea Apostolică. Structuri retorice în Faptele Apostolilor*, EIBMBOR, București, 2005, p. 59.

¹⁵⁸ Heinz-Werner Neudorfer, *Faptele Apostolilor*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2000, p. 370.

¹⁵⁹ I. Howard Marshall, *Faptele Apostolilor*, Editura Scriptum, Oradea, 2009, p. 291.

Duminica a 7-a după Paști
Discursul irenic al Sfântului Pavel în Milet
Apostol Fapte 20, 16-18. 28-36

“(16) Căci Pavel hotărâse să treacă cu corabia pe lângă Efes, ca să nu i se întâmple să întârzie în Asia; pentru că el se grăbea ca de ziua Cincizecimii, de i-ar fi cu puțință, să fie la Ierusalim. (17) Și trimițând din Milet la Efes, i-a adunat la el pe preoții Bisericii. (18) Și dacă au venit la el, le-a zis: **Voi știți cum m-am purtat eu cu voi în toată vremea, din ziua cea dintâi când am venit în Asia...** (28) **Drept aceea, luați aminte la voi înșivă și la toată turma în care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care El a câștigat-o cu însuși sângele Său.** (29) **Eu știu bine că după plecarea mea vor intra între voi lupi înverșunați care nu vor cruța turma.** (30) **Și dintre voi înșivă se vor ridica bărbați grăind lucruri sucite, ca să-i tragă după ei pe ucenici.** (31) **De aceea, privegheați amintindu-vă că timp de trei ani, noaptea și ziua n-am încetat să vă sfătuiesc, cu lacrimi, pe fiecare din voi.** (32) **Și acum, vă încredințez lui Dumnezeu și cuvântului harului Său, cel care poate să vă zidească și să vă dea moștenire între toți cei sfințiți.** (33) **Argint sau aur sau haină n-am poftit de la nimeni;** (34) **voi înșivă știți că mâinile acestea au lucrat pentru trebuințele mele și ale celor ce erau cu mine.** (35) **Pe toate vi le-am arătat, cum că astfel ostenindu-vă trebuie să-i ajutați pe cei slabi și să vă aduceți aminte de cuvintele Domnului Iisus, căci El a zis: Mai fericit este a da decât a lua.** (36) **Și după ce a spus acestea, și-a plecat genunchii și s-a rugat împreună cu ei toți”.**

Grăbindu-se pentru a duce Bisericii din Ierusalim colecta inițiată spre ajutorarea materială a creștinilor marginalizați de aici, apostolul Pavel nu mai tranversează Efesul din rațiuni legate de timp, ci îi cheamă la Milet, un punct intermediar din cea de-a treia călătorie misionară, pe preoții și episcopii din Efes (Fapte 20, 17). Lor le rostește o înflăcărată cuvântare duhovnicească, eminamente pastorală, insistând pe dezvoltarea moștenirii lăsate de el, în special prin păzirea turmei de lupii cei răpitori ai eresurilor¹⁶⁰ (Fapte 20, 28-30).

O primă problematizare care se degajă din text, este enigmatică expresie, pentru noi, a formulei *tous presbiterous tēs Ekklēsias* (“presbiterii Bisericii”) din 20, 17. Cine sunt aceștia? Cuvântul grecesc folosit în text *presbiterous* se traduce prin “bătrân, vârstnic”, și se folosea pentru denumirea bătrânilor conducători ai unui stat, sau ai unui trib, sau ai Israelului (Ieșirea 3, 16: “*Așadar, du-te și adună-i pe bătrânii fiilor lui Israel și spune-le: - Domnul, Dumnezeul părinților voștri...*”; 4, 29: “*Și s-au dus Moise și Aaron și i-au adunat pe toți bătrânii fiilor lui Israel*”; Levitic 9, 1: “*În ziua a opta a chemat Moise pe Aaron, pe fiii acestuia și pe bătrânii lui Israel*”; Numeri 22, 4: “*Și a zis Moab către bătrânii*

¹⁶⁰ Grigorie Marcu, “Ephesus Redivivus. Pe urmele celei mai de seamă ctitorii pauline a Asiei Minor”, în MA, nr. 3, 1958, p. 521.

Madianului...”). În iudaism, foarte important de precizat, șaptezeci dintre aceștia aveau o investire sacră (Numeri 11, 16-17: “Și a zis Domnul către Moise: Adună-Mi șaptezeci de bărbați dintre **bătrânii** lui Israel, pe care tu îi știi că sunt bătrâni ai poporului și cărturari ai lui, și du-i la cortul mărturiei și vor sta cu tine acolo. Eu Mă voi pogori și voi vorbi cu tine acolo și voi lua din duhul care este peste tine și voi pune peste ei; și ei vor purta-mpreună cu tine povara poporului, ca să n-o mai duci de unul singur”. 24-25: “Atunci a ieșit Moise și i-a spus poporului cuvintele Domnului. Și a adunat șaptezeci de bărbați dintre bătrânii poporului și i-a pus împrejurul cortului. Și s-a pogorât Domnul în nor și i-a vorbit; și a luat din duhul care era peste el și a pus peste cei șaptezeci de bărbați, bătrânii. Și a fost că de-ndată ce Duhul s-a odihnit peste ei, **au profețit**; apoi n-au mai făcut-o”), deci se diferențiau cultic de ceilalți bătrâni supraveghetori ai comunității, ei având prin Duhul și harisma profeției. Aceștia săvârșeau și o parte din slujbele religioase alături de preoți (Levitic 4, 15-16: “iar **bătrânii** obștii își vor pune mâinile pe capul vițelului, înaintea Domnului, și-naintea Domnului vor înjunghia vițelul; iar preotul cel uns va aduce din sângele vițelului în cortul mărturiei”; Deuteronom 31, 9: „Cuvintele acestei Legi le-a scris Moise într-o carte, pe care a dat-o preoților, fiii lui Levi, cei ce purtau chivotul Legământului Domnului, precum și **bătrânilor** fiilor lui Israel”). Preoții vechiului cult, aveau deja însărcinarea plină de responsabilitate a celebrării jertfelor zilnice pentru păcat cât și purtarea de grijă a *chivotului legământului*, iar bătrânii de asemenea aveau și ei o parte de responsabilitate, asigurându-se neîncetat că poporul încredințat lor, trăia conform stipulațiilor legământului¹⁶¹.

Prezența acestei denumiri pentru ceata sfințitoare a preoților Bisericii creștine, este cu siguranță un împrumut din lumea iudaică, păstrând sub o oarecare formă și înțelesul spiritual pe care-l deținea în lumea religioasă a Vechiului Testament. Acești „presbiteri” ai Bisericii din Efes, nu puteau fi simpli supraveghetori morali și politici ai comunității, ci ei erau preoții, sacerdoții, aleși și hirotoniți prin actul punerii mâinilor apostolilor sau episcopilor, iar aceasta o deducem prin insistența cu care apostolul Pavel îi îndeamnă să privegheze duhovnicește asupra Bisericii din Efes, apărându-o de falșii propovăduitori. Această misiune pastorală nu se putea încuviința unor simpli bătrâni laici ai Efesului, ci doar preoților și episcopilor de aici, responsabili în fața lui Dumnezeu cu exercitarea slujirii sfințitoare, sacramentală, în Biserică.

Cea de-a doua problemă a textului este expresia *to Pnevma to Aghion etheto episkopous poimainein tēs Ekklesian tou Theou* adică “turma peste care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi” din 20, 28. Observăm în aceeași cuvântare apostolică, o dublă referire la aceeași ascultători, ei sunt numiți când presbiteri adică preoți, când episcopi. Din cercetările scriitorilor bisericești, este puțin probabil ca în aceea perioadă de timp, într-o cetate așa mică ca Efesul, să fi existat episcopi, cu atât mai puțin în micile comunități din jurul Efesului. Noi știm potrivit Sfintei Tradiții că Timotei, ucenicul lui Pavel, a fost primul episcop al Efesului – iar la aceea vreme Timotei făcea parte încă dintre însoțitorii apostolului Pavel¹⁶². Deci despre ce episcopi este vorba în text? Ne răspunde sfântul Teodoret al Cyrului, care afirmă că sub termenul de “episcopi” ar trebui să-i înțelegem pe preoții din Efes sau din comunitățile creștine învecinate¹⁶³. De ajutor în

¹⁶¹ Peter C. Craigie, *Deuteronomul*, coll. CEXEL, trad. de Daniela Rusu, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2008, p. 421.

¹⁶² Gheorghe Sârbu, “Epistola a II-a a Sfântului Apostol Pavel către Timotei. Introducere, traducere și comentariu”, în *ST*, nr. 2, 1986, p. 62.

¹⁶³ Iustin Moiesescu, *Ierarhia Bisericească în epoca apostolică*, Editura Anastasia, București, 2002, p. 40.

acest sens ne este tâlcuirea sfântului Ioan Gură de Aur¹⁶⁴ la textul din *Filipeni* 1, 1: “*Pavel și Timotei, slujitori ai lui Hristos Iisus, tuturor sfinților întru Hristos Iisus care sunt în Filipi împreună cu episcopii și diaconii lor*”, în care apostolul Pavel se referă iarăși la diaconi și episcopi: “*Ce este aceasta? Erau mulți episcopi ai unei cetăți? Nicidecum, ci pe preoți i-a numit așa. Căci atunci, încă aveau multe nume comune, episcopul chemându-se și diacon... și preoții în vremea veche, se numeau episcopi și diaconi ai lui Hristos, și episcopii se numeau preoți*”. Deci, sfântul apostol Pavel se adresează doar preoților din Biserica Efesului și din bisericile limitrofe.

Această cuvântare de rămas-bun poate fi considerată testamentul pastoral al sfântului Pavel, prin care ni se dezvăluie ușoara neliniște misionară a lui, unică în felul ei, dar totodată și neliniștea de a transmite nu doar Bisericii din Efes, ci Bisericii din toate timpurile, convingerea că doar propovăduirea Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos poate să zidească sufletele celor sfinți¹⁶⁵ (20, 32).

Bineștiind taina aceasta nespus de mare, oare cum s-ar cuveni să umblăm noi, propovăduitorii de astăzi ai Evangheliei, și cât anume ar trebui să asudăm spre împlinirea acestui deziderat, de a-L vesti neîncetat pe Domnul într-o lume tot mai desacralizată? Dar tu, iubite cititorule, cât jertfești din timpul tău spre a propovădui “*cu timp și fără de timp*” Evanghelia mântuirii noastre, întru zidirea duhovnicească a semenilor noștri?... Amin.

¹⁶⁴ Ioan Gură de Aur, *Omilii la epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, trad. de Theodosie Athanasiu, Editura Icos, Cluj-Napoca, 1998, pp. 11-12.

¹⁶⁵ Constantin Preda, *Propovăduirea Apostolică. Structuri retorice în Faptele Apostolilor*, EIBMBOR, București, 2005, p. 267.

Duminica Pogorării Sfântului Duh
Cincizecimea iohanină și cea de la Rusalii. Asemănări sau diferențe?
Apostol Fapte 2, 1-11

*“(1) Și când a sosit ziua Cincizecimii, erau toți împreună la un loc. (2) Și fără de veste s-a făcut din cer un vuiet ca de suflare de vânt ce vine repede și a umplut toată casa unde ședeau. (3) Și limbi ca de foc li s-au arătat, împărțite, și au șezut pe fiecare din ei. (4) Și s-au umplut toți de Duh Sfânt și au început să grăiască în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi. (5) Și erau locuind în Ierusalim Iudei, bărbați cucernici, din toate neamurile care sunt sub cer. (6) Și când s-a făcut vuietul acela, s-a adunat mulțimea și s-a tulburat, căci fiecare îi auzea pe ei grăind în limba sa. (7) Și erau uimiți toți și se minunau, zicând: **Iată, nu sunt oare galileeni toți aceștia care vorbesc?** (8) **și cum de auzim noi, fiecare, limba noastră în care ne-am născut?** (9) **Parți și Mezi și Elamiți și cei ce locuiesc în Mesopotamia, în Iudeea și în Capadocia, în Pont și în Asia, (10) în Frigia și în Pamfilia, în Egipt și în părțile Libiei cea de lângă Cirene, și Romani aflați în trecere, Iudei și prozeliți, (11) Cretani și Arabi, îi auzim pe ei vorbind în limbile noastre despre mărețiile lui Dumnezeu!**”.*

Textul Noului Testament ne prezintă două momente total diferite ca timp al acțiunii, în care ucenicii și apostolii primesc Sfântul Duh, cel din Apostolul de astăzi, care se petrece la 50 de zile de la Paști; și cel de la Sfântul Evanghelist Ioan 20, 19-23: “Deci, fiind seară în acea zi de-ntâi a săptămânii, și ușile fiind încuiate acolo unde ucenicii erau adunați de frica Iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: Pace vouă! Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și coasta Sa. Deci s-au bucurat ucenicii văzându-L pe Domnul. Atunci Iisus le-a zis iarăși: Pace vouă! Așa cum Tatăl M-a trimis pe Mine, tot astfel și Eu vă trimit pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: **Luați Duh Sfânt!**, căroră le veți ierta păcatele, li se vor ierta; căroră le veți ține, ținute vor fi”, care se petrece în seara Învierii, și care după cum vedem, comportă atât o dimensiune pascală cât și una pnevmatologică – ambele concentrând un singur eveniment unic¹⁶⁶. Problema care se ridică este următoarea: în care din aceste două momente istorice, primesc ucenicii Sfântul Duh? Răspunsul este în ambele momente, însă gradual. Vom detalia în cele ce urmează.

În seara Învierii, într-o casă în care ucenicii se ascunseră de frica iudeilor, ne spune evanghelistul Ioan, vine intempestiv în mijlocul lor Iisus Hristos Cel Înviat, Care suflă¹⁶⁷ asupra lor pe Duhul Sfânt, schimbându-le astfel menirea, transformându-i din niște fricoși, în aprigi vestitori ai Evangheliei, înviindu-i prin Duhul la o nouă viață, un act specific zilei Învierii lui

¹⁶⁶ Jean Zumstein, *L'Évangile selon Saint Jean (13-21)*, coll. CNT, vol. 4b, Labor et Fides, Genève, ²2007, p. 285.

¹⁶⁷ Verbul grecesc *emphesao* care se traduce prin “a sufla” nu apare întâmplător în textul de la Ioan, ci evanghelistul alege exact același termen care se folosește și la crearea omului (*Facerea* 2, 7) dar și în viziunea profetului Iezechiel, când Dumnezeu îi poruncește să profetească Duhului spre **a sufla** peste un câmp de oase omenești, cu scopul de a le învia (37, 9). A se vedea Cătălin Varga, “Un text misionar problematic: Ioan 20, 23 și acuratețea traducerii celor două verbe principale (*afientai* și *kekratēntai*)”, în *SUBBTO*, nr. 2, 2015, p. 78.

Iisus¹⁶⁸. Specificul clar al acestui text, în comparație cu cel din *Fapte* 2, 1-11 este oferirea din partea Domnului Iisus a acestei harisme speciale a iertării păcatelor, prin lucrarea Sfântului Duh, dar oferit apostolilor și prin ei Bisericii sacerdotale (episcopi și preoți). Ei primesc o comunicare funcțională a Duhului, spune călugărul Andre Scrima¹⁶⁹, oferită lor cu scopul precis de-a îndeplini lucrarea sfințitoare în Biserică. Sfântul Teodor de Mopsuestia¹⁷⁰ afirmă că această putere de a lega și a dezlega păcatele oamenilor, aparține doar lui Dumnezeu, însă El a oferit cu generozitate această autoritate slujitorilor Bisericii Sale iar episcopul Ambrozie al Milanului¹⁷¹ susține că această putere a fost încredințată doar episcopilor și preoților, ereticii neavând autoritatea revendicării acestui mare dar.

De partea cealaltă, la Rusalii (*Fapte* 2) apostolii și ucenicii primesc o altă harismă a Duhului Sfânt, una care le lipsea în seara Învierii, și anume darul vorbirii în limbi sau în limbaj biblic *glosolalia*. Aceste daruri (harisme) care oglindesc lucrarea Sfântului Duh în viața omului, sunt primite în Taina Botezului și Taina Mirungerii¹⁷², însă deși unele par mai spectaculoase ca altele, ele nu trebuie înțelese în termeni de superioritate respectiv inferioritate, ci mai degrabă în termeni ierarhici¹⁷³. Apostolilor li se completează prin urmare și acest dar special al Sfântului Duh (vorbirea în limbi cu ajutorul căreia apostolul Petru convertește aproximativ 3000 de suflete la Hristos), acum la Rusalii – deci observăm între cele două texte ce vorbesc despre primirea Duhului o completare reciprocă, nicidecum o contrazicere sau referire la același eveniment. Apostolii au primit Duhul Sfânt împreună cu toate darurile Lui în mod gradual (începând cu iertarea păcatelor până la glosolalie și toate celelalte daruri din *1Corinteni* 12, 4-11: “*Sunt felurimi de daruri duhovnicești, dar e Același Duh; și sunt felurimi de slujiri, dar e Același Domn; și felurimi de lucrări sunt, dar Același Dumnezeu este Cel Care pe toate în toți le lucrează. Și arătarea Duhului i se dă fiecăruia spre folosul tuturor. Unuia i se dă prin Duhul cuvânt de înțelepciune; iar altuia, cuvânt de cunoaștere, potrivit Aceluiași Duh; și unuia într-Același Duh i se dă credință; iar altuia darurile vindecărilor, într-Același Duh; unuia faceri de minuni; iar altuia, profeție; unuia, deosebirea duhurilor; iar altuia, felurimea limbilor; iar altuia, tălmăcirea limbilor. Și pe toate acestea Unul și Același Duh le lucrează, fiecăruia în parte împărțindu-i după cum vrea El*”). Faptul că ei primesc acum la Rusalii această harismă specială a vorbirii în limbi, o vedem din textul de la 2, 3 unde se spune: „*Și limbi ca de foc li s-au arătat, împărțite, și au șezut pe fiecare din ei*”. Adică au rămas, s-au odihnit peste fiecare în parte (apostoli și ucenici), căci zice sfântul Ioan Gură de Aur, că Duhul coboară peste aceia care stăruiesc în rugăciune și au dragoste, sub imaginea focului, pentru că s-a mai arătat o dată tot sub formă de foc într-un rug¹⁷⁴ (*Ieșirea* 3).

¹⁶⁸ Stelian Tofană, *Introducere în studiul Noului Testament: Evangheliile după Luca și Ioan. Problema sinoptică*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001, p. 332.

¹⁶⁹ Andre Scrima, *Comentariu integral la Evanghelia după Ioan*, Editura Humanitas, București, 2008, p. 394.

¹⁷⁰ Theodore of Mopsuestia, *Commentary on John*, VII. 20, coll. CSCO, vol. 3, (Bernard Coulie, Andrea Schmidt eds.), Universite Catholique de Louvain, 1903, p. 357.

¹⁷¹ Ambrose, *Concerning Repentance*, I.II.6-7, coll. NPNF, vol. 10, (Philip Schaff, Henry Wace eds.), Hendrickson Publishers, Peabody, ³1994, p. 330.

¹⁷² Natalia Dinu Manoiilescu, *Sfântul Duh în Spiritualitatea Ortodoxă*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, p. 102.

¹⁷³ Georgel Rednic, *Harisme în Biserica primară. O perspectivă paulină*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2010, p. 58.

¹⁷⁴ Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Faptele Apostolilor*, vol. 1, trad. de Ierom. Lavrentie Carp, Editura Doxologia, Iași, 2016, pp. 64-65.

Părintele Dumitru Stăniloae¹⁷⁵ făcea distincția între dar și harismă, spunând că atunci când un dar oarecare a sporit considerabil în viața unui om, prin practicarea lui cu iubire intensă, acesta devine harismă. Abia atunci omul se umple de Sfântul Duh – după modelul sfinților apostoli, care și-au pus cu maximă seriozitate în lucrare darurile primite, transformându-le prin sfințenia vieții lor în harisme veșnice și lucrătoare întru *pescuirea* altora (*Matei* 4, 19: “și le-a zis: *Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni!*”) pentru Împărăția Cerurilor¹⁷⁶. Noi am primit cu toții la sfântul Botez daruri duhovnicești din partea lui Dumnezeu, pentru ca să le punem în lucrare spre mântuirea noastră și a celor de lângă noi. Însă dacă nu le vom cultiva și implicit dacă nu ne vom asuma nașterea duhovnicească petrecută la Botez, printr-o hotărâre dâră de luptă contra patimilor, ceea ce-ar fi putut deveni harismă aducătoare de viață fericită, se va transforma în povară născătoare de chin veșnic. Să nu fie așa! Amin.

¹⁷⁵ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, EIBMBOR, București, 1997, pp. 151-156.

¹⁷⁶ Dumitru Stăniloae, *Ascetica și Mistica Ortodoxă*, vol. 2, Editura Deisis, Sibiu, 1993, pp. 5-13.

Duminica întâi după Rusalii
Suferința este taina privirii Golgotei întru dobândirea Împărăției
Apostol Evrei 11, 33-40; 12, 1-2

“(11, 33) care prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințe, au astupat gurile leilor, (34) au stins puterea focului, au scăpat de ascuțișul sabiei, s-au întărit din propria lor slăbiciune, s-au făcut puternici în războaie, năvălirile vrăjmașilor le-au preschimbat în fugă, (35) femei care și-au luat morții înviați; iar alții au fost chinuiți, nevrând să primească eliberarea, pentru a-și dobândi una mai bună, învierea; (36) iar alții au suferit batjocoriri și bice, și chiar lanțuri și-nchisoare, (37) au fost uciși cu pietre, sfârtecați, au murit uciși cu sabia, au pribegit în piei de oaie și-n piei de capră, strâmtorați, necăjiți, înjosiți, (38) – ei, de care lumea nu era vrednică! – rătăcind în pustiuri, în munți, în peșteri și-n crăpăturile pământului. (39) Și toți aceștia, deși primiseră bună mărturie pe temeiul credinței lor, n-au primit roadele făgăduinței; (40) pentru că Dumnezeu prevăzuse pentru noi ceva mai bun, așa ca ei să nu ajungă fără noi la desăvârșire. (12, 1) Astfel că și noi, având împrejurune atâta nor de martori, să lepădăm tot ceea ce îngreuiază și tot păcatul ce cu ușurință ne-mpresoară, și cu stăruință să alergăm la întrecerea ce ne stă-nainte, (2) cu ochii țintă la Cel ce începe credința și o desăvârșește, la Iisus, Cel ce-n locul bucuriei care-I stătea-nainte a îndurat crucea, în disprețul rușinii, și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu”.

Apostolul de astăzi ne vorbește despre suferințele îndurate de eroii Vechiului Testament, care au ars pe altarul suferinței de dragul Domnului, adânc încredințați în făgăduința izbăvirii lor de sub lumea patimilor. Virtutea dominantă a tuturor celor pomeniți de sfântul Pavel este credința în Dumnezeu, pentru păstrarea căreia au ales să plătească cu propria viață. Ei au avut cinstea de-a da mărturie despre adevăratul și unicul Dumnezeu YHWH¹⁷⁷ (Ieșirea 3, 14: “Zisu-i-a Dumnezeu lui Moise: Eu sunt Cel ce este. Apoi i-a zis: Așa să le spui fiilor lui Israel: Cel ce este, El m-a trimis la voi!”) în mijlocul popoarelor păgâne care stăteau „în umbra morții” (Isaia 42, 7: “ca să deschizi ochii orbilor, să-i scoți din legături pe cei legați și din adâncul temniței pe cei ce stau în întuneric”), pentru că porunca propovăduirii lui Dumnezeu era clară. Aceștia au fost chemați să devină mărturisitori (mucenici) ai Dumnezeului părinților lor¹⁷⁸ (Isaia 43, 10-12: “Fiți-Mi voi mărturii și Eu tot așa sunt martor – zice Domnul Dumnezeu - și Servul Meu pe Care L-am ales pentru ca voi să știți și să credeți și să înțelegeți că EU SUNT: Înainte de Mine n-a fost alt dumnezeu și nici după Mine va mai fi vreunul”). Nu s-au plâns aceștia, n-au cântit, decât cu unele excepții (Psalm 72, 2-5: “Mie însă puțin mi-a fost de nu mi-au

¹⁷⁷ Israelii antici asociau numele de YHWH cu verbul “a fi” (în ebraică *haya*^h de la forma arhaică *hwh*), iar forma verbului poate fi atât o structură finită (qal imperfect) cât și una cauzală (hiphil). În primul caz, tetragrama YHWH se poate traduce prin “El este, El va fi”, iar în cel de-al doilea caz, prin “El aduce la viață”, fiind astfel Cel Care determină ființarea. A se vedea Stelian Pașca-Tușa, “Numele lui Dumnezeu, semn al prezenței personale și acțiunea Sa izbăvitoare (sotirică)”, în SUBBTO, nr. 1, 2010, pp. 18-19.

¹⁷⁸ Spiridon Bilalis, *Martirii Ortodoxiei (Teologia Martiriului)*, Editura Christiana, București, 2016, pp. 29-30.

alunecat picioarele, puțin mi-a fost că pașii nu mi s-au poticnit. Că i-am pizmuțit pe cei fără de lege în timp ce vedeam pacea păcătoșilor, că anume la moartea lor nu sunt semne de durere și că ei nu șovăie atunci când sunt loviți; ei nu au parte de trudă așa cum au alți oameni și nici cu alți oameni fi-vor biciuiți”; Plângerile lui Ieremia 3, 1-18: “Eu sunt bărbatul ros de sărăcie sub varga aspră a mâniei Lui. Luându-mă, m-a dus la întuneric, și nu într-o lumină... Un urs îmi este El, ce stă la pândă, un leu în ascunziș. Eu am plecat, dar El m-a urmărit și piedică mi-a pus și m-a trântit. El arcul Și l-a-ntins și m-a ochit ca pe o țință a săgeții Lui”), fiindcă un astfel de gest necugetat era sinonim cu a-L face pe YHWH Jireh (Cel Veșnic Care îngrijește) neputincios și a-L lipsi de însușirea dragostei și bunătății – fiindcă te lasă să suferi¹⁷⁹.

Toate aceste suferințe pomenite (11, 33-38), spune părintele Iosif Trifa, prefigurau Jertfa Crucii, fiindcă toată Biblia, de la un capăt la celălalt, este o Carte stropită cu sânge: cu sângele Mielului. Vom observa acest adevăr acoperit în icoane și proorocii în Vechiul Testament, iar în Noul Testament îl vom afla ca pe-o taină descoperită la Golgota¹⁸⁰. Lucru greu de înțeles pentru cei păcătoși, fiindcă ei „disprețuiesc înțelepciunea și stăpânirea de sine” (Pilde 1, 7), aceștia sunt cei numiți de înțeleptul Solomon „fără de minte” (ebr. *evilim*) avându-și rădăcina semantică în substantivul *aval* adică „ticălos, capricios” – adică cei care nu se lasă corijați¹⁸¹ (Pilde 27, 22: “Dacă pe nemintos îl vei bate făcându-l de râs în mijlocul adunării, în nici un chip nu-i vei răpi nebunia”). Mai mult decât atât, în ochii acestora, suferința pentru Domnul servește ca cel mai abil argument contra credinței, a Proniei Divine și chiar contra existenței lui Dumnezeu¹⁸².

Apostolul Pavel face o afirmație în versetele 39-40 destul de cutezătoare, și anume faptul că desăvârșita comuniune cu Domnul, va fi doar după Parusie, iar cei care au fost trimiși în Rai sau în Iad stau acolo provizoriu, adică trăiesc o stare nedeplină, până la Judecata de Apoi când se va definitiva pentru vecie starea fiecărui om. Desăvârșita bucurie a bunătăților cerești se amână până vor intra toți cei credincioși în Împărăție, pentru ca cei dinainte ajunși acolo să nu se bucure fără de noi (v. 40), în virtutea comuniunii sfinților, și în numele înfrățirii tuturor celor răscumparați¹⁸³. De aceea spune sfântul Ioan Gură de Aur următoarele: „Gândiți-vă la lucrul acesta vrednic de minunare, cum Avraam și Pavel așteaptă ca voi să fiți mai întâi încununați, iar pe urmă ei să-și primească desăvârșita lor răsplată, pentru cuvântul cel spus lor de Mântuitorul, că nu li se va da până ce nu vom fi și noi cu ei, ca s-o dobândim împreună¹⁸⁴” (traducere după J.C. Larchet). Această unitate a creației, în centrul căreia Dumnezeu a pus omul creat după Chipul Său, stă în ființa ei eclesială, ce așteaptă a fi restaurată în Domnul Hristos¹⁸⁵ (Romani 8,

¹⁷⁹ Ioan Marini, *Hrană pentru familia creștină*, Editura Traian Dorz, Simeria, ²1994, pp. 59-60.

¹⁸⁰ Iosif Trifa, *Biblia Cartea Vieții*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, ²2000, p. 163.

¹⁸¹ Cătălin Varga, “Frica de Dumnezeu – începutul înțelepciunii. Pilde 1: 7”, în *T*, nr. 3, martie 2015, pp. 34-35.

¹⁸² Cornel Rusu, *Grăiți Cuvântul Domnului*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2011, p. 214.

¹⁸³ Jean-Claude Larchet, *Tradiția Ortodoxă despre viața de după moarte*, Editura Sophia, București, 2006, pp. 190-191.

¹⁸⁴ Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei a celui întru sfinți, părintelui nostru Ioan Chrisostom*, trad. de Theodosie Athanasie, Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1923, pp. 324-325.

¹⁸⁵ Stelian Tofană, “Suspînul creației și slava fiilor lui Dumnezeu, după Rom. 8,19-23”, în *SUBBTO*, nr. 1, 2007, p. 17: “Așadar, descoperirea deplină a fiilor lui Dumnezeu se va produce la a doua venire a Mântuitorului, când, în viziunea apostolului, ei vor avea parte de slava Lui (Romani 8, 18; Coloseni 1, 27; 3,4; Evrei 2, 10), fiind într-o clipă transformați din starea unei materii perisabile, trecătoare, într-una nestricăcioasă, veșnică (Romani 8, 23; 1 Tesaloniceni 4, 17). Acela va fi și momentul în care se va revela deplin adevărul potrivit căruia destinul făpturii, al

21-22: “că și ea, făptura însăși, se va elibera din robia stricăciunii spre libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu. Căci știm că pân-acum toată făptura suspină laolaltă și suferă-n durerile nașterii”), iar restaurarea omului nu poate fi individuală la Parusie, ci doar unitară, comunională¹⁸⁶. Însă chiar dacă moștenirea Împărăției Cerurilor va fi comună, intensitatea trăirii ei nu va fi aceeași pentru toți, în funcție de cât de mult au căutat sfinții să se apropie de Dumnezeu în viața pământească, tot așa își vor continua ascensiunea întru unirea cu Dumnezeu prin har, spre cele mai înalte culmi ale iubirii și în viața cea cerească, creșterea aceasta epectatică (gr. *epektasis*) fiind veșnică, ea neavând sfârșit¹⁸⁷.

Primele două versete ale capitolului 12 cu care se sfârșește pericopa aceasta, ne îndeamnă spre sfințenie, spre desăvârșirea credinței noastre întru Domnul Iisus. Pentru că spre desăvârșire trebuie să alergăm noi, spre acest dar ceresc ce se oferă celui care s-a dovedit vrednic de primirea lui, prin lupta sa duhovnicească de curățire a patimilor. Acela dintre noi care va experia frumusețea mulțumirii realizării acestui țel al vieții ortodoxe, Mirele Ceresc îi va oferi deplin năzuința de-a se sfinți tot mai mult și tot mai bine, într-un proces al devenirii lui neîncetate¹⁸⁸. Modelul nostru pentru atingerea acestui deziderat este Domnul Iisus, fiindcă spune Traian Dorz¹⁸⁹: “*cine este Nesfârșit în Ani, Nesfârșit în Putere, Nesfârșit în Înțelepciune, Nesfârșit în Inspirație, Nesfârșit în toate, Acela este mereu în lucru, după cum este scris: Tatăl Meu lucrează, și Eu de asemenea lucrez...*” (Ioan 5, 17). Dar tu iubite cititorule, lucrezi neîncetat pentru desăvârșirea credinței tale?... Amin.

creației, este în strânsă interdependență cu cel al omului, altfel, neexplicându-se motivul pentru care aceasta așteaptă cu nerăbdare, cu neastâmpăr, descoperirea slavei omului ca fiu al lui Dumnezeu”.

¹⁸⁶ Adrian Lemeni, *Sensul Eshatologic al Creației*, Editura ASAB, București, 2007, p. 142.

¹⁸⁷ Ilie Măcar, *Sfârșitul omului și al lumii între adevăr și utopie. Eshatologie și erezie*, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 88.

¹⁸⁸ Traian Dorz, *Hristos – Solia Bibliei*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000, p. 358.

¹⁸⁹ Traian Dorz, *Hristos – Puterea Apostoliei*, vol. 2, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000, pp. 319-320.

Duminica a 2-a după Rusalii
Legea mozaică – cunoaștere nedeplină a Domnului
Apostol Romani 2, 10-16

“(10) dar mărire, cinste și pace oricui face binele: iudeului mai întâi, și elinului. (11) Căci la Dumnezeu nu există părtinire! (12) Așadar, câți au păcătuit fără lege, fără lege vor și pieri; iar câți au păcătuit sub lege, prin lege vor fi judecați. (13) Pentru că nu cei ce aud legea sunt drepti înaintea lui Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea, aceia se vor îndreptăți. (14) Căci când păgânii, care nu au lege, din fire fac cele ale legii, ei fără să aibă lege își sunt lorși lege; (15) ei arată fapta legii scrisă în inimile lor prin mărturia conștiinței și prin judecățile lor, care îi învinovătesc sau chiar îi apără (16) în ziua când, potrivit Evangheliei mele, Dumnezeu va judeca, prin Iisus Hristos, cele ascunse ale oamenilor”.

Pericopa aceasta face referire exclusivă la Legea lui Dumnezeu dată lui Moise pe muntele Sinai, pentru ca poporul respectându-o, să rămână credincios lui Iahve. Cuvântul ebraic *Torah* tradus prin „Lege” derivă de la verbul *Yarah* care semnifică „a arăta cu degetul, a învăța”, redând ideea că Legea cuprinde normele ce aveau să reglementeze viața religioasă și morală a poporului lui Dumnezeu. Termenul acesta are aceeași intensitate pentru evrei, cum are termenul de “Evanghelie” pentru creștini – ambele semnificând mesajul mântuirii, descoperit în mod gradual, etapizat¹⁹⁰. În baza acestui adevăr, exprimă apostolul Pavel următoarele: “Așadar, câți au păcătuit fără lege, fără lege vor și pieri; iar câți au păcătuit sub lege, prin lege vor fi judecați. Pentru că nu cei ce aud legea sunt drepti înaintea lui Dumnezeu, ci cei care împlinesc Legea, aceia se vor îndreptăți” (2, 12-13). Sfântul Pavel îl arată pe iudeu mult mai îndatorat decât elinul prin darea Legii, căci acesta din urmă va fi judecat fără Lege, el va fi condamnat din perspectiva cugetului său natural, adică după Legea firii înscrisă în conștiința lui¹⁹¹ (2, 14-15).

Legea descoperă dreptatea (gr. *dikayosinē*¹⁹²) lui Dumnezeu astfel încât să-l pregătească pe om pentru întâlnirea cu Mesia, mijlocită prin har. Legea este bună pentru acel context istoric, însă ea nu poate fi păstrată cu toate prescripțiile ei, acum în epoca harului. Cu adevărat, este revelată de către Dumnezeu, însă nu comportă un sfârșit în ea însăși, nu este absolutizată de către Biserică, ci ea este doar “un pedagog către Hristos” Cel ce este adevărata Lege a lui Dumnezeu, după cum inspirat a numit-o sfântul Pavel (*Galateni* 3, 24: “așa că legea ne-a fost dată călăuză spre Hristos, pentru ca noi să ne îndreptăm prin credință”). Deși nu este opusă harului lui Dumnezeu, Legea

¹⁹⁰ Alexandru Isvoranu, *Exegeza Vechiului Testament în viziune patristică*, Editura Universitaria, Craiova, 2013, p. 154.

¹⁹¹ Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola către Romani*, trad. de Theodosie Athanasie, Editura Christiana, București, 2005, p. 38.

¹⁹² Cătălin Varga, “*Dikayosinē* în limbajul biblic. O scurtă incursiune filologică, exegetică și teologică”, în *TV*, nr. 9-12, 2014, pp. 131-145.

lui Moise nu ne poate desăvârși sau mântui, căci aceasta este lucrarea “Legii Duhului” (*Romani* 8, 2: “Fiindcă legea duhului vieții în Hristos Iisus m-a eliberat din legea păcatului și a morții”) care mai este numită și “Legea lui Hristos” (*Galateni* 6, 2: “Purtați-vă sarcinile unii altora, și așa veți împlini legea lui Hristos”), adică Legea iubirii. Această Lege a iubirii este harul Sfântului Duh, activ în cei care au primit Taina Botezului și Taina Mirungerii¹⁹³, care ne izbăvește de lucrarea pătimitoare a cărnii (*Coloseni* 3, 9-10: “Nu vă mințiți unul pe altul, de vreme ce v-ați dezbrăcat de omul cel vechi laolaltă cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care spre cunoaștere se reînnoiește după chipul Celui ce l-a zidit”).

Apostolul vorbește în această pericopă, spune sfântul Teofilact, despre trei feluri de legi: cea scrisă, cea firească și cea care se socotește din fapte. Neamurile care nu au Legea scrisă, fac din Legea cea firească a cugetului lor obiectul împlinirii prin fapte a Legii celei scrise; pe când iudeii, deși au beneficiat de revelarea Legii scrise, totuși o încalcă. Însă apostolul Pavel își alege cu grijă cuvintele când vorbește împotriva iudeilor, tocmai pentru a-i câștiga pentru Hristos, căci nu zice că elinii ar fi mai buni decât iudeii – deși aceasta reiese din text – ci doar că “*neamurile își sunt loruși lege*¹⁹⁴” (2, 14). De câtă grijă ar trebui să dăm și noi dovadă când suntem puși să muștrăm greșelile celor de lângă noi, căci dacă nu vom face aceasta cu duhul blândității și cu maximă răbdare (2*Timotei* 4, 2: “*Propovăduiește cuvântul, stăruie cu timp și fără timp, muștră, ceartă, îndeamnă, întru toată îndelunga-răbdare și întru toată-nvățătura*”), nu-i vom câștiga pe aceștia pentru Hristos, și răspunzători ne vom face înaintea lui Dumnezeu de sângele lor pierdut (*Iezechiel* 33, 7-8: “*Iar tu, fiul omului, pe tine te-am pus Eu să-i fii de strajă casei lui Israel, iar tu vei auzi cuvânt din gura Mea. Când Eu îi spun celui păcătos: Cu moarte vei muri!, dar tu nu-i vei spune necredinciosului să ia aminte la calea lui, iar nelegiuitul va muri în nelegiuirea lui, atunci sângele lui din mâna ta îl voi cere*”).

Partea de final a pericopei este una mai mult decât moralizatoare, are un puternic impact psihic asupra omului preocupat de mântuirea lui. Bineștiind că va veni o Zi, când Dumnezeu va scoate la lumină și cele mai ascunse gânduri ale oamenilor (2, 16), oare cum ar trebui să petrecem zi de zi, așa încât Judecata să nu ne rușineze înaintea oamenilor și a îngerilor lui Dumnezeu? Origen comentând acest verset, spune că nu gândurile de atunci de “prefăcută pioșenie” ne vor certifica înaintea Domnului, ci cele păcătoase care intenționat le-am ascuns în conștiință, în loc să le spovedim, acelea vor striga împotriva noastră¹⁹⁵. Căci este ușor să fim sfinți când stăm în Biserică, însă bătaia se dă atunci când ieșim de la programul liturgic și ne cufundăm în prozaicul vieții, străini și nepăsători de Evanghelia lui Iisus. Sfântul Chiril al Ierusalimului spune că inspirata și nemitarnica Judecată a lui Hristos, îi va determina pe oameni să mărturisească adevărul vieții lor trecute, căci în lumina necreată a lui Dumnezeu, faptele cele bune, respectiv cele murdare nu mai pot fi ascunse, ci ele vor apărea pe trupul nostru ca o carte de vizită. Întru acelea vom fi acuzați sau achitați, ca la un proces de judecată¹⁹⁶.

¹⁹³ Jack Norman Sparks, *The Orthodox Study Bible*, Thomas Nelson, Nashville, 2008, p. 1525.

¹⁹⁴ Teofilact al Bulgariei, *Tălcuirea Epistolei către Romani*, Editura Sophia, București, 2005, p. 60.

¹⁹⁵ Origen, *Commentarii in Epistulam ad Romanos*, vol. 1, (T. Heither ed.), Herder Verlag, Freiburg im Breisgau, 1990, p. 232.

¹⁹⁶ Gerald Bray, Thomas C.Oden, *New Testament: Romans*, coll. ACCS, vol. 6, InterVarsity Press, Illinois, 1998, p. 69.

Dragă cititorule, să ne trăim viața de credință astfel încât, crezând cu adevărat în Domnul Iisus, și împlinind voia Lui în viața noastră, să nu mai fim judecați (*Ioan 5, 24: “Adevăr, adevăr vă spun: Cel ce ascultă Cuvântul Meu și crede în Cel care M-a trimis, are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață”*), ci să trecem de la moarte la viață! Amin.

Duminica a 3-a după Rusalii
Roadele îndreptării prin credință
Apostol Romani 5, 1-10

“(1) *Așadar, fiind noi îndreptățiți din credință pace avem cu Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, (2) datorită Căruia am și avut, prin credință, cale deschisă la harul acesta în care stăm și ne lăudăm în nădejdea slavei lui Dumnezeu. (3) Și nu numai atât, dar și în necazuri ne lăudăm, bine știind că necazul rodește răbdare, (4) iar răbdarea, încercare, iar încercarea, nădejde. (5) Iar nădejdea nu face de rușine, pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre prin Duhul Cel Sfânt care ni s-a dat. (6) Că-n timp ce noi eram încă neputincioși, la vremea cuvenită Hristos a murit pentru cei nelegiuiți (7) – căci cu greu va muri cineva pentru un drept; și pentru cel bun poate că-ndrăznește cineva să moară – (8) dar Dumnezeu Își arată iubirea față de noi prin aceea că Hristos a murit pentru noi pe când noi eram încă păcătoși. (9) Cu atât mai mult acum, prin urmare, când suntem îndreptățiți întru sângele Lui, prin El ne vom mântui de mânie. (10) Că dacă-n timp ce eram vrăjmași ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu mult mai mult, odată împăcați, prin viața Lui ne vom mântui”.*

Credința fără fapte, moartă este în ea însăși, ne spune apostolul Iacob (2, 26: “*Și după cum trupul fără suflet este mort, tot așa și credința fără fapte este moartă*”), iar apostolul Pavel insistă pe roadela Duhului care trebuie să caracterizeze viața oricărui credincios (Galateni 5, 22-23: “*Iar roadela Duhului este iubire, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credincioșie, blândețe, înfrânare, curăție; împotriva unora ca acestea nu este lege*”). Textul apostolului nostru (5, 3-5) rezumă această învățătură apostolică, insistând și el pe necesitatea rodirii faptelor bune ale credinței, fără de care nu există viață veșnică (1Corinteni 6, 9-10: “*Nu știți oare că nedrepții nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu? Nu vă amăgiți: nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici stricații de tot felul, nici sodomiții, nici hoții, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii sau hrăpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*”). Viața unui creștin autentic trebuie să fie o viață de profundă asceză, de luptă cu patimile (1Corinteni 9, 24-27: “*Nu știți că cei ce aleargă-n stadion aleargă toți, dar numai unul ia premiul? Alergați așa ca să-l luați. Și orice luptător, de la toate se-nfrânează. Ei însă, ca să ia o cunună stricăcioasă; dar noi, una nestricăcioasă. Ei bine, eu așa alerg, nu ca la-ntâmplare; eu așa mă lupt cu pumnul, nu ca și cum aș lovi în aer. Cî-mi chinuiesc trupul și-l supun robiei, de teamă ca nu cumva după ce le-am fost altora crainic, să devin eu însumi de neluat în seamă*”), iar aceste semne ale lepădării de sine, sunt cele mai naturale roade ale îndreptării prin credință. Ce este această îndreptare prin credință amintită de sfântul Pavel?

Substantivul grecesc *dikaïos* din expresia apostolului Pavel „*fiind noi îndreptățiți din credință*” (5, 1) apare în Vechiul Testament cu sensul de “a face dreptate, a pune lucrurile în ordine”¹⁹⁷, iar acțiunea orchestrării judecății, îi revenea regelui (2 Regi 14, 1-20: “*Așa că femeia din*

¹⁹⁷ Francis Brown, *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*, Clarendon Press, Oxford, 1907.

*Teco a venit la rege și a căzut cu fața la pământ și i s-a închinat, zicând: Ajutor, o, rege, ajutor!... Atunci regele i-a zis femeii: Mergi sănătoasă la casa ta, iar eu voi da porunci pentru tine... Iar femeia a zis: Aducă-și dar aminte regele de Domnul, Dumnezeul său, atunci când rudele de sânge se vor aduna să strige, și să nu-l lase pe fiul meu pradă pierzaniei. Și a zis regele: Viu este Domnul de va cădea pe pământ un fir din părul fiului tău!”; 3 Regi 3, 16-28; Psalm 71, 1-2: “Dumnezeule, judecata Ta dă-o regelui și dreptatea Ta fiului regelui, ca să-l judece pe poporul Tău întru dreptate și pe săracii Tăi întru judecată”), însă în toate celelalte cazuri, evreii își îndreptau deprecațiile spre Iahve – ultimul reper în materie de judecată¹⁹⁸. Unul dintre derivatele acestui termen în Vechiul Testament este *hiph’il* – un verb ebraic ce accentuează nevinovăția, dreptatea, iar omul este declarat drept din pricina faptelor sale (Iov 27, 5: “Nu, nici prin gând nu-mi trece să spun c-aveți dreptate: pân-la mormânt striga-voi că sunt nevinovat”; Isaia 53, 11: “Și Domnul va vrea ca El, cu mâna Lui, să ia din osteneala sufletului Său ca să-L arate lumină și cunoaștere să plăsmuiască și să-L îndreptățească pe Cel-Drept Care pe mulți îi slujește și ale căror păcate le va purta”; Daniel 12, 3: “Și cei ce au cunoașterea vor străluci ca lumina cerului; iar din cei drepti, mulțime, vor fi ca stelele în vecii vecilor”). Deci, se accentuează restaurarea comunității sau a relațiilor divino-umane din perspectiva Legământului, îmbrăcând astfel o dimensiune etică¹⁹⁹.*

În Noul Testament, îndreptățirea credinciosului trece de nivelul strict al eticii, și îmbracă profunde conotații duhovnicești, prin Jertfa de la Golgota, de unde Domnul Iisus Hristos Se comunică prin iubire omului, făcându-l pe acesta părtaș firii Sale divine (2Petru 1, 4: “prin care ne-a dăruit prețioase și foarte mari făgăduințe pentru ca, scăpați fiind voi de stricăciunea poștei care e-n lume, să deveniți părtași ai firii celei dumnezeiești”) și prin credința lucrătoare a creștinului ortodox (Romani 12, 1-2: “Vă îndemn deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu; e închinarea voastră cea duhovnicească. Și nu vă potriviți acestui veac, ci schimbați-vă prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu: ce este bun și bineplăcut și desăvârșit”; Filipeni 2, 12-13: “Drept aceea, iubii mei, așa cum întotdeauna m-ați ascultat, nu numai ca atunci când eram de față, ci cu mult mai mult acum când sunt departe, cu frică și cu cutremur lucrați la mântuirea voastră; căci Dumnezeu este Cel ce-ntru voi le lucrează și pe a vrea și pe a lucra, pentru bunăvoința Sa”), statornicind comuniunea divino-umană în zorii unei umanități transfigurate²⁰⁰. Această „îndreptățire din credință” vine prin harul Golgotei, și nu prin respectarea Legii lui Moise cum credeau evreii (Efeseni 2, 8-9: “Căci în har sunteți mântuiți prin credință; iar aceasta nu-i de la voi: e darul lui Dumnezeu; nu din fapte, pentru ca nimeni să nu se laude”; Filipeni 3, 6-7). Ea este strict darul lui Dumnezeu făcut omenirii, prin Fiul Său, Iisus Hristos²⁰¹. Însă această îndreptățire, cere o sfințenie permanentă din partea omului (Romani 6, 12-19; Efeseni 4, 24: “și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel zidit după Dumnezeu în dreptatea și sfințenia adevărului”; 2Corinteni 4, 16: “De aceea nu pierdem din curaj; dimpotrivă, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi”; Coloseni 3, 9-10: “Nu vă mințiți unul pe altul, de vreme ce v-ați dezbrăcat de omul cel vechi laolaltă cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care spre cunoaștere se reînnoiește după chipul Celui ce l-a zidit”), răstignindu-

¹⁹⁸ Henri Cazelles, “A propos de quelques textes difficiles relatifs a la justice de Dieu dans l’Ancien Testament”, in RB, no. 2, 1951, p. 169.

¹⁹⁹ R. Laird Harris, Gleason L. Archer, Bruce K. Waltke, *Theological Wordbook of the Old Testament*, Moody Press, Chicago, 1980, pp. 947-949

²⁰⁰ Daniel G. Reid, *Dicționarul Noului Testament*, Editura Casa Cărții, Oradea, 2008, p. 313.

²⁰¹ G. Walter Hansen, *The Letter to the Philippians*, William B. Eerdmans Publishing Company, Michigan, 2009, pp. 228-229.

și continuu omul cel vechi cu patimile lui (*Romani* 7, 17; *1Corinteni* 2, 2: “Că n-am socotit ca-ntră voi să știu altceva decât pe Iisus Hristos; și pe Acesta, răstignit...”), pentru ca astfel să renască omul cel nou, omul cel tainic al inimii²⁰² (*1Petru* 3, 4: “ci să fie ființa cea tainică a inimii, întru nestricăcioasa podoabă a duhului blând și liniștit, ceea ce e de mare preț înaintea lui Dumnezeu”), care exersând virtuțile și înfruntând ispitele, își chinuie trupul său pentru ca sufletul să devină aur lămurit în foc, spune sfântul Ioan Gură de Aur²⁰³. Observăm că tema îndreptățirii din credință este strict legată de mântuirea omului, iar în teologia sfântului Pavel, și în întreg Noul Testament de altfel, mântuirea este un proces de sfințire permanentă.

Teologia protestantă în schimb, prin persoana reformatorului Luther²⁰⁴, afirmă că îndreptățirea omului, adică mântuirea lui, vine doar prin Jertfa Domnului și atât, omul nu mai trebuie să facă nimic pentru mântuire, toată dreptatea lui Hristos este transferată lui în mod juridic, așa spune eu, ca pe ceva magic, denaturând astfel întregul efort ascetic al credinciosului, după cum reiese el din versetele amintite mai sus. Atât teologia protestantă cât și cea catolică, spune părintele Stăniloae²⁰⁵, a redus prin teologia lor juridică, conținutul eficienței transformatoare a lui Hristos Cel Înviat asupra istoriei, aceștia insistând doar pe mântuirea care ni se dăruiește nouă, doar prin Jertfa lui Hristos și nu prin trupul jertfit, înviat și îndumnezeit al lui Hristos. Aceasta este o concluzie de drept a înțelegerii mântuirii ca pe-o satisfacție adusă de Hristos Tatălui, sau ca pe o ispășire (gr. *ilastērion*) suportată de El în mod juridic, drept echivalent pentru căderea noastră în păcat. Meritul preotului Stăniloae este indiscutabil și în această problemă²⁰⁶, el vine și spune că mântuirea ni se dăruiește nu neapărat prin Jertfa istorică a lui Hristos, cât prin Trupul Său jertfit, înviat și îndumnezeit. Trupul înviat al Mântuitorului, este un izvor de curăție și putere pentru noi, de pnevmatizare, care ne conduce spre învierea noastră, ea fiind rezultatul firesc al comuniunii noastre cu Dumnezeu²⁰⁷. Deci suntem datori să lucrăm neîncetat la mântuirea noastră, nu să dormim sufletește, culcându-ne pe-o ureche, că am fost mântuiți, și nu mai avem nimic de făcut decât să credem, după cum susțin unii²⁰⁸, traducând insistent, în dezacord cu întreaga teologie paulină, doar nuanța de pasiv (*îndreptat*) a verbului „a fi îndreptat”, uitând intenționat că ea comportă și o dimensiune activă.

Prin urmare, „nu suntem încă neprihăniți, ci numai socotiți ca neprihăniți, în nădejdea că vom ajunge odată starea când să avem aievea această neprihănire, nu numai prin făgăduință, ci în realitate”, spune poetul Traian Dorz²⁰⁹. Să luăm aminte! Amin.

²⁰² Zaharia Zaharou, *Omul cel tainic al inimii*, Editura Basilica, București, 2014.

²⁰³ Ioan Gură de Aur, *Tâlculuri la Epistola a doua către Corinteni*, traducere de Theodosie Athanasie, Editura Sofia, București, 2007, p. 95.

²⁰⁴ Martin Luther, *Explanations of the Ninety-Five Theses*, coll. LW, vol. 31: Word and Sacrament, Fortress Press, 1960, p. 190.

²⁰⁵ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, p. 78.

²⁰⁶ Emil Bartoș, *Conceptul de îndumnezeire în teologia lui Dumitru Stăniloae*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2002, pp. 143-144.

²⁰⁷ Cătălin Varga, “Mântuirea și Îndumnezeirea omului prin har, ca extindere a relațiilor treimice la oameni. Contribuția părintelui Dumitru Stăniloae”, în *AR*, nr. 2, 2014, pp. 176-178.

²⁰⁸ Emanuel Conțac, *Dilemele Fidelității. Condiționări culturale și teologice în traducerea Bibliei*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2011, pp. 276-277.

²⁰⁹ Traian Dorz, *Hristos – Puterea Apostoliei*, vol. 1, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2010, p. 229.

Duminica a 4-a după Rusalii
Din robi ai fărădelegii, robi ai dreptății
Apostol Romani 6, 18-23

“(18) ...și, izbăvindu-vă de păcat, ați devenit robi ai dreptății. (19) Vorbesc omeneste, având în vedere slăbiciunea trupului vostru. Că așa cum mădularele voastre vi le-ați făcut roabe necurăției și fărădelegii spre fărădelege, tot astfel faceți-le acum – mădularele voastre – roabe dreptății spre sfințire. (20) Căci la vremea când erați robi ai păcatului, liberi erați dinspre partea dreptății. (21) Ca urmare, ce roadă aveți atunci?: roade de care acum vă rușinați; pentru ca sfârșitul acelora este moartea. (22) Dar acum, eliberați fiind de păcat și robi făcându-vă lui Dumnezeu, aveți roada voastră spre sfințire, iar sfârșitul, viața veșnică. (23) Pentru că plata păcatului este moartea, dar harul lui Dumnezeu este viața veșnică întru Hristos Iisus, Domnul nostru”.

Sfântul Pavel, în textul de față se adresează creștinilor din Roma care au fost deja botezați, de aceea întâi le amintește despre trecutul lor păcătos de dinaintea Botezului, ca mai apoi să-i îndemne să stăruiască întru harul nașterii de sus, dobândit la sfântul Botez, actualizându-l neîncetat prin fapte vrednice de pocăință (6, 20-22). Tot unor creștini botezați le atrage atenția dreptul Pavel și efesenilor, când le scrie să se înnoiască continuu în duhul minții lor, îmbrăcându-se întru omul cel nou, zidit după sfințenia Domnului²¹⁰ (4, 17-24: “*Așadar, aceasta spun și mărturisesc întru Domnul: de acum să nu mai umblați așa cum umblă păgânii în deșertăciunea minții lor, întunecați fiind la minte, înstrăinați de viața lui Dumnezeu, din pricina necunoștinței care este în ei, din pricina împietririi inimii lor; fiind ei în nesimțire, s-au dat pe ei înșiși nerușinării, spre nesățioasa săvârșire a tot felul de necurății. Voi însă nu așa L-ați primit în învățătură pe Hristos, dacă într-adevăr L-ați ascultat și dacă ați fost învățați întru El așa cum este adevărul întru Iisus: Să vă dezbrăcați de omul cel vechi al fostului vostru fel de viață, care se strică prin poftele înșelăciunii, să vă înnoiți în duhul minții voastre și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel zidit după Dumnezeu în dreptatea și sfințenia adevărului*”). Observăm din această scurtă privire asupra subiectului credinței, că sfântul Pavel niciodată nu îndeamnă spre o credință pasivă, după cum învață unii teologi, ci ea este mereu vie, mereu activă, supusă zilnic unui examen critic al conștiinței de creștin născut la o viață nouă, a cărui unic atribut este prin excelență sfințenia (Levitic 19, 2: “*Vorbește la toată obștea fiilor lui Israel și spune-le: Fiți sfinți, că sfânt sunt Eu, Domnul, Dumnezeul vostru*”). Mai mult decât atât, lupta sfințeniei, sau dacă vreți a ascezei, este strâns legată de durată întregii vieți, de aceea, nu putem susține că am dobândit-o deja încă din această viață (Filipeni 3, 12: “*Nu că am și dobândit-o sau că de pe-acum am ajuns la desăvârșire; dar o urmăresc, că doar o voi dobândi, de vreme ce și eu dobândit am fost de Hristos Iisus*”), căci cine crede aceasta, trufia unei astfel de gândiri, îl va face să cadă (1Corinteni 10, 12; 2Corinteni 13, 5: “*Cercetați-vă pe voi înșivă dacă*

²¹⁰ Ioan Bunea, *Rostuiri în Eternitate. Cuvânt de învățătură la Botez, Cununie și Înzmormântare*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003, p. 28.

sunteți în credință, puneți-vă la-ncercare; sau cumva voi nu recunoașteți că Hristos Iisus este întru voi? în afară numai dacă sunteți ne-ncercați”). Despre adevărul acesta ne vorbește versetul 22 al textului de față: “...aveți roada voastră spre sfințire, iar **sfârșitul**, viața veșnică”. Observăm că roada sfințirii se sfârșește abia cu începutul vieții veșnice, deci nicidecum în această viață, iar substantivul grecesc pentru “sfârșit” este *télos* care mai înseamnă și “capăt, încetare, punct final”, el provenind din rădăcina *tello* care înseamnă “a așeza pe [veșnicie]”. Vedem prin urmare, că roada omului nou care este sfințenia, nu ne poate desăvârși decât dacă o rostim liturgic, adică “așezând-o” întru eternitate, împreună lucrând cu veșnicia ei (1Corinteni 3, 9: “Că noi împreună-lucrători cu Dumnezeu suntem; voi sunteți ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu”), adică luptând zilnic să o desăvârșim întru noi.

Imaginea folosită de apostol pentru a descrie fostul fel de viață al creștinilor, este foarte plastică, el îi aseamănă pe aceștia cu robii, catalogându-i cu epitetul *robii necurăției* sau *robii păcatului*, săvârșind fapte rușinoase (6, 19-20). Imaginea robului este cea a unui individ privat de libertate, iar păcatul, aceasta face, ne privează de libertatea de a fi copii ai lui Dumnezeu, și ne transformă în niște robi ai diavolului. Însă harul lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos, ne-a izbăvit de legăturile morții (Romani 6, 12-14: “Așadar, să nu domnească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui; nici mădularele voastre să nu le puneți în slujba păcatului ca arme ale nedreptății, ci înfățișați-vă lui Dumnezeu ca vii dintre morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății în slujba lui Dumnezeu. Fiindcă păcatul nu va avea stăpânire asupra voastră, de vreme ce voi nu sunteți sub lege, ci sub har”), iar perspectiva deschisă de sfântul Pavel este una a nădejzii întru iubirea lui Dumnezeu, căci expresia folosită în versetul 19: “faceți mădularele voastre **roabe** dreptății spre sfințire”, ne duce cu gândul la teologia “robului Domnului” (ebr. *ebed YHWH*) din Vechiul Testament. În Isaia 49, 3: “Și Mi-a zis: Servul Meu ești Tu, Israele, și-ntru Tine Mă voi preamări”, întregul Israel este descris sub imaginea robului lui Dumnezeu, inoculându-ni-se descrierea ideală a profetului, cu privire la destinul lui Israel, care prin suferința sa de rob al lui Dumnezeu, va fi salvat ca națiune de sine stătătoare, consacrată lui Dumnezeu prin asemănarea lui cu patimile Domnului Iisus²¹¹ (Isaia 53, 4-6: “El păcatele noastre le poartă și pentru noi rabdă durere, dar noi Îl socoteam că de la Dumnezeu se află El întru durere, chinuri și necaz. El însă pentru păcatele noastre a fost rănit și pentru fărâdelegile noastre a pățimit; pedeapsa păcii noastre asupra Lui era și noi prin rana Lui ne-am vindecat. Noi toți ca niște oi ne-am rătăcit, fiecare în calea lui s-a rătăcit, iar Domnul pe El L-a dat pentru păcatele noastre”). Însă slava robului lui Dumnezeu este dată de deșertarea slavei lui Iisus Hristos pentru a lua chipul de rob al omului (Filipeni 2, 7: “dar S-a golit pe Sine luând chip de rob, devenind asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca un om”), și a ne învăța virtutea smereniei, fără de care va fi cu neputință să fim plăcuți lui Dumnezeu. Însă Domnul Iisus ne vrea să fim mai mult decât niște robi umili ai lui Dumnezeu, ci prin Jertfa Sa, el ca un frate al nostru mai mare²¹² ne înfiază și ne descoperă Tatălui din niște robi netrebnici, fii plăcuți ai Împărăției (Ioan 15, 15: “De acum nu vă mai zic slugi, fiindcă sluga nu știe ce face stăpânul său; ci v-am numit prieteni, pentru că pe toate câte le-am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute”).

²¹¹ J.D. Douglas, N.Hillyer, *Dicționar Biblic*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, p. 1131.

²¹² Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, EIBMBOR, București, 1997, p. 37.

Versetul care încheie această pericopă este cheia de boltă a teologiei sfântului Pavel cu privire la problema păcatului, iar moartea (gr. *thanatos*) nu înseamnă doar sfârșitul existenței pământești, căci acest substantiv în limba greacă, mai poate însemna și moarte spirituală sau despărțire de Dumnezeu, spune Origen²¹³. De fapt, aceasta este adevărata problemă, orișice păcat ce ne stăpânește ne separă de dragostea lui Dumnezeu, iar rupti de izvorul vieții (*Ieșirea* 3, 15: “*Apoi a zis Dumnezeu iarăși către Moise: Așa să le spui fiilor lui Israel – Domnul, Dumnezeul părinților voștri, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacob, El m-a trimis la voi; Acesta-i numele Meu de-a pururi; aceasta-i pomenirea Mea din neam în neam...*”), ajungem niște morți cu sufletul, după tristul exemplu al Bisericii din Sardes (*Apocalipsa* 3, 1: “*Iar îngerului Bisericii din Sardes scrie-i: Așa grăiește Cel ce are cele șapte duhuri ale lui Dumnezeu și cele șapte stele – Îți știu faptele, că-ți merge numele că trăiești, și ești mort*”). Comunitatea aceasta, asemenea Bisericii din Efes, era în pericol de moarte deoarece și-a uitat vocația ei mărturisitoare, însă în comparație cu efesenii (*Apocalipsa* 2, 1: “*Îngerului Bisericii din Efes scrie-i: Așa grăiește Cel ce ține-n dreapta Sa cele șapte stele, Cel ce umblă-n mijlocul celor șapte sfeșnice de aur*”), cei din Sardes nici măcar nu mai aveau “sfeșnicul” – simbolul vocației esențiale a Bisericii: mărturia²¹⁴. Moartea spirituală a fiecărui creștin, survine atunci când “sarea își pierde gustul” (*Matei* 5, 13: “*Voi sunteți sarea pământului; dacă sarea-și va pierde gustul, cu ce se va săra?; de nimic nu mai e bună, decât să fie aruncată afară și călcată în picioare de oameni*”) sau când se eludează vocația de mărturisitor al Adevărului, căci atunci când începem să tăcem vinovați, nu mai dăm nici măcar pietrelor din noi, șansa să vorbească, să mărturisească în locul nostru, după cum spunea Mântuitorul (*Luca* 19, 40: “*Și El, răspunzând, a zis: V-o spun Eu vouă – Dacă ei vor tăcea, pietrele vor striga*”).

Prin urmare, vedem că o viață ascultătoare de Dumnezeu și de Evanghelia Sa, are ca rod direct sfințirea, iar o viață sfințită are ca răsplată, viața veșnică. În schimb, o viață neascultătoare de Dumnezeu și de frații întru credință, are ca rod stricăciunea (care este mai urât mirositoare ca a unui hoit plin de viermi, iar spurcăciunea patimilor rele și urmările acestora sunt mai respingătoare decât viermii din ea), iar ca sfârșit osânda veșnică²¹⁵. Dar tu iubite cititorule, ce fel de viață vei alege?... Amin.

²¹³ Gerald Bray, Thomas C. Oden, *New Testament: Romans*, coll. ACCS, vol. 6, InterVarsity Press, Illinois, 1998, p. 173.

²¹⁴ Daniel Mihoc, *Epistolele Apocalipsei. Introducere, traducere și comentariu*, Editura Teofania, Sibiu, 2003, pp. 100-101.

²¹⁵ Traian Dorz, *Hristos – puterea apostoliei*, vol. 1, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2010, pp. 250-252.

Duminica a 5-a după Rusalii
Dreptatea lui Israel și dreptatea lui Hristos
Apostol Romani 10, 1-10

“(1) *Fraților, bunăvoirea inimii mele și rugăciunea mea la Dumnezeu pentru Israel este ca ei să se mântuiască.* (2) *Căci le mărturisesc că au râvnă pentru Dumnezeu, dar nu potrivit cunoașterii.* (3) *Deoarece, necunoscând ei dreptatea lui Dumnezeu și căutând să-și statornicească propria lor dreptate, nu s-au supus dreptății lui Dumnezeu.* (4) *Că sfârșitul legii este Hristos, spre îndreptățire fiecăruia care crede.* (5) *Într-adevăr, Moise scrie despre dreptatea care vine din lege că **omul care o va-ndeplini, prin ea va trăi.*** (6) *Dar dreptatea din credință spune așa: **Să nu zici în inima ta: Cine se va sui la cer?** – adică să-L coboare pe Hristos;* (7) *sau: **Cine se va coborî întru adânc?** – adică să-L ridice pe Hristos din morți!* (8) *Dar ce zice?: **Aproape de tine este cuvântul, în gura ta și-n inima ta** – ceea ce-nseamnă cuvântul credinței pe care-l propovăduim.* (9) *Că dacă cu gura ta vei mărturisi că Iisus este Domnul, și-n inima ta crezi că Dumnezeu L-a înviat din morți, te vei mântui.* (10) *Căci cu inima crezi în vederea îndreptățirii, iar cu gura mărturisești în vederea mântuirii”.*

Pericopa apostolului de astăzi face parte din secțiunea mult lărgită a perspectivei sfântului apostol Pavel cu privire la convertirea lui Israel la creștinism (11, 26), și care este descrisă pe larg în capitolele 9-11. Tema aceasta a ajuns să preocupe serios lumea teologilor de astăzi, încât s-a creat o nouă disciplină teologică cu numele de “israelogie”, care a dat naștere la câteva titluri de carte destul de serioase ca științificitate, publicate la editura Peter Lang în Germania, sub patronajul colecției “Edition Israelogie”.

Pericopa noastră începe cu exprimarea dorinței apostolului cu privire la mântuirea neamului său (4Regi 19, 31), atingându-și apogeul în 11, 26 unde spune că “*tot Israelul va fi mântuit*” (*pas Israēl sotēsetai*). Expresia pare să vizeze neamul evreu din care el provenea, însă conotația biblică a exprimării pare să depășească delimitarea geografică sau etnică (situații speciale pentru care apostolul folosește un alt apelativ: *ioudaios*), însă nu vizează nicidecum “noul Israel” – adică Biserica creștină, ci poporul biblic al lui Dumnezeu din cele mai vechi timpuri, din vremea patriarhilor Vechiului Testament²¹⁶.

Sfântul Pavel insistă mai apoi pe deșuetudinea religiei lui Israel, care încrezându-se în propria lui sfințenie și dreptate, s-a îndepărtat de dreptatea lui Dumnezeu, Care a pus capăt dreptății dobândite din practicarea Legii lui Moise, instaurând astfel epoca harului, prin Fiul Său Iisus Hristos, Cel pe Care iudeii nu-l recunosc, datorită râvnei lor fără pricepere (10, 2-4), adică fără ca această râvnă să fie luminată de cunoașterea adevărului (*Galateni* 1, 14). Pavel le

²¹⁶ Michael D.Coogan, *The Oxford Encyclopedia of the Books of the Bible*, vol. 2, Oxford University Press, Oxford, 2011, pp. 271-279.

dovedește iudeilor și creștinilor indirect, că evreii nu s-au rătăcit datorită neștiinței lor, ci din ambiție și din satisfacerea dorinței de întâietate, îndepărtându-se astfel de dreptatea lui Dumnezeu, adică de dreptatea prin credință, care se moștenește prin har, nu din ostenele proprii, ci din darul lui Dumnezeu, spune sfântul Ioan Gură de Aur²¹⁷.

Apostolul Pavel își continuă argumentația arătând că dreptatea pe care nu a reușit Legea lui Moise s-o ofere iudeului, căci nici un om nu a putut să o îplinească pe toată, este dăruită acum de Domnul Iisus (10, 5). În cartea *Leviticul* 18, 5 profetul Moise spunea clar că omul care va împlini toate cerințele Legii, acela va fi viu înaintea Domnului, însă imposibilitatea respectării Legii în integralitatea ei, anunță tocmai venirea lui Mesia, Cel Care prin moartea Sa va dăruia viață duhovnicească celui căzut sub boldul Legii, celui călcător de Lege²¹⁸ – pentru ca acesta, să se îndrepteze înaintea lui Dumnezeu prin Sângele Domnului Iisus. Iar mai apoi prin asceză și ostenele proprii, să rămână permanent în această stare de har (*1Corinteni* 9, 27), iar dacă va cădea în păcat fără de voie, să alerge la Mijlocitorul (gr. *Parakletos*) mântuirii noastre, la Iisus Hristos (*1Ioan* 2, 1). Aceasta este “taina cea din veac ascunsă” (*Romani* 16, 25) pe care iudeii nu doreau s-o înțeleagă, și pentru care îl persecutau fără milă pe apostolul Pavel (*2Corinteni* 11, 21-29).

Versetele 5-9 ne oferă rezumatul trecerii de la vechiul mod de viață, dominat de dreptatea care vine de pe urma respectării Legii, la cel nou de viațuire, îmbrățișat de harul lui Hristos, Care ne îndreptează prin Sângele euharistic. Devine evident că pentru apostolul Pavel, cuvintele *Leviticului* cu privire la viațuirea prin Lege, circumscriu existența terestră, telurică, cu preocupările și aspirațiile ei prozaice, ce stau sub zodia binecuvântării lui Dumnezeu (*Leviticul* 26, 3-9). În comparație cu mântuirea adusă de Hristos Domnul care deschide perspectiva vieții eterne (*Romani* 5, 20-21; 6, 23; *1Tesaloniceni* 4, 17). Astfel, viața care se preocupă să îplinească cerințele Legii este limitată în cantitate și calitate, în schimb cea care viețuiește prin credința în Hristos și mântuirea adusă de El, este promisă eternității²¹⁹. Cuvintele acestea grele de înțeles, ale coborârii și urcării, sunt reformulate de apostolul Pavel din învățătura profetului Moise, care spunea: “*Căci porunca aceasta pe care ți-o poruncesc eu astăzi nu este mai sus de tine, și nici de tine departe. Ea nu este în cer, ca să zici: Cine dintre noi se va sui în cer și ne-o va aduce, pentru ca noi s-o auzim și s-o plinim?... și nu este nici peste mare, ca să zici: Cine dintre noi va trece marea și ne-o va aduce, pentru ca noi s-o auzim și s-o plinim?... Ci cuvântul este foarte aproape de tine; el e-n gura ta și-n inima ta și-n mâinile tale: numai să-l plinești!*” (*Deuteronomul* 30, 11-14). Cuvintele acestea ale lui Moise fac parte din ceremonia de reînnoire a Legământului, care-a avut loc în Câmpiile Moabului, poporul Israel fiind îndemnat să se dedice cu abnegație în ascultarea Legii, care de altfel nu era imposibil de realizat. De aceea se spune: “nu este în ceruri” – fiindcă Legea nu este inaccesibilă datorită măreției ei, în așa fel încât să fie nevoie de o persoană calificată, pentru a o face clară. Tot astfel, și cuvintele “nu este dincolo de

²¹⁷ Ioan Gură de Aur, *Omiliile la epistola către Romani*, trad. de Teodosie Atanasiu, Editura Christiana, București, 2005, p. 163.

²¹⁸ Teofilact al Bulgariei, *Tălcuirea epistolei către Romani*, trad. de Florin Stuparu, Editura Sophia, București, 2005, p. 168.

²¹⁹ Jean-Noel Aletti, *Comment Dieu est-il Juste? Clefs pour interpréter l'épître aux Romains*, Éditions du Seuil, Paris, 1991, pp. 107-108.

mare”, indicând faptul că Legea era practică și realistă²²⁰. Sfântul Pavel nu face altceva decât să reia perspectiva și s-o desăvârșească în persoana lui Hristos Mântuitorul, Care S-a înălțat și S-a coborât în cele mai adânci locuri ale pământului, pentru ca mântuirea noastră să fie deplină, astfel încât toți să putem fi răscumpărați din păcate. De aceea, mântuirea este tot mai aproape de noi, însă împotriva acestei credințe se dau cele mai crâncene lupte ale vrăjmașului, care caută să ne înșele simțurile duhovnicești, astfel încât să nu-L mai vedem pe Hristos aproape de inima noastră. Pentru aceasta spune sfântul Teofilact²²¹ următoarele: “Și trebuie a sta împotriva acelor și a ne lupta cu bărbăție și cu credință neîndoită, căci zice: Să nu te îndoiești în inima ta, nici să gândești cât de puțin vreo înțelegere de necredință și îndoială”.

Finalul acestei pericope este o monștră de retorică fină, în care apostolul neamurilor folosește o paralelă sinonimică distributivă: “Cu inima crezi în vederea îndreptării, iar cu gura mărturisești în vederea mântuirii”, adică îndreptarea înaintea Domnului este sinonimă cu mântuirea, deci atât credința prin inimă cât și mărturisirea prin grai, sunt două căi care au ca sfârșit aceeași țință²²². Deoarece credința este răspunsul omului la Evanghelia Domnului (Romani 10, 14-15: “Dar cum Îl vor chema pe Acela în care n-au crezut? și cum vor crede în Acela de care n-au auzit? și cum vor auzi fără propovăduitor? și cum vor propovădui, de nu vor fi trimiși? Precum este scris: **Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc pacea, ale celor ce vestesc bunele vestiri!**”) care n-a fost descoperită prin merite omenești, ci prin Revelație directă (Galateni 1, 11-12; 1Tesaloniceni 2, 13: “De aceea și noi ne-ncetat Îi mulțumim lui Dumnezeu că voi, primind cuvântul lui Dumnezeu pe care l-ați auzit de la noi, nu ca pe un cuvânt al oamenilor l-ați primit, ci potrivit cu ceea ce este el într-adevăr, ca pe un cuvânt al lui Dumnezeu, care și lucrează întru voi, cei ce credeți”), și care nu face obiectul înțelepciunii umane sau a prestigiului apostolesc, ci exclusiv cel al puterii lui Dumnezeu²²³ (1Corinteni 2, 1-5). Motivele gură/inimă, preiau imaginea mistică din Deuteronom 30, 14: “Ci cuvântul este foarte aproape de tine; el e-n gura ta și-n inima ta și-n mâinile tale: numai să-l plinești!”, în care Legea devenea sacramentul persoanei, ea coabitând cu cele mai intime structuri ale omului în vederea îndreptării lui, doar că de data aceasta, Legea este desăvârșită în Hristos – pe El trebuie să-L consumăm cu gura noastră (Ioan 6, 51: “Eu sunt Pâinea cea vie, Care S-a pogorât din cer. De va mânca cineva din Pâinea aceasta, viu va fi în veci. Iar Pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este Trupul Meu”) pentru ca să-L păstrăm în inimă neîncetat, prin intermediul mărturisirii de credință²²⁴. Invocarea lui Moise cel istoric în acest context, duce către o nouă figură, una ce personifică dreptatea, apostolul Pavel folosindu-se de teologia Deuteronomului dar și de perspectiva cărții apocrife a lui Baruh care în textul din 4, 1 asociază îndreptarea cu Înțelepciunea lui Dumnezeu, pe care n-a putut-o cuprinde nici un om, dar pe care Dumnezeu a dăruit-o lui Israel. De aceea, îndreptarea prin credință propovăduită de

²²⁰ Peter C. Craigie, *Deuteronomul*, coll. CEXEL, trad. de Daniela Rusu, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2008, pp. 413-414.

²²¹ Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea epistolei către Romani*, Editura Sophia, București, 2005, p. 170.

²²² Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1632 (nota g).

²²³ *La Bible: Traduction Oecuménique*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1988, p. 2723.

²²⁴ James D.G. Dunn, John W. Rogerson, *Eerdmans Commentary on the Bible*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2003, p. 1301.

apostolul Pavel, interzice o astfel de călătorie mitică ca cea descrisă în *Romani* 10, 6-8 fiindcă dobândirea ei nu necesită eforturi supraomenești, ci doar credința în Iisus Hristos²²⁵.

Sfântul Pavel, prin urmare, lasă deschisă ușa mântuirii celor din neamul său, rugându-se cu lacrimi fierbinți pentru realizarea acestui deziderat, dar tu iubite cititorule, te rogi tu zi și noapte pentru mântuirea neamului tău?... Amin.

²²⁵ Edith M.Humphrey, "Why Bring the Word Down? The Rhetoric of Demonstration and Disclosure in Romans 9:30 – 10:21", in *Romans and the People of God: Essays in Honor of Gordon D.Fee on the Occasion of His 65th Birthday*, (Sven K.Soderlund, N.T. Wright eds.), William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1999, pp. 132-133.

Duminica a 6-a după Rusalii
Roadele vieții întru Hristos
Apostol Romani 12, 6-14

“(6) ...având însă daruri felurite, după harul ce ni s-a dat: profeție?: după măsura credinței; (7) slujbă?: slujind; învățătură?: învățând; (8) mângâiere?: mângâind; cel ce dăruiește, întru mărinimie; cel ce stă în frunte, întru râvnă; cel ce miluiește, cu voie bună s-o facă. (9) Iubirea să fie nefățarnică. Urâți răul, alipiți-vă de bine. (10) Întru frățescă prietenie iubiți-vă unii pe alții, unii pe alții întrecându-vă cu cinstirea. (11) În râvnă nu pregetați; fiți arzători cu duhul; Domnului slujiți-I; (12) întru nădejde bucurați-vă; fiți răbdători întru necaz, stăruitori în rugăciune; (13) luați parte la nevoile sfinților; iubirii de străini dați-i urmare. (14) Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc: binecuvântați și nu blestemați”.

Îndemnul apostolului Pavel din cuprinsul acestui text apostolic, fac parte dintr-o pericopă mult mai lărgită (12, 1 – 15, 13) pe care teologii o numesc „parenetică”, adică o suită de învățături morale și duhovnicești necesare vieții de zi cu zi, în ordine de-a atinge îndreptarea în fața lui Dumnezeu (5, 1-10: “...Și nu numai atât, dar și în necazuri ne lăudăm, bine știind că necazul rodește răbdare, iar răbdarea, încercare, iar încercarea, nădejde. Iar nădejdea nu face de rușine, pentru că iubirea lui Dumnezeu S-a vărsat în inimile noastre prin Duhul cel Sfânt care ni S-a dat...”), care este un proces de sfințire permanentă. Mesajul evangheliei propovăduit de Sfântul Pavel creștinilor din Roma, cuprinde în general verbe la indicativ, dar o bună parte dintre ele sunt și la imperativ (6, 12-14: “Așadar, să nu domnească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui; nici mădularele voastre să nu le puneți în slujba păcatului ca arme ale nedreptății...”; 11, 18-20: “nu te mândri față de ramuri... Nu te îngâmfa, ci teme-te” și desigur 12, 6-14), unde verbe ca „iubirea **să fie** nefățarnică; urâți răul; alipiți-vă de bine; iubiți-vă unii pe alții; fiți arzători cu duhul; fiți răbdători întru necaz; binecuvântați pe cei ce vă prigonesc etc.”, prezente în versetele 9-14, ne poruncesc să luăm calea sfințeniei fără tergiversare²²⁶.

Învățături morale precum acestea se întâlnesc frecvent în scrisorile apostolului Pavel către comunitățile creștine nou convertite, cu scopul de a le întări în credință și-a întâmpina problemele pastorale ivite în sânul lor (1Tesaloniceni 4, 1 – 5, 22; Galateni 5, 13 – 6, 10). Primele două versete ale acestui capitol în schimb, este un paragraf de tranziție, poate cel mai important din întreaga epistolă, căci redefinește condiția oricărui creștin, și anume necesitatea pocăinței sau a schimbării minții (*metanoia*). Versetele 3-8 vorbesc despre viața harică și harismatică a Bisericii, în timp ce versetele 9-21 prezintă exortăția apostolului cu privire la raporturile sociale între creștinii din întreaga lume.

²²⁶ James D.G.Dunn, John W.Rogerson, *Eerdmans Commentary on the Bible*, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2003, p. 1304.

Porunca iubirii din versetul 9, este tema centrală a pericopei acesteia, stând ca și cap de listă pentru întreaga secțiune următoare, unde versetele 9-16 care cuprind și apostolul nostru vizează în special relațiile dintre creștini, iar următoarele versete ale capitolului de față: 17-21 se referă la legăturile creștinilor cu cei din afara Bisericii²²⁷. Ambele relații vedem că trebuie dominate de virtutea iubirii, fiindcă dacă avem cu adevărat iubire, nimic nu este prea greu de împlinit din toate poruncile apostolului, spune sfântul Ioan Gură de Aur²²⁸. Iubirea când este fierbinte, nu mai stă să aștepte ca străinul să vină să-i ceară (v. 13), ci ea îl vânează pe acesta cu săgețile iubirii, care sunt pline de lumina necreată a lui Dumnezeu spune profetul Avacum 3, 11: “Soarele s-a ridicat și luna a rămas în rânduiala ei; săgețile Tale vor merge-n lumină, în lucirea fulgerului armelor Tale”, întocmai cum a făcut odinioară Avraam la stejarul Mamvri, ospătându-se cu Dumnezeu (Facerea 18²²⁹). Fragmentul filoxeniei lui Avraam, descoperă un moment al familiarității cât și iubirea marelui patriarh față de străini²³⁰ – o temă destul de frecventă în paginile Vechiului Testament (Facere 23, 4: “**Străin** sunt eu între voi și pribeag...”; Ieșirea 12, 19: “...tot cel ce va mânca dospit, sufletul acela va fi stârpit din obștea lui Israel, fie el **venetic** sau moștean al pământului”; 20, 10: “Dar ziua a șaptea este odihna Domnului, Dumnezeuului tău; în ea să nu faci nici o muncă, nici tu, nici fiul tău... nici **străinul** ce poposește la tine”; Leviticul 16, 29; 18, 26; 23, 22: “Iar când veți secera holdele pământului vostru, marginea holdei tale să n-o seceri pân-la capăt, iar ceea ce cade din secera ta să nu aduni: lasă-le săracului și **străinului**!; Eu sunt Domnul, Dumnezeuul vostru!”; Iosua 20, 9: “Acestea sunt cetățile rânduite pentru toți fiii lui Israel și pentru **străinii** ce locuiesc printre ei, pentru ca acolo să fugă cel ce fără voia a luat viața cuiva”; Iov 15, 19; Osea 8, 7: “că-au semănat mărură pe care nimicirea o așteaptă: un snop din care n-o ieși făină; iar de-o ieși, străinii vor mânca-o”; Zaharia 9, 6: “Și în Așdod vor locui **străinii** și voi zdrobi trufia Filistenilor” etc.), acest atribut definind din perspectiva referatului biblic, starea de păcat și pe toți făuritorii lui²³¹.

Unul dintre multele imperative este și acesta: „*luați parte la nevoile sfinților*” din v. 13, sau dacă vreți, o modalitate practică a exersării iubirii – cea mai aleasă roadă a vieții întru Hristos (1Corinteni 13, 13: “Și acum rămân: credința, nădejdea, iubirea, acestea trei; dar cea mai mare din ele este iubirea”). Sfântul Pavel folosește verbul grecesc *koinonia* pe care bibliștii români l-au tradus în general prin „comuniune” sau “părtășie”, iar în cazul apostolului nostru prin „luați parte”. Acest cuvânt se folosește cu mai multe sensuri în Noul Testament (Fapte 2, 42: “Și stăruiau în învățătura apostolilor și în **părtășie**, în frângerea pâinii și în rugăciuni”; Romani 15, 26: “Căci Macedonia și Ahaia au binevoit să facă o **strângere** de ajutoare pentru săracii dintre sfinții din Ierusalim”; 1Corinteni 1, 9: “Credincios este Dumnezeu prin Care voi ați fost chemați la **împărtășirea** cu Fiul Său Iisus Hristos, Domnul nostru”; Filipeni

²²⁷ D.A. Carson, R.T. France, *New Bible Commentary*, Inter-Varsity Press, Leicester, ⁴1994, p. 2027.

²²⁸ Ioan Gură de Aur, *Omilii la epistola către Romani*, trad. de Teodosie Atanasie, Editura Christiana, București, 2005, p. 200.

²²⁹ Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea epistolei către Romani*, Editura Sophia, București, 2005, p. 203.

²³⁰ Patriarh al Vechiului Testament (sec. XIX î.Hr.), a fost fiul lui Terah, descendent din neamul lui Sem, care trăia cu familia sa în cetatea Ur din Caldeea (în Mesopotamia). Dumnezeu l-a făcut pe el părintele celor 12 seminții ale lui Israel, popor din care avea să se nască Mântuitorul Hristos. A se vedea Ene Braniște, Ecaterina Braniște, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001, pp. 52-53; Clement Alexandrinul, *Scrieri II. Stromatele*, trad. Dumitru Fecioru, coll. PSB, vol. 5, EIBMBOR, București, 1982, pp. 513-514: „Pentru că se ocupa cu filosofia înaltă a celor ce se petrec în văzduh și cu filosofia superioară a celor ce se mișcă în cer, a fost numit Avram, care se tâlcuiește tată care se îndeletnicește cu cele de sus. Mai târziu a privit sus la cer și a văzut acolo cu duhul său, pe Fiul, după cum interpretează unii, sau înger slăvit, sau a cunoscut în alt chip pe Dumnezeu, superior creației și întregii ordini din lume; de aceea a primit în plus la numele său litera **a**, care înseamnă cunoașterea unicului și singurului Dumnezeu, și s-a numit Avraam în loc de Avram; a ajuns în loc de cercetător al naturii, înțelept și iubitor de Dumnezeu. Cuvântul Avraam se traduce tată ales al sunetului”.

²³¹ Ioan Chirilă, *Sfânta Scriptură. Cuvântul Cuvintelor*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2010, pp. 181-185.

1, 5: “din pricina **părtășiei** voastre la Evanghelie, din ziua cea dintâi până acum”; 1Ioan 1, 3: “ceea ce am văzut și ceea ce am auzit, aceea vă vestim și vouă, pentru ca și voi să aveți **părtășie** cu noi; iar părtășia noastră din parte-ne, este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos”), dar se mai folosește și cu sens restrictiv, părtășia este condiționată din perspectivă etică, fiindcă ea nu este oferită și celor care au ales să umble în întuneric (1Ioan 1, 6: “Dacă noi zicem că avem **părtășie** cu El, dar umblăm întru întuneric, mințim și nu săvârșim adevărul”). Koinonia este deci, aceea legătură duhovnicească care îi unește pe credincioși între ei și Dumnezeu²³², căci sfinții despre care se vorbește, sunt în cazul de atunci membrii Bisericii primare – iar în cazul nostru, comunitatea mărturisitoare ce se împărtășește din același sfânt potir.

Aici intervine rolul misionar al Bisericii Ortodoxe, aici se dă lupta ei împotriva „duhurilor întunericului acestei lumi”. Datoria credincioșilor ei, care se împărtășesc constant cu Sfintele Taine, este să-i cheme și pe ceilalți din întunericul păcatelor, să se nască la o nouă viață cu Domnul Hristos, ca astfel să lărgim părtășia din Biserică, la cât mai multe suflete dornice de mântuire. De aceea spunea în una din poeziile sale, poetul Traian Dorz următoarele: “La muncă tineri credincioși la muncă, sporind avântul credincios / Să ducem pe Hristos la lumea-ntreagă, și lumea-ntreagă la Hristos”.

O altă manifestare practică a iubirii ca roadă, este și ultimul imperativ al apostolului de azi, cel al binecuvântării celor ce ne prigonesc. Este cu siguranță una din cea mai naturală atitudine a minții înnoită și convertită la Hristos (12, 2: “Și nu vă potriviți acestui veac, ci schimbați-vă prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu: ce este bun și bineplăcut și desăvârșit”), fiindcă binecuvântarea apare mereu în Scriptură ca un atribut al dumnezeirii. Fiindcă a binecuvânta un asupritor este egal cu a chema harul lui Dumnezeu asupra sa, iar blestemul prin opoziție, este chemarea mâniei lui Dumnezeu asupra torționarului, o însușire care nu ar trebui să caracterizeze creștinismul²³³. Rugăciunea Antifonului al II-lea de la Sfânta Liturghie spune așa: „Doamne, Dumnezeuul nostru, mântuiește poporul Tău și **binecuvintează moștenirea Ta; plinătatea Bisericii Tale o păzește, sfințește-i pe cei ce iubesc frumusețea casei Tale**”. Binecuvântarea este un exercițiu duhovnicesc aparținător sufletului nobil, care se împărtășește neîncetat cu Domnul Iisus în cadrul Sfintei Liturghii. Doar psalmodiind astfel într-un cor cu îngerii, vom putea resimți în piept fiorul celor „prigoniți pentru dreptate”; în nări, mireasma de tămâie a binecuvântării celor care ne asupresc iar peste frunte “mirul care se pogoară de pe barba lui Aaron”, odihnindu-se pe limba celor ce binecuvântă. Amin.

²³² William Barclay, *Analiză Semantică a unor termeni din Noul Testament*, Societatea Misionară Română, Illinois, 1992, pp. 194-195.

²³³ Douglas Moo, *The Epistle to the Romans*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1996, p. 780.

Duminica a 7-a după Rusalii
Despre lucrarea spre binele celorlalți
Apostol Romani 15, 1-7

“(1) *Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși și nu nouă înșine să ne facem plăcuți; (2) ci fiecare din noi să i se facă plăcut aproapelui său în ceea ce este bun spre zidire. (3) Că și Hristos, nu Luiși făcutu-S-a plăcut, ci după cum este scris: **Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra Mea.** (4) Fiindcă toate câte mai-nainte s-au scris, spre învățătura noastră s-au scris, ca prin răbdarea și mângâierea Scripturilor să avem nădejde. (5) Iar Dumnezeuul răbdării și-al mângâierii să vă dea vouă ca unii pentru alții să fiți într-un gând, potrivit lui Iisus Hristos, (6) pentru ca toți laolaltă și cu o singură gură să-L slăviți pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos. (7) De aceea, primiți-vă unii pe alții, așa cum și Hristos V-a primit pe voi, spre slava lui Dumnezeu”.*

Pericopa pe care sfânta noastră Biserică ne-o așează înaintea inimii, face parte, precum cea din apostolul precedent, dintr-o secțiune mult mai largă, începând din 12, 1 până în 15, 13 numită “parenetică” sau moralizatoare. În primul verset, îndemnul este pentru cei care au dobândit prin asceză o credință puternică, pentru a-i putea sluji cu dăruire pe cei mai începători pe calea credinței, cu scopul clar definit al zidirii acestora. Mai mult decât atât, textul în original îndeamnă prin cuvântul *bastazō* la toleranță, la îngăduirea slăbiciunilor celor de curând convertiți, însă nu îngăduind păcatul cum se petrecea în Corint (1Corinteni 5, 1-5: “De peste tot se aude că-ntre voi există desfrânare, și-ncă o astfel de desfrânare cum nici între păgâni nu se pomenește, ca unul să trăiască cu femeia tatălui său! Și voi, vă împăunați!, în loc ca mai degrabă să fi fost cuprinși de jale, pentru ca cel ce a făcut această faptă să fie scos din mijlocul vostru. Ci eu, deși departe cu trupul, dar de față cu duhul, ca și cum aș fi de față l-am și judecat pe cel ce a făcut una ca aceasta: În numele Domnului nostru Iisus Hristos, voi și duhul meu fiind adunați cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos, pe unul ca acesta să-l dați Satanei spre pieirea trupului, pentru ca sufletul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus!”), ci punând umărul la crucea aproapelui nostru cu îndelungă răbdare (2Timotei 4, 2: “Propovăduiește Cuvântul, stăruie cu timp și fără timp, muștră, ceartă, îndeamnă, întru toată îndelunga-răbdare și întru toată-nvățătura”) până când acesta își va putea stăpâni trupul de la păcat (1Corinteni 9, 27: “Ci-mi chinuiesc trupul și-l supun robiei, de teamă ca nu cumva după ce le-am fost altora crainic, să devin eu însumi de neluat în seamă”). Altfel, nu se poate înțelege adaosul „spre zidire” pus de sfântul Pavel la sfârșitul versetului 2.

Cred că Biserica a avut numai de pierdut atunci când s-a grăbit să înfiereze greșelile și căderile celor din comunitatea mărturisitoare, mai ales dacă s-au sărit etapele de dojană clar arătate în Evanghelia de Mântuitorul Iisus Hristos (Matei 18, 15-17: “De-ți va greși fratele tău, mergi, muștră-l numai între tine și el. Și de te va asculta, l-ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, pentru ca **din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot ce se spune.** Și de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar dacă nici de Biserică nu va asculta, să-ți fie ca un păgân și ca un vameș”). În acest prim verset suntem chemați să înțelegem taina aproapelui, ca având iubire și toleranță față de el, însă

răspunsul pe care creștinismul ne învață să îl dăm este dincolo de toleranță și îngăduire, el este unul singur: iubirea²³⁴.

Versetele următoare (3-6) sunt comentate de către specialiști, ca fiind de fapt un fragment poetic, un posibil imn aparținător Bisericii primare, care era cântat la Sfânta Liturghie, și pe care apostolul Pavel îl înserează aici, pentru stimularea credinței cititorilor săi, după cum face și în *Filipeni* 2, 6-11 sau *Coloseni* 1, 15-23. Imnul este hristologic, adică descrie suprema renunțare la Sine a Domnului Iisus, pentru ca urmașii Săi, să aibă parte de cel mai înalt model de dăruire²³⁵, ca astfel, să învețe direct de la Hristos cum să își iubească aproapele. Sfântul Teodoret al Cyrului leagă iubirea aproapelei și aspectul renunțării la sine de dragul celuilalt din acest text, de iubirea Domnului Hristos față de Dumnezeu Tatăl și de suprema renunțare la Sine până la moartea pe Cruce din dragoste față de om²³⁶. Jertfa Domnului Iisus Hristos rămâne peste veacuri modelul desăvârșit de renunțare la Sine din iubire față de aproapele.

În încercarea de-a vorbi despre iubirea altruistă a Domnului Hristos, sfântul Pavel invocă un text celebru dintr-un psalm liturgic, și anume: „*Înstrăinat le-am devenit fraților mei, străin de fiii maicii mele, că râvna casei Tale m-a mâncat și ocările celor ce pe Tine Te ocărăsc au căzut asupra mea*” (Psalm 68, 8-9). În interpretarea acestui text, unii rabini se arată destul de entuziasmați cu privire la dimensiunea lui mesianică, spunând că la început, psalmul face referire la servul Domnului care se simte persecutat, iar acum, în prezentul context al interpretării apostolului Pavel, el se referă la Servul Domnului care este Iisus (Yeshua) Mesia²³⁷ (*Isaia* 49, 5-6: “*Și acum, așa grăiește Domnul Cel ce din pântecul M-a plăsmuit să-I fiu Serv, ca să-I adune la El pe Iacob și pe Israel; - adunat voi fi și slăvit înaintea Domnului și Dumnezeul Meu va fi tăria Mea - și Mi-a zis: - Mare lucru-i pentru Tine că Te numești Fiul Meu, ca să întărești semințiile lui Iacob și să-i întorci pe cei împrăștiați ai lui Israel; iată, spre legământ Te-am dat unui neam și neamurilor spre luminare, ca să fii spre mântuire până la marginea pământului*”). Dacă evreii ajung să vorbească cu admirație despre dăruirea necondiționată a Domnului Iisus, atunci cu atât mai mult noi creștinii ortodocși, care am beneficiat de revelația deplină prin Persoana Domnului Iisus (*Evrei* 1, 1-2: “*În multe rânduri și-n multe feluri grăindu-le Dumnezeu odinioară părinților noștri prin profeți, în zilele acestea de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate, prin Care și veacurile le-a făcut*”), suntem datori să ne iubim unii pe alții precum ne-a învățat Mântuitorul nostru (*Ioan* 13, 14: “*Deci dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora*”).

Expresia „răbdarea și mângâierea Scripturilor” tradusă de edițiile scripturistice ortodoxe este puțin mai greu de înțeles, de aceea vom folosi traducerea SBIR care este puțin mai limpede în comparație cu originalul grecesc, și care spune: “ca prin răbdarea și mângâierea **care vin din Scripturi** să avem nădejde²³⁸”. Prin urmare, doar cercetarea Scripturii ne poate zidi întru răbdare

²³⁴ Ștefan Iloaie, „Iubire și Toleranță sau Ambivalența Moralei Contemporane”, în *Ethos și Etnos. Aspecte teologice și sociale ale mărturiei creștine*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008, p. 259.

²³⁵ John Muddiman, John Barton, *The Oxford Bible Commentary: The Pauline Epistles*, Oxford University Press, Oxford, 2010, p. 87.

²³⁶ Gerald Bray, Thomas C.Oden, *New Testament: Romans*, coll. ACCS, vol. 6, InterVarsity Press, Illinois, 1998, p. 354.

²³⁷ David H.Stern, *Jewish New Testament Commentary*, Messianic Jewish Publishers, 1992, p. 436.

²³⁸ *Noul Testament*, Traducere după textele originale grecești, SBIR, București, 2014, p. 306.

și îngăduință față de slăbiciunile celor mai mici în credință și tot Cuvântul lui Dumnezeu ne dăruiește mângâierea necesară în suferințele noastre, pentru ca să putem să-i întărim pe ceilalți întru zidirea veșnică a mântuirii lor. Se înțelege implicit faptul că răbdarea este modelată și inspirată de către suferința fiecăruia în parte, căci doar rănile noastre pentru Hristos și Evanghelie pot să dăltuiască în noi o nouă ființare, una adânc ancorată în răbdarea cea cu nădejde mântuitoare (conform *Psalmului* 68 invocat de apostol²³⁹), iar toate aceste virtuți nu ni le putem împrăstia fără citirea zilnică a Bibliei și punerea ei în practică. Pentru că, mai întâi de toate, când citim Biblia, noi trebuie să ascultăm *pentru noi înșine* îndemnul datoriei de-a ne iubi semenii și a lucra spre binele lor. De fiecare dată când citim o mustrare, să avem smerenia să spunem: *aceasta stă scrisă aici numai pentru îndreptarea mea mai întâi*; iar când întâlnim un cuvânt de laudă să zicem: *acesta a fost scris pentru fratele meu, nu pentru mine* – căci dacă nu vom citi astfel Scripturile, cu duh de smerenie, ele nu vor putea să ne dăruiască răbdarea, mângâierea și nădejdea *care vin din Scripturi* și de care avem absolută nevoie pentru creșterea noastră duhovnicească²⁴⁰.

Dar tu iubite cititorule, cum citești în Biblie? Amin.

²³⁹ James D.G. Dunn, *Romans 9-16*, coll. WBC, vol. 38b, Word Books Publisher, Dallas, 1988, p. 839.

²⁴⁰ Traian Dorz, *Hristos – Puterea Apostoliei*, vol. 1, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2010, p. 297.

Duminica a 8-a după Rusalii
Dezbinarea din Corint și dezbinarea românilor
Apostol 1 Corinteni 1, 10-17

“(10) Vă rog, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să fiți într-o vorbă și-n sânul vostru să nu fie dezbinări; ci să fiți cu totul uniți în același gând și-n aceeași dreaptă judecată; (11) fiindcă despre voi, frații mei, prin oameni de-ai Hloiei mi s-a făcut cunoscut că la voi sunt certuri. (12) Și ei spun aceasta, că fiecare din voi zice: Eu sunt al lui Pavel!, sau: Eu, al lui Apollo!, sau: Eu, al lui Chefa!, sau: Eu, al lui Hristos! (13) Împărțitu-S-a oare Hristos? Nu cumva Pavel s-a răstignit pentru voi? sau în numele lui Pavel ați fost botezați? (14) Mulțumesc lui Dumnezeu că pe niciunul din voi n-am botezat, decât pe Crispus și pe Gaiu, (15) ca să nu zică cineva că ați fost botezați în numele meu... (16) – ba nu!, am botezat și casa lui Ștefanos – încolo, nu știu să mai fi botezat pe altcineva. (17) Căci Hristos nu m-a trimis să botez, ci să binevestesc, nu întru-nțelepciunea vorbirii, ca nu cumva crucea lui Hristos să rămână deșartă”.

Apostolul de astăzi este unul foarte bogat în semnificații teologice ce privesc unitatea creștinilor, care nu se poate realiza decât în Domnul Hristos, fiindcă toți acei creștini ortodocși care nu-L trăiesc pe Hristos autentic în viața lor, rămân permanent în dezbinare și creează mereu probleme fraților lor de credință. Dezbinarea aceasta a corintenilor nu este singura problemă cu care se confruntă sfântul Pavel, pe parcursul întregii epistole el va trebui să corecteze anumite derapaje: filozofia lumii pălește în fața înțelepciunii lui Hristos; incestuoșii trebuie excomunicați din Biserică; desfrânații și toți imoralii își pângăresc propriul trup care este templu al Duhului Sfânt; atât căsătoria cât și fecioria pot fi dătătoare de mântuire dacă se păstrează conștiința curată; hrana jertfită idolilor poate fi consumată și de către creștini, ea nu întinează sufletul nimănui de vreme ce idolii nu există, ei fiind doar o proiecție a unor minți bolnave; harismele în Biserică trebuie folosite spre zidirea comunității nu pentru a da pricină de sminteală; Învierea lui Hristos este un fapt întocmai de real precum va fi învierea tuturor oamenilor etc.

Observăm printr-o lectură fugitivă, că această Biserică din Corint a creat cele mai multe probleme în viața apostolului neamurilor, iar el prin inspirație de la Dumnezeu, scrie această epistolă pentru a răspunde punct cu punct tuturor abaterilor, și a le corija conform modelului suprem care este Iisus Hristos. Fiecărei probleme de aici, apostolul Pavel, îi oferă o rezolvare hristologică, adică toate abaterile de credință se pot îndrepta dacă inima creștinului este deschisă întregă pentru Domnul Hristos. Întocmai procedează el și în privința dezbinărilor. Pentru a le îndrepta, Îl așează pe Hristos Cel Răstignit (1Corinteni 2, 2: “Că n-am socotit ca-ntre voi să știu altceva decât pe Iisus Hristos; și pe Acesta, răstignit...”) în mijlocul Bisericii, iar prin întrebarea oarecum

ironică: “Oare S-a împărțit Hristos” (v. 13) vrea să-i facă să înțeleagă că Hristos S-a jertfit pentru toți oamenii, El fiind modelul suprem de unitate, de aceea Mântuitorul nu rabdă să-i vadă pe creștini dezbinați. Prin urmare, totul se poate soluționa prin taina Jertfei Domnului și prin smerenia fiecăruia²⁴¹.

În versetul 10, apostolul Pavel folosește termenul *schisma* adică o parte care se rupe dintr-un întreg și se constituie un grup separat, de regulă rival celui din care s-a rupt, de aceea îl numim grup schismatic, de la denumirea lui grecească. Însă în contextul nostru, îl înțelegem ca fiind o grupare dizidentă, alimentată de anumite păreri diferite ale creștinilor cu privire la conducătorii lor religioși, la apostoli în special, și care a decăzut în gelozii și certuri de partidă²⁴².

Foarte interesantă este interpretarea sfântului Ioan Gură de Aur cu privire la cea din urmă partidă menționată de apostol, și anume „cei ai lui Hristos”. El consideră că din punct de vedere istoric, acest partid religios nici nu a existat, ci a fost introdus în discuție de autor pentru a corecta dezbinarea lor, căci corintenii nu trebuie să se atașeze de oameni, ci de Domnul Hristos²⁴³. În susținerea sfântului Ioan, vine și sfântul Clement Romanul, care fiind bine informat despre situația Bisericii din Corint de pe vremea apostolului Pavel, vorbește despre existența doar a celorlalte trei partide (Pavel, Apollo și Chefa), prin urmare, al patrulea partid nici nu a existat istoric²⁴⁴. El este adăugat de apostol tocmai fiindcă știa că Hristos este singura rezolvare a tuturor problemelor ce apar în Biserică, el oferind de fapt argumente hristologice tuturor problemelor din Corint, după cum am amintit la început.

Sfântul Apostol Pavel înțelege marele pericol care stă să cadă peste Biserica din Corint, și anume dezbinarea ei, de aceea tratează în epistola sa mai întâi această problemă. Iar pentru a vindeca acest flagel, face apel la unitatea în Hristos ca fiind cea mai înaltă autoritate de care dispune Biserica în încercarea de-a rezolva neînțelegerile ivite între credincioșii ei. Însă pentru a se realiza unitatea mult dorită, apostolul face apel la o triplă înțelegere a nevoii de unitate: în vorbire, în gândire și în înțelegere.

Biserica Ortodoxă, din păcate, a fost și ea pătrunsă de acest duh nedorit al dezbinării, fiindcă au existat unii creștini ortodocși transilvăneni, care între anii 1698-1701, au cedat presiunilor constante de aderare la catolicism, și au trecut cu administrația bisericească sub jugul scaunului papal²⁴⁵. Contextul politic de atunci, a favorizat nașterea acestei drame, căci împăratul Austro-Ungariei, Leopold I, prin diploma sa leopoldină, adică constituția Transilvaniei pentru aproape 150 de ani, a decretat ca religii recepte în imperiu doar religia catolică, calvină, luterană și unitariană. Prin atragerea românilor transilvăneni la unirea cu Biserica Romei, se urmărea

²⁴¹ Mihai Petian, *Epistola I către Corinteni: Introducere, Traducere și Comentariu*, (Teză de Doctorat elaborată sub îndrumarea Pr.Prof.Univ.Dr. Vasile Mihoc), Editura Andreiana, Sibiu, 2016, p. 62.

²⁴² Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1987, p. 54.

²⁴³ Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola I către Corinteni*, Editura Sophia, București, 2005, p. 24: „El nu-i învinovățește pentru că-L aclamau pe Hristos, ci pentru că nu cu toții îl aclamau pe El unul”.

²⁴⁴ Vasile Gheorghiu, *Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Tipografia Mitropolitului Silvestru, Cernăuți, 1929, p. 431.

²⁴⁵ Dumitru Stăniloae, *Uniatismul din Transilvania: Încercare de dezbinare a poporului român*, București, 1973, p. 15.

creșterea rolului politic al “statului catolic ardelean”, iar pe de altă parte, ruperea oricăror legături cu românii ortodocși din Țara Românească și Moldova²⁴⁶. Însă dincolo de această dimensiune politică, realitatea comportă și o dimensiune duhovnicească. În general, românii de atunci au cedat presiunilor uniaților, amăgiți de promisiunile materiale ale catolicilor și de posibilitatea dezvoltării lor intelectuale, prin burse de studii la Viena sau Roma – toate pe fondul mincinoasei emancipări, care n-a mai venit niciodată. Uniații jucându-și cu acribie cartea disimulării absolute, în dauna credinței naive a țaranului transilvănean. Prin urmare, dacă creștinul nostru ortodox de sfârșit de secol XVII și început de secol XVIII, și-ar fi păstrat credința Ortodoxă drept aurul cel mai de preț, apărându-l chiar cu prețul vieții, după modelul unora ca Ioan din Galeș, Moise din Sibiel, Visarion, Sofronie, Oprea etc., dezbinarea nu și-ar fi atins niciodată ținta.

Realitatea duhovnicească pe care o trăim, la ora actuală, ne arată faptul că, întocmai dezbinării din Corint, ruptura unității este tot în trei puncte fisurată: în vorbire, în gândire și în înțelegere. Căci vorbirea uniților de azi cu Roma, nu mai este curat ortodoxă ca a sfinților noștri părinți; gândirea lor nu mai este echilibrat duhovnicească ca a Sfintelor Sinoade Ecumenice; iar înțelegerea Scripturii și a dogmelor de credință ortodoxă nu mai este limpede și trăitoare ca a sfinților martiri născuți: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigorie din Zagra, Vasile din Telciu – sfinții patru “ierarhi” ai românilor. De aceea, întoarcerea lor spre Biserica mamă, nu se poate realiza rodnic decât numai reînnoind aceste trei puncte esențiale rupte prin dorința de câștig facil, ignoranță și atotsuficiență. Pentru aceștia însă, dar și pentru noi, chemarea rămâne aceeași: *O, dacă ați fi voi ai lui Hristos!* Amin.

²⁴⁶ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, EIBMBOR, București, 1981, pp. 295-297.

Schimbarea la Față a Domnului
Păzirea adevărului de credință întru rodirea virtuților
Apostol 2 Petru 1, 10-19

“(10) *De aceea, fraților, cu atât mai mult străduiți-vă să vă faceți chemarea temeinică și alegerea, căci făcând aceasta nu veți greși niciodată.* (11) *Fiindcă așa, cu bogăție vi se va da intrarea în veșnica împărăție a Domnului nostru și Mântuitorului Iisus Hristos.* (12) *E pricina pentru care va trebui ca eu pururea să vă aduc aminte de acestea, cu toate că voi le știți și că sunteți întăriți în adevărul pe care-l aveți.* (13) *Cred că e drept ca, atâta vreme cât sunt în acest cort, să vă țin treji prin aducere aminte,* (14) *știind eu că degrabă îmi voi lepăda cortul, așa cum și Domnul nostru Iisus Hristos mi-a arătat.* (15) *Dar mă voi strădui ca și după ieșirea mea să fiți în stare ca-n orice clipă să vă amintiți de aceste lucruri.* (16) *Fiindcă nu luându-ne după basme meșteșugite v-am făcut noi cunoscute puterea și venirea Domnului nostru Iisus Hristos, ci pentru că noi înșine cu ochii noștri I-am văzut măreția* (17) *atunci când, primind El de la Dumnezeu-Tatăl cinste și slavă, un glas ca acesta I-a venit din înălțimea slavei: **Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Carele am binevoit;*** (18) *noi suntem cei ce-am auzit glasul acesta pogorându-se din cer când eram cu El în muntele cel sfânt.* (19) *Și cuvântul profetic îl avem mai întărit, la care voi bine faceți că luați aminte ca la o făclie ce strălucește-n loc întunecos până când se va lumina de ziuă și luceafărul va răsări în inimile voastre”.*

Apostolul Schimbării la Față aparține ultimei epistole sobornicești redactată de sfântul Petru cu puțin timp înaintea morții sale (1,13-15), ea purtând și numele de *epistolă testament*, fiindcă sintetizează întreaga gândire teologică a apostolului, pe care o predă acum pentru ultima dată păstoriților săi²⁴⁷. Pericopa de astăzi face parte dintr-un context lărgit în care se insistă pe nevoia părtășiei cu Dumnezeu (1, 4: “...prin care ne-a dăruit prețioase și foarte mari făgăduințe pentru ca, scăpați fiind voi de stricăciunea poftelor care e-n lume, să deveniți părtași ai firii celei dumnezeiești”) după ce în prealabil s-a inițiat lupta despătimirii (1, 5-8: “Pentru aceasta, punându-vă întreaga sârguință, credinței voastre adăugați-i vârtutea; vârtuții, cunoștința; cunoștinței, înfrânarea; înfrânării, răbdarea; răbdării, evlavie; evlaviei, prietenia frățască; prieteniei frățești, iubirea. Că dacă acestea sunt în voi și sporesc, ele nu vă vor lăsa trândavi și nici fără roadă în cunoașterea Domnului nostru Iisus Hristos”), adică sinergia omului cu harul lui Dumnezeu – împreună lucrare ce-și găsește împlinirea în virtuțile amintite²⁴⁸, căci nu se poate ajunge la taina unirii omului cu Bunul Dumnezeu decât la finele unui proces amplu de sfințire neîntreruptă prin practicarea virtuților²⁴⁹. Transpare în apostolul acesta, o grijă pastorală ce

²⁴⁷ Cătălin Varga, „Elemente de isagogie în epistola 2 Petru (Partea I)”, în *RT*, nr. 2, 2014, p. 83.

²⁴⁸ Ioan Mircea, “Epistola a doua a Sfântului Apostol Petru (Introducere și Comentariu)”, în *GB*, nr. 9-10, 1975, p. 976.

²⁴⁹ Nichifor Crainic, *Cursurile de mistică*, Editura Deisis, Sibiu, 2010, pp. 274-281.

alimentează precauția în fața tăvălugului profeților mincinoși din vremea respectivă, proveniți din „întinările lumii” (2, 20: “Că dacă ei, după ce prin cunoașterea Domnului și Mântuitorului nostru au scăpat de-ntinările lumii, se-ncurcă din nou în ele și sunt învinși, starea lor de pe urmă a devenit mai rea decât cea dintâi”) care urmăreau să dezbine Biserica lui Hristos, acuzându-i pe apostoli că ar influența negativ credincioșii cu privire la tema revenirii Domnului, datorită faptului că ea tot întârzie să apară (3, 3-4: “Mai întâi pe aceasta trebuie s-o știți: că-n zilele cele de apoi vor veni cu batjocură batjocoritori care vor trăi după poftele lor și vor zice: Unde este făgăduința venirii Lui? că de când au adormit părinții, toate rămân așa ca de la-nceputul zidirii...”). Orice învățătură potrivit căreia, Domnul Iisus trebuie să reapară pe nori este deci o mare minciună, spuneau cu nerușinare aceștia. În apostolul de astăzi, sfântul Petru tocmai pe această asumare a dreptei credințe pune accentul, de aceea le poruncește cititorilor săi, să-și temeinicească chemarea lor de creștini întru adevărul de credință predicat de sfinții apostoli sub călăuzirea Duhului Sfânt (1, 10-12).

Ei au fost chemați și aleși de Domnul (1, 10), ceea ce coincide cu ideea necesității confirmării alegerii printr-o despățimire continuă. Dacă se vor angaja în această luptă duhovnicească cu toată ființa lor, atunci nu vor greși niciodată voit, doar involuntar. În felul acesta, sfârșitul luptei lor va fi încununat cu dobândirea Împărăției Cerurilor, nădejdea mântuirii noastre²⁵⁰ (1, 11). Tema alegerii și a chemării este strâns legată în Scriptură de dragostea lui Dumnezeu, Care Își alege un popor spre a-Și manifesta în sânul acestuia nesfârșita Lui iubire²⁵¹ (Deuteronom 4, 37: “Pentru că El i-a iubit pe părinții tăi și v-a ales pe voi, urmașii lor de după ei, și El Însuși cu puterea Lui cea mare te-a scos din Egipt”; 7, 7-8: “Și dacă Domnul v-a ales și v-a oșebit, aceasta nu pentru că voi ați fi mai numeroși decât toate neamurile – căci voi sunteți mai puțini decât toate neamurile. Dar pentru că Domnul vă iubește și pentru că El Își ține jurământul cu care li S-a jurat părinților voștri, de aceea v-a scos Domnul cu mână tare și cu braț înalt și te-a scăpat din casa robiei, din mâna lui Faraon, regele Egiptului”). Ceea ce le transmite indirect apostolul Petru, credincioșilor săi, este tocmai tema dragostei veșnice a lui Dumnezeu, Care i-a ales pe aceștia să devină popor sfânt al Lui (1Petru 2, 5: “și voi înșivă, ca niște pietre vii zidiți-vă-n casă duhovnicească, preoție sfântă, ca să aduceți jertfe duhovnicești, plăcute lui Dumnezeu prin Iisus Hristos”), dacă vor păstra până la sfârșit adevărul de credință revelat – aceasta fiind de fapt, expresia dragostei lor pentru Domnul.

Aducerea aminte a acestor adevăruri mântuitoare (1, 12) nu face altceva, decât să reconfigureze porunca lui Moise cu privire la necesitatea aducerii aminte a minunilor lui Dumnezeu săvârșite în poporul Său (Deuteronomul 32, 7: “**Aduceți-vă aminte** de zilele veacului, socotiți anii-ndărăt din neam în neam; întreabă-l pe tatăl tău și-ți va povesti, întreabă-i pe bătrânii tăi și-ți vor spune”), doar că de data aceasta, apostolul Petru, desăvârșește perspectiva, prin introducerea Persoanei Mântuitorului, și a mântuirii aduse nouă prin Jertfa Sa. Această aducere aminte a răscumpărării prin Hristos, ne va păzi de ceasul întunecat al uitării, al pierderii memoriei duhovnicești, ce stă la baza destrămării ființei noastre (2Petru 1, 9: “Fiindcă cel ce nu le are e un orb, un ins cu vederea scurtă, **care-a dat uitării** curățirea păcatelor lui de-odinioară”). Această aducere aminte a proniei lui Dumnezeu, a ținut încheiat poporul Israel, ca închinător Singurului Dumnezeu Adevărat, cu unele întreruperi de memorie ce-i drept (Osea 2, 15: “Cu vârf și îndesat îi voi plăti pentru acele zile închinare baalilor, când

²⁵⁰ Bo Reicke, *The Epistles of James, Peter and Jude*, coll. ABC, Doubleday&Company, New York, 1973, p. 154.

²⁵¹ William Dyrness, *Teme ale Teologiei Vechiului Testament*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2010, p. 63.

jertfe le-aducea punând pe ea mărgele și cercei și se ducea după iubiții ei **uitându-Mă pe Mine**, zice Domnul”); tot această aducere aminte duhovnicească a salvării mele din păcat, prin harul Domnului Iisus primit la Sfântul Botez (Coloseni 2, 12: “Îngropați cu El prin Botez, întru El ați și înviați prin credința în lucrarea Lui Dumnezeu Care L-a înviat pe El din morți”), mă va putea călăuzi drept spre Împărăția lui Dumnezeu. Când se atrofiază acest mușchi al memoriei, nu ne mai rămâne decât orizontul de plumb al destrămării, peste care ne plimbăm obosiți privirea obturată de cataractă, obturată de mojițiile acestui veac închinat satanei (Efeseni 6, 12: “Căci lupta noastră nu este-mpotriva cărnii și a sângelui, ci-mpotriva Începătorilor, împotriva Stăpânilor, împotriva Stăpânitorilor acestei lumi de-ntuneric, împotriva duhurilor răutății care sunt în stihiiile cerești”).

Străduința apostolului chiar și în ultimul ceas al vieții sale (1, 13) de a-i încredința pe creștini cu privire la adevărul Evangheliei, ne amintește de dragostea cu care Mântuitorul le adresează ultimele învățături tainice apostolilor Săi, în cuvântarea de despărțire de dinaintea Patimii Sale (Ioan 14-17).

Pentru a întări și mai mult adevărul de credință mărturisit cu jertfa propriei vieți, apostolul Petru îi încredințează pe cititori, că învățătura predată de dânsul, nu are la bază formule de inspirație lumească (1, 16) ci însăși descoperirea venită din partea Domnului Iisus Hristos pe muntele Schimbării la Față, unde el a fost martor ocular (1, 17-18). Schimbarea la Față înseamnă descoperirea dumnezeirii lui Iisus, astfel că apostolul Petru încearcă să valorice la maxim evenimentul descoperirii slavei divine de pe Tabor, care Îl confirmă clar pe Hristos ca Domn și Răscumpărător, în perspectiva combaterii învățătorilor mincinoși²⁵², despre care am amintit mai sus. Astfel că, Evanghelia propovăduită de el este de obârșie dumnezeiască, nicidecum prin măiestria retorică a înțelepciunii omenești, despre care amintea sfântul apostol Pavel (1Corinteni 2, 5: “Și cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvântări de-nduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în arătarea Duhului și a puterii, pentru ca credința voastră să nu fie întru înțelepciunea oamenilor, ci întru puterea lui Dumnezeu”). Ceea ce-a înțeles Petru pe muntele Tabor le transmite și lor, anume că, Hristos Domnul având aceeași cinste și slavă cu Tatăl, ne oferă nouă cale liberă spre comuniunea cu El, ca împreună cu Fiul să fim părtași slavei Tatălui (1, 17). Iar din acest punct, înțelegem că avem nevoie de o creștere continuă în cunoașterea Domnului Iisus (1, 19) strict urmată de rodirea virtuților ca semn al curățirii trupului nostru păcătos (1, 9), făcând temeinică chemarea și alegerea noastră (1, 10) întru promisiunea moștenirii veșnice a Împărăției Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos (1, 11).

Finalitatea păstrării învățăturii de credință nealterată întru practicarea neîntreruptă a virtuților, este dată de nevoia răsăririi întru sufletele noastre a „Luceafărului de ziuă” (1, 19), a “Soarelui dreptății” (Maleahi 4, 2: “Dar pentru voi, cei ce vă temeți de Numele Meu, va răsări **Soarele dreptății**, și vindecare fi-va-n aripile Lui; și veți ieși și veți zburda ca vițelii lăsați din legături”), a „Răsăritului-cel-de-Sus” (Zaharia 3, 8: “Auzi acum, tu, Iosua, mare preot, tu și cei mai apropiați ai tăi care-ți stau înaintea; căci ei sunt bărbați prezicători: căci, iată, Eu Îl aduc pe Servul Meu **Răsăritul**”; Luca 1, 78: “...prin milostivirea milei Dumnezeului nostru, cu care **Răsăritul-cel-de-Sus** ne-a cercetat”). Este vorba despre luminarea

²⁵² Nicolae Crîngașu, *A doua epistolă sobornicească a Sfântului Apostol Petru. Introducere, Comentariu și Teologia Epistolei*, (Teză de Doctorat), Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2005, p. 160.

întunericului necunoștinței noastre de Lumina necreată a Domnului Iisus, căci cuvântul grecesc *anatolē* care înseamnă “răsărit”, poate însemna în contextul de față acțiunea prin care Dumnezeu cercetează poporul Său prin Lumina Domnului nostru Iisus Hristos²⁵³. Răsăritul-cel-de-Sus când intră cu razele sale străluminose în întunericul cel mai din afară al sufletului nostru, atunci iubirea față de Dumnezeu și oameni pe veci nu mai poate să apună.

A răsărit un astfel de Soare, dragă cititorule și în viața ta? Amin.

²⁵³ Apariția lui Mesia a fost comparată și în iudaismul târziu, mai ales în scrierile de la Qumran, cu răsăritul unui astru, idee preluată și de sfântul Iustin Martirul și Filozoful în dialogurile sale cu iudeul Trifon. A se vedea Alexandru Moldovan, *Evangelia copilăriei lui Iisus: Luca 1-2 Exegeză și Teologie*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2011, p. 285.

Duminica a 10-a după Rusalii
Apostolatul, o jertfă continuă întru zidirea Bisericii
Apostol 1 Corinteni 4, 9-16

“(9) Căci mi se pare că pe noi, apostolii, Dumnezeu ne-a arătat ca pe cei din urmă oameni, ca pe niște osândiți la moarte; fiindcă priveliște lumii ne-am făcut, și înșelăciunii, și oamenilor. (10) Noi suntem nebuni pentru Hristos, dar voi, înțelepți întru Hristos; noi suntem slabi, dar voi, tari; voi sunteți ținuți în slavă, dar noi în necinste! (11) Noi până-n ceasul de acum flămânzim și însetăm, suntem goi și suntem palmuiți și pribegim (12) și ne ostenim lucrând cu mâinile noastre. Ocărăți fiind, binecuvântăm; prigonii fiind, răbdăm; (13) defăimați fiind, mângâiem. Ca gunoiul lumii am ajuns, lepădătura tuturor până-acum. (14) Nu ca să vă rușinez vă scriu acestea, ci ca să vă dojenesc ca pe niște copii ai mei iubiți. (15) Că de-ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți; că pe voi eu v-am născut întru Hristos Iisus prin Evanghelie. (16) Așadar, vă rog eu pe voi: călcați pe urmele mele!”.

Din pericopa de astăzi, observăm că slujba apostolilor nu a fost deloc una comodă, ci din contră, expusă la tot felul de riscuri și privațiuni, la prigoniri și ostracizări, după cum Mântuitorul Însuși i-a înștiințat pe ucenici (Ioan 15, 18-21: *“De vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte de voi M-a urât. Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este-al ei; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea vă urăște lumea. Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul ei. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit Cuvântul Meu, și pe al vostru îl vor păzi. Dar pe toate acestea vi le vor face din pricina Numelui Meu, pentru că ei nu-L cunosc pe Cel ce M-a trimis”*). Sfântul Pavel vorbește în repetate rânduri despre suferințele sale pentru cauza Evangheliei (2Corinteni 6, 8-10: *“...prin slavă și necinste, prin defăimare și laudă; ca niște amăgitori, și totuși iubitori de adevăr; ca niște necunoscuți, și totuși bine cunoscuți; ca niște muribunzi, și iată că trăim; ca niște pedepsiți, și totuși nu uciși; ca niște întristați, dar pururea bucurându-ne; ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățindu-i; ca unii care n-au nimic și pe toate le stăpânesc”*; 7, 4: *“Multă îmi este încrederea în voi, multă îmi este lauda pentru voi; umplutu-m-am de mângâiere! Cu tot necazul nostru, sunt covârșit de bucurie!”*; Efeseni 3, 13: *“De aceea vă rog să nu vă pierdeți curajul din pricina necazurilor mele pentru voi; ele sunt slava voastră!”*; Coloseni 1, 24: *“Acum mă bucur de suferințele mele pentru voi, și-n trupul meu împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos pentru trupul Său, adică Biserica”*; 1Tesaloniceni 1, 6: *“Și voi v-ați făcut următorii noștri și ai Domnului, întru mult necaz primind Cuvântul cu bucuria Duhului Sfânt”*; 2Timotei 2, 10: *“De aceea pe toate le rabd de dragul celor aleși, pentru ca și ei să aibă parte de mântuirea cea întru Hristos Iisus, cu slava veșnică”*), însă pe un ton plin de nădejde, bucurându-se întru Duhul Sfânt că a fost învrednicit să sufere pentru Domnul Hristos (Fapte 16, 25: *“Dar spre miezul nopții, Pavel și Sila se rugau și-I cântau laude lui Dumnezeu; iar cei înălțuți îi ascultau”*). Ca slujitor (gr. *leitourgos*) al lui Hristos, după cum afirmă în Romani 15, 16: *“să fiu eu slujitor al lui Iisus Hristos la neamuri, preotește slujind Evanghelia lui Dumnezeu,*

pentru ca prinosul neamurilor, sfințit în Duhul Sfânt, să fie bineprimit”, el are ca țintă aducerea neamurilor pe altarul Domnului Iisus, iar pentru ca aceasta să se împlinească, trebuie și el să se jertfească și să sufere, *că nu este slujitor mai mare decât stăpânul său (Ioan 15, 20)*, până ce Chipul Domnului Iisus va străluci în inimile ascultătorilor săi²⁵⁴ (*Galateni 4, 19*).

Pericopa aceasta spune că apostolii s-au făcut priveliște lumii, adică prin mărturia faptelor personale de dăruire necondiționată în slujba lui Iisus, ei au devenit o mărturie bună „înaintea oamenilor și a îngerilor” (4, 9). Sfântul Ioan Gură de Aur spune că „*cel ce duce o viață strălucită este respectat chiar și de păgâni, fiindcă adevărul le închide gura dușmanilor*”²⁵⁵. Motivul pentru care apostolul Pavel le dezvăluie corintenilor câte ceva din suferințele sale pentru Evanghelie, nu este spre lauda sa personală, ci pentru a-și apăra apostolatul, căci se ivise în Biserică, unii cârcotași care îi contestau autoritatea. Apărarea apostolului Pavel în fața acestora, se consumă până către versetul 13, unde va culmina prin cuvintele: „*ca gunoiul lumii ne-am făcut, lepădătura tuturor până acum*”²⁵⁶. Cuvintele acestea denotă faptul că lumea păcătoasă nu știe prețui pe cel care se jertfește pentru Hristos și binele Bisericii, tocmai de aceea nu ar trebui să ne tulbure faptul că lumea nu ne iubește, fiindcă nici nu are cum, ci recunoștința pentru ceea ce facem bine, să o cerem de la Domnul Iisus, nu de la oameni. Expresia „gunoiul lumii” traduce grecescul *perikátharma* care poate însemna fie „curățire, ispășire”, fie obiectul purificării adică ființa necurată, iar în *Proverbe 21, 18*: „*cât despre nelegiuit, el e spurcăciunea celui drept*”²⁵⁷. Acesta este și sensul cuvântului rostit de apostolul Pavel. De dragul mântuirii celor din jur, el acceptă să se facă ultimul dintre oameni, cel mai lepădat dintre toți, cu scopul de a-i aduce pe aceștia în comuniune cu dragostea Domnului Iisus. De aceea și le spune că ei nu au decât un singur părinte duhovnicesc întru Hristos, pe el însuși, cel care i-a născut la o viață nouă (4, 15). O mai deplină dăruire decât aceasta, de a-ți pune viața ta în primejdie pentru mântuirea celui de lângă tine nu există (*Ioan 15, 13*), aceasta este dovada supremei iubiri (*1Corinteni 13, 4-7*: „*Iubirea rabdăndelung; iubirea se dăruie, ea nu invidiază; ea nu se trufește, nu se îngâmă; ea nu se poartă cu necuviință, nu-și caută pe ale sale, nu se întărește, nu ține-n seamă răul, nu se bucură de nedreptate, ci de adevăr se bucură; pe toate le suferă, pe toate le crede, pe toate le nădăjduiește, pe toate le rabdă*”).

Astfel de părinți sfinți au stat ca jertfă supremă la baza temeliei Sfintei Biserici, de aceea afirma Tertulian, că sângele martirilor este sămânța creștinismului. Despre răbdarea sfinților în neazuri s-ar putea scrie tratate întregi, nu doresc decât să amintesc un cuvânt tot al sfântului Ioan Gură de Aur adresat diaconitei Olimpiada, în anul 404, când se afla pe drumul fără întoarcere al exilului, în îndepărtatul orașel Cucuz: „*Cei dreپți de odinioară nu căutau să afle cum și în ce mod se vor desfășura lucrurile, chiar dacă vedeau că după raționamentul omenesc toate mergeau spre disperare, nici nu se frământau, nici nu se tulburau, ci suportau toate cu*

²⁵⁴ Thomas R.Schreiner, *Teologia Noului Testament*, Editura Făclia, Oradea, 2011, p. 404.

²⁵⁵ Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola I către Corinteni*, Editura Sofia, București, 2005.

²⁵⁶ Mihai Petian, *Epistola I către Corinteni: Introducere, Traducere și Comentariu*, Editura Andreiana, Sibiu, 2016, p. 101.

²⁵⁷ Gordon D.Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1987, p. 180.

*noblețe, având drept dovada cea mai mare a bunătăților viitoare puterea Celui ce le-a făgăduit*²⁵⁸.

Apostolul se încheie cu rugămintea sfântului Pavel către creștinii din Corint, de a se face și aceștia urmași vrednici ai lui, după cum tot la fel îi îndeamnă și în alt loc (*1Corinteni* 11, 1: “*Fiți următori ai mei, așa cum și eu sunt al lui Hristos*”; *Filipeni* 3, 10-14), așadar o chemare la acțiune. În urmă cu aproximativ 1100 de ani înainte de Hristos, marele judecător Ghedeon, îi îndemna pe cei 300 de viteji ai săi, să-l urmeze întru totul, până la cel mai neînsemnat amănunt, în acțiunea lor comună de a-i asedia pe madianiți întru fortificarea pământului lui Israel. El le-a spus așa: “*Cum mă veți vedea pe mine așa să faceți și voi, iată eu mă duc în mijlocul taberei, cum voi face eu, așa să faceți și voi*” (*Judecători* 7, 17).

Mereu a fost nevoie pentru lucrarea lui Dumnezeu de un om cu totul dedicat slujirii, de un adevărat model, iar tradiția paternității duhovnicești în spiritualitatea creștină ortodoxă, începe cu exemplul apostol Pavel și se continuă prin fiecare creștin dispus să jertfească totul, dar absolut totul, pentru propășirea Evangheliei²⁵⁹ (*Filipeni* 1, 12: “*Dar vreau să știți, fraților, că cele petrecute cu mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei*”). Sfinții noștri Părinți ai Bisericii, au jertfit și familie și funcții politice și renume social pentru revigorarea duhovnicească a Bisericii Ortodoxe. Ca niște adevărați apostoli, au flămânzit și însetat, pentru ca mâncarea cea duhovnicească să nu lipsească de pe mesele noastre. Primejdiile suferite de ei în fiecare zi, să ne fie nouă, urmașilor de astăzi, cea mai scumpă podoabă a omului cel tainic al inimii (*1Petru* 3, 4: “*ci să fie ființa cea tainică a inimii, întru nestrăcioasa podoabă a duhului blând și liniștit, ceea ce e de mare preț înaintea lui Dumnezeu*”). Amin.

²⁵⁸ Ioan Gură de Aur, *Scrisori din exil*, Editura Deisis, Sibiu, 2008, p. 301.

²⁵⁹ Daniel Lemeni, *Tradiția Paternității Duhovnicești în Spiritualitatea Creștină Răsăriteană*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2012, pp. 234-244.

Duminica a 11-a după Rusalii
Despre drepturile pământești ale unui apostol
Apostol 1 Corinteni 9, 2-12

“(2) *Dacă altora nu le sunt apostol, cel puțin vouă vă sunt. Că voi sunteți, întru Domnul, pecetea apostoliei mele.* (3) *Apărarea mea către cei ce mă judecă, aceasta este:* (4) *Oare nouă nu ne stă-n putere să mâncăm și să bem?* (5) *Oare nouă nu ne stă-n putere să purtăm cu noi o femeie-soră, ca și ceilalți apostoli și ca frații Domnului și ca Chefa?* (6) *Sau numai mie și lui Barnaba nu ne stă-n putere să nu ne-ntreținem din muncă?* (7) *Cine slujește vreodată în oaste cu solda lui? Cine sădește vie și nu mănâncă din roada ei? Sau cine paște o turmă și nu mănâncă din laptele turmei?* (8) *Oare după judecata omenească spun eu acestea? Oare nu și legea le spune?* (9) *Că scris este în legea lui Moise: **Să nu legi gura boului care treieră.*** Oare de boi Se îngrijește Dumnezeu, (10) sau chiar de dragul nostru o spune? Că de dragul nostru s-a scris: *Cel ce ară trebuie să are cu nădejde, și cel ce treieră trebuie să treiere cu nădejdea că-și va avea partea lui.* (11) *Dacă noi am semănat la voi pe cele duhovnicești, mare lucru este oare dacă pe cele pământești ale voastre le vom secera?* (12) *Dacă altora le stă-n putere dreptul asupra voastră, nu mai mult oare nouă? Noi însă nu ne-am folosit de această putere; dimpotrivă, pe toate le răbdăm spre a nu-i pune piedică Evangheliei lui Hristos”.*

Pericopa de față abordează cea mai importantă slujire a Bisericii, misiunea de apostol, pe care sfântul Pavel și-o arogă ca fiind o împuternicire divină (Galateni 1, 12: “*pentru că nici eu nu de la om am primit-o sau am învățat-o, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos*”). La originea apostolatului, stă întotdeauna chemarea Domnului pentru cel care va fi trimis în lume să propovăduiască Evanghelia (cuvântul apostol provine din rădăcina grecească *apostellō* care înseamnă *a trimite*²⁶⁰), de aceea apostolul insistă asupra momentului convertirii lui de pe drumul Damascului, moment ce culminează cu primirea mandatului apostolesc din partea Mântuitorului Iisus (Fapte 9, 3-6: “*Și a fost că pe când mergea el și se apropia de Damasc, deodată o lumină din cer a strălucit împrejurul lui. Și, căzând el la pământ, a auzit un glas, zicându-i: Saule, Saule, de ce Mă prigonești? Iar el a zis: Cine ești, Doamne? Și glasul i-a zis: Eu sunt Iisus, Cel pe care tu îl prigonești. Greu îți este să izbești cu piciorul în țepușă. Și el, tremurând și înspăimântat fiind, a zis: Doamne, ce voiești Tu să faci? Iar Domnul i-a zis: Ridică-te, intră în cetate și ți se va spune ce trebuie să faci*”), pecetluind trimiterea sa cu însăși încreștinarea corintenilor, “lucrul său întru Domnul” (9, 1-2).

Se pare că la urechile apostolului ar fi ajuns cleветirile și învinuirile nedrepte ale corintenilor cu privire la drepturile lui de apostol al lui Hristos, drepturi ce reglementau menajul sau grijile mărunte ale vieții de pelerin. Față de numeroasele reproșuri, apostolul răspunde în acest capitol în două pericope paralele (4-12 și 13-18), prin care încearcă să-i facă pe credincioșii

²⁶⁰ J.D. Douglas, *Dicționar Biblic*, vol. I, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, p. 83.

săi, să înțeleagă faptul că asemeni celorlalți apostoli, avea și el dreptul de a mânca și a bea, întreținut fiind de Biserică, căreia îi dedică întregul său timp²⁶¹. Un alt drept vizibil al apostoliei se referă la nevoia slujirii unei femei (Luca 8, 2-3: “...și unele femei care fuseseră vindecate de duhuri rele și de boli: Maria, numită Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni, și Ioana, femeia lui Huza – un dregător al lui Irod - și Suzana și multe altele care le slujeau din avutul lor”), în ceea ce privește optimizarea muncii (o femeie creștină care să-i însoțească pe apostoli în misiunea lor pregătindu-le cele necesare traiului zilnic) după cum reiese din 9, 5. Pentru a nu se înțelege greșit, aceste femei însoțitoare erau cu siguranță soțiile unora dintre apostoli, fiindcă de aceea se face referire în text la apostolul Petru (Chefa), despre care știm că era căsătorit (Matei 8, 14-15: “Și venind Iisus în casa lui Petru, a văzut pe soacra acestuia zăcând, prinsă de friguri. Și S-a atins de mâna ei și ea s-a ridicat și Îi slujea”), ele slujindu-i pe cât mai mulți. Astfel, vedem că apostolii, în măsura în care erau căsătoriți, își luau soțiile cu ei în călătoriile misionare, responsabilizând astfel întreaga familie pentru lucrul Domnului²⁶². În versetul următor, se amintește fugitiv despre ultimul drept al unui apostol, acela de-a fi scutit de muncă în vederea dăruirii lui depline în slujba Domnului, el urmând a fi întreținut din fondurile Bisericii (9, 6). Însă toate aceste întrebări pe care le adresează creștinilor cârcotași din Corint, sunt retorice la baza lor, ele având ca funcție argumentativă, convingerea corintenilor despre drepturile care li se cuvin și sfinților apostoli Pavel și Barnaba, alături de toți ceilalți apostoli cunoscuți de comunitate²⁶³.

Comparația cu soldatul angajat în oaste din 9, 7 reîntărește perspectiva de până acum, armata își întreține angajații iar viticultorul se hrănește din roadele aduse. Aceste comparații ale creștinului cu soldatul sau vierul, erau destul de frecvente în Biserica primară (Romani 13, 12: “Noaptea-i pe sfârșite, apropiatu-s-a Ziua. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în armura luminii”; 1Corinteni 3, 9: “Că noi împreună-lucrători cu Dumnezeu suntem; voi sunteți ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu”; 2Corinteni 10, 4: “de vreme ce armele luptei noastre nu sunt trupești, dar pentru Dumnezeu au puterea de a surpa întăriturile”), de aceea apostolul nostru se folosește de aceste imagini pentru a-și întări argumentația²⁶⁴. Alături de acestea, el mai aduce un argument, cel din Deuteronom 25, 4: “Să nu legi gura boului care treieră”, pe care îl reia și în textul din 1Timotei 5, 18: “că zice Scriptura: **Să nu legi gura boului care treieră; și: vrednic este lucrătorul de plata sa**” tot cu scopul de a evidenția plata care i se cuvine lucrătorului pentru munca depusă²⁶⁵. Legislația Vechiului Testament reglementaseră minuțios aspectele privitoare la drepturile pământești ale preoților ce jertfeau înaintea Domnului, observăm acest adevăr mai cu seamă în timpurile slujirii preotului Eli: “Venitul preotului de la oricare poporan care aducea jertfă era acesta: Când fierbea carnea, feciorul preotului venea având în mână o furculiță cu trei dinți, o vâra în căldarea cea mare – sau în tigaie, sau în oală - și ce se prindea în furculiță lua preotul

²⁶¹ Mihai Petian, *Epistola I către Corinteni*, Editura Andreiana, Sibiu, 2016, pp. 156-157.

²⁶² Heiko Krimmer, *Epistolele către corinteni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007, p. 198.

²⁶³ Gordon D.Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, (NICNT), William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1987, p. 401.

²⁶⁴ Craig S.Keener, *1-2 Corinthians*, coll. NCBC, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, p. 78.

²⁶⁵ Raymond F.Collins, *First Corinthians*, coll. SP, The Liturgical Press, Minnesota, 1999, p. 339.

pentru sine; așa se făcea cu toți Israelii care veneau să-I jertfească Domnului la Șilo” (1Regi 2, 13-14).

Sfântul Ioan Gură de Aur, tâlcuind versetele 11-12, spune că apostolul Pavel încearcă să-i învețe pe corinteni, că lucrurile acestea mărunte cu care ei sunt datori spre satisfacerea nevoilor zilnice ale unui misionar, sunt infinit mai mici în comparație cu binele suprem făcut lor, cel de a-i naște din nou pentru o viață pusă în slujba lui Hristos²⁶⁶. Iar sfântul Teofilact al Bulgariei spune că apostolul și învățătorul care se ostensc plugărind sufletele oamenilor cu propovăduirea și învățătura, trebuie să lucreze cu nădejdea ca va lua plată și răsplătire atât aici pe pământ cât și în ceruri (9, 11-12²⁶⁷).

Însă frumusețea sufletească a sfântului Pavel stă tocmai în faptul că el nu s-a folosit deloc de toate aceste drepturi ce-i revine pe drept cuvânt unui apostol, pentru a nu sminti pe nimeni, și pentru a nu aduce o oarecare pagubă materială Bisericii, ca astfel Evanghelia dragostei să poată merge înainte (9, 12-15; *Filipeni* 1, 12: “*Dar vreau să știți, fraților, că cele petrecute cu mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei*”). Fericitul Augustin²⁶⁸ spune că prin cuvintele din versetul 15, apostolul arată că această practică a întreținerii de la altar, era permisă, pentru ca nimeni să nu aibă muștrări de conștiință, însă nu era impusă, tocmai pentru ca cei cu sufletul nobil, ca cel al lui Pavel sau Barnaba, să poate alege să se întrețină singuri prin confecționarea de corturi. În alt loc (*Galateni* 6, 6: “*Cel ce primește cuvântul învățaturii să-i facă învățătorului său parte din toate bunurile*”) spune dreptul Pavel, că acelaia care te întoarce din păcat pe calea cea bună, se cuvine să-i dăruiești din toate bunurile tale. Dar vedem că sfântul Pavel nu profită de această înlesnire pentru a-și asigura un trai comod și liniștit, ba din contră, refuză de dragul Evangheliei tot ce i se cuvine, probabil pentru că știa că plata din ceruri este mult mai mare în comparație cu cea omenească (*Iacob* 5, 19-20: “*Frații mei, dacă vreunul din voi se va rătăci de la adevăr și cineva îl va întoarce, să știe el că cel ce l-a întors pe păcătos din rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și mulțime de păcate își va acoperi*”). Dar oare noi dragilor, când am urmat ultima dată exemplul sfântului Pavel? Când am renunțat de bunăvoie la plata care ni se cuvenea pentru munca depusă în folosul Bisericii, de dragul Evangheliei Domnului Iisus Hristos? Sau când am dăruit ultima dată această plată cuvenită celui mai sărac și mai înfometat decât noi?... Amin.

²⁶⁶ Saint Chrysostom, *Homilies on the Epistles of Paul to the Corinthians*, coll. NPNF, vol. 12, Christian Classics Ethereal Library, Grand Rapids, p. 214.

²⁶⁷ Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Epistolei I către Corinteni și a Epistolei a doua către Corinteni*, trad. de Florin Stuparu, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2005, p. 119.

²⁶⁸ Augustine, *On Lying*, 15.30, coll. FCNT, vol. 16, Catholic University of America Press, Washington, 1947, p. 92.

Duminica a 12-a după Rusalii
Evanghelia Domnului Iisus Cel Înviat rezumată corintenilor
Apostol 1 Corinteni 15, 1-11

“(1) *Vă aduc însă aminte, fraților, de Evanghelia pe care v-am binevestit-o, pe care ați și primit-o, întru care și stați cu tărie, (2) prin care și sunteți mântuiți dacă o țineți cu tărie așa cum v-am binevestit-o eu; dacă nu, în zadar ați crezut. (3) Căci înainte de toate v-am predat ceea ce și eu am primit: că Hristos a murit pentru păcatele noastre, potrivit Scripturilor, (4) că a fost îngropat și că a înviat a treia zi, după Scripturi; (5) și că i S-a arătat lui Chefa, apoi celor doisprezece; (6) după aceea S-a arătat în același timp la peste cinci sute de frați – dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi, iar unii au adormit; (7) după aceea i S-a arătat lui Iacob, apoi tuturor apostolilor; (8) iar la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi S-a arătat și mie. (9) Căci eu sunt cel mai mic dintre apostoli; nici nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu. (10) Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt, și harul Său care este în mine n-a fost în zadar; dimpotrivă, m-am ostenit mai mult decât ei toți – dar nu, nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este în mine. (11) Prin urmare, ori că sunt eu, ori că sunt ei, noi așa propovăduim și voi așa ați crezut”.*

În pericopa aceasta, sfântul Pavel rezumă în câteva puncte esențiale (Jertfa Domnului pentru mântuirea noastră; îngroparea Sa; Învierea Sa din morți și arătările Sale de după Înviere), întreaga învățătură despre Domnul Hristos de la aceea vreme a Bisericii. Această pericopă este o mărturisire de credință, această proclamație cum că Iisus Hristos este Domn (Kyrios) Care a murit pentru păcatele noastre și a Înviat, este esența crezului creștin (Fapte 2-3; Romani 4, 7-8: “Fericiți cei cărora li s-au iertat fărădelegile și ale căror păcate li s-au acoperit; fericit bărbatul căruia Domnul nu-i va socoti păcatul”; Galateni 1, 4: “Cel ce S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre, ca să ne scoată din acest veac rău de acum, după voia Dumnezeului și Tatălui nostru, Căruia fie-I slava în vecii vecilor. Amin!”; Coloseni 1, 14: “întru Care prin sângele Său avem răscumpărarea, iertarea păcatelor”), iar afirmația plecării genunchilor întru Numele Său din Filipeni 2, 5-11 nu este o doctrină, ci o acțiune liturgică²⁶⁹. Practic de la această teologie primară a mărturisirii de credință în dumnezeirea lui Iisus și răscumpărarea oferită nouă de El, a pornit lucrarea mondială de răspândire a Evangheliei și încreștinare a popoarelor întru dobândirea vieții veșnice²⁷⁰.

Propovăduirea Evangheliei reclamă statornicie din partea primitorului (15, 1-2) altfel, spune apostolul, în zadar am crezut în puterea ei mântuitoare. Aceste prime două versete ale

²⁶⁹ Jaroslav Pelikan, *CREDO. Ghid istoric și teologic al crezurilor și mărturisirilor de credință în tradiția creștină*, trad. de Mihai Silviu Chirilă, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 139.

²⁷⁰ Constantin Preda, *Propovăduirea Apostolică. Structuri retorice în Faptele Apostolilor*, EIBMBOR, București, 2005, pp. 34-35.

pericopei sunt esențiale pentru înțelegerea noastră. În primul rând, puterea Evangheliei înseamnă mântuirea noastră (Romani 1, 16: “Că eu nu mă rușinez de Evanghelia lui Hristos; pentru că ea este putere a lui Dumnezeu spre mântuire tot celui ce crede”), însă condiționarea impusă de apostol (“dacă o țineți cu tărie”) atrage atenția unei eventuale lepădări de credința cea adevărată (1Corinteni 10, 12: “Prin urmare, cel căruia i se pare că stă-n picioare să ia seama să nu cadă”). Sensul expresiei *paralambánein* adică „a primi” se conjugă cu dimensiunea lui *paradidónai* care înseamnă „a preda mai departe” după cum observăm în 11, 23: “Fiindcă eu de la Domnul am primit ceea ce v-am predat și vouă”, când sfântul Pavel vorbește despre euharistie. Aceste două componente esențiale (a primi/a preda) definesc Sfânta Tradiție (*paradosis*) din versetul 3, căci expresia “v-am predat ceea ce și eu am primit” se referă la învățătura pe cale orală, pe care apostolul a primit-o și pe care o transmite nealterată mai departe²⁷¹. Sfântul Iustin Popovici susține pe baza textului din 1Tesalonicieni 2, 15: “cei ce și pe Domnul Iisus L-au omorât precum pe profeți, iar pe noi ne-au prigonit; și neplăcuți Îi sunt lui Dumnezeu și potrivnici le sunt tuturor oamenilor”, că Tradiția dumnezeiască înseamnă predarea de-a lungul veacurilor a Însuși Domnului Iisus Hristos, cu întreg adevărul Său, cu poruncile, tainele și virtuțile Lui ca Dumnezeu și Mântuitor viu în Biserică²⁷². Iar dacă Tradiția înseamnă transmiterea mai departe a Domnului Hristos prin Biserică, cât de atenți ar trebui să fim noi și serioși cu împrărierea curată a învățăturii, pentru ca să putem transmite mai departe pe Hristos Întreg oamenilor.

Mulți creștini decupează în spirit sectar doar ceea ce le place de la Hristos, doar ceea ce le justifică patimile, adică un *hristos* iubitor și îngăduitor cu păcatul – un *hristos* fără cruce prin urmare (1Corinteni 2, 2: “Că n-am socotit ca-ntră voi să știu altceva decât pe Iisus Hristos; și pe Acesta, răstignit...”). Astfel de *hristoși* permisivi le plac oamenilor să întâlnească, din păcate și unii creștini ortodocși se joacă cu astfel de *hristoși* fără cruce, fără suferință, fără despătimire, fără post, fără nevoiță duhovnicească, fără Taine, fără Maica Sa, fără sfinți și fără icoane. Depărtați-vă de acești pseudo-creștini, care vă transmit o astfel de învățătură strică (2Ioan 10-11: “Dacă vine cineva la voi și nu aduce învățătura aceasta, să nu-l primiți în casă și să nu-i ziceți: Bun venit!; fiindcă cel ce-i zice: Bun venit! se face părtaș la faptele lui cele rele”), căci mintea lor strică, o să vi-o strice și pe-a dumneavoastră. Acolo unde este doar spectacol și har ieftin, unde se predică o mântuire ușoară, acolo nu este Hristos cu Maica Sa!

Versetele următoare insistă pe realitatea istorică de netăgăduit a Învierii lui Iisus, și pe deseale Sale arătări de după Înviere, iar expresia „dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi” țintește spre martorii oculari ai Învierii care pot fi oricând interogați, în special de către acei credincioși din Corint, care se îndoiau de realitatea Învierii lui Iisus din morți²⁷³. De fapt, întregul capitol 15 este dedicat acestora, folosindu-se dialectic o serie de argumente în apărarea Învierii (argumentul istoric din 15, 1-11; argumentul logic din 15, 12-19; argumentul teologic din 15, 20-28 și argumentul empiric din 15, 29-34).

²⁷¹ Hans Conzelmann, *1 Corinthians*, coll. HCHCB, Fortress Press, Philadelphia, 1975, p. 250.

²⁷² Iustin Popovici, *Om și Dumnezeu-Om*, Editura Sophia, București, 2010, pp. 262-263.

²⁷³ Gordon D.Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, coll. NICNT, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, p. 729; Daniel J.Harrington, *First Corinthians*, coll. SP, The Liturgical Press, Collegeville, 1999, p. 536.

Grea de înțeles rămâne expresia „*ca unui născut înainte de vreme mi S-a arătat și mie*” din versetul 8. Traducerea românească este puțin îndulcită, căci în greacă apare cuvântul *ectromati*²⁷⁴ adică „copil născut prematur, grozăvie, monstru”, spune sfântul Teofilact, făcând referire la perioada lui de necredință când îi ucidea pe creștini, după cum vedem din versetele următoare. Dintr-o profundă smerenie se numește pe sine *monstru*, tocmai pentru ca atunci când va zice despre el „*m-am ostenit mai mult decât toți apostolii*” (v. 10) să nu creadă cineva că se trufește, de aceea și subliniază faptul că nu este meritul lui, ci în totalitate este lucrarea harului Domnului Iisus.

Prin urmare, creștinii din Corint, drept au crezut fiindcă drept au propovăduit apostolii în mijlocul comunității lor (v. 11), însă propovăduirea prin faptele noastre cum este dragilor? Putem noi spune ca și sfântul Pavel, că drept propovăduim Evanghelia, prin cuvintele și faptele noastre spre slava lui Dumnezeu și spre întoarcerea oamenilor la Hristos? Dacă nu putem spune aceasta, astăzi este ziua pocăinței noastre! Amin.

²⁷⁴ Expresia aceasta este folosită cu sensul de a exprima pe fătul născut neîmplinit sau ciuntit, fiind lepădat mai apoi de femeia însărcinată – foarte aproape de cazul unui avorton. Este greu de interpretat această expresie, sfinții Teodoret al Cyrului și Ambrozio spun că apostolul se compară pe sine cu un avorton, tocmai pentru că el a fost încreștinat mult mai târziu decât ceilalți apostoli care au avut privilegiul să stea în peajma Domnului Iisus, făcând cu siguranță referire la momentul convertirii de pe drumul Damascului, când Iisus Domnul era deja înălțat cu Trupul la cer (Gerald Bray, Thomas C.Oden, *1-2 Corinthians*, coll. ACCS, InterVarsity Press, Downers Grove, 1999, p. 151). Probabil această expresie sugerează pierderea startului credinței, învăluită într-o doză de smerenie personală, însă Hristos Îi primește în Biserica Sa chiar și pe cei avortați și lepădați și nedoriți de nimeni, dovadă stă înaintea noastră miile de cazuri de păcătoși notorii care au îmbrățișat prin pocăință calea sfințeniei.

Duminica a 13-a după Rusalii
Ultimele îndemnuri către corinteni
Apostol 1 Corinteni 16, 13-24

“(13) *Privegheați, stați în credință pe picioarele voastre, îmbărbătați-vă, întăriți-vă.* (14) *Toate ale voastre cu iubire să se facă.* (15) *Încă ceva, fraților: Voi știți casa lui Ștefanos, că este pârga Ahaiei și că spre slujirea sfinților s-au rânduie pe ei înșiși;* (16) *vă rog ca și voi să vă supuneți unora ca aceștia și oricui lucrează și se ostenește împreună cu ei.* (17) *Mă bucur de venirea lui Ștefanos, a lui Fortunat și a lui Ahaic, pentru că ei au împlinit lipsa voastră,* (18) *că mi-au odihnit duhul, pe al meu și pe al vostru. Pe unii ca ei, așadar, învățați-vă să-i cunoașteți.* (19) *Vă îmbrățișează Biserica Asiei. Vă îmbrățișează mult, în Domnul, Acvila și Priscila, împreună cu Biserica din casa lor.* (20) *Vă îmbrățișează frații toți. Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă.* (21) *Salutarea, cu mâna mea, a lui Pavel.* (22) *Dacă cineva nu-L iubește pe Domnul, să fie anatema! Marana tha! (23) Harul Domnului Iisus Hristos să fie cu voi! (24) Dragostea mea e cu voi toți întru Hristos Iisus! Amin”.*

Cu aceste cuvinte de rămas bun își încheie apostolul Pavel, dureroasa sa scrisoare către creștinii din Corint. Aceste câteva imperative (privegheați, stați în credință, îmbărbătați-vă, întăriți-vă, toate cu iubire să se facă), sunt ca un ultim strigăt pentru normalitate, pentru acalmie, un ultim apel duhovnicesc spre limpezirea spiritelor agitate de povara păcatelor, ce trona în Biserica din Corint. Nu întâmplător se începe cu nevoia privegherii sau a trezviei sufletești, fiindcă doar un suflet în continuă priveghere duhovnicească, va putea să rămână tare în credință, să-i îmbărbăteze și întărească pe ceilalți și să lucreze toate, cu iubire înspre mântuirea celorlalți. Trebuie în toată vremea să avem trezvie, de aceea spune Avva Arsenie: „*Câtă putere este în tine, luptă-te ca lucrarea ta lăuntrică să fie după Dumnezeu și vei birui patimile din afară*”²⁷⁵. Înțelegem din apoftegma avei Arsenie, că porunca apostolului Pavel viza cultivarea unei stări interioare sănătoase, tocmai pentru ca Biserica de aici să își poată depăși neajunsurile de credință, corijându-și derapajele menționate cu durere de apostol în întreaga sa epistolă, prin coborârea minții în inimă, adică trăind permanent într-o stare de smerenie și autoispășire pentru păcate.

Îndemnul din versetul următor de a se supune cu toții casei lui Ștefanos, cei botezați de însuși apostolul Pavel (1, 16: „*...am botezat și casa lui Ștefanos – încolo, nu știu să mai fi botezat pe altcineva*”) și care cei mai probabil au rămas statornici în credință, devenind prin pilda vieții lor un model vrednic de urmat, vine să completeze tabloul imperativelor duhovnicești de mai sus. În mod sigur era nevoie să li se spună aceasta corintenilor, deoarece în această Biserică exista

²⁷⁵ Patericul Mare. Apoftegmele Părinților Pustiei – Colecția Tematică, trad. de Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 2016, p. 612.

puțină ascultare și foarte multă trufie și dezordine (11, 7-34). Patima aceasta a slavei deșarte atât de prezentă în Corint (4, 7-8: “Căci cine te deosebește pe tine de alții? Și ce ai tu pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te fălești ca și cum nu l-ai fi primit? Iată, sunteți sătui!..., iată, v-ați îmbogățit!...; fără noi ați ajuns regi!..., și măcar de-ați fi ajuns, ca să domnim și noi împreună cu voi!...”) și din păcate și în Biserica de astăzi și în rândurile noastre a credincioșilor, este una foarte subțire, și nu o sesizează ușor nici cel ce pătimește de ea, spune sfântul Ioan Casian în lucrarea sa “Despre cele opt gânduri ale răutații”²⁷⁶.

Dincolo de toate întristările pe care corintenii i le-au făcut sfântului Pavel, se pare că mai existau câțiva creștini autentici aici, care îi produceau o adevărată bucurie (16, 17-18). Ștefan, Fortunat și Ahaic împreună cu familiile lor, acest pomelnic binecuvântat, i-au odihnit duhul sfântului apostol. Odihna sufletului (ebr. *shabat*) doar Dumnezeu o poate dărua celui credincios al Lui, și o face aceasta prin sfinții săi, căci El lucrează prin oameni. Un sens duhovnicesc al odihnei, asupra căruia insistă literatura patristică este tocmai încetarea păcatului, oprirea de la rău în general, pentru că odihna este chipul virtuții, deschisă celui care-și răstignește patimile²⁷⁷. Cu siguranță aceștia trei pomeniți n-au luat parte la acțiunile imorale și indiscipline ale apropiatilor lor, descrise în întreaga epistolă, de aceea duhul lor curățit de patimi, poate să odihnească întru Hristos, duhul sfântului Pavel. Pentru viața lor aleasă au putut părinții apostolici, să odihnească duhul sfinților apostoli, dar oare aceștia din urmă, se pot ei odihni întru faptele noastre, a creștinilor de astăzi, sau acțiunile noastre egocentriste nu fac altceva decât să le tulbure duhul?...

Îmbrățișările sfinților din versetele 19-20, dovedesc faptul că nimic nu este încă pierdut, că încă se mai poate repara întreaga pagubă spirituală produsă în Corint de pe urma patimilor rușinoase îngăduite cu nonșalanță (5, 1-5: “De peste tot se aude că-ntre voi există desfrânare, și-ncă o astfel de desfrânare cum nici între păgâni nu se pomeneste, ca unul să trăiască cu femeia tatălui său!...”). Îmbrățișarea curată realizată între sfinții lui Dumnezeu, este imaginea pământească a unirii sufletului nostru cu Dumnezeu, treapta ultimă a desăvârșirii, creionată de către spiritualitatea ortodoxă ca fiind săvârșită în actul euharistic, căci fiecare credincios care se împărtășește cu Dumnezeu, are datoria să actualizeze în viața lui lucrările mântuitoare ale Trupului lui Hristos, pe care l-a luat întru sine din sfântul potir, urcând în sfințenie pe o linie proprie, potrivit lucrării sale de despățimire, însă în solidaritate cu toți²⁷⁸. De aceea îndemnul sfântului Pavel de a se îmbrățișa cu toții (16, 20), ca nimeni să nu fie omis de la ospățul euharistic, revine constant în acest cuvânt de despățire.

Pentru a pune și mai multă greutate îndemnurilor acestora de despățire, invocă tema revenirii Domnului Iisus, moment eshatologic pe care fiecare creștin trebuie să îl aștepte zilnic cu pregătire duhovnicească. Dacă altceva nu-i mai poate motiva pe corinteni să apuce calea

²⁷⁶ *Filocalia*, vol. 1, trad. de Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, ²2004, p. 118.

²⁷⁷ Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II,5, coll. PSB, vol. 41, trad. de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 2000, p. 172; Maxim Mărturisitorul, *Filocalia*, vol. 3, trad. de Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, ²2004, p. 255; Vasile cel Mare, *Comentariu la Isaia*, PG 30, col. 177C; Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, VII, coll. PSB, vol. 80, trad. de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1983, p. 82. Citate patristice preluate din cartea Paula Bud, *Șabatul – istorie și eshatologie*, Editura Limes, Cluj-Napoca, pp. 41-42.

²⁷⁸ Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și Comuniune în Liturgia Ortodoxă*, EIBMBOR, București, 2004, p. 554.

sfînțeniei, atunci Parusia reflectată prin cuvintele în aramaică „Marana tha” care înseamnă fie *Doamne, vino!* precum în *Apocalipsa* 22, 20: “*Cel ce mărturisește acestea, zice: Da, vin curând. Amin! Vino, Doamne Iisuse!*” fie *Ziua Domnului vine!* precum în *Romani* 13, 12: “*Noaptea-i pe sfârșite, apropiatu-s-a Ziua. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în armura luminii*” - ar trebui să fie argumentul cel mai convingător al unei formule liturgice cu un profund caracter eshatologic²⁷⁹.

Domnul Iisus Hristos ne anunță și pe noi prin sfinții Săi, că revenirea Sa este aproape, de aceea se cuvine să ne trezim din somn pentru că noaptea păcatului este spre apus (*Romani* 13, 11-12). Oare cum ne va găsi pe noi Ziua aceea? Amin.

²⁷⁹ Mihai Petian, *Epistola 1 către Corinteni*, Editura Andreiana, Sibiu, 2016, p. 280; Tomás Spidlík, *Maranathà: Viața de după moarte*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2008, pp. 28-29.

Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci
Despre făptura cea nouă întru Hristos Iisus
Apostol Galateni 6, 11-18

“(11) *Vedeți cu ce litere mari v-am scris eu, cu mâna mea.* (12) *Câți vor să fie binevăzuți în trup, aceia vă silesc să vă tăiați împrejur, numai ca să nu fie ei prigionii pentru crucea lui Hristos.* (13) *Fiindcă nici ei înșiși, cei care se taie-mprejur, nu păzesc legea, ci vor ca voi să vă tăiați împrejur pentru ca să se laude ei în trupul vostru.* (14) *Dar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume.* (15) *Că în Hristos Iisus nici tăierea-mprejur este ceva, nici netăierea-mprejur, ci făptura cea nouă.* (16) *Și toți cei ce vor umbla după dreptarul acesta, pace și milă asupra lor și asupra Israelului lui Dumnezeu!* (17) *De acum înainte nimeni să nu-mi mai facă supărare; căci eu în trupul meu port semnele Domnului Iisus.* (18) *Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu duhul vostru, fraților! Amin”.*

Încă din capul acestei pericope, se remarcă tristețea sfântului Pavel cu privire la unii creștini, care de frica prigoanei, se leapădă de Hristos și Evanghelie, dând curs prerogativelor creștinilor iudei care încă mai practicau Legea lui Moise, cu specială referire la problema circumciziei, deși sinodul apostolic de la Ierusalim interzicea această practică (*Fapte* 15, 1-21). În textul paralel din 3, 3: “*Atât de fără minte sunteți? După ce ați început în Duh, isprăviți acum în trup?*”, apostolul îi ironizează pe acești creștini care și-au început viața duhovnicească sub călăuzirea Sfântului Duh, iar acum regresează spiritual dând o mai mare importanță tăierii împrejur decât harului Domnului Iisus. Verbul grecesc *epitelésō* folosit aici cu sensul de „a sfârși”, și care se mai regăsește în *1Regi* 3, 12: “*În ziua aceea voi ridica împotriva lui Eli tot ceea ce Eu am grăit împotriva casei lui, voi începe și voi sfârși*²⁸⁰” sau *2Corinteni* 7, 1: “*Având deci aceste făgăduințe, iubiților, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, sfârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu*”, exprimă însăși ironia marelui apostol prin care

²⁸⁰ Pedepasa lui Dumnezeu pentru nelegiuirile fiilor preotului Eli, care și aceștia la rândul lor erau preoți, era data pentru faptele lor imorale: aceștia nesocoteau rânduilele cultice privitoare la jertfele pentru păcat (*1Regi* 2, 13-17); se culcau cu femeile care se adunau la ușa cortului mărturie pentru rezolvarea diferitelor probleme din viața lor (*1Regi* 2, 22) etc. Toate aceste derapaje morale și liturgice ale castei preoțești, anunțau nevoia răscumpărării adusă de Hristos – Marele Preot, și necesitatea dobândirii unei făpturi noi, sfințită și desăvârșită pentru tot lucrul bun al Domnului – temă de bază a meditației noastre. Profetul Osea, avea să portretizeze în termeni foarte duri decăderea duhovnicească a preotului, amendând la sânge viața lor boemă, rătăcire datorită căreia întregul popor este condus pe calea rătăcirii și-a infamiei: “*Că nu-i nimeni care să judece și nimeni care să mustre; poporul Meu e ca un preot tăgăduit. Și va slăbi din zi în zi, iar cu tine și profetul va slăbi...*” (*Osea* 4, 4-5). Poate pentru aceasta avea să spună sfântul Ioan Gură de Aur, că nu oricine poate fi preot, această chemare sfântă se adresează doar celor puțini și aleși de Dumnezeu (*Ioan* 15, 16: “*Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi...*”), care se diferențiază din punctul de vedere al sfințeniei vieții personale, cu mult față de toți cei apropiați lor. A se vedea Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, trad. de Dumitru Fecioru, Editura Basilica, București, 2015, p. 84.

subliniază pericolul lepădării Evangheliei în Galatia. Probabil că iudaizantii de aici prezentau „faptele Legii”, printre care și tăierea împrejur, ca pe un complement necesar credinței, iar supunerea față de Lege, ca pe un stadiu superior al vieții creștine. Sfântul Pavel în schimb, le arată că această supunere oarbă față de Lege, înseamnă o decădere din har, din statutul onorant de „făptură nouă în Hristos”²⁸¹.

Sfântul Pavel vorbește și în alte locuri despre tema aceasta a făpturii celei noi (*Romani* 6, 12-13: “*Așadar, să nu domnească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui; nici mădularele voastre să nu le puneți în slujba păcatului ca arme ale nedreptății, ci înfățișați-vă lui Dumnezeu ca vii dintre morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății în slujba lui Dumnezeu*”; *2Corinteni* 4, 16: “*De aceea nu pierdem din curaj; dimpotrivă, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi*”; 5, 17: “*Prin urmare, dacă este cineva întru Hristos, el e făptură nouă: cele vechi au trecut, iată că toate au devenit noi*”; *Efesenii* 4, 13: “*...până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos*”; 4, 22-24: “*Să vă dezbrăcați de omul cel vechi al fostului vostru fel de viață, care se strică prin poftele înșelăciunii, să vă înnoiți în duhul minții voastre și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel zidit după Dumnezeu în dreptatea și sfințenia adevărului*”; *Galatenii* 5, 19-21. 22-25: “*Iar roada Duhului este iubire, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine...*”; *Colosenii* 3, 5-10: “*Prin urmare, ucideți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurația, patima, pofta cea rea și lăcomia, care este închinare la idoli, din pricina cărora vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării... Nu vă mințiți unul pe altul, de vreme ce v-ați dezbrăcat de omul cel vechi laolaltă cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care spre cunoaștere se reînnoiește după chipul Celui ce l-a zidit*”), în care transpar teme precum: răscumpărarea adusă de Hristos cere de la noi un efort mistic, ascetic; noua făptură este în deplină comuniune cu Domnul Hristos; dobândirea slavei cere asumarea suferinței pentru Evanghelie; noul mod de viață cere o permanentizare a stării de sfințenie întru înăbușirea pornirilor egocentriste; unitatea de credință și cunoașterea lui Iisus Hristos sunt realități indispensabile; roadele Sfântului Duh trebuie să înlocuiască faptele trupului sau lucrarea păcatului; noua viață în Hristos necesită o neîntreruptă vigilență, deoarece poftele trupului pot oricând ieși la suprafață, de aceea ele trebuie efectiv „puse spre moarte”²⁸² etc. Fericitul Teodoret al Cirului, spune că apostolul folosește această expresie cu specială referire la momentul de după învierea din moartea păcatului, care s-a petrecut la mântuitorul Botez, când omul se leapădă de creația cea veche și se îmbracă în omul cel nou, în “făptura cea nouă”²⁸³. Deci vedem că practica galatenilor de-a se tăia împrejur, după ce odată au fost botezați întru numele Domnului Iisus, periclita însăși mântuirea lor, căci acest gest era ca o hulă împotriva Duhului Sfânt și ca o lepădare de credință. Făptura cea nouă spune mitropolitul Nicolae Mladin, stă sub semnul luminii necreate a lui Hristos, Cel Care luminează mintea și inima omului până în adâncurile ei, plâsmuind astfel creația cea nouă, care din acel moment nu-și mai aparține sieși, ci lui Hristos în

²⁸¹ Vasile Mihoc, „Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni. Introducere, Traducere și Comentariu”, în ST, nr. 3-4, 1983, p. 265.

²⁸² Paul Barnett, *The Second Epistle to the Corinthians*, coll. NICNT, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1997, p. 465; Maurice Carrez, *La Deuxième Épître de Saint Paul aux Corinthiens*, coll. CNT, Labor et Fides, Genève, 1986, p. 149; Andrew T. Lincoln, *Ephesians*, coll. WBC, Word Books, Texas, 1990, p. 288; Douglas J. Moo, *Galatians*, coll. BECNT, Baker Academic, Grand Rapids, 2013, p. 358.

²⁸³ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, trad. de Iulia Cărare, Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 56.

întregime (*Galateni* 2, 20: “m-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine”²⁸⁴). Făptura cea nouă (gr. *ho kainos antropos*) intră în contrast evident cu „omul cel vechi” (gr. *ho palaios antropos*) care apare în Noul Testament de aproximativ 15 ori, dintre care de 6 ori în epistolele pauline (*Romani* 6, 6: “...cunoscând noi aceasta, anume că **omul nostru cel vechi** a fost răstignit împreună cu El, așa încât trupul păcatului să fie nimicit, pentru ca noi să nu mai fim înrobiți păcatului”; *Efesenii* 4, 22: “Să vă dezbrăcați de **omul cel vechi** al fostului vostru fel de viață...”; *Colosenii* 3, 9: “Nu vă mințiți unul pe altul, de vreme ce v-ați dezbrăcat de **omul cel vechi** laolaltă cu faptele lui...” etc). Făptura cea nouă este deci creștinul botezat și așezat într-o legătură intimă cu Învierea lui Hristos (*Romani* 6, 3-5: “Oare nu știți că toți câți în Hristos ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Așadar, prin Botez ne-am îngropat cu El în moarte, pentru ca, așa cum Hristos a înviat din morți prin slava Tatălui, tot astfel și noi să umblăm întru înnoirea vieții...”), fiind convins că făptura sa cea veche a fost răstignită împreună cu Hristos, ca să moară pentru totdeauna păcatului²⁸⁵.

Toți cei care vor urma după „dreptarul acesta” (6, 16) spune apostolul, vor vedea slava lui Dumnezeu. Pentru dreptar se folosește termenul grecesc *kanon* care la bază înseamnă „trestie, prăjină”, și care în Vechiul Testament, primește o conotație mistică, sub imaginea “bărbatului de aramă” care măsoară cu o “trestie” distanțele zidurilor noului Templu (*Iezechiel* 40, 3: “Și m-a adus acolo; și, iată, un bărbat; înfățișarea lui era ca o înfățișare de aramă strălucitoare; în mâna lui era o sfoară de zidar și o **prăjină** de măsurat; și sta în poartă”). În Noul Testament, îl întâlnim aici și în *2Corinteni* 10, 13-16: “Iar noi nu ne vom lăuda fără măsură, ci după măsura **dreptarului** cu care ne-a măsurat nouă Dumnezeu: aceea de a ajunge și până la voi” respectiv *Filipeni* 3, 16: “Dar de acolo de unde am ajuns, să urmăm același **dreptar**, să gândim la fel”. În textul nostru, ca și în cel din *2Corinteni* 5, 17: “Prin urmare, dacă este cineva întru Hristos, el e **făptură nouă**: cele vechi au trecut, iată că toate au devenit noi”, expresia de **dreptar** intră în strânsă legătură cu făptura cea nouă (*kanon* / *kainē ktisis*), existând deci o legătură între cei doi termeni, apărând în contexte care elucidează înțelesul complet al amândurora. Ca și în *2Corinteni* 4, 16 unde creația cea nouă este introdusă prin antiteza interior/exterior; întocmai și în *Galateni* 6, făptura cea nouă este introdusă printr-o antiteză (între duh și carne sau între cruce și circumcizie). Relația antitetică dintre ritul circumciziei și făptura cea nouă, va defini înțelesul autentic al termenului de „dreptar”. Prin urmare, făptura cea nouă trebuie să păzească *kanonul* adică dreptarul învățaturii sănătoase. Pentru că dreptarul, adică păzirea poruncilor lui Dumnezeu (*1Corinteni* 7, 19: “*Tăierea-mprejur nu este nimic, și netăierea-mprejur nimic nu este, ci paza poruncilor lui Dumnezeu*”) este cerința ultimă a oricărui creștin aparținător spectrului făpturii celei noi²⁸⁶. Nu ne putem numi făptură nouă sau creștini ortodocși născuți de sus (*Ioan* 3, 3: “*Răspunsu-i-a Iisus și i-a zis: Adevăr, adevăr îți spun: de nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă Împărăția lui Dumnezeu*”) dacă nu împlinim în viața noastră poruncile lui Dumnezeu din cuprinsul Sfintei Scripturi. Acest dreptar (*kanon*) poate fi după cum vedem, un bun barometru al vieții noastre duhovnicești. Tu cum păzești dreptarul învățaturii sănătoase, drag urmaș al lui Hristos? Amin.

²⁸⁴ Nicolae Mladin, *Asceza și Mistica paulină*, Editura Deisis, Sibiu, 1996, p. 17.

²⁸⁵ Grigorie T. Marcu, *Antropologia paulină*, Sibiu, 1941, pp. 106-115.

²⁸⁶ Răzvan Perșa, “Sensurile termenului de *kanon* în tradiția canonică a Bisericii Ortodoxe în primele patru secole”, în AS, nr. 7, 2016, pp. 25-26.

Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci
Credința lucrătoare întru răstignirea duhovnicească
Apostol Galateni 2, 16-20

“(16) ...știind însă că omul nu se îndreptățește din faptele legii, ci numai prin credința în Iisus Hristos, am crezut și noi în Hristos Iisus, pentru ca din credința în Hristos să ne îndreptățim, iar nu din faptele legii; căci din faptele legii nimeni nu se va îndreptăți. (17) Dar dacă-n căutarea noastră de a ne îndreptăți în Hristos ne-am găsit și pe noi înșine păcătoși, este oare Hristos slujitor al păcatului? Ferească Dumnezeu! (18) Că dacă pe cele ce eu le-am dăruit, pe acelea le zidesc la loc, mă adevăresc pe mine însumi călcător de poruncă. (19) Fiindcă eu prin lege i-am murit legii, pentru ca să-I trăiesc lui Dumnezeu: (20) m-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine; ceea ce trăiesc eu acum în trup, trăiesc întru credința în Fiul lui Dumnezeu, Cel ce m-a iubit și pe Sine Însuși S-a dat pentru mine”.

Apostolul din duminica aceasta, face parte dintr-un context mai larg, care trebuie lecturat cu maximă trezvie duhovnicească, pentru a nu lăsa ispita să ne înșele prea ușor. Este vorba de renumitul incident din Antiohia (2, 11-21), singura dispută dintre cei doi mari apostoli Petru și Pavel, surprinsă în paginile Noului Testament. Fraza cheie a acestei dispute este concentrată în jocul de cuvinte din versetul 14: “*Dar când eu am văzut că ei nu calcă drept, după adevărul Evangheliei, i-am zis lui Chefa, în fața tuturor: Dacă tu, care ești iudeu, trăiești ca păgânii și nu ca Iudeii, de ce-i silești pe păgâni să trăiască precum Iudeii?*”, unde apostolul Pavel critică dur fățarnicia apostolului Petru, care s-a lăsat prins în jocul divergențelor religioase dintre creștinii iudei și cei elini. Antiteza folosită de sfântul Pavel în acest verset (*ethnikōs – ioudaikōs*: “neamuri [păgâni] - iudei”), deschide firul argumentației pericopei noastre, care și ea este construită pe această antiteză dintre credința în lucrarea faptelor Legii, respectiv credința în Iisus Hristos care îl îndreptează pe om²⁸⁷.

Însăși pericopa aceasta începe printr-o particulă ce exprimă opoziția dintre punctul de vedere iudaic și cel creștin (prepoziția în greacă *dé*) cu subiectul *eidótes* („știind”), construcție prin care sfântul Pavel insistă special pe roada credinței în Jertfa și Învierea Domnului Iisus, în detrimentul obligativității respectării Legii lui Moise cu obediență. Prin însăși faptul că iudeo-creștinii au venit la Hristos Domnul, mărturisesc convingerea că „*omul nu se îndreptează din faptele Legii*”, spune părintele Mihoc²⁸⁸, de aceea o revenire a lor la vechile ritualuri iudaice, printre care și acesta de a nu lua masa cu păgânii – cursă în care a căzut și sfântul Petru, însemna

²⁸⁷ James D.G.Dunn, “The Incident at Antioch (Gal. 2:11-18)”, în *The Galatians Debate: Contemporary Issues in Rhetorical and Historical Interpretation*, Hendrickson Publishers, Peabody, 2002, pp. 219-220.

²⁸⁸ Vasile Mihoc, „Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni. Introducere, Traducere și Comentariu”, în *ST*, nr. 3-4, 1983, pp. 253-254.

o lepădare de Hristos și de credință. Expresia aceasta „faptele Legii” (*erga nó mou*) des întâlnită în corespondența sa cu galatenii (2, 16; 3, 2: “Doar aceasta vreau să aflu de la voi: Prin faptele legii primit-ați voi Duhul, sau prin ascultarea credinței?”. 3, 5: „Așadar, Cel ce vă dă vouă Duhul și face minuni la voi, oare pentru faptele legii le face, sau pentru că voi ați ascultat de chemarea credinței?”. 3, 10: “Căci toți cei ce sunt din faptele legii sunt sub blestem...”), însemna respectarea cu maximă atenție a tuturor prescripțiilor de ordin moral sau ritual ale Legii lui Moise. Creștinii proveniți dintre iudei, considerau că pentru a sta drept înaintea Domnului, Biserica trebuia să adopte și să împlinească întreaga Lege, deși experiența brută a practicării ei, le dovediseră genuin că omul nu se poate îndrepta doar prin puterile sale, lucru ce avea să fie întărit și de mărturisirile de credință ale profeților lor (Psalm 13, 3: „Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut, nu-i nimeni care să facă binele, nu, nici măcar unul nu este!”; Isaia 64, 5-6: “Că mila îi va întâmpina pe cei ce fac dreptate și își aduc aminte de căile Tale; iată, Tu Te-ai mâniat, iar noi am păcătuit, de aceea am rătăcit și ne-am făcut toți ca niște necurați, și dreptatea noastră, toată, ca o cârpă lepădată...”). Separația aceasta dintre credință și faptele Legii era necunoscută de evrei, dat fiind faptul că însăși psalmistul le modela într-o sinteză vie când exclama cu vervă: „întru poruncile Tale am crezut” (Psalm 118, 66). Însă originalitatea apostolului constă în accentuarea credinței în Iisus Hristos, și nu într-o credință generală și impersonală cum apare la profetul Avacum 2, 4²⁸⁹: “Dacă un om se va feri, sufletul Meu nu are-n el plăcere; însă cel drept al Meu, el din credință va trăi”. Expresia greacă *pístis Christou* “credința în Hristos”, care este din punct de vedere gramatical un genitiv al obiectului (*Fapte* 3, 16: “Și prin credința în Numele Lui, însuși Numele Lui l-a întărit pe acesta pe care-l vedeți și-l știți; și credința în El i-a dat lui această întregire, în fața voastră, a tuturor”; *Filipeni* 3, 9: “...și mă aflu întru El, având nu propria mea îndreptățire, cea din lege, ci pe aceea care este prin credința în Hristos, îndreptățirea cea de la Dumnezeu, întemeiată pe credință”; *Coloseni* 2, 12: “Îngropați cu El prin Botez, întru El ați și înviat prin credința în lucrarea lui Dumnezeu Care L-a înviat pe El din morți”) și nu un genitiv subiectiv de genul „credința lui Hristos” (*Efesenii* 4, 5-7: “...un singur Domn, o singură Credință, un singur Botez, un singur Dumnezeu și Tată al tuturor, Care este peste toți și prin toți și-ntru toți. Dar fiecăruia dintre noi i s-a dat harul după măsura darului lui Hristos”; *Romani* 10, 17: “Prin urmare, credința vine din ceea ce se aude, iar ceea ce se aude vine prin Cuvântul lui Hristos”), înseamnă că Domnul Iisus este principiul și izvorul credinței mântuitoare prin care se îndreptează tot omul²⁹⁰. Nicidecum faptele Legii nu pot oferi o astfel de credință dreaptă.

Teologia îndreptării prin credința în Hristos, care domină această pericopă apostolică, este una destul de greu de interpretat, tocmai datorită derapajelor teologilor protestanți care afirmă cu abnegație, pe baza epistolelor către galateni și romani, că neprihănirea a câștigat-o Hristos în locul nostru prin Jertfa de pe Cruce, în baza căreia suntem îndreptățiți înaintea lui Dumnezeu doar dacă credem²⁹¹. Această accentuare strictă a jertfei substitutive îl plasează pe credincios într-o poziție statică, Hristos a făcut totul pentru el, lui nu i se mai cere nici un efort ascetic, nici o luptă a despătimirii – este de ajuns doar să creadă în Iisus și atât, o credință

²⁸⁹ *Ibidem*, p. 255.

²⁹⁰ Greer M. Taylor, “The Function of *PISTIS CHRISTOU* in Galatians”, in *JBL*, vol. 85, no. 1, 1966, pp. 58-59.

²⁹¹ Douglas A. Campbell, *The Deliverance of God. An Apocalyptic Rereading of Justification in Paul*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2009, pp. 601-632; Heiko Krimmer, *Epistola către Galateni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2001, p. 55.

comodă fără prea mari eforturi duhovnicești. Deși apostolul Iacob afirmă categoric că fără roade ale credinței, adică fără practicarea virtuților, credința moare în ea însăși (*Iacob 2, 24-26: “Vedeți că din fapte este îndreptățit omul, și nu numai din credință. În același fel și Rahab desfrânata: oare nu din fapte s-a îndreptățit ea când i-a primit pe cercetași și i-a scos afară pe altă cale? Și după cum trupul fără suflet este mort, tot așa și credința fără fapte este moartă”*). În contextul de față, îndreptarea, așa cum o vede Sfântul Pavel, înseamnă „a fi mântuit”, căci substantivul grecesc *dikaiosinē* care înseamnă „îndreptare” este sinonim cu “mântuire”. Îndreptarea sub aspect negativ înseamnă ștergerea păcatului și declararea omului ca fiind drept înaintea lui Dumnezeu, prin lucrarea mântuitoare a lui Hristos (perspectivă pe care insistă protestanții cu obstinație), însă sub aspect pozitiv, ea mai înseamnă și sădirea unei noi vieți, a unei noi fapte care nu se poate menține în har, decât numai prin exercițiul duhovnicesc al sfințeniei. Îndreptarea, pentru sfântul Pavel, comportă două dimensiuni (una negativă și una pozitivă, care pentru înțelegerea corectă a lor, nu trebuie separate). De aceea își încheie pericopa cu viziunea sfințeniei din 2, 20 unde această imagine plastică a răstignirii duhovnicești împreună cu Hristos, înseamnă țelul ultim al sfințeniei adusă omului de credința sa în Jertfa lui Iisus.

Deci, îndreptarea prin credință nu este după cum susțin unii teologi, un act exterior al lui Dumnezeu, prin care omul este declarat drept ca într-un proces juridic și absolvit de păcatul lui într-un mod magic, fără implicații directe de natură ascetică din partea primitorului; ci sfântul Pavel insistă pe rolul activ al credinciosului în actul îndreptării, ceea ce presupune negreșit din partea noastră multă luptă duhovnicească și asceză neîntreruptă (*Romani 8, 10-11: “Dacă însă Hristos este în voi, pe de-o parte trupul e mort în virtutea păcatului, iar pe de altă parte duhul e viață în virtutea dreptății. Iar dacă Duhul Celui ce L-a Înviat pe Iisus Hristos din morți va face vii și trupurile voastre cele muritoare, prin Duhul Său Care locuiește în voi”*; *1Corinteni 9, 24-27: “Nu știți că cei ce aleargă-n stadion aleargă toți, dar numai unul ia premiul? Alergați așa ca să-l luați. Și orice luptător, de la toate se-nfrânează. Ei însă, ca să ia o cunună stricăcioasă; dar noi, una nestricăcioasă. Ei bine, eu așa alerg, nu ca la-ntâmplare; eu așa mă lupt cu pumnul, nu ca și cum aș lovi în aer. Ci-mi chinuiesc trupul și-l supun robiei, de teamă ca nu cumva după ce le-am fost altora crainic, să devin eu însumi de neluat în seamă”*; *2Corinteni 5, 21: “De dragul nostru L-a făcut El păcat pe Cel ce n-a cunoscut păcatul, pentru ca-ntru El să devenim noi dreptate a lui Dumnezeu”*; *7, 1: “Având deci aceste fângăduințe, iubiților, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu”*; *Efeseni 4, 13: “...până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos”*; *Filipeni 3, 13-14: “Fraților, eu încă nu socotesc s-o fi dobândit, dar una fac: uitând cele ce sunt în urma mea și tinzând la cele dinainte, alerg la țintă către răsplata chemării de sus a lui Dumnezeu întru Hristos Iisus”*). Dacă nu ducem până la capăt lupta despătimirii, ne putem pierde mântuirea pe vecie (*Filipeni 2, 12*²⁹²: “Drept aceea, iubiții mei, așa cum întotdeauna m-ați ascultat, nu numai ca atunci când eram de față, ci cu mult mai mult acum când sunt departe, cu frică și cu cutremur lucrați la mântuirea voastră”). Tu cum lucrezi dragă cititorule la mântuirea ta? Amin.

²⁹² Vasile Mihoc, *Credință și Înțelegere. Învățătura Ortodoxă în perspectivă biblică*, Editura Agnos, Sibiu, 2014, pp. 96-98.

Duminica a 18-a după Rusalii
Milostenia făcută cu inimă curată atrage îmbelșugare
Apostol 2 Corinteni 9, 6-11

*“(6) V-o spun însă: Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera; iar cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va și secera. (7) Să dea fiecare așa cum socotește el cu inima, nu cu părere de rău sau de silă, căci Dumnezeu îl iubește pe cel ce dă cu voie bună. (8) Și Dumnezeu poate să prisosească tot darul la voi, pentru ca-ntotdeauna întru toate având toată îndestularea, spre tot lucrul bun să prisosiți (9) așa cum este scris: **Împărțit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămâne în veac.** (10) Iar Cel ce-i dă pe deasupra semănătorului sămânță și pâine spre mâncare, vă va da și va înmulți sămânța voastră și va face să crească roadele dreptății voastre. (11) Întru toate vă veți îmbogăți, spre toată dărnicia care-I aduce prin noi mulțumire lui Dumnezeu”.*

“Cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va și secera” (9, 6) le spune apostolul Pavel creștinilor din Corint, îndemnându-i în felul acesta să fie cu inimă largă în contextul strângerii de ajutoare materiale pentru creștinii din Ierusalim, care treceau printr-o amplă prigoană din partea iudeilor, al căror prim mucenic a fost sfântul Ștefan (*Fapte* 7, 54-60). Renumita colectă s-a întreprins de către apostolii Barnaba și Pavel, în special în regiunile Ahaia și Macedonia (2Corinteni 9, 1-4: “Despre slujirea în folosul sfinților e de prisos să vă scriu, pentru că vă cunosc ardoarea cu care mă laud pentru voi către Macedoneni, anume că Ahaia s-a pregătit de anul trecut, și râvna voastră i-a însuflețit pe cei mai mulți. Dar pe frați i-am trimis pentru ca lauda noastră pentru voi să nu fie deșartă în această privință, ci să fiți pregătiți, așa cum am spus-o, ca nu cumva, dacă Macedonenii vor veni împreună cu mine și vă vor găsi nepregătiți, să ne dăm de rușine noi – ca să nu zicem voi – pentru această încredere”), iar corintenii erau strict vizați căci Corintul era capitala economică și administrativă a regiunii Ahaia. Sfântul Pavel le oferă instrucțiuni clare despre cum să se desfășoare colecta în prima sa epistolă (1Corinteni 16, 1-4: “Cât despre strângerea de ajutoare pentru sfinți: precum le-am poruncit Bisericii Galatiei, așa să faceți și voi. În ziua întâi a săptămânii fiecare din voi să-și pună deoparte, strângând cât poate, ca să nu se facă strângere abia atunci când voi veni eu. Iar când voi veni, pe cei pe care voi îi veți socoti, pe aceia îi voi trimite cu scrisori să ducă darul vostru la Ierusalim. Și de se va cuveni să merg și eu, vor merge împreună cu mine”), iar acum revine asupra subiectului, deoarece a aflat despre gestul unora dintre corinteni, de a nu contribui cu aproape nimic la fondul acesta misionar. De aceea spune că “*cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera*” (9, 6). Mai multe detalii despre această primă mare dovadă de filantropie creștină a se vedea în *Fapte* 24, 17: “Iar după mulți ani am venit să-i aduc neamului meu milostenii și prinoase”; *Romani* 15, 26-28: “Căci Macedonia și Ahaia au binevoit să facă o strângere de ajutoare pentru săracii dintre sfinții din Ierusalim”; 2Corinteni 8-9; *Galateni* 2, 10: “...numai să ne aducem aminte de săraci, ceea ce tocmai m-am și străduit să fac”.

Se pare că nu doar corintenii dădeau dovadă de zgârcenie, ci și galatenii (1Corinteni 16, 2; Galateni 6, 7-9: “Nu vă amăgiți; Dumnezeu nu Se lasă batjocorit, căci ce va semăna omul, aceea va și secera. Cel ce seamănă în propriul său trup, din trup va secera stricăciune; dar cel ce seamănă în Duhul, din Duhul va secera viață veșnică; să nu slăbim dar în a face binele, căci la vremea cuvenită vom secera, dacă nu ne vom slei”) și probabil alții câțiva care nu au mai fost pomeniți în Scriptură. Opacitatea aceasta față de nevoile fratelui tău în lipsuri este alimentată de patima iubirii de arginți, care spune sfântul Ioan Scărarul²⁹³ că este rădăcina tuturor relelor (furtul, pizma, divorțul, vrajba, mânia, ținerea de minte a răului, împietrirea inimii, crima etc). În dreptul Iov nu se găsea nici urmă de iubire de arginți, de aceea a rămas netulburat când a pierdut totul (Iov 1, 21: “Gol am ieșit din pânțele maicii mele, gol mă voi întoarce-n matca mea; Domnul a dat, Domnul a luat; cum I-a plăcut Domnului, așa s-a făcut, fie Numele Domnului binecuvântat!”), deși în sinea lui nu înțelegea de ce dreptul lui Dumnezeu trebuie să sufere în lumea aceasta, de vreme ce el nu păcătuisese grav – acestea survenite în schimb pe fondul lipsei înțelegerii unei lumi viitoare în care sfinții ce-au suferit pe nedrept vor fi recompensați cu viață veșnică²⁹⁴. Patima aceasta, spun sfinții părinți, se poate vindeca dacă se vor pune în lucrare două mari virtuți (sărăcia de bunăvoie sau neagonisirea și milostenia), căci prin ele se lecuiește omul nu numai de iubirea de arginți și de lăcomia după avere, ci și de toate celelalte patimi ce izvorăsc din aceasta²⁹⁵, după cum am arătat mai sus.

Milostenia noastră nu este în primul rând o trebuință a lui Dumnezeu sau a semenilor noștri, ci cu adevărat o datorie a fiecăruia în parte, căci în funcție de cum va semăna întru binefacere, se va bucura sau nu, la recolta cea veșnică din Împărăția Cerurilor²⁹⁶. Deși Dumnezeu răsplătește îndoit aici pe pământ binefacerea ce-o săvârșim, totuși este înțelept din partea noastră, să nu așteptăm nici o dovadă de recunoștință din partea celui pe care l-am miluit²⁹⁷, căci încrederea în oameni este păcat înaintea lui Dumnezeu, spune psalmistul (Psalm 117, 8: “Mai bine e să te încrezi în Domnul decât să te încrezi în om”) fiindcă prin gestul acesta, inima lui se îndepărtează de Dumnezeu (Jeremia 17, 5: “Acestea zice Domnul: Blestemat e omul care-și pune nădejdea în om și pe acesta-și va rezema brațul său de carne, în timp ce inima lui se-ndepărtează de Domnul”).

Apostolul Pavel revine în regiunea Macedoniei în cursul celei de-a treia călătorii misionare, după cum anunțase deja în 1Corinteni 16, 5-7: “Dar la voi am să vin când voi trece prin Macedonia, că prin Macedonia trec. Poate că la voi mă voi opri mai mult, sau chiar voi și ierna, ca să mă petreceți oriunde mă voi duce. Că nu vreau să vă văd doar acum în treacăt, ci nădăjduiesc să rămân la voi câtăva vreme, dacă Domnul va îngădui”, pentru strângerea de ajutoare inițiată în favoarea creștinilor persecutați din Ierusalim, aflați în mari lipsuri materiale, căci milostenia era privită ca un criteriu al dreptei credințe și-a trăirii Evangheliei²⁹⁸ (2Corinteni 9, 11-15: “Întru toate vă veți îmbogăți, spre toată dărnicia care-I aduce prin noi mulțumire lui Dumnezeu – pentru

²⁹³ Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, trad. de ÎPS Nicolae Corneanu, Editura Învierea, Timișoara, 2008, p. 247.

²⁹⁴ Petre Semen, *Sensul vieții și al suferinței: Comentariu la Ecclesiast și Iov*, Editura Doxologia, Iași, 2010, p. 105.

²⁹⁵ Jean-Claude Larchet, *Terapeutica Bolilor Spirituale*, trad. de Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2006, p. 497.

²⁹⁶ Traian Dorz, *Hristos – puterea apostoliei*, vol. 1, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2010, p. 484.

²⁹⁷ Traian Dorz, *Numele Biruitorului*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2007, p. 93.

²⁹⁸ Sabin Verzan, *Sfântul Apostol Pavel: Istoria propovăduirii Evangheliei și a organizării Bisericii în epoca apostolică*, Editura Basilica, București, 2016, p. 255.

că slujirea acestui dar nu numai că împlinește lipsurile sfinților, ci prisosește și prin multe mulțumiri către Dumnezeu: având ei în față dovada acestei slujiri, prin ea Îl vor slăvi pe Dumnezeu pentru supunerea voastră întru mărturisirea Evangheliei lui Hristos și pentru dărnicia prin care cu ei și cu toți vă faceți părtași...”). Problemele se nasc atunci când unii dintre creștini nu sunt receptivi la astfel de inițiative filantropice, de aceea încearcă sfântul nostru să le reamintească corintenilor, că milostenia trebuie însoțită cu bucurie și voie bună (9, 7) după cum și părinții lor din vechime, au jertfit cu bucurie din roadele muncii lor pentru zidirea Templului din Ierusalim (1Paralipomena 29, 16-22: “Doamne, Dumnezeuul nostru, tot belșugul acesta pe care noi l-am pregătit ca să-i zidim casă Numelui Tău celui sfânt este din Mâna Ta, și al Tău este totul... Iar în ziua următoare l-a adus David jertfe Domnului și arderi-de-tot lui Dumnezeu: o mie de miei, o mie de berbeci, și o mie de viței, cu libațiile lor; și o mulțime de jertfe pentru tot Israelul”). Însă cel care dăruiește cu părere de rău, nu poate primi binecuvântarea lui Dumnezeu de a spori întru îmbelșugare materială și spirituală, perspectivă biblică preluată de apostolul Pavel din cartea Proverbelor 22, 8: “Cel ce seamănă rele, rele va și secera și din plin va primi pedeapsa faptelor sale. Domnul îl binecuvântează pe omul blând și darnic, dar omul va da seamă de prostia faptelor sale” - unde se spune, cu subiect și predicat, că Dumnezeu îl binecuvântează pe cel milostiv. Astfel, apostolul încearcă să-i elibereze de anxietate pe cei zgârciți, făcând trimitere către resursele infinite ale lui Dumnezeu, care dă din belșug înapoi celui care-L împrumută pe El²⁹⁹ (Filipeni 4, 19: “Iar Dumnezeuul meu să-mplinească toate trebuințele voastre după bogăția Sa, cu slavă, întru Hristos Iisus”).

Întreaga pledoarie în favoarea dărnicii și-a roadelor ei dumnezeiești, își găsește piscul în versetul 10, unde combină două perspective vechitestamentare (Isaia 55, 10: “Că precum se coboară din cer ploaia sau zăpada și nu se întoarce până când adapă pământul și-l face să răsară și să rodească și să-i dea semănătorului sămânță și pâine pentru hrană...”; Osea 10, 12: “Sămânța semănați-o spre dreptate, culegeți spre rodire de viață!...”), ce privesc imaginea semănătorului și a sămânței ce rodește doar prin puterea și pronia lui Dumnezeu, pentru a le înfățișa profitul dumnezeiesc ce bate la ușa fiecărui potențial binefăcător. Fiindcă dăruind, atragi harul lui Dumnezeu asupra ta, care se va multiplica în roadă peste măsură, spre îndestulare și prisosință³⁰⁰, căci verbul grecesc *epihoregéo*, spune ÎPS Bartolomeu în traducerea sa, pe care l-a tradus prin „pe deasupra” înseamnă a adăuga la ceea ce ai dat, sau a suplimenta. Prin puterea lui Dumnezeu, semănătorul recoltează mai mult decât a semănat, asemenea și miluitorul, va primi din partea lui Dumnezeu întotdeauna mai mult decât a dăruit spre pomană³⁰¹.

Dar tu, iubite cititorule, trebuie Dumnezeu mereu să te convingă de faptul că primești o îndoită răsplată aici pe pământ pentru milosteniile pe care le săvârșești, sau dai cu inimă curată și cu bucurie ori de câte ori un frate mai în lipsă îți cere, fără să te gândești niciodată la răsplata cuvenită ție, ci pur și simplu fiindcă iubești și nu aștepti nimic în schimb?... Dacă vei face așa, spune Cuvântul lui Dumnezeu, atunci răsplata ta nu va fi una pământească și trecătoare, ci cerească și veșnică. Amin.

²⁹⁹ James M.Scott, 2 Corinthians, coll. NIBC, Hendrickson Publishers, Peabody, 1998, p. 187.

³⁰⁰ Maurice Carrez, La Deuxième Épitre de Saint Paul aux Corinthiens, coll. CNT, Labor et Fides, Genève, 1986, p. 193.

³⁰¹ Bartolomeu Valeriu Anania, Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1663 (nota d).

Duminica a 19-a după Rusalii
Experiențele extatice sunt înveșmântate cu virtutea smereniei
Apostol 2 Corinteni 11, 31-33; 12, 1-9

“(11, 31) *Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus, Cel ce este binecuvântat în veci, știe că nu mint.* (32) *În Damasc, dregătorul regelui Areta păzea cetatea Damascului, ca să mă prindă,* (33) *dar printr-o fereastră-n zid m-au coborât într-un coș; și-am scăpat din mâinile lui.* (12, 1) *Trebuie să mă laud; asta nu-mi folosește, dar voi veni la vedenii și la descoperiri ale Domnului.* (2) *Cunosc un om întru Hristos, care acum paisprezece ani – dacă a fost în trup, nu știu; dacă a fost în afară de trup, nu știu; Dumnezeu știe – omul acesta a fost răpit până la al treilea cer.* (3) *Și-l știu pe acest om – fie în trup, fie în afară de trup, nu știu; Dumnezeu știe –* (4) *că a fost în rai și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu-i este îngăduit omului să le grăiască.* (5) *Pentru omul acesta mă voi lăuda; dar pentru mine însumi nu mă voi lăuda decât numai întru slăbiciunile mele.* (6) *Că dac-aș vrea să mă laud, nu voi fi nebun, fiindcă voi spune adevărul; dar mă feresc de aceasta, pentru ca nu cumva cineva să mă creadă mai presus de ceea ce vede la mine sau decât aude de la mine.* (7) *Și pentru ca să nu mă trufesc cu bogăția descoperirilor, datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al Satanei să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc.* (8) *Pentru aceasta de trei ori L-am rugat pe Domnul, ca să-l îndepărteze de la mine;* (9) *și mi-a zis: De-ajuns îți este harul Meu, căci puterea Mea întru slăbiciune se desăvârșește! Așadar, foarte bucuros mă voi lăuda mai degrabă întru slăbiciunile mele, pentru ca-ntru mine să locuiască puterea lui Hristos”.*

Pericopa se deschide cu o mărturisire a marelui apostol despre un moment critic din viața sa, când Dumnezeu i-a scăpat viața cu ajutorul unei funii din mâna dușmanului său, dregătorul regelui Areta din Damasc (11, 31-33). Simbolistica funiei ca acțiune mântuitoare dintr-un anume necaz sinonim cu moartea, mai întâlnim și în cartea proorocului Miheia 2, 5: “De-aceea voi pe nimeni n-o s-aveți s-arunce-o **funie** pentru partea voastră în obștea Domnului”, sau a conducătorului Iosua 2, 18: “Iată, noi vom intra într-o parte a cetății, iar tu să pui semn: această **funie** roșie să o legi la fereastra prin care ne-ai dat drumul...”, ambele ținând spre descoperirea măreției lui Dumnezeu. Vedem că marea descoperire a sfântului Pavel sau experiența sa extatică, vine în urma unor intense suferințe și privațiuni. Acesta este modul în care știe Dumnezeu să își răsplătească slujitorul credincios (Fapte 12, 5-11: “Așadar, Petru era păzit în temniță; iar de către Biserică se făcea neconținut rugăciune către Dumnezeu pentru el... Și iată, un înger al Domnului a venit, iar în încăperea a strălucit lumină. Și lovindu-l pe Petru în coastă, îngerul l-a trezit zicând: Scoală-te repede! Și lanțurile i-au căzut de la mâini...”). În textul din 4, 16-18: “De aceea nu pierdem din curaj; dimpotrivă, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi. Căci o clipă ușoară de necaz trecător ne aduce nouă, din prisosință-n prisosință, veșnică plinătate de slavă, nouă, celor ce nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd; fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, dar cele ce nu se văd sunt veșnice” – înfățișează tocmai acest

paradox: chiar dacă trupește slăbim datorită deselor suferințe, ne îmbogățim cu sufletul, care este copleșit de slava lui Dumnezeu³⁰² – exact ceea ce experimentează apostolul în 12, 1-9 adică creșterea neîntreruptă a făpturii celei noi după chipul slavei lui Iisus Hristos (2Corinteni 7, 1: “Având deci aceste fângăduințe, iubiților, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu”), până la vârsta duhovnicească a bărbatului matur în credință³⁰³ (Efeseni 4, 13: „...până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos”).

Sfântul Pavel nu le spune pe față corintenilor că el s-a învrednicit să fie răpit la cer pentru a vedea și auzi cu ochii și urechile lui frumusețile Raiului, ci se smerește spunând „cunosc un om întru Hristos”, cu alte cuvinte, acesta, nu eu Pavel, a fost dus să vadă Împărăția Cerurilor. El nu relatează aceasta din mândrie sau pentru a se lăuda (12, 1), ci pentru a le demonstra corintenilor că acei „super apostoli” (11, 5: „Dar eu socotesc că-ntru nimic nu sunt mai prejos decât acești prea-foarte dintre apostoli”) pe care ei îi ascultă în detrimentul său, sunt de fapt niște mincinoși și lucrători vicleni (11, 13: “Pentru că unii ca aceștia sunt apostoli mincinoși, lucrători vicleni care-și iau chip de apostoli ai lui Hristos”), ei neavând parte de astfel de descoperiri din partea lui Dumnezeu. Se pare că ținta acestei pericope este una strict pastorală, nicidecum laudativă. Spune sfântul Ioan Gură de Aur, că acești “apostoli”, spre deosebire de apostolul Pavel, erau vicleni, căci luau banii și alimentele corintenilor, drept plată pentru propovăduirea Evangheliei, dar ascundeau acest lucru, ca să-i impresioneze pe cei mai creduli³⁰⁴. Pe aceștia îi vizează apostolul în textul din 11, 19-20: “Pentru că voi bucuroși îi răbdați pe cei nebuni, voi, cei ce sunteți înțelepți! Căci răbdați dacă cineva vă robește, dacă vă înfulecă, dacă vă jefuiește, dacă vă privește cu semeție, dacă vă lovește peste față”. Mai mult decât atât, structura lărgită a epistolei ne demonstrează faptul că pericopa aceasta care este mult mai largă (11,1 – 12,19) are ca țel evidențierea calităților duhovnicești de adevărat apostol al lui Hristos a autorului, intercalată între pericopa 10, 1-18 unde apostolul Pavel își stabilește autoritatea în fața detractorilor săi și pericopa 13, 1-10 în care ni se prezintă nădejdea sfântului Pavel într-o eventuală pocăință a corintenilor pentru necazurile pricinuite lui³⁰⁵.

Apostolul nu se poate decide dacă a fost în extaz cu sufletul sau cu trupul (12, 2-3), numai Dumnezeu știe. Efectul retoric este grăitor: autorul este incapabil să povestească cum anume s-a petrecut ascensiunea sa la cer (spre deosebire de 1Corinteni 9, 1: “Nu sunt eu liber? Nu sunt eu apostol? Nu L-am văzut eu pe Iisus, Domnul nostru?...”; 15, 8: “...iar la urma tuturor, ca unui născut

³⁰² Suferința la care face referire aici sfântul apostol, vizează prigoana anticreștină dezlănțuită furibund încă de pe vremea sa, verbul în greacă *egkakéō* tradus prin “a renunța; a da înapoi”, precedat de negația *ouk* – readuce în discuție cauza sublimă a suferinței pentru Evanghelie, expusă fulguranț în secțiunea 2Corinteni 4, 7-12. Dincolo de logica contextului, se degajă atitudinea incisiv duhovnicească a dreptului Pavel, care milita fervent pentru propovăduirea apostolică cu orice preț, dincolo de orice neajunsuri trupești sau sufletești. A se vedea mai multe în Cezar Ungureanu, “Expresii antinomice în antropologia paulină. O perspectivă teologică asupra textului din 2CO 4, 16”, în ST, nr. 2, 2012, pp. 194-200.

³⁰³ Timothy B.Savage, *Power through weakness: Paul's understanding of the Christian ministry in 2Corinthians*, coll. SNTSMS, Cambridge University Press, Cambridge, 1996, p. 182.

³⁰⁴ Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la epistola a doua către Corinteni*, trad. de Theodosie Athanasie, Editura Sophia, București, 2007, p. 214.

³⁰⁵ Daniel L.Akin, “Triumphalism, Suffering, and Spiritual Maturity: An Exposition of 2Corinthians 12: 1-10 in its Literary, Theological and Historical Context”, în CTR, vol. 4, nr. 1, 1989, p. 121.

înainte de vreme, mi S-a arătat și mie” sau *Galateni* 1, 12: “...pentru că nici eu nu de la om am primit-o sau am învățat-o, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos” - unde este foarte explicit cu privire la întâlnirile sale mistice cu Domnul Iisus), nici măcar ce a văzut și auzit, lăsând totul în sfera misterului lui Dumnezeu, probabil din profunda sa smerenie. Mai mult decât atât, el descrie înălțarea sa la cer, prin pasivul grecesc *aptazō*, sugerând că experiența sa extatică este în totalitate slava lui Dumnezeu, el neavând nici un merit personal³⁰⁶.

Descoperirile dumnezeiești, indiferent de gradul lor de senzational, trebuie de fiecare dată să-l conducă pe om la smerenie, așa cum a făcut Moise, care după ce a vorbit direct cu Dumnezeu, se smerește atât de mult, încât de dragul poporului lui, este dispus să renunțe la propria sa mântuire (*Ieșirea* 32, 31-32: „Și s-a întors Moise la Domnul și a zis: O, Doamne, poporul acesta a săvârșit păcat mare, făcându-și dumnezei de aur. Și acum, dacă vrei să le ierți păcatul, iartă-l; iar de nu, șterge-mă pe mine din cartea Ta, pe care Tu ai scris-o!”). Într-un context similar, și sfântul Pavel se smerește asemenea (*Romani* 9, 3: “...căci aș fi dorit ca eu însumi să fiu anatema de la Hristos, de dragul fraților mei cei de un neam cu mine după trup”). Însă pentru că ispita îl vânează în permanență pe omul lui Dumnezeu, el primește o infirmitate, un “ghimpe în trup – *skolops tē sarkī*” (12, 7-9) ca să-l țină cu voie și fără de voie, într-o permanentă stare de smerenie. Care era natura acestui „ghimpe” (în greacă *skolops*) nu putem ști cu siguranță, de vreme ce nici măcar autorul nu ne lasă să înțelegem, este o taină a lui Dumnezeu. Însă putem urmări ocurența acestui cuvânt *skolops* în Septuaginta și să înțelegem ceva cât de cât vag, din contextele în care este folosit³⁰⁷ (*Numeri* 33, 55: “Dar dacă nu-i veți nimici din fața voastră pe locuitorii țării, atunci cei rămași din ei vor fi spini în ochii voștri și **bolduri** în coastele voastre, și vrăjmași au să vă fie-n țara-n care veți trăi”; *Iezechiel* 28, 24: “Și-n Israel, în casa lui, nicicum n-o să mai fie piedică de-amar și **ghimpe** de durere din partea celor dimprejurul său, a celor ce l-au ocărât...”; *Isus Sirah* 43, 19: “Iar bruma, precum sarea o varsă pe pământ; și dac-o îngheață gerul, **e ace mici de spin**”). După o scurtă survolare prin Vechiul Testament, rezultă că acest „ghimpe” este o expresie metaforică ce vizează un anume fel de suferință continuă, o neplăcere îngăduită de Dumnezeu pentru mântuirea omului credincios (*Romani* 5, 3: “Și nu numai atât, dar și în necazuri ne lăudăm, bine știind că necazul rodește răbdare”; *2Corinteni* 4, 10-11: “...totdeauna purtând în trup mersul spre moarte al lui Iisus, așa ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor. Astfel că în noi lucrează moartea, iar în voi viața”; *Galateni* 6, 17: “De acum înainte nimeni să nu-mi mai facă supărare; căci eu în trupul meu port semnele Domnului Iisus”). Acesta este de fapt și rezultatul la care ajunge ÎPS Mladin, care spune că trebuie să suferim deoarece suntem în comuniune mistică cu pătimirile lui Hristos. Iar dacă Capul (Hristos) este încununat cu spini, cum ar putea rămâne membrele (Biserica) fără suferință (*Efesenii* 1, 22-23: “...și pe toate l le-a supus sub picioare, și pe El l-a dat peste toate Cap Bisericii care este trupul Său, plinătatea Celui ce pe toate întru toți le plinește”), se întreabă retoric același autor³⁰⁸.

Apostolul se încheie cu exprimarea bucuriei dreptului Pavel întru suferințele și slăbiciunile sale trupesti, stigmat dobândite ca un rod crescând pe marginea trupului, ca semn al

³⁰⁶ James Buchanan Wallace, *Snatched into Paradise (2Cor 12: 1-10). Paul's Heavenly Journey in the Context of Early Christian Experience*, coll. BZNTW, De Gruyter, Berlin, 2011, p. 256.

³⁰⁷ Frank J. Matera, *II Corinthians: A Commentary*, coll. NTL, Westminster John Knox Press, London, 2003, pp. 282-283.

³⁰⁸ Nicolae Mladin, *Hristos – viața noastră: asceza și mistica paulină*, Editura Deisis, Sibiu, 2012, pp. 190-191.

rănilor primite de dragul Domnului Iisus (*Galateni* 6, 17). Sfântul Teofilact spune că fericirea vine de pe urma auzirii cuvintelor Mântuitorului: „*îți este de ajuns harul Meu*”, apostolul dorind să trăiască permanent cu aceste infirmități trupești, de dragul atragerii harului și slavei Domnului³⁰⁹. Identificarea și asumarea „ghimpelui” este harul lui Dumnezeu peste noi, purtarea Crucii cu demnitate ne va ajuta să rămânem în permanență smeriți și plăcuți Domnului.

Care este dragă cititorule „ghimpele” tău? L-ai rugat și tu pe Dumnezeu să ți-l ia, sau a ajuns prin nevoință duhovnicească, parte constitutivă a trupului tău de slavă? Amin.

³⁰⁹ Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Epistolei întâi și a doua către Corinteni*, trad. de Florin Stuparu, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2005, p. 407.

Duminica a 20-a după Rusalii
Despre cum a primit Sfântul Apostol Pavel apostolatul
Apostol Galateni 1, 11-19

“(11) *Căci vă fac cunoscut, fraților, că Evanghelia cea binevestită de mine nu este după om; (12) pentru că nici eu nu de la om am primit-o sau am învățat-o, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos. (13) Căci ați auzit de purtarea mea de altădată întru iudaism, că peste măsură prigoneam Biserica lui Dumnezeu și o pustiam, (14) și spoream în iudaism mai mult decât mulți din cei ce erau de vârsta mea în neamul meu, ca nimeni altul fiind eu râvnitor al predaniilor mele părintești. (15) Dar când a binevoit Dumnezeu, Cel ce m-a ales încă din pântecul maicii mele și prin harul Său m-a chemat (16) ca-ntru mine să-L descopere pe Fiul Său, pentru ca eu să-L binevestesc la neamuri, deîndată, fără să fi primit sfat de la trup și de la sânge, (17) și fără să mă fi suit la Ierusalim la apostolii cei dinainte de mine, m-am dus în Arabia și m-am întors iarăși la Damasc. (18) Apoi, după trei ani, m-am suit la Ierusalim ca să-L văd pe Chefa și am rămas la el cincisprezece zile. (19) Dar pe altul din apostoli n-am văzut, decât numai pe Iacob, fratele Domnului”.*

După o atentă analiză a contextului lărgit al epistolei, observăm că întreaga pericopă din 1, 11 și până în 2, 10 subliniază felul în care sfântul Pavel își apără apostolatul și misiunea sa de evanghelizator. În primul rând, el accentuează obârșia divină a apostolatului său, făcând indirect trimitere la momentul de pe drumul Damascului (*Fapte* 9, 3-19), ceea ce înseamnă că toată propovăduirea sa este inspirată de Dumnezeu (*2Timotei* 3, 16: “*Toată Scriptura este însoflată de Dumnezeu și de folos spre dare de învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre deprinderea cea întru dreptate*”), neavând nici un accent omenesc, cu excepția cazurilor pastorale (*1Corinteni* 7, 12: “*Iar celorlalți le grăiesc – eu, nu Domnul: Dacă un frate are femeie necredincioasă și ea vrea să locuiască cu el, să nu se despartă de ea*”). În al doilea rând, el accentuează faptul că nu pune valoare pe legea mozaică în actul propovăduirii Evangheliei mântuirii, deși a fost de mic școlit în spiritul ei, ceea ce demonstrează încă o dată nedesăvârșirea ei. Această părăsire voită a Legii, demonstrează din nou faptul că propovăduirea sa, nu se bazează pe rațiune, fiindcă Evanghelia a primit-o direct din partea Domnului Iisus, iar el în forma aceasta revelată o propovăduiește³¹⁰ (1, 11-14).

Cel ce binevoiește pocăința sfântului Pavel este Bunul Dumnezeu, apostolul neavând nici un merit. Însuși termenul grecesc *eudokeîn* care traduce termenul ebraic *ratsah* (“a binevoi, a-și găsi plăcerea”) denotă faptul că Dumnezeu pornește întreaga acțiune mântuitoare (*1Corinteni* 1, 21: “*Că de vreme ce prin înțelepciune lumea nu L-a cunoscut pe Dumnezeu întru-nțelepciunea lui Dumnezeu, atunci, pe cei ce cred a binevoit Dumnezeu să-i mântuiască prin nebunia propovăduirii*”; *Coloseni* 1, 19: “*Căci*

³¹⁰ William MacDonald, *Comentariul biblic al credinciosului. Noul Testament*, Christliche Literatur-Verbreitung, Bielefeld, 1998, p. 699.

în El a binevoit Dumnezeu să sălășluiască toată plinătatea”), nu omul. Este bine să nu uităm acest adevăr, ca să nu cădem în capcana de a crede că prin osteneala noastră se întorc oamenii la pocăință, noi propovăduitorii Evangheliei nu avem nici un merit, fiindcă Dumnezeu Singur are puterea de a face ca sămânța Evangheliei să rodească în sufletele ascultătorilor (1Corinteni 3, 6: “*Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească*”). Noi, ostenitorii Evangheliei, nu avem nici un merit, fiindcă tot ceea ce facem ține de datoria noastră și atât, după cum categoric ne învață Mântuitorul (Luca 17, 10: “*Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, ziceți: Slugi netrebnice suntem; am făcut ceea ce eram datori să facem*”). Hotărârea lui Dumnezeu cu privire la apostolul Pavel, este descrisă prin alte două verbe: *aphorízein* care înseamnă „a alege în vederea unei misiuni speciale” și care se petrece prin Pronia lui Dumnezeu încă din pânțele matern, după cum este cazul și sfinților Vechiului Testament (Judecători 16, 17: “*Atunci i-a vorbit el din toată inima și i-a zis: Brici nu s-a atins de capul meu, căci sfânt al lui Dumnezeu sunt eu încă din pânțele maicii mele...*”; Isaia 49, 1: “*Ascultați-mă, voi, insule, și voi, neamuri, luați aminte: După multă vreme se va petrece, zice Domnul. Din pânțele Maicii Mele Mi-a numit El numele*”; Ieremia 1, 5: “*De când încă nu te plăsmuiam în pânțe te știu și mai înainte de a fi ieșit din pânțe te-am sfințit, profet pentru neamuri te-am rânduit*”); iar cel de-al doilea este *kaleîn* care se traduce prin „a pune deoparte” (Fapte 13, 2: “*Și pe când slujeau Domnului și posteau, Duhul Sfânt a zis: Osebiți-Mi pe Barnaba și pe Saul, pentru lucrarea la care i-am chemat*”; Romani 1, 1: “*Pavel, rob al lui Iisus Hristos, apostol chemat, ales pentru Evanghelia lui Dumnezeu*”), fiind vorba aici de chemarea lui Iisus Hristos, având ca temei harul Jertfei Sale³¹¹.

În acest punct, este bine de reținut următorul aspect teologic. Această alegere de dinaintea nașterii pământești, nu trebuie confundată cu teoria predestinării din teologia apuseană care interpretează eronat textul din Romani 8, 28-29: “*Și știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine, celor ce sunt chemați potrivit planului Său; că pe cei pe care mai dinainte i-a cunoscut, mai dinainte i-a și rânduit să fie asemenea chipului Fiului Său, ca să fie El Întâi-Născut între mulți frați*”. Sfântul Pavel nu a fost predestinat, ci asemeni lui Samson sau Ieremia, a fost **ales** să devină profet, spune ÎPS Bartolomeu, căci preștiința lui Dumnezeu observă că odată chemat, subiectul nu-și va exercita liberul arbitru spre a respinge consacrarea în lucrarea Domnului³¹². Sensul duhovnicesc mesianic se poate urmări foarte clar în textele din Coloseni 1, 18: “*Și El este Capul trupului, al Bisericii, El, Care este Începutul, Întâiul-Născut din morți, ca să fie El Cel dintâi întru toate*”; Evrei 1, 6: “*Și iarăși, când Îl aduce-n lume pe Cel-Întâi-Născut, El zice: **Și să I se închine Lui toți îngerii lui Dumnezeu***”; Apocalipsa 1, 5: “*...și de la Iisus Hristos, Martorul cel credincios, Cel Întâi-Născut din morți și Domnul Împăraților pământului*”.

Foarte enigmatică este experiența apostolului în Arabia (1, 17), căci nu cunoaștem aproape nimic din ceea ce s-a petrecut acolo. Știm doar că regiunea Arabiei era o entitate geografică amorfă și deloc confortabilă în zilele apostolului, întinzându-se de la Marea Roșie către S-V Eufratului, însă se pare că și-a modificat granițele cu timpul, căci la anul 49 d.Hr. când sfântul Pavel redactează această epistolă, Damascul nu mai era inclus în Arabia. Unii speculează faptul că retragerea în pustia Arabiei viza formarea lui în vederea viitoarelor sale misiuni de

³¹¹ Vasile Mihoc, “Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni. Introducere, traducere și comentariu”, în ST, nr. 3-4, 1983, p. 210.

³¹² Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 969 (nota c).

încreștinare a lumii, iar alții consideră că scopul principal a fost introspecția, isihia, cântărirea propriei sale vieți în lumina lui Hristos³¹³. Sfântul Ioan Gură de Aur, oferă o interpretare foarte interesantă, el afirmă că apostolul a fost cuprins de o așa râvnă pentru Hristos, căci era în puterea dragostei dintâi (*Apocalipsa* 2, 4-5: “*Dar am împotriva ta că ți-ai părăsit iubirea dintâi. Adu-ți aminte deci de unde ai căzut și pocăiește-te și fă-ți faptele cele dintâi; dar dacă nu, Eu vin la tine și voi muta sfeșnicul tău din locul lui, dacă nu te vei pocăi*”), încât s-a dus în misiune în cele mai sălbatice și ostile locuri, pentru a-L propovădui pe Hristos acolo, și pentru a boteza viitorii creștini³¹⁴. Sfântul Teofilact al Bulgariei, mai adaugă faptul că apostolul Pavel, din smerenie nu spune care au fost roadele sale pentru Hristos în Arabia, pentru a nu se înfățișa pe sine mai vrednic decât apostolii ce evanghelizau în Ierusalim³¹⁵.

Finalul pericopei (1, 18-19) descoperă iarăși aleasa virtute a smereniei apostolului, spune sfântul Teodoret al Cyrului, care deși primise Evanghelia direct de la Iisus Hristos, totuși se duce la Ierusalim pentru a se consfătuî cu stâlpii Bisericii de acolo de la aceea vreme, care erau apostolii Petru și Iacob, despre cum trebuie predicată Evanghelia la neamuri³¹⁶.

Perspectiva aceasta a comuniunii de gândire, cum era în vremea sfinților apostoli, ar trebui să domine relațiile din interiorul Bisericii, astfel s-ar evita multe neajunsuri și neplăceri. Suntem dispuși oare să ne smerim cu toții precum făcea marele apostol Pavel? Amin.

³¹³ Richard N.Longenecker, *Galatians*, coll. WBC, Word Books Publisher, Dallas, 1990, p. 34.

³¹⁴ Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni a celui între sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostom Arhiepiscopul Constantinopolului*, trad. de Theodosie Athanasiu, Tipografia Editoare Dacia, Iași, 1901, p. 35.

³¹⁵ Teofilact al Bulgariei, *Epistola a doua către Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni și Coloseni*, trad. de Veniamin Costache, Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1904, p. 202.

³¹⁶ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, trad. de Iulia Cărare și Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 32.

Duminica a 21-a după Rusalii
Episcopul Tit și atitudinea față de eretici
Apostol Tit 3, 8-15

“(8) Cuvântul e vrednic de crezare, și vreau ca aceste lucruri să le spui răspicat, pentru ca cei ce I s-au încredințat lui Dumnezeu să aibă grijă să fie-n frunte la fapte bune. Acestea sunt bune și folositoare oamenilor. (9) Dar de întrebările nebunești și de genealogii și de certuri și de-ncrucisările de vorbe asupra legii ferește-te: sunt nefolositoare și deșarte. (10) Pe omul eretic, după întâia și a doua mustrare îndepărtează-l, (11) știind că unul ca acesta s-a înstrăinat și rătăcește-n păcat, osândit de sine însuși. (12) Când îl voi trimite la tine pe Artemas sau pe Tihic, străduiește-te să vii la mine, la Nicopole, căci acolo m-am hotărât să iernez. (13) Pe Zenas legistul și pe Apollo trimite-i înainte, și ai grijă să nu le lipsească nimic. (14) Ai noștri să învețe și ei să fie-n frunte la fapte bune atunci când trebuința o cere, ca să nu fie ei neroditori. (15) Te îmbrățișează toți cei ce sunt cu mine. Îmbrățișează-i pe cei ce ne iubesc întru credință. Harul fie cu voi cu toți! Amin”.

În pericopa dată, apostolul Pavel îl sfătuiește în primul rând pe episcopul Tit al Cretei, despre modul în care trebuie să se poarte față de cei apostatați, finalizându-și epistola cu succinte îndemnuri finale, asupra cărora nu vom insista aici. Scopul principal în această privință este tocmai evitarea pe cât se poate a certurilor și a dezbinărilor. Din postura de responsabil cu creșterea duhovnicească a Bisericii de aici, Tit este învățat să adopte un comportament ziditor față de falșii învățători și doctrina lor, tocmai pentru a nu da prilej de sminteală³¹⁷ (3, 9-11). Sfântul Teodoret al Cirului ne spune că cei vizați sunt iudeii care aduceau tot felul de discuții nefolositoare printre creștini, față de aceștia Tit episcopul și ceilalți membri ai Bisericii, trebuie să se îndepărteze după ce în prealabil au încercat să le explice învățătura sănătoasă³¹⁸.

Reglementările disciplinare bisericești din Matei 18, 15-17: “De-ți va greși fratele tău, mergi, mustră-l numai între tine și el. Și de te va asculta, l-ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, pentru ca **din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot ce se spune**. Și de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar dacă nici de Biserică nu va asculta, să-ți fie ca un păgân și ca un vameș”, sunt reluate și aici. În primul rând, trebuie vorbit în particular cu omul eretic în nădejdea convertirii lui, apoi cu alți câțiva membri ai Bisericii, care să-l mustre, iar în final, adus în fața întregii comunități spre a-și mărturisi încredințările. Dacă și după acest proces se încăpățânează să rămână în erezie, trebuie exclus din Biserică cu orice preț. Din păcate nu se prea respectă porunca apostolului Pavel. Fie unii dintre noi sărim aceste etape logice excluzându-l cu fermitate din Biserică, fără să ne mai intereseze dacă omul respectiv se leapadă de erezie; fie suntem foarte îngăduitori

³¹⁷ Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, O. Carm, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, vol. 7, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2008, p. 392.

³¹⁸ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 234.

permițându-le să frecventeze în continuare Biserica, cu riscul de a-i contamina și pe alții, fiindcă ne temem ca nu cumva dându-i afară, să atragă odată cu plecarea lor, și pe alții dintre credincioși în rătăcire³¹⁹. Ambele atitudini sunt contrare viziunii sfântului Pavel și deosebit de dăunătoare Sfintei Biserici. Însă mai dăunător este faptul că ne angajăm cu abnegație în a ne urî confesional unii pe alții, decât în a ne iubi și a ne clarifica încredințările după învățătura Scripturii și a Părinților.

Sfântul Ioan Gură de Aur este și mai categoric în problema separării față de cei eretici, el spune că încercările de a-i convinge despre Adevăr, cât timp ei sunt deplin retractari, aduc același rod precum semințele căzute pe loc pietros din Evanghelie. Toată această energie ar trebui canalizată în schimb într-o întărire a credinței celor ce deja au primit Adevărul, dar încă șchioapătă pe calea credinței, predicându-le permanent despre nevoia înfăptuirii milosteniei și a virtuților³²⁰ (3, 8).

Despre tendințele de răstălmăcire a dreptei învățături de către iudaizantul cretani, ni se reamintește în prima parte a epistolei (1, 14-16: „...și să nu-și plece mintea la basmele iudaice și la poruncile unor oameni care se abat de la adevăr. Toate sunt curate pentru cei curați. Dar pentru cei întinați și necredincioși nimic nu e curat; dimpotrivă, lor li s-au întinat și mintea, și conștiința. Ei mărturisesc că-L cunosc pe Dumnezeu, dar Îl tăgăduiesc cu faptele lor, fiind dezgustători, nesupuși și netrebnici pentru toată lucrarea cea bună”). Fenomenul acesta a iudaizantilor a bântuit excesiv Biserica apostolică, iar sfântul Pavel avea deja experiență în combaterea acestora (Fapte 11, 2-3: “Iar când Petru s-a suit la Ierusalim, credincioșii tăiați împrejur se-ndoiau asupra-i și ziceau: Ai intrat la oameni netăiați împrejur și ai mâncat cu ei... Dar Petru a-nceput și cu de-a rândul le-a povestit”; 15, 1-29; 16, 4: “Și când treceau ei prin cetăți, le învățau să păzească hotărârile rânduite de apostolii și de preoții din Ierusalim”; 20, 29: “Eu știu bine că după plecarea mea vor intra între voi lupi înverșunați care nu vor cruța turma”; 21, 21; Galateni 2, 11-14: “Dar când Chefa a venit în Antiohia, eu pe față i-am stat împotrivă, căci vrednic era de înfruntare. Fiindcă înainte de a fi venit unii de la Iacob, el mânca împreună cu păgânii; dar când au venit aceia, el se ferea și se ținea deoparte, temându-se de cei din tăierea-mprejur”; 1Timotei 1, 3-10; 2Timotei 3, 6-7: “Că dintre aceștia sunt cei ce se strecoară prin case și vânează femeiuști împovărate de păcate, purtate de felurite poftă, cei ce mereu învață și niciodată nu pot ajunge la cunoașterea adevărului”). Activitatea acestora este descrisă de apostol prin expresia în greacă *mōrós* care se traduce prin „nebunesc, prostesc, absurd”, și este folosită de obicei în Noul Testament pentru a-l descrie pe omul lipsit de minte sănătoasă, care își construiește casă pe nisip (Matei 7, 26: “Dar cel ce aude aceste cuvinte ale Mele și nu le plinește, i se va asemana bărbatului **nechibzuit** care și-a clădit casa pe nisip”); sau pentru a le descrie pe cele cinci fecioare nebune (Matei 25, 2-8: “...Dar cinci dintre ele erau **nebune** și cinci înțelepte”); sau pe cărturarii și fariseii fățarnici de la Templu (Matei 23, 16-17: “Vai vouă, călăuze oarbe, care spuneți: De se va jura cineva pe templu, nu-i nimic; dar de se va jura pe aurul templului, se leagă pe sine. **Nebuni** și orbi!”). O altă descriere a iudaizantilor este dată de termenul *zétesis* pe care nu îl întâlnim în Septuaginta Vechiului Testament, dar pe care îl observăm în textele din Ioan 3, 25: “Și între ucenicii lui Ioan și un iudeu s-a iscat o **neînțelegere** asupra curățirii...”; Fapte 15, 2-7: “Și după ce nu puțină împotrivire și **gâlceavă** au făcut ei asupra lui Pavel și Barnaba, au rânduit ca Pavel și Barnaba și alți câțiva dintre ei să se suie la apostolii și la preoții din Ierusalim

³¹⁹ Fritz Grunzweig, *Epistolele către Timotei, Tit, Filimon*, vol. 18/19, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007, p. 535.

³²⁰ Ioan Gură de Aur, *Tâlculiri la Epistola a doua către Timotei, Epistola către Tit, Epistola către Filimon ale Sfântului Apostol Pavel*, Editura Nemira, București, 2005, p. 102.

pentru această întrebare”; 28, 29: “Și după ce a zis el acestea, Iudeii au plecat, făcând între ei **noian de-ntrebări**”, și care potrivit contextelor, înseamnă de fiecare dată o ceartă sau discuție mai aprinsă bazată pe tensiuni și neînțelegeri. Foarte important de precizat este faptul că Sfântul Pavel folosește acest termen *zétesis* doar în epistolele sale pastorale, evidențiind de fiecare dată acțiunile celor care se îndepărtează de dreapta credință apostolică, suferind de o boală a discuțiilor orgolioase și defăimătoare (1Timotei 6, 4: “...acela este un orbit de trufie care nu știe nimic, dar care are boala întrebărilor și a certurilor de cuvinte...”; 2Timotei 2, 23). Din recuzita acestora nu lipseau bineînțeles nici genealogiile sau înșirările de neamuri (gr. *genealogía*). Acest termen subliniază pretențiile iudeilor de a fi socotiți ca descendenți ai listelor genealogice din Vechiul Testament, ce-i includeau pe sfinții lui Dumnezeu, pierzând timpul cu lucruri neînsemnate de felul acestora, pentru a dobândi slavă deșartă. Aceste genealogii iudaice sunt numite „mituri, basme” în 1Timotei 1, 4: “...nici să ia aminte la basme și la genealogii fără de sfârșit, care aduc mai degrabă certuri decât economia lui Dumnezeu cea întru credință” - fiind puse în mișcare de oameni care se întorc de la Adevăr (Tit 1, 14: “...și să nu-și plece mintea la basmele iudaice și la poruncile unor oameni care se abat de la adevăr”). Răul cel mai mare era faptul că aceste practici nebunești, împiedicau răspândirea Evangheliei și deci șansa convertirii păgânilor la Hristos Domnul (1Timotei 1, 5: “...iar ținta poruncii aceleia este iubirea din inimă curată, din conștiință bună și din credință neșăfarnică”), de aceea sfântul Pavel le taxează în termeni foarte duri³²¹.

Înțelegem prin urmare de ce apostolul Pavel îl îndeamnă pe episcopul Tit să nu piardă timpul cu astfel de oameni stricați la minte, ci să-l răscumpere întru fortificarea credinței celor din Biserică (Efeseni 5, 16: “răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt”). Tocmai pentru că Biserica, după cum spune arhimandritul Placide Deseille, nu poate fi niciodată dezbinată, chiar dacă unii creștini se rup de Sfânta Biserică, ea rămâne în continuare una prin membrii ei rămași credincioși și uniți³²². Iar dezbinătorii nu merită deloc atenția noastră, și nici nu avem voie să ne pierdem vremea cu ei, căci nu se vor mai întoarce cu pocăință în Biserica din care au plecat niciodată (2Tesaloniceni 2, 11-12: “Și de aceea le trimite Dumnezeu lucrare de amăgire, pentru ca ei să dea crezare minciunii și să fie osândiți toți cei ce n-au dat crezare adevărului, ci s-au complăcut în nedreptate”). Cred cu tărie că întregul timp risipit în dialogurile polemice cu cei de altă credință, a fost unul în zadar, și spre smintirea celor care ne ascultau involuntar. Nu vom convinge în felul acesta pe nimeni cu privire la frumusețea Ortodoxiei și importanța ei în lumea contemporană. Cred că dacă ne vom arunca mai mult pe genunchi decât pe valurile urii confesionale, vom avea mai multă roadă misionară. Amin.

³²¹ Sabin Verzan, *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit*, EIBMBOR, București, 1994, pp. 261-263.

³²² Placide Deseille, *Ce este Ortodoxia?*, trad. de Liviu Marcel Ungurean, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2016, pp. 90-91.

Duminica a 23-a după Rusalii
Mântuirea se primește prin har dar se păstrează prin fapte bune
Apostol Efeseni 2, 4-10

“(4) Dar Dumnezeu, bogat fiind în milă, pentru multa Sa iubire cu care ne-a iubit (5) pe noi, cei ce eram morți prin greșalele noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos – prin har sunteți mântuiți! (6) - și împreună cu El ne-a sculat și ne-a făcut să ședem întru cele cerești întru Hristos Iisus, (7) pentru ca-n veacurile viitoare să arate covârșitoarea bogăție a harului Său, prin bunătatea Sa față de noi întru Hristos Iisus. (8) Căci în har sunteți mântuiți prin credință; iar aceasta nu-i de la voi: e darul lui Dumnezeu; (9) nu din fapte, pentru ca nimeni să nu se laude. (10) Fiindcă a Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune pe care Dumnezeu mai dinainte le-a gătit pentru ca noi să umblăm întru ele”.

Pericopa aceasta, dacă s-ar citi cu maximă transparență și sinceritate, ar rezolva conflictul iremediabil dintre teologia răsăriteană, reprezentată prin Sfinții Părinți, care vorbesc despre rămânerea în mântuirea oferită nouă de Mântuitorul printr-o credință lucrătoare, activă; și teologia protestantă, reprezentată prin Luther, care insistă doar pe aspectul de gratuitate al harului, credinciosul nemaitrebuind să facă nimic pentru mântuirea sa, fiind de ajuns doar să creadă în Jertfa Domnului³²³.

Este adevărat că din textele Noului Testament reiese gratuitatea harului (Ioan 3, 5-6: “Iisus i-a răspuns: Adevăr, adevăr îți spun, de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este”; 15, 4-5: “Rămâneți întru Mine și Eu întru voi. Așa cum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu veți rămâne întru Mine. Eu sunt viță; voi, mlădițele. Cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic”; 1Corinteni 12, 6-11: “...și felurime de lucrări sunt, dar Același Dumnezeu este Cel Care pe toate în toți le lucrează... Și pe toate acestea Unul și Același Duh le lucrează, fiecăruia în parte împărțindu-i după cum vrea El”; Efeseni 2, 8; Filipeni 2, 13; Evrei 3, 14: “Căci ne-am făcut părtași ai lui Hristos, numai dacă pân-la sfârșit vom ține cu tărie începutul ființării noastre întru El”), însuși termenul grecesc *charis* înseamnă “dar”, pe care credincioșii nu și l-ar putea agonisi prin faptele lor niciodată. Mântuirea nu ni s-a oferit în baza unor merite anterioare, căci inițiativa mântuirii aparține exclusiv lui Dumnezeu, Care dorește mântuirea tuturor oamenilor (Iezechiel 18, 32: “Căci Eu nu doresc moartea celui ce moare – zice Domnul – de aceea întoarceți-vă și veți fi vii!”; 1Timotei 2, 4: “Cel ce voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”; 2Petru 3, 9: “Domnul nu întârzie cu făgăduința Sa, după cum socotesc unii că e întârziere, ci îndelung-rabdă pentru voi, nevrând El ca vreunul să piară, ci ca toți să ajungă la pocăință”). Însă tot la fel de adevărată este și

³²³ N.Chițescu, Isidor Todoran, Petreută, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, vol. 2, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2010, pp. 62-69.

necesitatea rămânerii în har prin permanenta pocăință a omului (Ioan 15, 4-5; Evrei 3, 14), pentru că nu este doar suficient să intri în har, ci trebuie să și stăruiești în legătura strânsă cu harul³²⁴ (Filipeni 2, 13: „...căci Dumnezeu este Cel ce-ntru voi le lucrează și pe **a vrea** și pe **a lucra**, pentru bunăvoința Sa”). Primirea harului mântuitor, presupune o nouă viață întru Hristos Domnul, pe care apostolul o aseamănă unei învieri din moartea păcatului (Efeseni 2, 4-7), însă această nouă viață necesită o angajare personală și liberă. Căci „învierea baptismală a firii” cum o numea sfântul Nicolae Cabasila (*Viața în Hristos*), este un dar din partea lui Dumnezeu, conferit unor copii ce nu-și exprimă consimțământul; însă Împărăția lui Dumnezeu și dinamica vieții împreună cu El, țin de voia noastră liberă, care se hotărăște cu toată puterea ei pentru sfințenie, într-o anume zi ce coincide cu nașterea din nou a omului³²⁵. De aceea, foarte inspirat numește mântuirea, sfântul Iustin Popovici, ca fiind o continuă nevoiță, prin rămânerea în Duhul Sfânt cu ajutorul Sfintelor Taine și al Sfintelor Virtuți³²⁶.

Finalul pericopei (v. 10) exprimă cel mai bine acest adevăr, spune sfântul Ioan Gură de Aur³²⁷, căci umblarea întru împlinirea faptelor bune, implică o virtute continuă, o stare de sfințenie prelungită până la finalul vieții. Prin urmare, nu ne este suficientă săvârșirea unei singure fapte bune, ci toate câte ne-au fost pregătite, de aceea, nesăvârșirea lor ne poate periclita serios mântuirea. Evitarea de a face o faptă de milostenie, pe temeiul ignoranței sau a insensibilității noastre la nevoile celorlalți, sau pur și simplu pe temeiul zgârceniei (2Corinteni 9, 6: “V-o spun însă: Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera; iar cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va și secera”), poate atrage cu sine, pierderea mântuirii oferită în dar de Jertfa și Învierea lui Iisus (Matei 25, 41-46). Tâlcuirea sfântului Teofilact al Bulgariei³²⁸ este și ea salutară căci insistă și el pe lucrarea virtuților, spunând că dacă marele Pavel a spus la începutul pericopei că mântuirea este exclusiv darul lui Dumnezeu ce nu implică faptele omului, ci doar credința, vine acum la finalul textului și accentuează necesitatea practicării virtuților și a faptelor bune ale credinței vii, tocmai pentru ca nimeni să nu se lenevească cu sufletul, căci aceasta spre pagubă și osândă veșnică îi va fi.

Expresia „mai înainte le-a pregătit” nu se referă la dimensiunea lor existențială, căci de vreme ce omul nu fusese creat, nu puteau nici cadrele împlinirii și desfășurării faptelor bune să coexiste, ci ele apar după crearea omului. Caracterul lor atemporal poate fi înțeles din perspectiva preștiinței lui Dumnezeu, ele existând înainte de facerea lumii, în mintea lui Dumnezeu, ca formă a rațiunilor lucrurilor, căci spune sfântul Maxim Mărturisitorul, că întreg universul poartă în el rațiunile divine, care conduc creația către îndumnezeirea ei³²⁹. Numai în

³²⁴ Vasile Mihoc, *Credință și Înțelegere: Învățătura ortodoxă în perspectivă biblică*, Editura Agnos, Sibiu, 2014, pp. 89-91.

³²⁵ John Meyendorff, *Teologia Bizantină: Tendințe istorice și teme doctrinare*, trad. de Alexandru I. Stan, Editura Nemira, București, 2011, p. 240.

³²⁶ Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeu-Omul: Abisurile și culmile filozofiei*, Editura Sophia, București, 2010, p. 228.

³²⁷ Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, trad. de Theodosie Athanasie, Tipografia Dacia, Iași, 1902, p. 39.

³²⁸ Teofilact al Bulgariei, *Cele 14 trimiteri ale Sfântului, Slăvitului și întru tot Lăudatului Apostol Pavel*, trad. de Veniamin Costache, tomul II, Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1904, p. 318.

³²⁹ Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, PG 91, col. 1365.

acest sens se poate înțelege această viziune a sfântului Pavel. Acest verset înțeles greșit a dus la propunerea teoriei predestinării a reformatorului Calvin, care spune că Dumnezeu a rânduit mai dinainte de întemeierea lumii, pe oamenii care vor merge spre fericire sau osândă veșnică, ca și când aceștia nu mai pot face de la ei nimic, trebuie ca niște orbi să urmeze un program prestabilit, asemănător destinului implacabil al tragediilor antice. Firește că teoria este absurdă și fără nici un argument biblic, dar din păcate tot mai mulți teologi bibliști o acceptă³³⁰ (Abbott; Ellicott; Eadie; Meyer etc). Dumnezeu nu predetermină și nici influențează într-un fel sau altul mântuirea nimănui, căci omul este creat liber, orice determinare calvină, ar suspenda liberul arbitru; ci Dumnezeu în atotștiința Sa, cunoaște cine va primi harul mântuitor întru conlucrare activă, și cine va respinge Jertfa Sa, asemenea cum un doctor cunoaște dinainte traseul unei boli, fără ca să producă el boala aceea³³¹.

Dumnezeu a pregătit toate faptele bune ale mântuirii în care să umblăm împreună și în parte, pentru rugăciune, post și părtășie ne-a pregătit sfânta Biserică; pentru iubire ne-a pregătit inima și cântările duhovnicești; pentru îmbrățișare și milostenie, ne-a creat mâinile iar pentru alergarea în tot lucrul bun ne-a dat picioarele; pentru ispitiri, înfrânarea iar pentru căderi, lacrimile pocăinței³³² etc.

Cum umblăm noi oare în toate aceste fapte bune? Amin.

³³⁰ T.K.Abbott, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles to the Ephesians and to the Colossians*, Charles Scribner's Sons, New York, 1902, p. 54.

³³¹ Vasile Mihoc, *Credință și Înțelegere: Învățătura ortodoxă în perspectivă biblică*, Editura Agnos, Sibiu, 2014, pp. p. 92.

³³² Traian Dorz, *Hristos – puterea apostoliei: Meditații la Apostolul Duminicilor de peste an*, vol. 2, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000, pp. 90-91.

Duminica a 24-a după Rusalii
Iisus Hristos – pacea noastră cu Dumnezeu
Apostol Efeseni 2, 14-22

“(14) *Căci El este pacea noastră, El, Care-n trupul Său a făcut din cele două lumi una, adică a surpat peretele cel din mijloc al despărțirii – ura – , (15) desființând legea poruncilor în opreliștile ei, pentru ca să-i clădească-ntru Sine pe cei doi într-un singur om nou, făcând pace, (16) și prin cruce, omorând în ea ura, să-i împace cu Dumnezeu pe amândoi, uniți într-un singur trup. (17) Și, venind, a binevestit pace vouă celor de departe și pace celor de aproape; (18) că prin El și unii și alții într-un singur Duh avem calea deschisă spre Tatăl. (19) Prin urmare, voi nu mai sunteți străini, și nici venetici, ci sunteți concetățeni ai sfinților și casnici ai lui Dumnezeu, (20) zidiți pe temelia apostolilor și a profeților, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos, (21) întru Care toată zidirea, bine-ncheiată laolaltă, crește spre a fi locaș sfânt întru Domnul; (22) întru El sunteți și voi zidiți împreună, spre a fi locaș al lui Dumnezeu întru Duhul”.*

Apostolul de astăzi este străbătut ca un fir roșu de ideea împăcării (vv. 14-17) dintre Dumnezeu și omenire, prin Jertfa Mântuitorului, relația de comuniune fiind amplu periclitată de păcatul lui Adam. Teologia împăcării o vedem sintetizată de apostolul Pavel doar în textele de la *Romani* 5, 10: “Că dacă-n timp ce eram vrăjmași ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult, odată împăcați, prin viața Lui ne vom mântui”; *2Corinteni* 5, 18: „Dar toate sunt de la Dumnezeu, Cel ce ne-a împăcat cu Sine prin Hristos și ne-a dat nouă slujirea împăcării”; *Efeseni* 2, 11-17; *Coloseni* 1, 20-22: “...acum El prin moarte v-a împăcat în trupul Său de carne, pentru ca înaintea Lui să vă înfățișeze sfinți, fără prihană și nevinovați”, iar cuvintele grecești importante pe care le folosește sunt: *katallagē*; *katallassō* și *apokatallassō*. Verbele din urmă presupun existența unei vrăjmășii, care acum a fost îndepărtată prin intervenția salvifică a Domnului Iisus, căci Scriptura ne spune că păcătoșii sunt vrăjmași ai lui Dumnezeu³³³ (*Romani* 5, 10; *Coloseni* 1, 21; *Iacob* 4, 4: “Adulterilor! Nu știți oare că prietenia cu lumea e dușmănie cu Dumnezeu? Așadar, cel ce vrea să fie prieten cu lumea I se face vrăjmaș lui Dumnezeu”). Această pace săvârșită de Hristos pentru noi se numește răscumpărare, sau mântuirea în sens obiectiv, însă alături de aceasta este nevoie de îndreptarea noastră care este un act permanent de sfințenie, sau în limbaj dogmatic, mântuirea subiectivă, hotărârea noastră de a-I urma zi de zi lui Dumnezeu. De aceea spune apostolul Pavel într-un alt context, folosind aceeași idee a împăcării următoarele: “În numele lui Hristos vă rugăm: împăcați-vă cu Dumnezeu” (*2Corinteni* 5, 20). Prin urmare, vedem că Iisus Hristos a realizat împăcarea noastră cu Dumnezeu, în sens obiectiv, dar totodată trebuie și noi să ne împăcăm cu Dumnezeu, în sens subiectiv, printr-o viață neîntreruptă de pocăință și sfințenie.

³³³ J.D.Douglas, *Dicționar biblic*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, p. 677.

Textul ne vorbește despre zidirea întru Hristos a unui om nou, provenit din două entități (vv. 15-16), pe care sfântul Teodoret le asociază neamurilor în general și iudeilor, poporul cel ales, pe ambii împăcându-i întru Jertfa Sa cu Dumnezeu, căci Hristos Domnul este singurul Cap al tuturor³³⁴. Unirea aceasta mistică dintre Hristos și credincios în parte, nu trebuie înțeleasă în termenii filozofiei panteiste ce promova deplina depersonalizare întru contopirea cu substanța divină universală, fiindcă Dumnezeu este Persoană, nu energie impersonală, iar omul unit cu El, își păstrează de asemenea taina persoanei lui. Apostolul Pavel nu spune niciodată „eu sunt Hristos”, ci spune foarte personal „Hristos trăiește în mine” (*Galateni* 2, 20), adică două persoane distincte în deplină comuniune: Hristos rămâne Domnul, iar eu rămân robul Său, sau fiul Său prin participare³³⁵.

Expresia „prin Cruce a omorât în ea ura” (v. 16) nu se referă la faptul că mai poate învia vechea stare de vrăjmășie dintre om și Dumnezeu, căci Jertfa Domnului Iisus are o eficiență veșnică, spune sfântul Teofilact³³⁶, ci noi înșine, prin păcatele ce le săvârșim după ce am primit dumnezeiescul Botez, naștem o nouă stare de solitudine, de autoînsingurare, rupând iarăși comuniunea noastră cu Dumnezeu, realizată în Duhul Sfânt. Câtă grijă ar trebui să avem noi în felul acesta, și ce teamă de păcat, bineștiind că păcatele noastre Îl răstignesc pe Domnul Iisus a doua oară, făcându-ne astfel, vinovați de moarte (*Evrei* 6, 4-6: “*Fiindcă aceia care s-au luminat o dată și au gustat darul cel ceresc și părtași s-au făcut Duhului Sfânt și au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu și puterile veacului ce va să vină și au căzut, cu neputință este ca ei să se înnoiască încă o dată spre pocăință, fiindcă ei pe seama lor înșiși Îl răstignesc a doua oară pe Fiul lui Dumnezeu și-L fac de batjocură*”).

În Trupul tainic al lui Hristos, toată zidirea crește întru desăvârșirea ei, „spre a fi locaș al lui Dumnezeu în Duhul”, spune apostolul (vv. 21-22), realizându-se deci unitatea tainică dintre Creator și creatură. Însă numai dacă rămânem adânc înrădăcinați întru Hristos Domnul. Această unitate de obârșie, de parcurs și țel, este exprimată mai plastic de apostol în 1, 10: „*toate cele din ceruri și cele de pe pământ, să fie iarăși adunate întru Hristos*”. Termenul “adunate, recapitulate” traduce grecescul *anakephaleosis* care înseamnă literal „punct în care se readună ceva”. Hristos este contemplat astfel ca principiu unic, în Care se zidește și reunifică Biserica și întreaga creație³³⁷, de aceea apostolul Îl numește pe Hristos „piatra cea din capul unghiului” (v. 20), fără de care, întreaga construcție s-ar năru.

În Hristos, de asemenea, starea de înstrăinare produsă de păcat este depășită prin jertfă (v. 19), făcând referire prin analogie, la străinii păgâni descriși în vv. 11-12, pe care îi numește foarte sugestiv „înstrăinați de cetățenia lui Israel”. Noțiunea folosită este împrumutată din domeniul legilor civile cotidiene, însă aplicată în sens duhovnicesc. Străinii sunt oameni care nu au domiciliul stabil în cetate, însă sunt tolerați de cetățenii orașului respectiv. În sens spiritual, foștii destinatari ai epistolei către efeseni, care odinioară erau păgâni, adică străini de Dumnezeu,

³³⁴ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, trad. de Iulia Cărare și Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 72.

³³⁵ Nicolae Mladin, *Hristos – viața noastră: asceza și mistica paulină*, Editura Deisis, Sibiu, 2012, p. 115.

³³⁶ Teofilact al Bulgariei, *Cele 14 trimiteri ale Sfântului, Slăvitului și întru tot Lăudatului Apostol Pavel*, trad. de Veniamin Costache, tomul II, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1904, p. 326.

³³⁷ Galeriu, *Jertfă și Răscumpărare*, Editura Harisma, București, 1991, pp. 172-173.

au depășit această stare solitară, având prin Jertfa lui Iisus, acces liber la Dumnezeu Tatăl, primind onorantul statut de casnici ai lui Dumnezeu³³⁸. Aceștia sunt numiți „sfinți”, nu doar aici, ci și în alte câteva locuri din epistolă (1, 1: “*Pavel, apostol al lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu, către **sfinții** și credincioșii întru Hristos Iisus care sunt în Efes*”; 1, 18: “*...și să vă lumineze ochii inimii, pentru ca voi să pricepeți care este nădejdea la care El v-a chemat, care este bogăția slavei moștenirii Lui întru cei **sfinți***”; 2, 19), ceea ce îi obligă la o viață ascetică, tocmai pentru a nu-și pierde acest statut de vecini ai lui Dumnezeu, decăzând prin neveghere la fosta stare de profundă înstrăinare față de Biserică și Dumnezeu. La fel de ușor pot pierde acest statut, după cum, tot la fel de ușor l-au și primit.

Dar tu, iubite cititorule, cum valorifici acest mare har al împăcării tale cu Dumnezeu produs la Sfântul Botez? Ai păstrat de atunci cu sfințenie acest „pașaport al Raiului”, sau datorită păcatelor tale multe, ai pierdut „viza”, adică dreptul de-a șede în Cetatea lui Dumnezeu, împreună cu toți sfinții Săi? Unde te găsești tu dragă suflete în momentul acesta, înăuntru sau în afara Împărăției Cerurilor? Să știi că reintrarea în Cetate se poate produce doar printr-o hotărâre puternică de luptă contra tuturor păcatelor, dublată de o stare înlăcrimată de profundă pocăință. Nu întârzia să reintri în Cetate, căci *noaptea urii lui Satan* se apropie pieziș... Amin.

³³⁸ Helge Stadelmann, *Epistola către efeseni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2001, p. 102.

Duminica a 22-a după Rusalii
Despre făptura cea nouă întru Hristos Iisus
Apostol Galateni 6, 11-18

“(11) *Vedeți cu ce litere mari v-am scris eu, cu mâna mea.* (12) *Câți vor să fie binevăzuți în trup, aceia vă silesc să vă tăiați împrejur, numai ca să nu fie ei prigionii pentru crucea lui Hristos.* (13) *Fiindcă nici ei înșiși, cei care se taie-mprejur, nu păzesc legea, ci vor ca voi să vă tăiați împrejur pentru ca să se laude ei în trupul vostru.* (14) *Dar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume.* (15) *Că în Hristos Iisus nici tăierea-mprejur este ceva, nici netăierea-mprejur, ci făptura cea nouă.* (16) *Și toți cei ce vor umbla după dreptarul acesta, pace și milă asupra lor și asupra Israelului lui Dumnezeu!* (17) *De acum înainte nimeni să nu-mi mai facă supărare; căci eu în trupul meu port semnele Domnului Iisus.* (18) *Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu duhul vostru, fraților! Amin”.*

Încă din capul acestei pericope, se remarcă tristețea sfântului Pavel cu privire la unii creștini, care de frica prigoanei, se leapădă de Hristos și Evanghelie, dând curs prerogativelor creștinilor iudei care încă mai practicau Legea lui Moise, cu specială referire la problema circumciziei, deși sinodul apostolic de la Ierusalim interzicea această practică (*Fapte* 15, 1-21). În textul paralel din 3, 3: “*Atât de fără minte sunteți? După ce ați început în Duh, isprăviți acum în trup?*”, apostolul îi ironizează pe acești creștini care și-au început viața duhovnicească sub călăuzirea Sfântului Duh, iar acum regresează spiritual dând o mai mare importanță tăierii împrejur decât harului Domnului Iisus. Verbul grecesc *epitelēsō* folosit aici cu sensul de „a sfârși”, și care se mai regăsește în *1Regi* 3, 12: “*În ziua aceea voi ridica împotriva lui Eli tot ceea ce Eu am grăit împotriva casei lui, voi începe și voi sfârși*”³³⁹ sau *2Corinteni* 7, 1: “*Având deci aceste făgăduințe, iubiților, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, sfârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu*”, exprimă însăși ironia marelui apostol prin care

³³⁹ Pedepasa lui Dumnezeu pentru nelegiuirile fiilor preotului Eli, care și aceștia la rândul lor erau preoți, era data pentru faptele lor imorale: aceștia nesocoteau rânduilele cultice privitoare la jertfele pentru păcat (*1Regi* 2, 13-17); se culcau cu femeile care se adunau la ușa cortului mărturie pentru rezolvarea diferitelor probleme din viața lor (*1Regi* 2, 22) etc. Toate aceste derapaje morale și liturgice ale castei preoțești, anunțau nevoia răscumpărării adusă de Hristos – Marele Preot, și necesitatea dobândirii unei făpturi noi, sfințită și desăvârșită pentru tot lucrul bun al Domnului – temă de bază a meditației noastre. Profetul Osea, avea să portretizeze în termeni foarte duri decăderea duhovnicească a preotului, amendând la sânge viața lor boemă, rătăcire datorită căreia întregul popor este condus pe calea rătăcirii și-a infamiei: “*Că nu-i nimeni care să judece și nimeni care să mustre; poporul Meu e ca un preot tăgăduit. Și va slăbi din zi în zi, iar cu tine și profetul va slăbi...*” (*Osea* 4, 4-5). Poate pentru aceasta avea să spună sfântul Ioan Gură de Aur, că nu oricine poate fi preot, această chemare sfântă se adresează doar celor puțini și aleși de Dumnezeu (*Ioan* 15, 16: “*Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi...*”), care se diferențiază din punctul de vedere al sfințeniei vieții personale, cu mult față de toți cei apropiați lor. A se vedea Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, trad. de Dumitru Fecioru, Editura Basilica, București, 2015, p. 84.

subliniază pericolul lepădării Evangheliei în Galatia. Probabil că iudaizantii de aici prezentau „faptele Legii”, printre care și tăierea împrejur, ca pe un complement necesar credinței, iar supunerea față de Lege, ca pe un stadiu superior al vieții creștine. Sfântul Pavel în schimb, le arată că această supunere oarbă față de Lege, înseamnă o decădere din har, din statutul onorant de „făptură nouă în Hristos”³⁴⁰.

Sfântul Pavel vorbește și în alte locuri despre tema aceasta a făpturii celei noi (*Romani* 6, 12-13: “*Așadar, să nu domnească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui; nici mădularele voastre să nu le puneți în slujba păcatului ca arme ale nedreptății, ci înfățișați-vă lui Dumnezeu ca vii dintre morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății în slujba lui Dumnezeu*”; *2Corinteni* 4, 16: “*De aceea nu pierdem din curaj; dimpotrivă, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi*”; 5, 17: “*Prin urmare, dacă este cineva întru Hristos, el e făptură nouă: cele vechi au trecut, iată că toate au devenit noi*”; *Efesenii* 4, 13: “*...până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos*”; 4, 22-24: “*Să vă dezbrăcați de omul cel vechi al fostului vostru fel de viață, care se strică prin poftele înșelăciunii, să vă înnoiți în duhul minții voastre și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel zidit după Dumnezeu în dreptatea și sfințenia adevărului*”; *Galatenii* 5, 19-21. 22-25: “*Iar roada Duhului este iubire, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine...*”; *Colosenii* 3, 5-10: “*Prin urmare, ucideți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurația, patima, pofta cea rea și lăcomia, care este închinare la idoli, din pricina cărora vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării... Nu vă mințiți unul pe altul, de vreme ce v-ați dezbrăcat de omul cel vechi laolaltă cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care spre cunoaștere se reînnoiește după chipul Celui ce l-a zidit*”), în care transpar teme precum: răscumpărarea adusă de Hristos cere de la noi un efort mistic, ascetic; noua făptură este în deplină comuniune cu Domnul Hristos; dobândirea slavei cere asumarea suferinței pentru Evanghelie; noul mod de viață cere o permanentizare a stării de sfințenie întru înăbușirea pornirilor egocentriste; unitatea de credință și cunoașterea lui Iisus Hristos sunt realități indispensabile; roadele Sfântului Duh trebuie să înlocuiască faptele trupului sau lucrarea păcatului; noua viață în Hristos necesită o neîntreruptă vigilență, deoarece poftele trupului pot oricând ieși la suprafață, de aceea ele trebuie efectiv „puse spre moarte”³⁴¹ etc. Fericitul Teodoret al Cirului, spune că apostolul folosește această expresie cu specială referire la momentul de după învierea din moartea păcatului, care s-a petrecut la mântuitorul Botez, când omul se leapădă de creația cea veche și se îmbracă în omul cel nou, în “făptura cea nouă”³⁴². Deci vedem că practica galatenilor de-a se tăia împrejur, după ce odată au fost botezați întru numele Domnului Iisus, periclita însăși mântuirea lor, căci acest gest era ca o hulă împotriva Duhului Sfânt și ca o lepădare de credință. Făptura cea nouă spune mitropolitul Nicolae Mladin, stă sub semnul luminii necreate a lui Hristos, Cel Care luminează mintea și inima omului până în adâncurile ei, plăsmuind astfel creația cea nouă, care din acel moment nu-și mai aparține sieși, ci lui Hristos în

³⁴⁰ Vasile Mihoc, „Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni. Introducere, Traducere și Comentariu”, în ST, nr. 3-4, 1983, p. 265.

³⁴¹ Paul Barnett, *The Second Epistle to the Corinthians*, coll. NICNT, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1997, p. 465; Maurice Carrez, *La Deuxième Épître de Saint Paul aux Corinthiens*, coll. CNT, Labor et Fides, Genève, 1986, p. 149; Andrew T. Lincoln, *Ephesians*, coll. WBC, Word Books, Texas, 1990, p. 288; Douglas J. Moo, *Galatians*, coll. BECNT, Baker Academic, Grand Rapids, 2013, p. 358.

³⁴² Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, trad. de Iulia Cărare, Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 56.

întregime (*Galateni* 2, 20: “m-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine”³⁴³). Făptura cea nouă (gr. *ho kainos antropos*) intră în contrast evident cu „omul cel vechi” (gr. *ho palaios antropos*) care apare în Noul Testament de aproximativ 15 ori, dintre care de 6 ori în epistolele pauline (*Romani* 6, 6: “...cunoscând noi aceasta, anume că **omul nostru cel vechi** a fost răstignit împreună cu El, așa încât trupul păcatului să fie nimicit, pentru ca noi să nu mai fim înrobiți păcatului”; *Efesenii* 4, 22: “Să vă dezbrăcați de **omul cel vechi** al fostului vostru fel de viață...”; *Colosenii* 3, 9: “Nu vă mințiți unul pe altul, de vreme ce v-ați dezbrăcat de **omul cel vechi** laolaltă cu faptele lui...” etc). Făptura cea nouă este deci creștinul botezat și așezat într-o legătură intimă cu Învierea lui Hristos (*Romani* 6, 3-5: “Oare nu știți că toți câți în Hristos ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Așadar, prin Botez ne-am îngropat cu El în moarte, pentru ca, așa cum Hristos a înviat din morți prin slava Tatălui, tot astfel și noi să umblăm întru înnoirea vieții...”), fiind convins că făptura sa cea veche a fost răstignită împreună cu Hristos, ca să moară pentru totdeauna păcatului³⁴⁴.

Toți cei care vor urma după „dreptarul acesta” (6, 16) spune apostolul, vor vedea slava lui Dumnezeu. Pentru dreptar se folosește termenul grecesc *kanon* care la bază înseamnă „trestie, prăjină”, și care în Vechiul Testament, primește o conotație mistică, sub imaginea “bărbatului de aramă” care măsoară cu o “trestie” distanțele zidurilor noului Templu (*Iezechiel* 40, 3: “Și m-a adus acolo; și, iată, un bărbat; înfățișarea lui era ca o înfățișare de aramă strălucitoare; în mâna lui era o sfoară de zidar și o **prăjină** de măsurat; și sta în poartă”). În Noul Testament, îl întâlnim aici și în *2Corinteni* 10, 13-16: “Iar noi nu ne vom lăuda fără măsură, ci după măsura **dreptarului** cu care ne-a măsurat nouă Dumnezeu: aceea de a ajunge și până la voi” respectiv *Filipeni* 3, 16: “Dar de acolo de unde am ajuns, să urmăm același **dreptar**, să gândim la fel”. În textul nostru, ca și în cel din *2Corinteni* 5, 17: “Prin urmare, dacă este cineva întru Hristos, el e **făptură nouă**: cele vechi au trecut, iată că toate au devenit noi”, expresia de **dreptar** intră în strânsă legătură cu făptura cea nouă (*kanon* / *kainē ktisis*), existând deci o legătură între cei doi termeni, apărând în contexte care elucidează înțelesul complet al amândurora. Ca și în *2Corinteni* 4, 16 unde creația cea nouă este introdusă prin antiteza interior/exterior; întocmai și în *Galateni* 6, făptura cea nouă este introdusă printr-o antiteză (între duh și carne sau între cruce și circumcizie). Relația antitetică dintre ritul circumciziei și făptura cea nouă, va defini înțelesul autentic al termenului de „dreptar”. Prin urmare, făptura cea nouă trebuie să păzească *kanonul* adică dreptarul învățaturii sănătoase. Pentru că dreptarul, adică păzirea poruncilor lui Dumnezeu (*1Corinteni* 7, 19: “*Tăierea-mprejur nu este nimic, și netăierea-mprejur nimic nu este, ci paza poruncilor lui Dumnezeu*”) este cerința ultimă a oricărui creștin aparținător spectrului făpturii celei noi³⁴⁵. Nu ne putem numi făptură nouă sau creștini ortodocși născuți de sus (*Ioan* 3, 3: “*Răspunsu-i-a Iisus și i-a zis: Adevăr, adevăr îți spun: de nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă Împărăția lui Dumnezeu*”) dacă nu împlinim în viața noastră poruncile lui Dumnezeu din cuprinsul Sfintei Scripturi. Acest dreptar (*kanon*) poate fi după cum vedem, un bun barometru al vieții noastre duhovnicești.

Tu cum păzești dreptarul învățaturii sănătoase, drag urmaș al lui Hristos? Amin.

³⁴³ Nicolae Mladin, *Asceza și Mistica paulină*, Editura Deisis, Sibiu, 1996, p. 17.

³⁴⁴ Grigorie T. Marcu, *Antropologia paulină*, Sibiu, 1941, pp. 106-115.

³⁴⁵ Răzvan Perșa, “Sensurile termenului de *kanon* în tradiția canonică a Bisericii Ortodoxe în primele patru secole”, în AS, nr. 7, 2016, pp. 25-26.

Duminica a 25-a după Rusalii
Unitatea de credință este măsura tuturor lucrurilor
Apostol Efeseni 4, 1-7

“(1) *De aceea eu, cel întemnițat întru Domnul, din suflet vă rog să umblați cu vrednicie, potrivit chemării cu care ați fost chemați, (2) cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă-răbdare, întru iubire îngăduindu-vă unii pe alții, (3) străduindu-vă să păstrați unitatea duhului întru legătura păcii. (4) Un singur Trup și un singur Duh, așa cum ați și fost chemați la o singură Nădejde a chemării voastre; (5) un singur Domn, o singură Credință, un singur Botez, (6) un singur Dumnezeu și Tată al tuturor, Care este peste toți și prin toți și-ntru toți. (7) Dar fiecăruia dintre noi i s-a dat harul după măsura darului lui Hristos*”.

Îndemnul la unitate adresat creștinilor din Efes, și prin ei tuturor creștinilor, poartă încă din deschidere o retorică bine articulată, sfântul Pavel mizând din start pe efectele persuasive ale tehnicii lui *captatio benevolentiae*. Adică o propoziție care să atragă la maxim atenția și bunăvoința încă de la început, și care să însumeze un argument forte al întregii argumentații³⁴⁶. Această captare a interesului cititorilor epistolei, este concentrată în cuvintele: „eu, cel întemnițat pentru Domnul”, care are rolul, spune sfântul Teofilact, de a-i rușina pe creștinii dezbinați din Efes de situația dată: apostolul Pavel este întemnițat pentru Hristos, iar ei în libertate, se ceartă și dezbină – ce poate fi mai rușinos și trist totodată³⁴⁷? Tot un astfel de *captatio* folosește apostolul și în cuvântarea sa din Areopag, în fața marilor învățați din Atena, prin cuvinte ce atrag întreaga atenție și simpatie: „*Bărbați Atenieni, văd din toate că sunteți foarte religioși*” (Fapte 17, 22).

Apelul la unitate este de o importanță covârșitoare, fiindcă dezbinarea aduce mari prejudicii Bisericii. Poporul creștin formează un unic popor al lui Dumnezeu, constituit din mai multe etnii, nu doar din generațiile succesive ale lui Israel, însumând totalitatea mărturisitorilor unitari ai credinței celei una, în cadrul unei unități de duh indestructibile³⁴⁸ (Apocalipsa 21, 24: “*Și neamurile vor umbla-n lumina ei, și-mpărății pământului într-însa își vor aduce slava*”). De aceea, oricine se face vinovat de dezbinarea poporului lui Dumnezeu, de Noul Ierusalim, vrednic este de moarte, după Cuvântul Mântuitorului (Luca 17, 1-2: “*Și le-a zis ucenicilor Săi: E cu neputință ca poticnirile să nu vină, dar vai aceluia prin care ele vin – mai bine i-ar fi dacă și-ar lega de gât o piatră de moară și s-ar arunca în mare decât să-i fie piatră de poticnire unuia din aceștia mici*”). Efortul duhovnicesc al tuturor credincioșilor ar trebui să fie îndreptat spre păstrarea cu orice preț a unității dintre ei, apostolul folosind o expresie înaltă: „*unitatea Duhului întru legătura păcii*” (*tēn enóteta tou pnevmatos en*

³⁴⁶ Laurean Mircea, *Arta Predicării. Exigențe pentru mileniul al III-lea*, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 63.

³⁴⁷ Teofilact al Bulgariei, *Cele Patrusprezece Trimiteri ale Sfântului Slăvitului și întru tot Lăudatului Apostol Pavel*, trad. de Veniamin Costache, tomul II, Tipografia Cărilor Bisericești, 1904, p. 344.

³⁴⁸ Leon Arion, *Predici la Pericopele Apostolului Duminical și la unele Praznice Împărătești*, EIBMBOR, București, 2005, pp. 532-533.

tō sindésmō tēs eirenes). Unitatea prin urmare este asigurată neîntrerupt de către lucrarea Sfântului Duh, după cum vedem și în v. 4, nu de către conducătorii duhovnicești ai Bisericii. Aceștia ar trebui doar să vegheze la unitatea pe care Duhul o dăruiește comunității, însă cât de vinovați se fac aceștia, dacă datorită nevegheții lor, dezbinarea se produce. Într-o anumită măsură, se fac și ei vinovați de păcat împotriva Duhului Sfânt, Care cu suspine negrăite Se roagă lui Dumnezeu pentru menținerea unității creștine (*Romani* 8, 26-27: “*De asemenea, și Duhul îi vine slăbiciunii noastre într-ajutor; că nu știm să ne rugăm cum trebuie, dar Duhul Însuși mijlocește pentru noi cu suspine de negrăit; iar Cel care cercetează inimile știe care este cugetul Duhului, că potrivit voiți lui Dumnezeu mijlocește El pentru sfinți*”), de aceea păcatul lor nu se iartă în veac (*Matei* 12, 32: “*Cel ce va grăi cuvânt împotriva Fiului Omului va fi iertat; dar cel ce va grăi împotriva Duhului Sfânt nu va fi iertat nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie*”). Pentru că Duhul este Cel Care trezește în noi duhul pocăinței întru conștientizarea păcatului săvârșit, a grozăviei comise de-a păcătui împotriva Domnului, dar când păcătosul păcătuiește împotriva Duhului Sfânt, alungându-L și întristându-L, nu mai are cine să-l curățească de păcat, nu mai este cine să-l aducă cu pocăință la Jertfa Crucii, acesta sfârșind prin urmare în moarte duhovnicească³⁴⁹. Iar ruperea unității Bisericii, este cea mai grozavă formă de hulă împotriva Sfântului Duh, Cel Care este temelia unității creștinilor. Termenul folosit de apostol *enótes* (unitate), apare în Noul Testament doar aici și în v. 13, fiind reluat evident prin alte cuvinte sinonimice, cum ar fi dragostea și pacea (*Filipeni* 2, 1-4: “*Așadar, dacă e vreun îndemn în Hristos, dacă e vreo mângâiere a iubirii, dacă e vreo împărtășire a Duhului, dacă e vreun dor și vreo îndurare, împliniți-mi bucuria de a gândi la fel, de a avea aceeași iubire, un singur suflet, aceeași cugetare. Nu faceți nimic din duh de ceartă, nici din slavă deșartă, ci-ntru smerenie unul să-l socotească pe altul mai de cinste decât pe el însuși. Nimeni să nu caute doar spre ale sale, ci fiecare și spre ale altora*”; *Coloseni* 3, 14-15: “*Mai presus de toate acestea, îmbrăcați-vă întru iubire, care este legătura desăvârșirii. Și-n inimile voastre să domnească pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați ca să fiți un singur trup; și fiți mulțumitori*”). În scrierile Sfinților Părinți, devine o temă deosebit de importantă, căci mereu Biserica a avut de dus lupte necruțătoare cu ereticii dezbinători. Unitatea este verificată de înțelegerea duhovnicească a Cuvântului lui Dumnezeu, Care a fost rezumat în învățătura (*kerygma*) apostolilor. Aceasta, prin actele liturgice are menirea de a săvârși trezirea omului întreg, printr-un urcuș de substanță în cunoașterea lui Dumnezeu, pe care nici un cuvânt omenesc nu o poate oferi³⁵⁰. Orice dezbinare are la baza ei înlocuirea Cuvântului cu acele cuvinte omenești, născute din firea păcătoasă a omului.

Deloc întâmplătoare sunt cuvintele „legătura păcii” (*tō sindésmō tēs eirenes*) care asociate cu celelalte virtuți menționate în pericopă (vrednicia, smerenia, blândețea, îndelunga răbdare, iubirea, îngăduința), catalog similar cu cel din *2Petru* 1, 5-7: “*Pentru aceasta, punându-vă întreaga sânguință, credinței voastre adăugați-i virtutea; virtuții, cunoștința; cunoștinței, înfrânarea; înfrânării, răbdarea; răbdării, evlavia; evlaviei, prietenia frățească...*”, asigură dăinuirea unității duhovnicești. Când o singură virtute din cele menționate lipsește din adunarea celor credincioși, slăbește comuniunea Duhului, iar dezbinarea din păcate se petrece. Creștinii de la început, erau considerați drept personificarea păcii, care aduce odată cu ea și împăcarea iudeilor cu neamurile păgâne (*Efesenii* 2, 14-18: “*Căci El este pacea noastră, El, Care-n trupul Său a făcut din cele două lumi una, adică a surpat*

³⁴⁹ Traian Dorz, *Străngeți Fărămiturile*, vol. 6, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2016, p. 180.

³⁵⁰ Costachi Grigoraș, *Kerygma Apostolică în Predica Sfântului Apostol Pavel*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2001, p. 159.

peretele cel din mijloc al despărțirii – ura – desființând legea poruncilor în opreliștile ei, pentru ca să-i clădească-ntru Sine pe cei doi într-un singur om nou, făcând pace, și prin cruce, omorând în ea ura, să-i împace cu Dumnezeu pe amândoi, uniți într-un singur trup”), de aceea ei trebuiau să rămână niște agenți ai păcii în comunitatea din care făceau parte (Romani 8, 6: “Căci cugetul trupului este moarte, dar cugetul Duhului este viață și **pace**”; 14, 17: “...căci Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și **pace** și bucurie întru Duhul Sfânt”; 15, 13: “Iar Dumnezeuul nădejzii să vă umple pe voi de toată bucuria și **pacea** în credință, ca prin puterea Duhului să prisosiți întru nădejde”; Galateni 5, 22: “Iar roada Duhului este iubire, bucurie, **pace**, îndelungă-răbdare, bunătate...”), pentru a asigura în felul acesta unitatea dintre ei³⁵¹.

Fiecăruia dintre noi, i s-a dat harul unei anume virtuți care să-l caracterizeze în viața sa de credință, unuia i s-a dat smerenia, iar altuia blândețea, însă toți trebuie să lucreze cu acest har „după măsura darului lui Hristos” care este unitatea, plătită cu Sângele Său (Coloseni 1, 19-23: “...și prin El pe toate-ntru El să le împace, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, pace făcând prin El, prin sângele crucii Sale. Și pe voi, cei ce oarecând în faptele voastre cele rele erați înstrăinați și vrăjmași cu mintea, acum El prin moarte v-a împăcat în Trupul Său de carne, pentru ca înaintea Lui să vă înfățișeze sfinți, fără prihană și nevinovați...”), măsura tuturor lucrurilor duhovnicești.

Te-ai gândit vreodată, iubite cititorule, că dezbinarea produsă, poartă în sine ei, și nelucrarea cu maximă seriozitate a harului ce ție ți s-a încredințat? Amin.

³⁵¹ Andrew T. Lincoln, *Ephesians*, coll. WBC, vol. 42, Word Books Publisher, Dallas, 1990, p. 237.

Duminica a 26-a după Rusalii
De la întuneric spre Lumina Domnului Hristos
Apostol Efeseni 5, 8-19

“(8) *Altădată erați întuneric, dar acum lumină sunteți întru Domnul; ca fii ai luminii să umblați* – (9) *pentru că roada luminii este în orice bunătate, dreptate și adevăr* – (10) *osebind ce este bineplăcut Domnului.* (11) *Și nu fiți părtași la faptele cele neroditoare ale întunericului, ci mai degrabă osândiți-le fățiș;* (12) *căci pe cele ce le fac ei întru ascuns, rușine este chiar a le spune.* (13) *Dar toate cele osândite fățiș sunt vădite de lumină,* (14) *căci tot ceea ce-i vădit e lumină. De aceea zice: Deșteaptă-te tu, cel ce dormi, scoală-te din morți și-asupra ta va lumina Hristos.* (15) *Prin urmare, luați bine seama cum umblați: nu ca niște neînțelepți, ci precum cei înțelepți,* (16) *răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt.* (17) *De aceea nu fiți fără minte, ci înțelegeți care este voia Domnului.* (18) **Să nu vă îmbătați de vin,** *în care este pierzanie, ci vă umpleți de Duh,* (19) *vorbind între voi în psalmi și-n laude și-n cântări duhovnicești, lăudând și cântând în inimile voastre Domnului”.*

Versiunea lărgită despre lumină și întuneric, din întreg capitolul 2, este rezumată aici în versetul 8 prin aceste două adverbe în greacă *potē / nūn*, pe care le traducem prin „erați / dar acum [sunteți]”, simbolizând permanenta luptă duhovnicească dintre întuneric și lumină. De asemenea, această expresie sugerează că harul sfântului Botez a fost deja primit, de aceea apostolul Pavel le reamintește creștinilor din Efes, despre implicațiile duhovnicești ale renașterii lor baptismale³⁵². Și anume, ei trebuie să dea dovadă de nesfârșită bunătate, dreptate și adevăr, pentru ca mărturia lor de oameni renăscuți duhovnicește, să aibă ecou în lumea păgână în care trăiesc. Iar sfântul Pavel, întărește această viziune prin imperativul „*ca fii ai luminii să umblați*”, care ar trebui să constituie prioritatea noastră zilnică. Și nouă ni se amintește de fiecare dată la Sfânta Liturghie, că trebuie întreagă viața noastră să o închinăm Domnului, dacă suntem cu adevărat creștini ortodocși și ostași ai lui Hristos: „*Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm*”³⁵³.

Corelația dintre lumină și întuneric implică de fiecare dată înnoirea prealabilă a vieții (Fapte 26, 18: „...să le deschizi ochii, pentru ca să se întoarcă de la întuneric la lumină și de la stăpânirea lui satan la Dumnezeu...”; Coloseni 1, 12-13: „...cu bucurie mulțumind Tatălui, Celui ce v-a învrednicit să luați parte la moștenirea sfinților întru lumină, Cel ce ne-a scos de sub stăpânirea întunericului și ne-a strămutat în Împărăția Fiului iubirii Sale”; Evrei 6, 4: “Fiindcă aceia care s-au luminat o dată și au gustat darul cel ceresc și părtași s-au făcut Duhului Sfânt...”; 1Petru 2, 9: “Dar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa

³⁵² Andrew T. Lincoln, *Ephesians*, coll. WBC, Word Books Publisher, Dallas, 1990, p. 326.

³⁵³ *Dumnezeiasca Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur Arhiepiscopul Constantinopolului*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 14.

cea minunată”), iar în Vechiul Testament, imaginea luminii, descrie viața oferită de Dumnezeu și mântuirea ce urmează să vină (*Psalm 26, 1: “Domnul este **luminarea** mea și mântuirea mea; de cine mă voi teme? Domnul este ocrotitorul vieții mele; de cine mă voi înfricoșa?”*; *Isaia 9, 1: “...Poporul cel ce umbla în întuneric a văzut **lumină** mare; voi, cei ce locuiți în latura și în umbra morții, lumină va străluci peste voi!”*; *42, 6: “Eu, Domnul Dumnezeu, Eu Te-am chemat întru dreptate și de mână Te voi ține și Te voi întări; unui neam Te-am dat spre legământ și neamurilor spre **luminare**”*). Psalmistul spre exemplu, corelează lumina cu adevărul (*Psalm 42, 3: “Trimite-Ți Tu **lumina și adevărul**; acestea m-au călăuzit și m-au adus la muntele Tău cel sfânt și la locașurile Tale”*), asociere pusă în contrast cu eroarea și cu ignoranța – căci lumina vine doar în urma acceptării Adevărului³⁵⁴, Care este Iisus Hristos Domnul (*Ioan 14, 6: “Iisus i-a zis: Eu sunt Calea, Adevărul și Viața...”*). De aceea, nu trebuie să ne surprindă faptul că apostolul vorbește despre adevăr ca roadă directă a luminii (v. 8).

Accentul cade și pe participiul în greacă *dokimazontes* tradus prin „osebind” dar care mai înseamnă și „descoperind” ceea ce este bineplăcut Domnului (v. 9), participiu pus în legătura cu umblarea duhovnicească a fiilor luminii din versetul precedent. El nu este un imperativ separat, ci intră în strânsă legătură cu cele spuse de apostol până acum, deoarece verbul acesta „descoperind”, înseamnă acțiunea de a testa de fiecare dată circumstanțele pentru aflarea căii celei drepte. De aceea, se spune în Pateric că “*cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească*”, adică cu această discernere a lucrurilor (*Romani 2, 18: “...și-I cunoști voia și învățat fiind de lege, știi să deslușești deosebirile”*), aplicând criteriile biblice la nesfârșita ofertă păcătoasă a faptelor umane³⁵⁵. Doar o astfel de atitudine critică duhovnicească, ne va putea ajuta să împlinim celălalt imperativ apostolic de a osândi pe față lucrurile întunericului (v. 11), blamându-le public, cu toată convingerea credinței noastre, spre a rușina făptașul și a-i aduce pe cei înșelați la lumină. Căci frica demascării lor, este totuna cu a te solidariza cu ele, iar cel care se face părtaș cu faptele întunericului, va fi aruncat în întunericul cel mai din afară (*Matei 25, 30: “Iar pe sluga cea netrebnică aruncați-o întru întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților”*).

Sfântul Teodoret, insistând pe ceea ce afirmă apostolul în v. 14, spune că Hristos Domnul este Cel ce ne luminează, însă pentru aceasta, fiecare dintre noi trebuie să pună deoparte lenea și somnul, pentru a beneficia de raza luminii lui Dumnezeu³⁵⁶. Sfântul Pavel face apel la un dicton arhicunoscut în cercurile iudaice, aparținător literaturii apocaliptice, pentru a-și întări și mai mult cele spuse: „*Deșteaptă-te tu, cel ce dormi, scoală-te din morți și asupra ta va lumina Hristos*”³⁵⁷. Îl vedem astfel pe apostol, ca un înțelept rabin, folosindu-se de orice idee, pentru a-i convinge pe efeseni, și prin ei, pe noi pe toți, despre importanța trezviei duhovnicești, singura virtute capabilă să lupte cu stoicism în fața valurilor de întuneric ale lumii. Ținta noastră este după cum spunea și sfântul Clement, să ne asemănăm cât mai mult cu Pedagogul nostru, cu Hristos Mântuitorul,

³⁵⁴ Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III, *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Editura Casa Cărții, Oradea, 2014, p. 572.

³⁵⁵ Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1679 (nota e).

³⁵⁶ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 85.

³⁵⁷ Adolf von Harnack, *Originea Noului Testament*, Editura Herald, București, 2007, p. 84.

încercând pe cât ne stă în putință să păcătuim cât mai puțin, valorificând astfel lumina învierii primită de la Hristos Domnul³⁵⁸.

O interpretare puțin întâlnită pe versetul 16, devenit deja celebru datorită multelor sale interpretări, ne oferă sfântul Teofilact, făcând analogia cu bogatul care în vreme de necaz își scapă viața din mâinile tâlharilor, oferindu-le acestora toți banii săi. Despre acesta, se spune că s-a răscumpărat cu bogăția lui. Tot așa și creștinii, sunt chemați să își împartă averile cu săracii, răscumpărând prin milostenie, propria lor credință dintr-o lume devenită plină de răutate și indiferență³⁵⁹.

Se poate ca finalul pericopei noastre să facă indirect trimitere către neregulile petrecute în Corint cu ocazia Cinei Domnului (1Corinteni 11, 20-21: “*Așadar, când vă adunați laolaltă, nu e Cina Domnului aceea pe care o mâncați, că fiecare o ia-nainte să mănânce de-ndată ce s-a așezat la masă, și unul e flămând în timp ce altul se îmbată*”), sau direct către ospetele orgiastice dedicate zeului vinului Bachus, la mesele păgâne. Indiferent care ar fi motivația, îndemnul este clar, beția este contrară umplerii cu Duhul Sfânt, autorul probabil îndemnându-i pe efeseni să renunțe cu totul la consumul de alcool, căci acesta este o piedică în calea dobândirii Sfântului Duh³⁶⁰. Însă beția mâniai și a urii întrece în răutate beția de alcool, de cele mai multe ori, acest fel de beție produce cea mai multă roadă pentru întuneric. Vorbirea permanentă în cuvinte duhovnicești este cea mai bună *cură de dezalcoolizare* de acest fel, părintele Iosif Trifa insistând asupra lepădării înjurăturilor încă de la începutul inițierii Lucrării “Oastea Domnului”. Fiindcă a înțeles, după cum însuși mărturisea, că primul și cel mai mare hulitor și batjocoritor este satana, iar suduitorul este și el un hulitor pe față împotriva lui Dumnezeu³⁶¹. Iar între întuneric și lumină spune apostolul Pavel, că nu există nici o legătură (2Corinteni 6, 14-15: “*...sau ce părtășie are lumina cu întunericul? și ce învoire este între Hristos și Veliar?*”).

Dar tu iubite cititorule, cât de mult ai lăsat întunericul, respectiv Lumina lui Hristos, să domine felul tău de a gândi, vorbi și trăi? Amin.

³⁵⁸ Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, trad. de Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1982, p. 168.

³⁵⁹ Teofilact al Bulgariei, *Cele patrusprezece trimiteri ale Sfântului Slăvitului și întru tot Lăudatului Apostol Pavel*, trad. de Veniamin Costache, tomul II, Tipografia Cărilor Bisericești, 1904, p. 382.

³⁶⁰ Peter W.Gosnell, “Ephesians 5:18-20 and mealtime propriety”, in *TB*, vol. 44, no. 2, 1993, pp. 363-364.

³⁶¹ Iosif Trifa, *Ce este Oastea Domnului?*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 1991, pp. 78-79.

Duminica a 30-a după Rusalii
Datorii sociale întru viața cea nouă
Apostol Coloseni 3, 12-16

“(12) *Așadar, ca niște sfinți și iubiți aleși ai lui Dumnezeu, îmbrăcați-vă cu simțăminte de îndurare, de bunătate, de smerenie, de blândețe, de-ndelungă răbdare, (13) îngăduindu-vă unii pe alții și iertând unul altuia dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva; așa cum Hristos v-a iertat vouă, tot astfel și voi. (14) Mai presus de toate acestea, îmbrăcați-vă întru iubire, care este legătura desăvârșirii. (15) Și-n inimile voastre să domnească pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați ca să fiți un singur trup; și fiți mulțumitori. (16) Cuvântul lui Hristos să locuiască întru voi cu bogăție. Învățați-vă și povățuiți-vă între voi cu toată înțelepciunea. Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-I în psalmi, în laude și-n cântări duhovnicești”.*

Datoriile sociale ale creștinilor născuți de sus, încep în apostolul de astăzi cel puțin, printr-o metaforă a îmbrăcării: „îmbrăcați-vă cu simțăminte de...” (vv. 12-14). Ideea intră în strânsă legătură cu dezbrăcarea de omul cel vechi supus patimilor, și îmbrăcarea cu omul cel nou, cel duhovnicesc care se înfrumusețează pe zi ce trece după Chipul Domnului Iisus (vv. 9-10). De aceea am spus încă de la început, că apostolul se adresează aici în special creștinilor născuți din Dumnezeu. Argumentația apostolului începe încă din 3, 1 subliniată de conjuncția *ei* tradusă prin „așadar”, care are rolul de a le reaminti colosenilor, că au înviat împreună cu Hristos Domnul la o viață nouă, de aceea conduita lor socială trebuie să fie compatibilă cu această înviere duhovnicească de care au avut parte la sfântul Botez³⁶² (2, 12: “Îngropați cu El prin Botez, întru El ați și înviat prin credința în lucrarea lui Dumnezeu Care L-a înviat pe El din morți”). Desigur că această viziune teologică a îmbrăcării întru virtuți, apostolul o împrumută din lumea Vechiului Testament, unde în (Levitic 16, 3-4: “*Iată cum anume va intra Aaron în locașul cel sfânt: cu un tăuraș ca jertfă pentru păcat, și cu un berbec pentru ardere-de-tot. El se va îmbrăca în tunică de în sfînțit, va purta pe trup pantaloni de în, încins va fi cu brâu de în, și tiară de în va avea pe cap; acestea sunt veșminte sfinte: el își va îmbăia tot trupul în apă, și numai așa să se îmbrace cu ele*”) se oferă instrucțiuni precise despre cum trebuie să se îmbrace marele preot în Ziua Ispășirii (ebr. *Yom Kippur*), hainele sacre simbolizând sfințenia³⁶³ (Iezechiel 42, 14: “*Nimeni în afară de preoți nu va intra acolo, și nici nu va ieși din locul cel sfânt în curtea exterioară, pentru ca aceia care se apropie de Mine să fie pururea sfinți; și nici să se atingă cineva de veșmintele în care ei slujesc, fiindcă sunt sfinte; iar ei ori de câte ori vor veni în atingere cu poporul, vor fi îmbrăcați cu alte haine*”); sau în (Zaharia 3, 3-5: “*Iar Iosua era îmbrăcat în haine ponosite și stătea în fața îngerului Domnului. Și Domnul a răspuns și a zis către cei ce stăteau în fața Lui, zicând: Luați de pe el hainele cele*

³⁶² James D.G.Dunn, *The Epistles to the Colossians and to Philemon: A Commentary on the Greek Text*, coll. NIGTC, Williams B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1996, p. 159.

³⁶³ Herbert Danby, *The Mishnah*, Oxford University Press, Oxford, 1933, pp. 605-606.

ponosite! Iar către el a zis: Iată, Eu ți-am șters fărădelegile, și păcatele tale le voi curăți!... Îmbrăcați-l în haină lungă, și mitră curată puneți-i pe cap! Și l-au îmbrăcat în haine și i-au pus pe cap mitră curată; iar îngerul Domnului ședea”), unde ne este prezentat Iosua, marele preot îmbrăcat de către Dumnezeu cu haine noi, prefigurând restaurarea preoției celui de-al doilea Templu. În pasajul acesta din urmă, antiteza este oferită de nevoia dezbrăcării hainelor vechi și ponosite ale lui Iosua, și îmbrăcarea celor noi primite din mâna Îngerului Domnului. Hainele cele vechi și murdare simbolizând păcatele lui Israel din perioada exilului din Babilon³⁶⁴. Sfântul Pavel împrumută exact această viziune a profetului Zaharia, doar că o redă în termenii duhovnicești ai dezbrăcării de omul fără Hristos și îmbrăcării omului renăscut prin Învierea lui Hristos, al celui ce-L poartă în adâncul lui pe Hristos Mântuitorul (*Galateni 2, 20: “m-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine”*).

Noua îmbrăcăminte duhovnicească, înfrumusețată cu podoabele iubirii și păcii (vv. 14-15), îl face pe *omul cel nou* să germineze simțăminte de bunătate, îndurare, smerenie, blândețe, îndelungă răbdare, iertare, îngăduință (vv. 12-13), după modelul cămășii lui Hristos, țesută ca un întreg, ce împletește întreolaltă toate virtuțile și simțămintele de Omenie Logosică, potrivit harului Omului celui nou³⁶⁵. Până acolo încât haina aceasta îmbracă străluminarea Luminii necreate de pe Tabor, transformându-se într-un alb imaculat, cum nici un înălbitor de pe fața pământului nu-l poate oferi (*Marcu 9, 3: “Și veșmintele Lui s-au făcut strălucitoare, albe foarte ca zăpada, așa cum înălbitorul nu poate înălbi pe pământ”*).

Inimile creștinilor născuți de Sus, au ca temelie nezdrucinată pacea lui Dumnezeu, fiindcă Trupul lui Hristos care este Biserica, trebuie să dănuiască în unitate. Disensiunile care pot apărea între creștini, se pot ușor depăși cât timp pacea inimii hotărăște să dețină inițiativa, operând ceea ce este bineplăcut Domnului³⁶⁶. De aceea, pacea din inimă trebuie să coboare în mâini spre a le face harnice în slujba păcii; în picioare, pentru a le porni pe calea păcii întru vestirea Evangheliei; să urce mai apoi în gură, spre a însufleți cuvintele iubirii și ale rugăciunii înlăcrimate ce-și mărturisesc cu pocăință păcatele și să rămână mai apoi statornică-n priviri, spre a le umple de cordialitate³⁶⁷.

Cuvântul lui Hristos Domnul, adică Sfânta Scriptură și în mod special Sfintele Evanghelii, trebuie să nu lipsească din viața fiecărui creștin (v. 16). Cât este de actual acest îndemn al apostolului, astăzi în contextul unei lecturi deficitare, când grija față de elementul senzațional al canalelor de televiziune, substituie lecturarea Scripturii întru punerea ei în practica vieții de zi cu zi. Remarca cu stupoare, un mare intelectual al zilelor noastre, că oamenii în situații extreme, au învățat să trăiască fără condițiile elementare ale unui trai decent, renunțând până și la anestezice; însă omul generației noastre, a ajuns într-un asemenea coeficient de degradare spirituală, încât nu poate supraviețui fără televizor³⁶⁸. Nu cred că mai are rost să ne

³⁶⁴ C.L.Meyers, *Haggai, Zechariah 1-8*, coll. ABC, Doubleday, Grand Rapids, 1987, pp. 218-219.

³⁶⁵ *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. III: Sfântul Maxim Mărturisitorul, trad. de Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009, p. 46.

³⁶⁶ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. I, trad. de Iulia Cărare și Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 136.

³⁶⁷ Traian Dorz, *Hristos – puterea apostoliei*, vol. 2, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000, p. 204.

³⁶⁸ Andrei Pleșu, *Despre frumusețea uitată a vieții*, Editura Humanitas, București, 2011, p. 266.

întrebăm dacă la fel de indispensabilă este și Biblia pentru creștinul de azi, fiindcă ne-am întrista fără măsură. Este adevărat că în cultul Ortodox, Scriptura este condensată prin imnografie și rugăciunile liturgice, atât ele cât și laudele bisericești mustesc de Cuvântul Scripturii³⁶⁹, însă aceasta nu ne scutește de necesitatea lecturării zilnice a Bibliei. Îndemnul apostolului Pavel de astăzi, nu lasă loc nici unei interpretări, Biblia trebuie să viețuiască întru noi din belșug.

Imperativul grecesc *enoikeitō* “să locuiască”, și încă din belșug, reprezintă o călăuză sănătoasă pe un drum periculos: credinciosul care nu se hrănește zilnic din Cuvântul lui Dumnezeu, rătăcește, se îndepărtează și moare duhovnicește, nemaiputând să aducă roade vrednice de pocăință pentru mântuirea sa³⁷⁰.

Ca odinioară poporul israelit, ești pus și tu a alege între moarte și viață, omule fii înțelept și alege viața care izvorăște din Scripturi, ca harul lui Dumnezeu să locuiască din belșug întru tine. Amin.

³⁶⁹ Nicolae D.Necula, “Sfânta Scriptură în cultul ortodox”, în vol. *Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie izvoare ale vieții veșnice*, (Mihai Vizitiu ed.), Editura Trinitas, Iași, 2008, p. 299.

³⁷⁰ Heiko Krimmer, *Epistola către coloseni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007, p. 141.

Duminica a 31-a după Rusalii
Primul dintre păcătoși și harul Domnului Hristos
Apostol 1 Timotei 1, 15-17

“(15) Vrednic de crezare și de toată primirea este cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume să-i mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu; (16) dar pentru aceasta am fost eu miluit, ca mai întâi în mine să-Și arate Iisus Hristos toată îndelunga Sa răbdare, ca o pildă pentru cei ce vor crede în El spre viața veșnică. (17) Iar Împăratului veacurilor, nemuritorului, nevăzutului, unicului Dumnezeu, cinste și slavă în vecii vecilor! Amin”.

Sfântul apostol Pavel, întru smerenia sa, întreaga viață s-a considerat cel mai nevrednic dintre apostoli, fiindcă el a prigonit sfânta Biserică, și multă tulburare a zămislit între creștinii primari (Galateni 1, 13-14: *“Căci ați auzit de purtarea mea de altădată întru iudaism, că peste măsură prigoneam Biserica lui Dumnezeu și o pustiam, și spoream în iudaism mai mult decât mulți din cei ce erau de vârsta mea în neamul meu, ca nimeni altul fiind eu râvnitor al predaniilor mele părintești”*). Însă așa se comportă harul Mântuitorului cu cel mai nevrednic dintre misionari, încât îl preschimbă în cel mai vrednic și rodnic evanghelizator al istoriei bisericești de până azi. Nici unul dintre apostoli nu a întemeiat atâtea comunități creștine, ca sfântul Pavel, și totuși, el se vedea primul (gr. *protos*) dintre păcătoși. Tot astfel se prezintă și corintenilor, ca fiind cel mai mic dintre apostoli (1Corinteni 15, 9: *„Căci eu sunt cel mai mic dintre apostoli; nici nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu”*), deși misiunea evanghelizării neamurilor, încredințată lui prin mandat divin (Fapte 9, 15), va fi numită de Sfântul Duh, lucrarea lui Dumnezeu³⁷¹ (Fapte 13, 2). Sfântul Grigorie de Nyssa³⁷², vorbind despre întunericul păcatului care este luminat întreg de lumina harului lui Dumnezeu, încât nu mai rămâne nimic din asemănarea cu întunericul în cei miluiți, asociază această operație duhovnicească a luminii, cu trecutul cel păcătos al marelui apostol, care a fost învrednicit să devină luminos și frumos la chip. Această luminare a întunericului ființei noastre, ca fiind cei dintâi păcătoși, trebuie să o cerem cu toții. Pentru că doar în acest caz avem îngăduință de la Dumnezeu să ne socotim a fi primii, în toate celelalte situații, cel ce se vede mereu primul dintre credincioși, este rob de duhul slavei deșarte³⁷³.

Modul în care apostolul percepe miluirea sa de către Milostivul Dumnezeu, este iarăși o dovadă a deplinei sale smerenii. Spune sfântul Ioan Gură de Aur³⁷⁴, că a fi miluit pentru neștiință, nu îl arată pe cel miluit deplin păcătos sau osândit, cum îl descoperă faptul de a fi miluit, pentru ca nimeni dintre ceilalți păcătoși să nu deznădăjduiască. Dacă s-a făcut minunea

³⁷¹ Sabin Verzan, *Sfântul Apostol Pavel*, Editura Basilica, București, 2016, p. 74.

³⁷² Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, în PSB 29, EIBMBOR, București, 1982, p. 134.

³⁷³ Traian Dorz, *Hristos – Puterea Apostoliei. Meditații la Apostolul Duminicilor de peste an*, vol. 2, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000, p. 222.

³⁷⁴ Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, Editura Nemira, București, 2005, p. 23.

schimbării vieții păcătoase a lui Saul (viitorul Pavel), cel ce prigonea cu aplomb Biserica, când nimeni nu mai credea aceasta, cu siguranță iubite cititor, Dumnezeu poate să îți ofere și ție milostivirea Sa, dacă te întorci la El cu pocăință. Ilustrația este și mai măreață cu cât vine din mărturia directă a apostolului. Dreptul Pavel chiar credea că dacă el a fost miluit, cu siguranță atunci, orice om păcătos are dreptul la pocăință și la schimbarea vieții. Ilustrația personală, era un declic retoric cultivat în cercurile greco-romane de atunci, prin care un învățător se folosește de trecutul său, pentru a întări și mai mult cele afirmate³⁷⁵. Prin urmare, acest apel la memorie, are o funcție persuasivă bine conturată. Cuvântul grecesc *hipotipōsin*³⁷⁶ pe care l-am tradus din originalul textului bizantin, prin „exemplu, pildă”, sugerează faptul că persoana apostolului Pavel, cu trecutul ei, ne stă drept model de pocăință. Cuvântul acesta grecesc folosit de sfântul Pavel, s-ar traduce literar drept “prototip”, adică sfântul Pavel atât de păcătos se vedea, încât nu exista altcineva care să-l întrecă³⁷⁷. Cât de departe poate merge smerenia sfinților noștri! Să o contemplăm, și să privim și noi introspecția cu astfel de ochi critici!

Apostolul Pavel se aseamănă atât de bine cu apostolul Petru, și nu este deloc întâmplătoare prăznuirea lor în aceeași zi de vară. Și acesta din urmă, a beneficiat în modul cel mai izbitor de măreț milostivire a lui Dumnezeu. Lepădarea sa de Domnul Iisus, este descrisă de toate evangheliile (*Matei* 26, 69-75; *Marcu* 14, 66-72; *Luca* 22, 54-62; *Ioan* 18, 25-27), dar după toate acestea, Mântuitorul nu l-a abandonat pe Petru. De aceea, în marea Lui milostivire, nu mă va abandona nici pe mine, până când voi ajunge la țintă³⁷⁸ (*Filipeni* 3, 12-14: “Nu că am și dobândit-o sau că de pe-acum am ajuns la desăvârșire; dar o urmăresc, că doar o voi dobândi, de vreme ce și eu dobândit am fost de Hristos Iisus...”).

Finalul acestui scurt apostol (1, 17), concentrează un exemplu de *Theo-Doxa-Logia* specific apostolului neamurilor (*Romani* 16, 25-27; *Filipeni* 2, 6-11; *Coloseni* 1, 15-20; *1Timotei* 3, 16: “Și-ntr-adevăr, mare este taina credinței celei bune: Fost-a El arătat în trup, îndreptățit în Duh, văzut de îngeri, propovăduit între neamuri, crezut în lume, înălțat întru slavă”), prin care Îl slăvește pe Milostivul Dumnezeu, pentru harul îndurării Sale. Această sinteză de dogmatizare a experienței pătrunderii Domnului Iisus, nu este rezultatul imaginației apostolului, ci locuirea lui Hristos întru dânsul (*Galateni* 2, 20: “...m-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine”). Astfel, rațiunea omului se înduhovnicește, fiind capabilă să se depășească pe sine în Hristos, încât la nivelul discursului teologic interior, ajunge să-L cunoască mistic pe Dumnezeu³⁷⁹. Doar astfel au putut lua naștere aceste capodopere teologice de slăvire a lui Dumnezeu, după cum este cazul versetului de față. De fapt, Dumnezeu Se revelează direct prin

³⁷⁵ Craig S.Keener, *The IVP Bible Background Commentary. New Testament*, InterVarsity Press, Illinois, ²2014, p. 604.

³⁷⁶ Maurice A.Robinson, William G.Pierpont, *The New Testament in the Original Greek. Byzantine Textform*, Chilton Book Publishing, Southborough, 2005, p. 480.

³⁷⁷ Thomas D.Lea, Hayne P.Griffin jr., *1,2 Timothy, Titus*, coll. NAC, vol. 34, Broadman&Holman Publishers, Nashville, 1992, p. 58.

³⁷⁸ Fritz Grunzweig, *Epistolele către Timotei, Epistola către Tit, Epistola către Filimon*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007, p. 63.

³⁷⁹ Iacob Coman, *Theo-Doxa-Logia. Semnificația teologico-doxologică a imnelor religioase în marile religii ale lumii din perspectivă creștină*, teză de doctorat sub îndrumarea Pr.Prof. Ioan Ică, Editura Episteimon, București, 1999, p. 185.

glasul Lui, iar aceste expresii doxologice, îmbracă forme literare pline de prezența Sa divină³⁸⁰, pe măsura înduhovnicirii poetului, în cazul nostru, sfântul apostol Pavel.

Cântările și imnele duhovnicești din cultul ortodox, sunt rodul unor astfel de trăiri duhovnicești în Hristos, de aceea ele sunt pline de puterea Duhului Sfânt și de un nesfârșit fior al pocăinței. Înaintașii noștri, oameni pe deplin duhovnicești, au experimentat și ei, întocmai apostolului Pavel, sentimentul de a fi cei dintâi dintre păcătoși, însă datorită smereniei lor permanente, au dat naștere la astfel de creații pline de har, ce pot și astăzi transforma viețile noastre păcătoase. Cu ei s-a împlinit cu adevărat, sfatul duhovnicesc al sfântului Siluan: “*Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui*”³⁸¹. Adică, ai fost primul dintre păcătoși, ești chemat prin harul Domnului Iisus să devii, ultimul dintre sfinți, nu primul! Amin.

³⁸⁰ Cristinel Iatan, „Elemente de Gnoseologie Biblică Vechitestamentară”, în *ST*, nr. 1, 2015, p. 20.

³⁸¹ Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Editura Deisis, Sibiu, 2001, p. 21.

Duminica a 27-a după Rusalii
Strategia duhovnicească a războiului lui Dumnezeu
Apostol Efeseni 6, 10-17

“(10) În sfârșit, frații mei, întăriți-vă întru Domnul și-ntru tăria puterii Lui. (11) Îmbrăcați armura lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului. (12) Căci lupta noastră nu este-mpotriva cărnii și a sângelui, ci-mpotriva Începătorilor, împotriva Stăpânilor, împotriva Stăpânitorilor acestei lumi de-ntuneric, împotriva duhurilor răutății care sunt în stihiiile cerești. (13) Pentru aceea luați armura lui Dumnezeu: pentru ca-n ziua cea rea să fiți în stare să țineți piept; și după ce veți isprăvi totul, să rămâneți în picioare. (14) Așadar, stați în picioare, avându-vă mijlocul încins cu adevărul și îmbrăcați fiind în platoșa dreptății (15) și cu picioarele încălțate-n starea de a fi gata pregătiți pentru Evanghelia păcii, (16) mai presus de toate luând pavăza credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile înflăcărate ale Celui-Rău. (17) Luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este Cuvântul lui Dumnezeu”.

Un lucru este limpede din teologia Vechiului Testament cu privire la războaiele purtate de Dumnezeu prin poporul Său Israel. În primul rând, Domnul este strategul și războinicul (*Ieșirea* 15, 3: “Domnul Cel ce surpă războaie, Domnul este numele Lui”; *Judecători* 5, 22-23: “Când unghiile cailor s-au rupt, vitejii lor fugeau mâncând pământul să blesteme cetatea lui Meroz. O, Blestemați-o!, grăiește înger de la Domnul, cu greu blestem să-i blestemați pe cei ce locuiesc într-însa, că n-au venit în ajutorul Domnului, pe Domnul să-L ajute-ntre viteji”; *Psalm* 34, 1-3: “Judecă-i, Doamne, pe cei ce-mi fac mie nedreptate, războiește-Te împotriva celor ce se războiesc cu mine. Ia-Ți armura și pavăza și ridică-Te în ajutorul meu; sabie scoate și închide calea celor ce mă prigonesc; spune-i sufletului meu: Eu sunt mântuirea Ta!”; *Isaia* 42, 13: “Domnul Dumnezeul puterilor va ieși și războiul îl va sfărâma; răvna o va stârni și cu tărie va striga-mpotriva vrăjmașilor Săi”; *Avacum* 3, 8-9: “O, Doamne, în râuri oare Tu Te-ai mâniat? În râuri oare Ți-ai aprins urgia? În mare Te-ai pornit să iei cu-asalt? Că Tu pe caii Tăi ai călărit și mântuire-i călăria ta. Cu vrere arcul Ți-l vei încorda cu fața către sceptre, zice Domnul. Ținutul râurilor fi-va sfâșiat”), iar pregătirile de război sunt mai degrabă spirituale decât militare, adeseori chiar anulând tehnica clasică de război a luptei corp la corp³⁸² (*Iosua* 5, 13 - 6, 27).

În al doilea rând, declanșarea unui război îngăduit de Dumnezeu, se derula în vechiul Israel, prin consultarea preoților, prin așa numiții sorți “Urim” și “Tummim” (*Ieșirea* 28, 30: “În hoșenul judecății să pui Urim și Tummim; și vor fi acestea la inima lui Aaron, când va intra el în cortul adunării să se înfățișeze înaintea Domnului. Astfel va purta Aaron pururea la inima sa judecata fiilor lui Israel, înaintea Domnului”). Înainte de orice război, Dumnezeu era întrebat despre oportunitatea unui eventual conflict armat (*Judecători* 1, 1: „După moartea lui Iosua, au întrebat fiii lui Israel pe Domnul, zicând: Cine din noi să meargă mai întâi asupra Canaaneilor, ca să se lute cu ei?”; *1Regi* 14, 37: “Și a întrebat Saul pe Dumnezeu: Să merg eu oare după filistenii? Îi vei da, oare, pe ei în mâinile lui Israel?”; 23, 2-4; *Pilde* 16, 33).

³⁸² Silviu Tatu, *Revendicarea moștenirii. 13 mesaje din Iosua*, Editura Metanoia, Oradea, 2010, p. 82.

Vedem că imediat după moartea marelui lor lider Iosua, care cu ajutorul Domnului, i-a condus spre biruință în luptele contra amoreilor păgâni, poporul israelit, cere numaidecât călăuzirea lui Iahve în războaiele ce vor urma. Deși triburile lui Israel sunt gata de luptă, întrebarea care-i urmărește cu obstinație este aceasta: Cine va merge în fruntea luptei lor, cine va merge primul? Dumnezeu răspunde, încărcându-l pe Iuda cu responsabilitatea luptei, însă totodată și cu certitudinea victoriei³⁸³ (*Judecători* 1, 4). Legătura specială dintre Dumnezeu și poporul Său, în problema aceasta sensibilă a războiului, este dată și de faptul că doar după ce erau asigurați de călăuzirea lui Yahwe, israeliții porneau la luptă (*Judecători* 3, 28; *1Paralipomena* 5, 22: “Pentru că mulți au căzut uciși, căci lupta aceasta a fost de la Dumnezeu”). Ni se amintește în textul acesta despre cucerirea agarenilor aliați cu vecinii lor arabii (itureii, descendenți ai lui Ismael – *1Paralipomena* 1, 31; nafiseii, de asemenea urmași ai lui Ismael – *1Paralipomena* 1, 31; și nadabeii, despre care nu avem informații exacte). Transpare din mărturia cronicarului, atașamentul biruitorilor față de Dumnezeu, Singurul Care i-a călăuzit spre mult dorita biruință³⁸⁴.

În al treilea rând, alianțele cu vecinii imorali sunt interzise, iar în majoritatea cazurilor, deznodământul războiului depinde direct de calitățile morale ale aliaților (cazul regilor Iosafat, Ohozia și Amasia), spune sfântul Nicolae Velimirovici³⁸⁵. Acest lucru deoarece Dumnezeu promite izbânda luptei, credinciosul trebuie doar să se încreadă în El, nu în aliații săi (*Iosua* 1, 6-9: “Întărește-te dar și îmbărbătează-te, ca să păzești și să faci așa cum ți-a poruncit Moise, sluga Mea, și de la ele să nu te abați nici la dreapta, nici la stânga, pentru ca să fii tu înțelept în tot ceea ce vei face”; *Osea* 14, 4: “Asur nu ne va mântui, pe cal nu vom încăleca, lucrurilor mâinilor noastre nu le vom mai spune: Dumnezeii noștri. Cel ce este-ntru Tine va avea milă de sărman”).

În ultimul rând, luptătorii lui Dumnezeu trebuie să se păstreze sfinți și curați, aceasta deoarece misiunea lor duhovnicească de luptă împotriva păcatelor, îi separă de orice altă preocupare lumească (*1Regi* 21, 5-6: “Iar preotul i-a răspuns lui David, zicând: Nu am la îndemână pâini obișnuite, ci doar pâini sfinte; din ele pot mânca tinerii slujitori, dar numai dacă s-au abținut cel puțin de la femei. Iar David i-a răspuns preotului, zicând: De la femei ne-am abținut de trei zile; când am plecat eu la drum, toți tinerii slujitori au trecut prin curățire...”; *2Regi* 11, 11: “Iar Urie a zis către David: Chivotul și Israel și Iuda locuiesc în corturi, stăpânul meu Ioab și slujitorii stăpânului meu își au tabăra pe pământ gol; cum să intru eu în casa mea și să mănânc și să beau și să mă culc cu femeia mea? Așa cum sufletul tău e viu, eu nu voi face așa ceva.”). Pe toată durata luptei, comandantul suprem trebuia să își pună toată nădejdea în Domnul, cel Care trimitea teroare sau panică (ebr. *m^ehûmâh*; *hāmam*) în tabăra adversă, demobilizându-i din interior³⁸⁶ (*Iosua* 10, 10: “Iar Domnul i-a lovit cu spaimă în fața lui Israel; și cu zdroabă mare i-a zdrobit Domnul la Gabaon. Și i-au fugărit pe calea ce urcă spre Bet-Horon și i-au bătut până la Azeca și până la Macheda”; *Judecători* 4, 15: “Atunci Domnul l-a îngrozit pe Sisera – cu toate carele lui și cu toată oștirea lui – în fața ascuțișului săbiei cu care îl întâmpina Barac...”; *1Regi* 5, 11: “...Că spaimă de moarte se făcuse în toată

³⁸³ Barry G. Webb, *The Book of the Judges. An Integrated Reading*, coll. *Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series*, vol. 46, (David J.A.Clines, Philip R.Davies eds.), JSOT Press, Sheffield, 1987, pp. 82-83.

³⁸⁴ Ioan Sorin Usca, Ioan Traia, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, vol. X: I-II Paralipomena, Editura Christiana, București, 2007, p. 54.

³⁸⁵ Nicolae Velimirovici, *Războiul și Biblia*, Editura Sophia, București, 2010, pp. 126-130.

³⁸⁶ Walter C.Kaiser Jr., *Spre Teologia Vechiului Testament*, trad. de Otniel Vereș, Editura Făclia, Oradea, 2014, pp. 171-172.

cetatea, mare și grea, de îndată ce chivotul Dumnezeului lui Israel a intrat în ea” etc). Toată această teologie a războiului există, deoarece, spune părintele Negoită, Dumnezeu este stăpânul tuturor oamenilor, El este Regele tuturor popoarelor iar soarta tuturor semințiilor de Domnul depinde³⁸⁷ (Iov 12, 14: “Că dacă El dărmă, cine va zidi la loc? și pe un om de-l pune sub cheie, cine-l scoate?”; Proverbe 21, 1; Daniel 2, 21).

Războiul acesta nevăzut, necesită îmbrăcarea întregii armuri a lui Dumnezeu, iar armura este o exprimare metaforică a omului nou din 4, 24. Cuvântul grecesc folosit de apostol este *panoplía* care vizează întregul echipament militar duhovnicesc (încingerea pieptului cu adevărul, îmbrăcarea și încălțarea cu platoșa dreptății respectiv pacea Evangheliei, pavăza credinței, coiful mântuirii și sabia Duhului Sfânt). Oricare din aceste piese vestimentare sunt de vitală importanță pentru lupta noastră duhovnicească, acolo unde lipsește unul singur, soarta întregului război este serios periclitată. Genitivul folosit în text (*toû Theoû*) și care înseamnă „al Domnului”, ne arată faptul că armele folosite în luptă nu sunt ale noastre, de aceea trebuie să le cerem cu și mai mare râvnă lui Dumnezeu, atunci când observăm că ele slăbesc în viața noastră. Înțelegem astfel natura serioasă a războiului, în care depindem cu viața noastră de harul lui Dumnezeu, căci fără ajutorul Lui, am fi înghițiți de vii de către satana și luptătorii lui, adică duhurile necurate (2Corinteni 10, 4; 1Petru 5, 8: „Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă ca un leu răcnind, căutând pe cine să înghită”). În lupta aceasta duhovnicească, apostolul mai subliniază un aspect: verbul *dínasthai* ne îndeamnă să-i ținem piept vrăjmașului cu orice preț, și să nu cedăm niciodată lupta. Căci împotrivirea noastră duhurilor răutății, dovedește eliberarea de sub jugul păcatului, iar noul statut se menține doar prin trezvie duhovnicească³⁸⁸.

Fericitul Teodoret al Cirului³⁸⁹, în comentariul său pe epistola către Efeseni, spune că războiul trebuie concentrat doar împotriva diavolului cu ispitele sale, în toate celelalte cazuri, creștinul înțelept trebuie să trăiască în pace cu toată lumea (6, 15), fiindcă plăcute sunt picioarele celui ce binevestește pacea, amintește profetul (Isaia 52, 7: “...ca pașii celui ce vestește zvon de pace, ca glasul celui ce rostește veste bună; că Eu voi face auzită mântuirea ta, zicând: O, Sioane, împărăți-va Dumnezeul tău!”). Sfântul Ioan Casian vorbește despre un fel anume de luptă împotriva demonilor, amintind de călugării care îi țineau departe pe demoni mai ales noaptea, prin cântarea psalmilor, prin rugăciuni și citiri duhovnicești. Aceștia făceau cu schimbul pentru ca mereu cineva să rămână treaz și gata în orice moment de luptă duhovnicească³⁹⁰. Acum înțelegem de ce, cu un verset mai departe, apostolul ne îndeamnă în toată vremea să înălțăm rugăciuni lui Dumnezeu pentru toți oamenii (6, 18), căci numai astfel, având pururea mintea ocupată cu rugăciunea și meditația duhovnicească, nu vom mai avea prilejul de a păcătui.

Aceste imagini militare destul de abundente în epistolele sfântului Pavel (Romani 13, 12: “...Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în armura luminii”; 1Tesaloniceni 5, 8: “Dar noi,

³⁸⁷ Athanase Negoită, *Teologia biblică a Vechiului Testament*, Editura Sophia, București, 2004, p. 75.

³⁸⁸ Andrew T. Lincoln, *Ephesians*, coll. WBC vol. 42, Word Books Publisher, Dallas, 1990, pp. 442-443.

³⁸⁹ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, trad. de Iulia Cărare și Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 92.

³⁹⁰ Augustine Casiday, *Tradiție și Teologie în scrierile Sfântului Ioan Casian*, trad. de Lucian Filip, Editura Doxologia, Iași, 2015, pp. 261-262.

cei ce suntem ai zilei, să fim treji asupra-ne, îmbrăcându-ne cu platoșa credinței și iubirii, și drept coif având nădejdea mântuirii”; 2Timotei 2, 3: “*Ia-ți partea ta de suferință, ca un bun ostaș al lui Hristos Iisus*”) sunt în general simple alegorii ale pregătirii spirituale³⁹¹. Iar acest antrenament spiritual, nu lasă loc niciunui armistițiu, niciunei perioade de pace cu diavolul. Nici o clipă de odihnă. Ni se cere o permanentă stare de trezvie, întotdeauna fiind gata de atac și de apărare. Fiindcă cea mai mică neatenție, și cea mai scurtă pauză pe care ți-o îngădui, cea mai ușoară neveghere, îți pot fi mortale. Inopinat, o săgeată otrăvită trimisă de către un vrăjmaș ascuns, ne poate răni mortal, sau ucide pe totdeauna³⁹² (1Corinteni 11, 30: “*De aceea sunt mulți dintre voi neputincioși și bolnavi și mulți au murit*”).

Dar tu, iubite cititorule, cum lupți în acest război duhovnicesc? Ești în permanență vigilent, sau îți permiți unele pauze nevinovate de odihnă? Probabil acestea îți vor fi fatale! Nu lăsa nicio dată sabia din mână jos, căci nu știi când vrăjmașul te pândește cu gând nimicitor! Amin.

³⁹¹ John Anthony McGuckin, *Dicționar de Teologie Patristică*, trad. de Dragoș Dâscă și Alin-Bogdan Mihăilescu, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 416.

³⁹² Traian Dorz, *Hristos – Puterea Apostoliei. Meditații la Apostolul Duminicilor de peste an*, vol. 2, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000, pp. 146-147.

Duminica a 28-a după Rusalii
Îmbrăcarea în omul cel nou ne obligă la sfințenie
Apostol Coloseni 3, 4-11

“(4) Când Hristos, viața noastră, Se va arăta, atunci și voi împreună cu El vă veți arăta întru slavă. (5) Prin urmare, ucideți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia – care este închinare la idoli – (6) din pricina cărora vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării, (7) întru care și voi ați umblat odinioară, pe când trăiați în ele. (8) Acum însă și voi pe toate să le lepădați: mânia, întărâtarea, răutatea, blasfemia, cuvântul nerușinat din gura voastră. (9) Nu vă mințiți unul pe altul, de vreme ce v-ați dezbrăcat de omul cel vechi laolaltă cu faptele lui, (10) și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care spre cunoaștere se reînnoiește după chipul Celui ce l-a zidit. (11) Acolo nu este elin și iudeu, tăiere-mprejur și netăiere-mprejur, barbar, scit, rob, liber, ci Hristos, totul întru toți”.

Apostolul acesta stă drept preambul celui din Duminica a 30-a după Rusalii (Coloseni 3, 12-16), de aceea nu trebuie să ne surprindă repetarea ideii de îmbrăcare întru omul cel nou, duhovnicesc, care prin harul lui Iisus Hristos, se eliberează de jugul păcatului. Acest apostol în schimb, se deschide cu o imagine și mai convingătoare: când Hristos va reveni în slavă pe pământ, înconjurat de sfinții Săi îngeri (1Tesaloniceni 4, 16: “Că la un semn poruncitor, la glasul arhanghelului, și-n trâmbița lui Dumnezeu, Însuși Domnul Se va pogori din cer, și cei morți întru Hristos vor învia întâi”), și noi ne vom arăta întru slava omului cel nou (1Corinteni 15, 42-44: “Așa-i și cu învierea morților: Se seamănă întru stricăciune, învie întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, învie întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, învie întru putere; se seamănă trup firesc, învie trup duhovnicesc”). Tocmai pentru aceasta, dezlipirea de păcat și de plăcere devine un imperativ. Exprimarea apostolului este și mai plastică: folosește verbul *nekróō* care înseamnă „a pune spre moarte”, împrumutând termenul din lumea medicală, unde se folosea pentru descrierea unei părți atrofiate a corpului, ca rezultat al unei boli necruțătoare³⁹³. Prin urmare, avem datoria de a ucide trupul acesta păcătos cu patimile lui, în sensul de a-l răstigni duhovnicește, spre a învia întru sinea noastră omul cel nou, care se sfințește din zi în zi (3, 10).

Păcatul desfrânării și-al lăcomiei atrage peste cei pătimiși, mânia lui Dumnezeu. Manifestarea ei, cel puțin în cazul răzvrătirii lui Core, Datan și Abiron a fost necruțătoare, pământul înghițindu-i de vii pe aceștia și pe acoliții lor (Numeri 16, 20-33). Mânia lui Dumnezeu se manifestă și astăzi întocmai peste fiii neascultării, doar că Jertfa Mântuitorului încă amână pedeapsa binemeritată, oferindu-le acestora timp de pocăință (Matei 3, 10: “Iată, securea stă la rădăcina pomilor, și tot pomul care nu face roadă bună se taie și se aruncă-n foc”). În textul din Romani 1,

³⁹³ James D.G.Dunn, *The Epistles to the Colossians and to Philemon: A Commentary on the Greek Text*, Williams B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1996, p. 212.

18: “Căci mânia lui Dumnezeu se descoperă din cer peste toată fărădelegea și nedreptatea oamenilor care în adevărul în robia nedreptății” - perspectiva este și mai incisivă, mânia Domnului pedepsește din cer orice fel de fărădelege și nedreptate. Însă sfântul Pavel nu-L prezintă pe Dumnezeu asemeni zeilor olimpici, care din capriciu pedepseau oamenii care-i ofensau, ci el Îl înțelege pe Dumnezeu ca Unul Care nu poate suferi păcatul, îndepărtându-i pe păcătoși de la Sine³⁹⁴ (de trei ori afirmă aceasta în epistola către Romani: 1, 24. 26. 28). Omul părăsit de Dumnezeu datorită păcatelor sale, revine în stăpânirea diavolului (1Corinteni 5, 5: “...pe unul ca acesta să-l dați satanei spre pieirea trupului, pentru ca sufletul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus”) și își pierde dreptul de a participa la slava lui Hristos (3, 5), despre care am amintit mai sus.

Realitatea tristă a creștinilor din Colose, este că erau robiți de patima mâniei, răutății, blasfemiei, vorbelor rușinoase, minciunii și a multor altora, căci altfel apostolul nu le-ar fi poruncit să se lepede de ele, spune sfântul Teofilact³⁹⁵. Reiese că acești creștini, deși au primit lumina Botezului și cunoștința slavei lui Hristos, totuși nu s-au dezbrăcat pe deplin de omul cel vechi cu patimile lui, trăind astfel într-o duplicitate vinovată. Ei sunt din nefericire modelul multor creștini de astăzi, care consideră că se poate și cu Dumnezeu și Biserica, dar și cu chefurile și bețiile și plăcerile acestei lumi păcătoase, deși Cuvântul interzice clar o astfel de dedublare (Romani 13, 13: “Așa ca-n plină zi, să umblăm cuviincios, nu în ospețe și-n beții, nu în desfrânări și-n fapte de rușine, nu în ceartă și-n invidie”; Efeseni 5, 18: “Să nu vă îmbătați de vin, în care este pierzanie, ci vă umpleți de Duh”; 1Petru 4, 3-4: “Destul este că-n vremile trecute ați făcut voia păgânilor, umblând în desfrânări, în poște, în beții, în ospețe, în chefuri și-ntru nelegiuite slujiri idolești. De aceea ei se miră că voi nu mai alergați cu ei în aceeași revărsare a relexor purtări, și vă defaimă”).

Îmbrăcarea întru Hristos rămâne singura soluție duhovnicească de a depăși această stare de apatie religioasă, căci vedem din Romani 13, 14: “...ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos, iar grija pentru trup să nu o faceți spre poște” - că doar o astfel de îmbrăcăminte hristologică ne oferă harul de a nu ne mai preocupa de satisfacerea poftelor trupesti. Lumina necreată a lui Hristos, ne-a scos din noaptea păcatului unde se consumau astfel de fapte rușinoase, iar statutul acesta nou, pus sub lumina Zilei eshatologice a prezenței lui Dumnezeu întru noi, nu ne mai îngăduie reîntoarcerea în întuneric. Haina murdară a nopții înstrăinării de Hristos, trebuie lepădată cu orice preț, spune părintele profesor V. Gheorghiu³⁹⁶. Sfântul Ioan Gură de Aur atrage foarte bine atenția, că faptul acesta mistic de a ne îmbrăca întru Hristos, presupune mai întâi curățirea și sfințirea trupului nostru, adică lepădarea cu totul a plăcerilor rușinoase, căci nu se poate uni Trupul cel sfânt al lui Hristos, cu un trup supus pătimirilor nelegiuite, căci o astfel de unire, cu un trup nesănătos, ar produce adevărate dezastre pentru cel din urmă³⁹⁷ (1Corinteni 11, 28-30: “Să se cerceteze dar omul pe sine, și așa să mănânce din Pâine și să bea din Pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își

³⁹⁴ David E. Garland, *Colossians and Philemon*, coll. NIVAC, Zondervan, Grand Rapids, 1998, p. 216.

³⁹⁵ Teofilact al Bulgariei, *Cele patru prezece trimiteri ale Sfântului Slăvitului și întru tot Lăudatului Apostol Pavel*, trad. de Veniamin Costache, tomul II, Tipografia Cărilor Bisericești, 1904, p. 573.

³⁹⁶ Vasile Gheorghiu, *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel. Introducere, Traducere și Comentariu*, Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1938, p. 310.

³⁹⁷ Ioan Gură de Aur, *Omilia la Epistola către Romani*, trad. de Teodosie Athanasie, Editura Christiana, București, 2005, p. 219.

mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului. De aceea sunt mulți dintre voi neputincioși și bolnavi și mulți au murit”).

Sfântul Teodoret³⁹⁸, în explicarea acestui apostol, aseamănă Taina Sfântului Botez cu îmbrăcarea întru omul cel nou, cel care a pus capăt păcatului, săvârșind neîntrerupt voia lui Dumnezeu. Întru adevăr, prin Botez am gustat în avans din chipul vieții viitoare, unde vom fi liberi de stricăciune și îmbrăcați pe deplin în nestricăciune și slavă. Însă cu toții am lepădat această slavă și ne-am reîntors slujirii păcatului, fapt pentru care Dumnezeu a retras harul Său de la noi, însă nu pentru o lungă perioadă, tocmai pentru ca să-l râvnim înapoi cu inimă curată, iar Domnul să ni-l dăruiască pentru totdeauna, spune părintele Sofronie³⁹⁹. Redobândirea pentru totdeauna a harului, părintele Iosif a înțeles-o sub forma inspirată a războiului duhovnicesc, inițiat în poporul român prin Lucrarea misionară „Oastea Domnului”. Iar tactica de luptă propusă de părintele Trifa este: *„Noi trebuie să distrugem toate podurile ce ne mai leagă cu lumea... trebuie să distrugem toate căile de retragere în duhul lumii din care am ieșit... Noi n-avem, și nu trebuie să avem, decât o singură cale – înainte spre biruință”*⁴⁰⁰!

Iubite cititorule, tactica rămâne aceeași, fiindcă a dat până acum nemăsurată roadă: este comanda Celui Care ne-a înscris la Oaste (2Timotei 2, 4: *“Nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții dacă vrea să-i placă Celui ce l-a adus în Oaste”*), poruncindu-ne să nu ne mai uităm înapoi spre Sodoma patimilor diavolești (Facerea 19, 26: *“Femeia lui Lot însă s-a uitat înapoi și s-a prefăcut în stâlp de sare”*), și să nu lăsăm nici un prilej șoaptei vinovate, de a ne ispiti să dezbrăcăm haina cea nouă a pocăinței (Matei 22, 11-12: *“Iar împăratul, intrând să-și vadă oaspeții, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă și i-a zis: Prietene, cum de ai intrat aici fără să ai haină de nuntă?”*), ci să privim neîncetat spre Hristos, Cel ce începe și desăvârșește credința întru noi (Evrei 12, 2: *“...cu ochii țintă la Cel ce începe credința și o desăvârșește, la Iisus, Cel ce-n locul bucuriei care-I stătea-nainte a îndurat crucea, în disprețul rușinii, și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu”*)! Amin.

³⁹⁸ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 135.

³⁹⁹ Zaharia Zaharou, *Adu-ți aminte de dragostea cea dintâi (Apocalipsa 2, 4-5). Cele trei perioade ale vieții duhovnicești în teologia Părintelui Sofronie*, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 36.

⁴⁰⁰ Iosif Trifa, *Ce este Oastea Domnului?*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 1991, p. 81.

Duminica dinaintea Nașterii Domnului
Prin credință spre moștenirea veșnică
Apostol Evrei 11, 9-10; 32-40

“(11, 9) Prin credință a locuit el vremelnice în ținutul făgăduinței ca-ntr-un ținut străin, trăind în corturi cu Isaac și cu Iacob, cei împreună-moștenitori ai aceleiași făgăduințe; (10) fiindcă el aștepta cetatea care are temelii, al cărei izvoditor și ziditor este Dumnezeu. (11, 32) Și ce să mai zic? Că timpul nu-mi va ajunge să vorbesc cu de-amănuntul de Ghedeon, de Barac, de Samson, de Ieftae, de David, de Samuel și de profeți, (33) care prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințe, au astupat gurile leilor, (34) au stins puterea focului, au scăpat de ascuțișul sabiei, s-au întărit din propria lor slăbiciune, s-au făcut puternici în războaie, năvălirile vrăjmașilor le-au preschimbat în fugă, (35) femei care și-au luat morții înviați; iar alții au fost chinuiți, nevrând să primească eliberarea, pentru a-și dobândi una mai bună, învierea; (36) iar alții au suferit batjocoriri și bice, și chiar lanțuri și-nchisoare, (37) au fost uciși cu pietre, sfârtecați, au murit uciși cu sabia, au pibegit în piei de oaie și-n piei de capră, strâmtorați, necăjiți, înjosiți, (38) ei, de care lumea nu era vrednică! – rătăcind în pustiuri, în munți, în peșteri și-n crăpăturile pământului. (39) Și toți aceștia, deși primiseră bună mărturie pe temeiul credinței lor, n-au primit roadele făgăduinței; (40) pentru că Dumnezeu prevăzuse pentru noi ceva mai bun, așa ca ei să nu ajungă fără noi la desăvârșire”.

Sfinții noștri înaintași ai credinței, dreptii de care lumea aceasta păcătoasă nu este vrednică, sunt elogiați într-un mod unic în cadrul acestui apostol, și pe larg în întreg capitolul 11 al epistolei sfântului Pavel către Evrei. Pericopa se deschide cu imaginea patriarhului Avraam, care prin credință aștepta moștenirea cetății care are temelii de la Dumnezeu (gr. *tên tous themelious echousan polin*) și care probabil era Ierusalimul, căci potrivit Psalmului 86, 1-2: *“Temeliile Lui sunt în munții cei sfinți; Domnul iubește porțile Sionului mai mult decât toate sălașele lui Iacob”*, temeliile Domnului sunt în munții cei sfinți, adică în Muntele Sionului din Ierusalim⁴⁰¹, viitorul locaș al Templului (Psalm 124, 1: *“Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului: în veac nu se va clinti cel ce locuiește în Ierusalim”*; Sofonie 3, 14: *“Bucură-te foarte, tu, fiica Sionului, vestește cu glas mare, tu, fiica Ierusalimului!; din toată inima te veselește, fii plină de-n cântare tu, fiica Ierusalimului!”*; Daniel 9, 16: *“Doamne, mila Ta e peste tot; întoarce-Ți mânia și urgia de la cetatea ta, Ierusalimul, și de la muntele Tău cel sfânt, că am păcătuit prin nedreptățile noastre și ale părinților noștri...”*; Ioil 4, 17: *“Și veți cunoaște-atunci că Eu sunt Domnul, Eu, Dumnezeul vostru Cel ce sălășluiește în Sion, în muntele cel Sfânt al Meu; și sfânt va fi Ierusalimul, și cei străini prin el nu vor mai trece”*).

În elogierea credinței sfinților, apostolul Pavel se folosește de cel puțin patru exemple din cartea Judecători: credința puternică a lui Ghedeon în ajutorul de la Dumnezeu în lupta contra

⁴⁰¹ George Wesley Buchanan, *To the Hebrews*, coll. ABC, vol 36, Doubleday Publishing, New York, 1972, p. 188.

madianiților (*Judecători* 6-8); credința lui Barac în izbânda contra lui Sisera (*Judecători* 4-5); succesele lui Samson împotriva filistenilor, culminând cu distrugerea templului lui Dagon (*Judecători* 12-16) și nădejdea lui Ieftae în ajutorul cel de sus, în campania împotriva amoniților și efraimiților⁴⁰² (*Judecători* 11-12). Despre aceștia, autorul spune printre altele că „*s-au întărit din propria lor slăbiciune*”, cuvinte pe care sfântul Ioan Gură de Aur⁴⁰³ le tâlcuiește ca făcând referire la întreg poporul evreu, reîntors din robia babiloniană în ținutul natal, reînviat practic din propria lui cenușă, din propriile sale slăbiciuni mai exact, prin mijlocirea Duhului Sfânt (*Iezechiel* 37).

Faptele sfinților prezentați în acest apostol, sunt comprimate pe trei paliere: în prima parte sunt descrise misiunile lor îndeplinite, apoi sunt prezentate izbăvirile lor miraculoase din gura morții, iar în cele din urmă, puterea credinței lor în binefacerile care vor urma⁴⁰⁴. Catalogul celor care s-au bucurat de nemăsurat har în momentul persecuțiilor lor (vv. 32-35), ne oferă deja o treaptă net superioară prin aceea că moartea mucenicească a acestora le-a adus veșnică slavă. Tranziția dintre ceilalți și acești mucenici este dată în textul grecesc de schimbarea subiectului (*álloi dê...heteroi dê*) adică „și alții” din v. 35 și „iar alții” din v. 36, accentul cel mai puternic căzând firește pe ceata mucenicilor⁴⁰⁵ – cei care se vor învrednici de o îndoită cinste în Rai.

Partea cea mai profundă a acestui apostol este tocmai finalul său apoteotic (vv. 39-40), unde ne sunt prezentați toți acești sfinți într-o stare încă nedeplină în Împărăția Cerurilor, tocmai pentru că ne așteaptă și pe noi, Biserica luptătoare, să luăm parte la moștenirea cea veșnică, aceștia nedorind să se bucure deplin de frumusețea Chipului lui Hristos, fără noi. Fiindcă spune sfântul Grigorie de Nyssa: „*Așadar, cei care trăiseră cu mult timp înainte de noi, au așteptat cu răbdare amânarea și s-au mulțumit doar să privească spre bunurile acelea*”⁴⁰⁶. Sfântul Teofilact al Bulgariei, completând viziunea sfântului Grigorie zice: „*Oare-i nedrept Dumnezeu, de-i lasă pe sfinți să aștepte cununa ce li se cuvine lor mai întâi pentru nevoințele lor? Nicidecum. Ei înșiși doresc să dobândească cele desăvârșite doar împreună cu frații lor, fiindcă suntem un singur trup, iar bucuria trupului va fi mai mare atunci când mădularele își vor toate deodată cununa lor*”⁴⁰⁷. Acest adevăr ne responsabilizează și mai mult spre practicarea virtuților creștine pe noi cei rămași încă în această vale a plângerii, tocmai pentru ca așteptarea sfinților să nu fie în zadar. Să nu-i dezamăgim dragilor, prin felul nostru păcătos de viață, pe sfinții din Ceruri care ne așteaptă să ne bucurăm cu dânsii de bunătățile cele veșnice ce izvorăsc din Tronul lui Dumnezeu!

⁴⁰² James D.G. Dunn, John W. Rogerson, *Eerdmans Commentary on the Bible*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2003, p. 1475.

⁴⁰³ Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, trad. de Theodosie Athanasie, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1923, p. 316.

⁴⁰⁴ Luke Timothy Johnson, *Hebrews: A Commentary*, coll. NTL, Westminster John Knox Press, Louisville, 2006, p. 306.

⁴⁰⁵ William L. Lane, *Hebrews 9-13*, coll. WBC, vol. 47b, Word Books Publisher, Dallas, 1991, p. 388.

⁴⁰⁶ Grigorie de Nyssa, *Omilii la Fericiri*, XXII, PG vol. 44, col. 208B-D.

⁴⁰⁷ Jean-Claude Larchet, *Tradiția Ortodoxă despre viața de după moarte*, trad. de Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2006, pp. 191-192.

În general, sfinții părinți au interpretat în felul acesta finalul pericopei, punând accent pe răbdarea celor mântuiți, de a nu primi pe deplin răsplata lor, până ce vom birui și noi lupta împotriva păcatelor. Sfântul Efrem Sirianul spune și el că deși am apărut târziu pe scena istoriei mântuirii, totuși Dumnezeu ne-a promis că în lipsa noastră nimeni din cei izbăviți, nu vor intra pe deplin în moștenirea Cerului. Iar marele scriitor bisericesc, Origen, merge și mai departe, spunând că nici măcar sfinții apostoli, deci nici sfântul Pavel, cel ce scrie aceste versete unice, nu au primit încă desăvârșita bucurie a mântuirii, ci așteaptă cu toții până ce voi intra și eu păcătosul în Împărăția Cerurilor, ca nimeni dintre cei credincioși să nu lipsească de la ospățul cel mistic⁴⁰⁸ (Matei 22, 2-14).

Înțelegând aceste adevăruri cu ochi duhovnicești, vedem cum pe umerii noștri apasă o grea răspundere, chemarea la sfințenie în baza așteptării cu credință a sfinților noștri înaintași. Sfântul Pavel refuză acolo în Ceruri, să își primească răsplata alergării sale, până ce-i va vedea pe toți creștinii de astăzi, tineri și bătrâni, uniți în același cuget și învățătură (Filipeni 2, 2-4: *“Împliniți-mi bucuria de a gândi la fel, de a avea aceeași iubire, un singur suflet, aceeași cugetare. Nu faceți nimic din duh de ceartă, nici din slavă deșartă, ci-ntru smerenie unul să-l socotească pe altul mai de cinste decât pe el însuși. Nimeni să nu caute doar spre ale sale, ci fiecare și spre ale altora”*), făcând cinste Sfintei Biserici prin viața lor exemplară. Să nu-l dezamăgim pe sfântul nostru părinte, căci învățători ai credinței avem destui, însă părinte care să își pună sufletul pentru noi, avem doar pe unul singur (1Corinteni 4, 15: *“Că de-ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți; că pe voi eu v-am născut întru Hristos Iisus prin Evanghelie”*). Dar oare merită așteptarea și renunțarea lor de bunăvoie la slavă pentru noi (Filipeni 2, 7)? Dacă nu, să facem să merite cât timp ne mai stă în putință! Amin.

⁴⁰⁸ Erik M.Heen, Philip D.W.Krey, *Hebrews*, coll. ACCS, vol. 10, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, 2005, pp. 206-207.

Duminica după Nașterea Domnului
Despre cum a primit Sfântul Apostol Pavel apostolatul
Apostol Galateni 1, 11-19

“(11) *Căci vă fac cunoscut, fraților, că Evanghelia cea binevestită de mine nu este după om; (12) pentru că nici eu nu de la om am primit-o sau am învățat-o, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos. (13) Căci ați auzit de purtarea mea de altădată întru iudaism, că peste măsură prigoneam Biserica lui Dumnezeu și o pustiam, (14) și spoream în iudaism mai mult decât mulți din cei ce erau de vârsta mea în neamul meu, ca nimeni altul fiind eu râvnitor al predaniilor mele părintești. (15) Dar când a binevoit Dumnezeu, Cel ce m-a ales încă din pântecul maicii mele și prin harul Său m-a chemat (16) ca-ntru mine să-L descopere pe Fiul Său, pentru ca eu să-L binevestesc la neamuri, deîndată, fără să fi primit sfat de la trup și de la sânge, (17) și fără să mă fi suit la Ierusalim la apostolii cei dinainte de mine, m-am dus în Arabia și m-am întors iarăși la Damasc. (18) Apoi, după trei ani, m-am suit la Ierusalim ca să-L văd pe Chefa și am rămas la el cincisprezece zile. (19) Dar pe altul din apostoli n-am văzut, decât numai pe Iacob, fratele Domnului”.*

După o atentă analiză a contextului lărgit al epistolei, observăm că întreaga pericopă din 1, 11 și până în 2, 10 subliniază felul în care sfântul Pavel își apără apostolatul și misiunea sa de evanghelizator. În primul rând, el accentuează obârșia divină a apostolatului său, făcând indirect trimitere la momentul de pe drumul Damascului (*Fapte* 9, 3-19), ceea ce înseamnă că toată propovăduirea sa este inspirată de Dumnezeu (*2Timotei* 3, 16: “*Toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu și de folos spre dare de învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre deprinderea cea întru dreptate*”), neavând nici un accent omenesc, cu excepția cazurilor pastorale (*1Corinteni* 7, 12: “*Iar celorlalți le grăiesc – eu, nu Domnul: Dacă un frate are femeie necredincioasă și ea vrea să locuiască cu el, să nu se despartă de ea*”). În al doilea rând, el accentuează faptul că nu pune valoare pe legea mozaică în actul propovăduirii Evangheliei mântuirii, deși a fost de mic școlit în spiritul ei, ceea ce demonstrează încă o dată nedesăvârșirea ei. Această părăsire voită a Legii, demonstrează din nou faptul că propovăduirea sa, nu se bazează pe rațiune, fiindcă Evanghelia a primit-o direct din partea Domnului Iisus, iar el în forma aceasta revelată o propovăduiește⁴⁰⁹ (1, 11-14).

Cel ce binevoiește pocăința sfântului Pavel este Bunul Dumnezeu, apostolul neavând nici un merit. Însuși termenul grecesc *eudokeîn* care traduce termenul ebraic *ratsah* (“a binevoi, a-și găsi plăcerea”) denotă faptul că Dumnezeu pornește întreaga acțiune mântuitoare (*1Corinteni* 1, 21: “*Că de vreme ce prin înțelepciune lumea nu L-a cunoscut pe Dumnezeu întru-nțelepciunea lui Dumnezeu, atunci, pe cei ce cred a binevot Dumnezeu să-i mântuiască prin nebunia propovăduirii*”; *Coloseni* 1, 19: “*Căci*

⁴⁰⁹ William MacDonald, *Comentariul biblic al credinciosului. Noul Testament*, Christliche Literatur-Verbreitung, Bielefeld, 1998, p. 699.

în El a binevoit Dumnezeu să sălășluiască toată plinătatea”), nu omul. Este bine să nu uităm acest adevăr, ca să nu cădem în capcana de a crede că prin osteneala noastră se întorc oamenii la pocăință, noi propovăduitorii Evangheliei nu avem nici un merit, fiindcă Dumnezeu Singur are puterea de a face ca sămânța Evangheliei să rodească în sufletele ascultătorilor (1Corinteni 3, 6: “*Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească*”). Noi, ostenitorii Evangheliei, nu avem nici un merit, fiindcă tot ceea ce facem ține de datoria noastră și atât, după cum categoric ne învață Mântuitorul (Luca 17, 10: “*Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, ziceți: Slugi netrebnice suntem; am făcut ceea ce eram datori să facem*”). Hotărârea lui Dumnezeu cu privire la apostolul Pavel, este descrisă prin alte două verbe: *aphorízein* care înseamnă „a alege în vederea unei misiuni speciale” și care se petrece prin Pronia lui Dumnezeu încă din pânțele matern, după cum este cazul și sfinților Vechiului Testament (Judecători 16, 17: “*Atunci i-a vorbit el din toată inima și i-a zis: Brici nu s-a atins de capul meu, căci sfânt al lui Dumnezeu sunt eu încă din pânțele maicii mele...*”; Isaia 49, 1: “*Ascultați-mă, voi, insule, și voi, neamuri, luați aminte: După multă vreme se va petrece, zice Domnul. Din pânțele Maicii Mele Mi-a numit El numele*”; Ieremia 1, 5: “*De când încă nu te plăsmuiam în pânțe te știu și mai înainte de a fi ieșit din pânțe te-am sfințit, profet pentru neamuri te-am rânduit*”); iar cel de-al doilea este *kaleîn* care se traduce prin „a pune deoparte” (Fapte 13, 2: “*Și pe când slujeau Domnului și posteau, Duhul Sfânt a zis: Osebiți-Mi pe Barnaba și pe Saul, pentru lucrarea la care i-am chemat*”; Romani 1, 1: “*Pavel, rob al lui Iisus Hristos, apostol chemat, ales pentru Evanghelia lui Dumnezeu*”), fiind vorba aici de chemarea lui Iisus Hristos, având ca temei harul Jertfei Sale⁴¹⁰.

În acest punct, este bine de reținut următorul aspect teologic. Această alegere de dinaintea nașterii pământești, nu trebuie confundată cu teoria predestinării din teologia apuseană care interpretează eronat textul din Romani 8, 28-29: “*Și știm că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine, celor ce sunt chemați potrivit planului Său; că pe cei pe care mai dinainte i-a cunoscut, mai dinainte i-a și rânduit să fie asemenea chipului Fiului Său, ca să fie El Întâi-Născut între mulți frați*”. Sfântul Pavel nu a fost predestinat, ci asemeni lui Samson sau Ieremia, a fost **ales** să devină profet, spune ÎPS Bartolomeu, căci preștiința lui Dumnezeu observă că odată chemat, subiectul nu-și va exercita liberul arbitru spre a respinge consacrarea în lucrarea Domnului⁴¹¹. Sensul duhovnicesc mesianic se poate urmări foarte clar în textele din Coloseni 1, 18: “*Și El este Capul trupului, al Bisericii, El, Care este Începutul, Întâiul-Născut din morți, ca să fie El Cel dintâi întru toate*”; Evrei 1, 6: “*Și iarăși, când Îl aduce-n lume pe Cel-Întâi-Născut, El zice: **Și să I se închine Lui toți îngerii lui Dumnezeu***”; Apocalipsa 1, 5: “*...și de la Iisus Hristos, Martorul cel credincios, Cel Întâi-Născut din morți și Domnul Împăraților pământului*”.

Foarte enigmatică este experiența apostolului în Arabia (1, 17), căci nu cunoaștem aproape nimic din ceea ce s-a petrecut acolo. Știm doar că regiunea Arabiei era o entitate geografică amorfă și deloc confortabilă în zilele apostolului, întinzându-se de la Marea Roșie către S-V Eufratului, însă se pare că și-a modificat granițele cu timpul, căci la anul 49 d.Hr. când sfântul Pavel redactează această epistolă, Damascul nu mai era inclus în Arabia. Unii speculează faptul că retragerea în pustia Arabiei viza formarea lui în vederea viitoarelor sale misiuni de

⁴¹⁰ Vasile Mihoc, “Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni. Introducere, traducere și comentariu”, în ST, nr. 3-4, 1983, p. 210.

⁴¹¹ Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 969 (nota c).

încreștinare a lumii, iar alții consideră că scopul principal a fost introspecția, isihia, cântărirea propriei sale vieți în lumina lui Hristos⁴¹². Sfântul Ioan Gură de Aur, oferă o interpretare foarte interesantă, el afirmă că apostolul a fost cuprins de o așa râvnă pentru Hristos, căci era în puterea dragostei dintâi (*Apocalipsa 2, 4-5*: “*Dar am împotriva ta că ți-ai părăsit iubirea dintâi. Adu-ți aminte deci de unde ai căzut și pocăiește-te și fă-ți faptele cele dintâi; dar dacă nu, Eu vin la tine și voi muta sfeșnicul tău din locul lui, dacă nu te vei pocăi*”). De aceea s-a dus în misiune în cele mai sălbatice și ostile locuri, pentru a-L propovădui pe Hristos acolo, și pentru a boteza viitorii creștini⁴¹³. Sfântul Teofilact al Bulgariei, mai adaugă faptul că apostolul Pavel, din smerenie nu spune care au fost roadele sale pentru Hristos în Arabia, pentru a nu se înfățișa pe sine mai vrednic decât apostolii ce evanghelizau în Ierusalim⁴¹⁴.

Finalul pericopei (1, 18-19) descoperă iarăși aleasa virtute a smereniei apostolului, spune sfântul Teodoret al Cyrului, care deși primise Evanghelia direct de la Iisus Hristos, totuși se duce la Ierusalim pentru a se consfătuși cu stâlpii Bisericii de acolo de la aceea vreme, care erau apostolii Petru și Iacob, despre cum trebuie predicată Evanghelia la neamuri⁴¹⁵. Perspectiva aceasta a comuniunii de gândire, cum era în vremea sfinților apostoli, ar trebui să domine relațiile din interiorul Bisericii, astfel s-ar evita multe neajunsuri și neplăceri.

Suntem dispuși oare să ne smerim cu toții precum făcea marele apostol Pavel? Amin.

⁴¹² Richard N. Longenecker, *Galatians*, coll. WBC, Word Books Publisher, Dallas, 1990, p. 34.

⁴¹³ Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni a celui între sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostom Arhiepiscopul Constantinopolului*, trad. de Theodosie Athanasie, Tipografia Editoare Dacia, Iași, 1901, p. 35.

⁴¹⁴ Teofilact al Bulgariei, *Epistola a doua către Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni și Coloseni*, trad. de Veniamin Costache, Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1904, p. 202.

⁴¹⁵ Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, trad. de Iulia Cărare și Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015, p. 32.

Apostol anexă
Uciderea apostolului Iacov, fratele evanghelistului Ioan
Apostol *Fapte 12, 1-11*

Apostolul Iacov despre care ne vorbește textul, a fost unul dintre cei 12 apostoli ai Mântuitorului, el era fratele apostolului Ioan, ambii fiind fiii lui Zebedeu. Nu trebuie să-l confundăm cu Iacov, fratele Domnului și autor al epistolei ce-i poartă numele din cuprinsul canonului Noului Testament⁴¹⁶. Scriptura ne spune că acesta avea un rol covârșitor în ceea ce privește organizarea Bisericii din Ierusalim (*Fapte 15, 13-21; 21, 18*), deoarece el era episcopul de aici.

Irod Agrippa, nepotul lui Irod cel Mare care a încercat să-L ucidă pe pruncul Iisus (*Matei 2, 16*), a domnit ca rege în Palestina, sub stăpânirea romană, între anii 41-44 d.Hr., iar crima aceasta odioasă a dreptului Iacov, s-a petrecut undeva între acești ani ai creștinismului primar⁴¹⁷. Se pare că nepotul moștenește de la bunicul său această predispoziție spre crimă, iar uciderea episcopului Iacov, nu este altceva decât declinul prigonirii creștinilor de către iudei, aceștia din urmă beneficiind și de concursul regelui, care credea că prin această ineptie își va consolida regatul atât de șubrezit. Cauza martiriului este evident una politică, fiindcă legătura strânsă dintre religie, stat și viața socială scotea tot mai mult în arierplan, contrastul puternic al ciocnirilor de idei între creștinism și păgânism⁴¹⁸. Mai târziu, persecuția oficială a creștinilor din întreg Imperiul Roman, va avea la baza ei, refuzul genuin al creștinilor de-a se închina împăratului Romei⁴¹⁹, cultul împăratului fiind pentru aceștia sinonim cu apostazia, prin urmare un nod gordian.

Planul demential al lui Irod de-a deveni intempestiv „pe placul iudeilor”, pune la cale și uciderea apostolului Petru, un alt stâlp al creștinismului, fapt pentru care îl aruncă în închisoare ținându-l acolo până ce va trece sărbătoarea Paștelui iudaic, care interzicea prin Lege săvârșirea vreunei crime. Însă planul lui Dumnezeu cu sfântul Petru era altul. În momentul când nimeni nu mai nădăjduia într-o minune, la miezul nopții apare un înger pentru a-l scoate pe apostolul Petru din închisoare, și a-l reda fraților săi de credință, pentru întărirea duhovnicească a tuturor (*Fapte 12, 6-17*), și spre rușinarea potrivnicilor lui Dumnezeu (*Fapte 12, 19*). Sfântul Ioan Gură de Aur⁴²⁰ insistă pe importanța apariției acelei „lumini strălucitoare” din versetul 7, spunând că ea a fost îngăduită de Dumnezeu tocmai pentru a-l convinge pe Petru că totul este aievea, nu un joc clasic al imaginației lui (*Fapte 12, 11*).

Așa este lucrarea lui Dumnezeu, dincolo de puterea de înțelegere a omului, în viața de credință Legile Domnului nu mai corespund cu legile omului, de aceea cel ales al lui Dumnezeu,

⁴¹⁶ Dennis Lane T., Wayne Grudem, *ESV Study Bible*, Crossway, Illinois, 2008, p. 2107.

⁴¹⁷ Norman Sparks, *The Orthodox Study Bible*, Thomas Nelson, Nashville, 2008, p. 1489.

⁴¹⁸ Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală*, EIBMBOR, București, 2004, p. 61.

⁴¹⁹ Vasile Muntean, *Istoria Creștină Generală*, vol. 1, EIBMBOR, București, 2008, p. 79.

⁴²⁰ Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Faptele Apostolilor*, vol. 1, Editura Doxologia, Iași, 2016, p. 337.

pentru a scăpa de vrăjmașii săi, este trecut prin mare ca printr-un pământ uscat (*Ieșirea* 14, 13-27); mâncarea nu se mai prepară manual, ci ea cade direct din cer (*Ieșirea* 16, 4-5); apa nu se mai scoate din fântână cu găleata, ci lovind cu toiagul în stâncă (*Ieșirea* 17, 2-6); biruința împotriva dușmanilor nu mai necesită zile îndelungate de luptă istovitoare, ci o singură mână ridicată cu credință pentru a opri soarele pe cer (*Iosua* 10, 12-14); altarul de jertfă nu mai necesită lemne pentru aprindere, ci focul se coboară de sus (*3 Regi* 18, 30-39); cei întemnițați pentru Iisus Hristos, nu sunt eliberați din celulele lor prin intermediul unei chei, ci prin ajutorul unui înger al lui Dumnezeu sau printr-un cutremur de pământ – după cum este cazul apostolilor Petru, Pavel și Sila (*Fapte* 16, 23-26) etc.

Dar tu, iubite cititorule, simți în modul acesta profund taina credinței tale? Sunt aceste minuni ale credinței prezente într-o oarecare formă și în viața ta, sau ți se par doar niște povești frumoase? Amin.

Bibliografie

Izvoare Scripturistice și Patristice

- Aland Barbara and Kurt, Johannes Karavidopoulos, Carlo M.Martini, Bruce M.Metzger, *The Greek-English New Testament*, 28th Edition, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2012.
- Aland Kurt, Matthew Black, Carlo M. Martini, Bruce M.Metzger, Allen Wikgren, *Greek New Testament*, 4th Revised Edition, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1998.
- Ambrose, *Concerning Repentance*, I.II.6-7, coll. NPNF, vol. 10, (Philip Schaff, Henry Wace eds.), Hendrickson Publishers, Peabody, ³1994.
- Augustine, *On Lying*, 15.30, coll. FCNT, vol. 16, Catholic University of America Press, Washington, 1947.
- Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009.
- *Biblia*, traducerea Cornilescu cu explicații, Christian Aid Ministries, Berlin, Ohio, ⁵1998.
- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod, EIBMBOR, 1982.
- *Biblia adică dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și a Noului Testament*, tradusă după textele originale ebraice și grecești de preoții profesori Vasile Radu și Gala Galaction, Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol II, București, 1939.
- Chiril al Alexandriei, *Închinarea și Slujirea în Duh și Adevăr*, trad. de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1991.
- Idem, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II,5, coll. PSB, vol. 41, trad. de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 2000.
- Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, trad. de Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1982.
- Dionisie Areopagitul, *Opere Complete*, trad. de Dumitru Stăniloae, Editura Paideia, București, 1996.
- Efrem Sirul, *Cuvinte și Învățăături*, vol. 2, trad. de Ioan Filaret, Editura Bunavestire, Bacău, ²2006.
- *Filocalia*, vol. 1, trad. de Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, ²2004.
- Grigorie de Nyssa, *Scrieri Exegetice, Dogmatico-Polemice și Morale*, trad. de Teodor Bodogae, coll. PSB, vol. 30, EIBMBOR, București, 1998.
- Idem, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, coll. PSB, vol. 29, trad. de Dumitru Stăniloae și Ioan Buga, EIBMBOR, București, 1982.

- Idem, *Omilii la Fericiri*, XXII, PG vol. 44, col. 208B-D.
- Grigorie Palama, *Cuvânt pentru cei ce se liniștesc cu evlavie; al treilea dintre cele din urmă. Despre sfânta lumină*, în „Filocalia”, vol. 7, trad. și note de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1977.
- Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, XVII, trad. de D. Fecioru, Editura Scripta, București, ³1993.
- Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXXV.1, trad. de D. Fecioru, coll. PSB, vol. 22, EIBMBOR, București, 1989.
- Idem, *Despre Preoție*, trad. de Dumitru Fecioru, Editura Basilica, București, 2015.
- Idem, *Tâlcuiri la Epistola Întâi către Timotei*, Editura Nemira, București, 2005.
- Idem, *Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon*, Editura Nemira, București, 2005.
- Idem, *Comentariu la Faptele Apostolilor*, vol. I, Editura Doxologia, Iași, 2016.
- Idem, *Omilii la epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, trad. de Theodosie Athanasie, Editura Icos, Cluj-Napoca, 1998.
- Idem, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei a celui întru sfinți, părintelui nostru Ioan Chrisostom*, trad. de Theodosie Athanasie, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1923.
- Idem, *Omilii la Epistola către Romani*, trad. de Theodosie Athanasie, Editura Christiana, București, 2005.
- Idem, *Tâlcuiri la Epistola I către Corinteni*, Editura Sophia, București, 2005.
- Idem, *Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni*, traducere de Theodosie Athanasie, Editura Sofia, București, 2007.
- Idem, *Homilies on the Epistles of Paul to the Corinthians*, coll. NPNF, vol. 12, Christian Classics Ethereal Library, Grand Rapids.
- Idem, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni a celui între sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostom Arhiepiscopul Constantinopolului*, trad. de Theodosie Athanasie, Tipografia Editoare Dacia, Iași, 1901.
- *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, trad. de Theodosie Athanasie, Tipografia Dacia, Iași, 1902.
- Idem, *Scrisori din exil*, Editura Deisis, Sibiu, 2008.
- Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, trad. de Nicolae Corneanu, Editura Învierea, Timișoara, 2008.
- Justin, *Apologie pour les chrétiens*, coll. SC, vol. 507, Cerf, Paris, 2006.
- *La Bible: Traduction Oecuménique*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1988.
- Lane T.Dennis, Wayne Grudem, *ESV Study Bible*, Crossway, Illinois, 2008.
- Maxim Mărturisitorul, *Filocalia*, vol. 3, trad. de Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, ²2004.
- Idem, *Ambigua*, VII, coll. PSB, vol. 80, trad. de Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1983.

- *Noul Testament. Evanghelia după Matei*, Introducere, traducere, comentariu și note patristice de Cristian Bădiliță, Editura Curtea Veche, București, 2009.
- *Noul Testament*, traducere după textele originale grecești, SBIR, București, 2014.
- *Noul Testament*, tradus și adnotat de Emil Pascal, Éditions du Dialogue, Paris, 1992.
- Origen, *Omilii și adnotări la Levitic*, trad. de Adrian Muraru, Editura Polirom, Iași, 2006.
- Idem, *Commentarii in Epistulam ad Romanos*, vol. 1, (T. Heithier ed.), Herder Verlag, Freiburg im Breisgau, 1990.
- *Patericul Mare. Apoftegmele Părinților Pustiei – Colecția Tematică*, trad. de Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 2016.
- Robinson Maurice A., William G. Pierpont, *The New Testament in the Original Greek. Byzantine Textform*, Chilton Book Publishing, Southborough, 2005.
- Sparks Norman, *The Orthodox Study Bible*, Thomas Nelson, Nashville, 2008.
- Syméon le Nouveau Théologien, *Hymnes*, vol. 1, coll. SC, vol. 156, Éditions du Cerf, Paris, 1969.
- Teodor Studitul, *Iisus Hristos Prototip al Icoanei Sale: Tratatetele contra iconomahilor*, trad. de Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Alba Iulia, 1994.
- Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, vol. 1, trad. de Iulia Cărare și Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2015.
- Teofan Zăvorâtul, *Tâlcuiri din Sfânta Scriptură pentru fiecare zi din an*, trad. de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 1999.
- Teofilact al Bulgariei, *Epistola a doua către Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni și Coloseni*, trad. de Veniamin Costache, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1904.
- Idem, *Tâlcuirea Epistolei întâi și a doua către Corinteni*, trad. de Florin Stuparu, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2005.
- Idem, *Tâlcuirea Epistolei către Romani*, Editura Sophia, București, 2005.
- Idem, *Cele 14 trimiteri ale Sfântului, Slăvitului și întru tot Lăudatului Apostol Pavel*, trad. de Veniamin Costache, tomul II, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1904.
- Theodore of Mopsuestia, *Commentary on John*, VII. 20, coll. CSCO, vol. 3, (Bernard Coulie, Andrea Schmidt eds.), Universite Catholique de Louvain, 1903.
- Vasile cel Mare, *Comentariu la Isaia*, PG 30, col. 177C.

Cărți de cult

- *Apostol*, tipărit acum a doua oară în zilele păstoriei Prea Fericitului Patriarh Justinian, cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, EIBMBOR, București, 1974.
- *Dumnezeiasca Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur Arhiepiscopul Constantinopolului*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009.

- *Triodul. Care cuprinde Slujbele Bisericești de la Duminica Vameșului și a Fariseului până în Sfânta și Marea Sâmbătă*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, EIBMBOR, București, 2010.

Dicționare, Enciclopedii, Lexicoane

- Barclay William, *Analiză Semantică a unor termeni din Noul Testament*, Societatea Misionară Română, Illinois, 1992.
- Bichsel M. Alfred, „Hymns, Early Christian”, in ABD, vol. 3, (David Noel Freedman ed.), Doubleday, New York/London, 1992.
- Braniște Ene, Ecaterina Braniște, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001.
- Brown Francis, *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*, Clarendon Press, Oxford, 1907.
- Coogan Michael D., *The Oxford Encyclopedia of the Books of the Bible*, vol. 2, Oxford University Press, Oxford, 2011.
- Douglas J.D., N.Hillyer, *Dicționar Biblic*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995.
- Harris R. Laird, Gleason L. Archer, Bruce K.Waltke, *Theological Wordbook of the Old Testament*, Moody Press, Chicago, 1980.
- McGuckin John Anthony, *Dicționar de Teologie Patristică*, trad. de Dragoș Dâscă și Alin-Bogdan Mihăilescu, Editura Doxologia, Iași, 2014.
- Moulton J.H., G. Milligan, *Vocabulary of the Greek Testament*, Hodder and Stoughton, London, 1930.
- Reid Daniel G., *Dicționarul Noului Testament*, trad. de Lucian Ciupe, Timotei Manta, Editura Casa Cărții, Oradea, 2008.
- Rus Remus, *Dicționar Enciclopedic de Literatură Creștină din Primul Mileniu*, Editura Lidia, București, 2003.
- Ryken Leland, James C.Wilhoit, Tremper Longman, *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Casa Cărții, Oradea, 2014.
- Tena Pédro, “Eglise”, în *Dictionnaire de spiritualité-ascétique et mystique, doctrine et histoire*, Paris, 1958.

Comentarii biblice

- Abbott T.K., *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles to the Ephesians and to the Colossians*, Charles Scribner's Sons, New York, 1902.

- Baker David W., T.Desmond Alexander, Bruce K.Waltke, *Obadiah, Jonah and Micah. An Introduction and Commentary*, coll. *Tyndale Old Testament Commentaries*, vol. 26, (Donald J.Wiseman ed.), Inter-Varsity Press, Nottingham, ²2009.
- Barnett Paul, *The Second Epistle to the Corinthians*, coll. NICNT, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1997.
- Best Ernest, *A Critical and Exegetical Commentary on Ephesians*, coll. ICC, T&T Clark, Edinburgh, 1998.
- Bray Gerald, Thomas C.Oden, *New Testament: Romans*, coll. ACCS, vol. 6, InterVarsity Press, Illinois, 1998.
- Idem, *1-2 Corinthians*, coll. ACCS, InterVarsity Press, Downers Grove, 1999.
- Brown Raymond E., Joseph A.Fitzmyer, Roland E.Murphy, O.Carm, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, vol. 7, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2008.
- Buchanan George Wesley, *To the Hebrews*, coll. ABC, vol 36, Doubleday Publishing, New York, 1972.
- Carrez Maurice, *La Deuxième Épître de Saint Paul aux Corinthiens*, coll. CNT, vol. 8, Labor et Fides, Genève, 1986.
- Carson D.A., R.T. France, *New Bible Commentary*, Inter-Varsity Press, Leicester, ⁴1994.
- Ciaușu Bebe, *Centralitatea lui Hristos. Prezentare expositivă a Epistolei lui Pavel către coloseni*, vol. 1, Editura Metanoia, Oradea, 2014.
- Collins Raymond F., *First Corinthians*, coll. SP, The Liturgical Press, Minnesota, 1999.
- Coman Claudiu Ioan, *Epistola către Efeseni*, coll. MLDNT, vol. 24, (Eugen Munteanu coord.), Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2015.
- Conzelmann Hans, *1 Corinthians*, coll. HCHCB, Fortress Press, Philadelphia, 1975.
- Craigie Peter C., *Deuteronomul*, coll. CEXEL, trad. de Daniela Rusu, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2008.
- Crîngașu Nicolae, *A doua epistolă sobornicească a Sfântului Apostol Petru. Introducere, Comentariu și Teologia Epistolei*, (Teză de Doctorat), Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2005.
- Dunn James D.G., *The Epistles to the Colossians and to Philemon. A Commentary on the Greek Text*, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1996.
- Idem, John W.Rogerson, *Eerdmans Commentary on the Bible*, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2003.
- Idem, *Romans 9-16*, coll. WBC, vol. 38b, Word Books Publisher, Dallas, 1988.
- Fee Gordon D., *1 and 2 Timothy, Titus*, coll. NIBC, Hendrickson Publishers, Peabody, ²1988.
- Idem, *The First Epistle to the Corinthians*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1987.
- Fitzmyer Joseph A., *First Corinthians: A New Translation with Introduction and Commentary*, coll. ABC, vol. 32, Yale University Press, New Haven, 2008.

- Garland David E., *Colossians and Philemon*, coll. NIVAC, Zondervan, Grand Rapids, 1998.
- Gheorghiu Vasile, *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel. Introducere, Traducere și Comentariu*, Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1938.
- Green Joel B., *1 Peter*, coll. HNTC, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2007.
- Grunzweig Fritz, *Epistolele către Timotei, Tit, Filimon*, vol. 18/19, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007.
- Hansen G.Walter, *The Letter to the Philippians*, William B.Eerdmans Publishing Company, Michigan, 2009.
- Harrington Daniel J., *First Corinthians*, coll. SP, The Liturgical Press, Collegeville, 1999.
- Heen Erik M., Philip D.W.Krey, *Hebrews*, coll. ACCS, vol. 10, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, 2005.
- Hendriksen William, *Evanghelia după Matei*, trad. de Sofia Gheorghe, Editura Reformatio, Oradea, 2006.
- John MacArthur, *Comentariul Biblic MacArthur. Noul Testament*, trad. de Romana Cuculea și Olimpiu S.Cosma, Editura Agape, Făgăraș, 2008.
- Johnson Luke Timothy, *Hebrews: A Commentary*, coll. NTL, Westminster John Knox Press, Louisville, 2006.
- Karavidopoulos Ioannis, *Comentariu la Evanghelia după Marcu*, Editura Bizantină, București.
- Käsemann Ernst, *Commentary on Romans*, trad. Geoffrey W. Bromiley, Williams B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 1980.
- Keener Craig S., *1-2 Corinthians*, coll. NCBC, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- Idem, *The IVP Bible Background Commentary. New Testament*, InterVarsity Press, Illinois, 2014.
- Krimmer Heiko, *Epistola către Coloseni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007.
- Idem, *Epistolele către corinteni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007.
- Idem, *Epistola către Galateni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2001.
- Lane William L., *Hebrews 9-13*, coll. WBC, vol. 47b, Word Books Publisher, Dallas, 1991.
- Lea Thomas D., Hayne P.Griffin jr., *1,2 Timothy, Titus*, coll. NAC, vol. 34, Broadman&Holman Publishers, Nashville, 1992.
- Lincoln Andrew T., *Ephesians*, coll. WBC, vol. 42, Word Books Publisher, Dallas, 1990.
- Longenecker Richard N., *Galatians*, coll. WBC, Word Books Publisher, Dallas, 1990.
- MacDonald William, *Comentariul biblic al credinciosului. Noul Testament*, trad. de Doru Motz, Christliche Literatur Verbreitung, Bielefeld, 1998.
- Maier Gerhard, *Evanghelia după Matei*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2000.

- Marshall I.Howard, *Faptele Apostolilor: Introducere și Comentariu*, Editura Scriptum, Oradea, 2009.
- Matera Frank J., *II Corinthians: A Commentary*, Westminster John Knox Press, Louisville, 2003.
- Meyers C.L., *Haggai, Zechariah 1-8*, coll. ABC, Doubleday, Grand Rapids, 1987.
- Mihoc Daniel, *Epistolele Apocalipsei. Introducere, traducere și comentariu*, Editura Teofania, Sibiu, 2003.
- Moldovan Alexandru, *Evangelia copilăriei lui Iisus: Luca 1-2 Exegeză și Teologie*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2011.
- Moo Douglas, *The Epistle to the Romans*, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1996.
- Idem, *Galatians*, coll. BECNT, Baker Academic, Grand Rapids, 2013.
- Mounce William D., *Pastoral Epistles*, coll. WBC, vol. 46, Thomas Nelson Publishers, 2000.
- Muddiman John, John Barton, *The Oxford Bible Commentary: The Pauline Epistles*, Oxford University Press, Oxford, 2010.
- Murray Robert, *Philippians*, in *The Oxford Bible Commentary: The Pauline Epistles*, (John Muddiman, John Barton eds.), Oxford University Press, Oxford, 2001.
- Neudorfer Heinz-Werner, *Faptele Apostolilor*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2000.
- Peterson David G., *The Acts of the Apostles*, William B.Eerdmans Publishing Company, Michigan, 2009.
- Petian Mihai, *Epistola I către Corinteni: Introducere, Traducere și Comentariu*, Editura Andreiana, Sibiu, 2016.
- Reicke Bo, *The Epistles of James, Peter and Jude*, coll. ABC, Doubleday&Company, New York, 1973.
- Ruager Soren, *Epistola către evrei*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007.
- Scott James M., *2 Corinthians*, coll. NIBC, vol. 8, Hendrickson Publishers, Peabody, 1998.
- Scrima Andre, *Comentariu integral la Evangelia după Ioan*, Editura Humanitas, București, 2008.
- Semen Petre, *Sensul vieții și al suferinței: Comentariu la Ecclesiast și Iov*, Editura Doxologia, Iași, 2010.
- Smith John Merlin Powis, William Hayes Ward, Julius A.Bewer, *A Critical and Exegetical Commentary on Micah, Zephaniah, Nahum, Habakkuk, Obadiah and Joel*, T&T Clark, Edinburgh, ⁴1959.
- Stadelmann Helge, *Epistola către efeseni*, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2001.
- Stern David H., *Jewish New Testament Commentary*, Messianic Jewish Publishers, 1992.
- Tatu Silviu, *Revendicarea moștenirii. 13 mesaje din Iosua*, Editura Metanoia, Oradea, 2010.

- Tofană Stelian, *Iisus Hristos Arhiereu Veșnic după Epistola către Evrei*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, ²2000.
- Idem, *Introducere în studiul Noului Testament: Evangheliile după Luca și Ioan. Problema sinoptică*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.
- Towner Philip H., *The Letters to Timothy and Titus*, coll. NICNT, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2006.
- Twomey Jay, *The Pastoral Epistles through the Centuries*, coll. BBC, Wiley-Blackwell, 2009.
- Usca Ioan Sorin, Ioan Traia, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, vol. X: I-II Paralipomena, Editura Christiana, București, 2007.
- Verzan Sabin, *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit*, EIBMBOR, București, 1994.
- Walvoord John F., Roy B.Zuck, *Comentariu al Vechiului Testament*, trad. de Octavian Verlan, Constantin Leontiu, Editura Multimedia, Arad, 2010.
- Webb Barry G., *The Book of the Judges. An Integrated Reading*, coll. *Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series*, vol. 46, (David J.A.Clines, Philip R.Davies eds.), JSOT Press, Sheffield, 1987.
- Zumstein Jean, *L'Évangile selon Saint Jean (13-21)*, coll. CNT, vol. 4b, Labor et Fides, Genève, ²2007.

Lucrări de specialitate

- Aletti Jean-Noel, *Comment Dieu est-il Juste? Clefs pour interpréter l'épître aux Romains*, Éditions du Seuil, Paris, 1991.
- Arion Leon, *Predici la Pericopele Apostolului Duminical și la unele Praznice Împărătești*, EIBMBOR, București, 2005.
- Bartoș Emil, *Conceptul de îndumnezeire în teologia lui Dumitru Stăniloae*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2002.
- Basarab Mircea, *Biserica în dialog. Studii biblice*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009.
- Bilalis Spiridon, *Martirii Ortodoxiei (Teologia Martiriului)*, Editura Christiana, București, 2016.
- Bizău Ioan, *Experiența Liturgică a Prezenței lui Dumnezeu în viața lumii*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012.
- Braniște Ene, *Liturgica Generală*, EIBMBOR, București, ²1993.
- Idem, *Liturgică Specială*, Editura Lumea Credenței, București, ⁴2005.
- Breck John, *Puterea Cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, EIBMBOR, București, 1999.
- Idem, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2008.
- Bud Paula, *Șabatul: istorie și eshatologie*, Editura Limes, Cluj-Napoca.
- Campbell Douglas A., *The Deliverance of God. An Apocalyptic Rereading of Justification in Paul*, William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2009.

- Casiday Augustine, *Tradiție și Teologie în scrierile Sfântului Ioan Casian*, trad. de Lucian Filip, Editura Doxologia, Iași, 2015.
- Childs Brevard S., *The Church's Guide for Reading Paul: The Canonical Shaping of the Pauline Corpus*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 2008.
- Chirilă Ioan, *Sfânta Scriptură. Cuvântul Cuvintelor*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2010.
- Chișescu N., Isidor Todoran, I. Petreună, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2010.
- Clément Olivier, *Trupul morții și al slavei. Scurtă introducere la o teopoetică a trupului*, trad. de Eugenia Vlad, Editura Christiana, București, 1996.
- Codrescu Răzvan, *O Introducere în Creștinism*, Editura Christiana, București, 2016.
- Coman Iacob, *Theo-Doxa-Logia. Semnificația teologico-doxologică a imnelor religioase în marile religii ale lumii din perspectivă creștină*, teză de doctorat sub îndrumarea Pr.Prof. Ioan Ică, Editura Epistemon, București, 1999.
- Constantinescu Ioan, *Studiul Noului Testament*, EIBMBOR, București, 2002.
- Conțac Emanuel, *Dilemele Fidelității. Condiționări culturale și teologice în traducerea Bibliei*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2011.
- Crainic Nichifor, *Cursurile de mistică*, Editura Deisis, Sibiu, 2010.
- Ică Ioan I. jr., *De la Dionisie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului – integrala comentariilor liturgice bizantine*, Editura Deisis, Sibiu, 2011.
- Idem, *Canonul Ortodoxiei*, vol. 1: Canonul apostolic al primelor secole, Deisis/Stavropoleos, 2008.
- Danby Herbert, *The Mishnah*, Oxford University Press, Oxford, 1933.
- Deseille Placide, *Ce este Ortodoxia?*, trad. de Liviu Marcel Ungurean, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2016.
- Dodd Charles H., *La predica apostolica e il suo sviluppo*, Paideia Editrice, Brescia, 1978.
- Dorz Traian, *Hristos – Puterea Apostoliei*, vol. 2, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000.
- Idem, *Hristos – Puterea Apostoliei*, vol. 1, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2010.
- Dyrness William, *Teme ale Teologiei Vechiului Testament*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2010.
- Galeriu, *Jerfă și Răscumpărare*, Editura Harisma, București, 1991.
- Gheorghiu Vasile, *Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Tipografia Mitropolitului Silvestru, Cernăuți, 1929.
- Golitzin Alexander, *Dionisie Areopagitul mistagogul – o lectură monahală*, trad. de Nectarie Dărăban, Editura Deisis, Sibiu, 2015.
- Gordon Vasile, *Introducere în Omiletică*, Editura Universității din București, 2001.
- Grigoraș Costachi, *Kerygma Apostolică în predica Sfântului Apostol Pavel*, Editura Trinitas, Iași, 2001.

- Harnack Adolf von, *Originea Noului Testament*, Editura Herald, București, 2007.
- Idem, *History of Dogma*, vol. 7, trans. by Neil Buchanan, Little Brown and Company, Boston, 1900.
- Isvoranu Alexandru, *Exegeza Vechiului Testament în viziune patristică*, Editura Universitaria, Craiova, 2013.
- Kaiser Walter C. jr., *Spre teologia Vechiului Testament*, trad. de Otniel Vereș, Editura Făclia, Bihor, 2014.
- Keller Werner, *Arheologia Vechiului și Noului Testament*, Editura Psychomassmedia, București, 1979.
- Klein W.W., C.L. Blomberg, R.L. Hubbard, *Introduction to Biblical Interpretation*, Word Publishing, Dallas, Londra, 1993.
- Larchet Jean-Claude, *Tradiția Ortodoxă despre viața de după moarte*, Editura Sophia, București, 2006.
- Idem, *Terapeutica Bolilor Spirituale*, trad. de Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2006.
- Leithart Peter J., *În apărarea lui Constantin. Declinul Imperiului și nașterea Creștinătății*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015.
- Lemeni Adrian, *Sensul Eshatologic al Creației*, Editura ASAB, București, 2007.
- Lemeni Daniel, *Tradiția Paternității Duhovnicești în Spiritualitatea Creștină Răsăriteană*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2012.
- Manolescu Natalia Dinu, *Sfântul Duh în Spiritualitatea Ortodoxă*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005.
- Marcu Grigorie T., *Antropologia paulină*, Sibiu, 1941.
- Măcar Ilie, *Sfârșitul omului și al lumii între adevăr și utopie. Eshatologie și erezie*, Editura Doxologia, Iași, 2014.
- Meyendorff John, *Teologia Bizantină: Tendințe istorice și teme doctrinare*, trad. de Alexandru I.Stan, Editura Nemira, București, 2011.
- Mihoc Vasile, *Credință și Înțelegere. Învățătura Ortodoxă în perspectivă biblică*, Editura Agnos, Sibiu, 2014.
- Mircea Laurean, *Arta Predicării. Exigențe pentru mileniul al III-lea*, Editura Doxologia, Iași, 2015.
- Mladin Nicolae, *Hristos – viața noastră. Asceza și mistica paulină*, Editura Deisis, Sibiu, 2012.
- Moiescu Iustin, *Ierarhia Bisericească în epoca apostolică*, Editura Anastasia, București, 2002.
- Muntean Vasile, *Istoria Creștină Generală*, vol. 1, EIBMBOR, București, 2008.
- Nellas Panayotis, *Hristos Dreptatea lui Dumnezeu și îndreptarea noastră. Pentru o soteriologie Ortodoxă*, trad. de Ioan Ică sr., Editura Deisis, Sibiu, 2012.
- Negoită Athanase, *Teologia biblică a Vechiului Testament*, Editura Sophia, București, 2004.

- Nock Arthur Darby, *Sfântul Pavel*, Editura Herald, București, 2011.
- Orsatti Mauro, *Introducere în Studiul Noului Testament*, Editura Buna Vestire, 2008.
- Patronos Gheorghios, *Parcursul istoric al lui Iisus. De la iesle la mormântul gol*, Editura Bizantină, București, 2011.
- Păcurariu Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, EIBMBOR, București, 1981.
- Pelikan Jaroslav, *CREDO: Ghid istoric și teologic al crezurilor și mărturisirilor de credință în tradiția creștină*, trad. de Mihai-Silviu Chirilă, Editura Polirom, Iași, 2010.
- Petcu Liviu, *Părinții și Scriitorii Bisericești Învățătorii noștri*, vol. 1: A-D, antologie patristică tematică, EIBMBOR, București, 2014.
- Petrescu Nicolae, *Explicarea Apostolelor Duminicale*, EIBMBOR, București, 1975.
- Popovici Iustin, *Omul și Dumnezeu-Om*, Editura Sophia, București, 2010.
- Preda Constantin, *Propovăduirea Apostolică. Structuri retorice în Faptele Apostolilor*, EIBMBOR, București, 2005.
- Rămureanu Ioan, *Istoria Bisericească Universală*, EIBMBOR, București, 2004.
- Rednic Georgel, *Harismeale în Biserica primară. O perspectivă paulină*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2010.
- Rowland Christopher, *Christian Origins*, SPCK, London, 1985.
- Russell Norman, *Gregory Palamas*, în *The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition*, (Gillian Clark, Andrew Louth eds.), Oxford University Press, 2004.
- Idem, *Învățătura despre Îndumnezeire în Tradiția Patristică Greacă*, trad. de Dragoș Dâscă, Editura Doxologia, Iași, 2015.
- Savage Timothy B., *Power through weakness: Paul's understanding of the Christian ministry in 2Corinthians*, coll. SNTSMS, Cambridge University Press, Cambridge, 1996.
- Schreiner Thomas R., *Teologia Noului Testament*, Editura Făclia, Oradea, 2011.
- Schultz Samuel J., *Călătorie prin Vechiul Testament*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2008.
- Stăniloae Dumitru, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, Sibiu, 1943.
- Idem, *Viața și Învățătura Sfântului Grigorie Palama*, Editura Scripta, București, ²1993.
- Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, EIBMBOR, București, 2010.
- Idem, *Ascetica și Mistica Ortodoxă*, vol. 2, Editura Deisis, Sibiu, 1993.
- Idem, *Uniatismul din Transilvania: Încercare de dezbinare a poporului român*, București, 1973.
- Idem, *Spiritualitate și Comuniune în Liturghia Ortodoxă*, EIBMBOR, București, 2004.
- Verzan Sabin, *Sfântul Apostol Pavel: Istoria propovăduirii Evangheliei și a organizării Bisericii în epoca apostolică*, Editura Basilica, București, 2016.
- *Viețile Sfinților Apostoli*, trad. de Diana Potlog, Editura Sophia, București, 2002.
- Voicu Constantin, *Botezul în Tradiția Patristică*, Editura Agnos, Sibiu, 2011.

- Wallace James Buchanan, *Snatched into Paradise (2Cor 12: 1-10). Paul's Heavenly Journey in the Context of Early Christian Experience*, coll. BZNTW, De Gruyter, Berlin, 2011.
- Zizioulas Johannes, *L'Eucharistie, l'Evêque et l'Eglise durant les trois premières siècles*, Theophanie Desclée de Brouwer, Paris, 1994.

Alte lucrări

- Athonitul Siluan, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Editura Deisis, Sibiu, 2001.
- Bunea Ioan, *Rostuiri în Eternitate. Cuvânt de învățătură la Botez, Cununie și Înzmormântare*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003.
- Dorz Traian, *Piatra Scumpă. Scurte și scumpe meditații*, coll. CN, vol. 3, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2014.
- *Numele Biruitorului*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2007.
- Idem, *Strângeți Fărămiturile*, vol. 6, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2016.
- Idem, *Hristos – mărturia mea*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2005.
- Marini Ioan, *Hrană pentru familia creștină*, Editura Traian Dorz, Simeria, ²1994.
- Pleșu Andrei, *Despre frumusețea uitată a vieții*, Editura Humanitas, București, 2011.
- *Poezii după gratii*, Mănăstirea Petru Vodă, 2010.
- Rusu Cornel, *Grăiți Cuvântul Domnului*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2011.
- Trifa Iosif, *Biblia Cartea Vieții*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, ²2000.
- Idem, *Ce este Oastea Domnului?*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 1991.
- Vlahuță Alexandru, *Poezii*, Editura Maxim Bit, Cluj-Napoca, 2007.
- Zaharou Zaharia, *Omul cel tainic al inimii*, Editura Basilica, București, 2014.
- Idem, *Adu-ți aminte de dragostea cea dintâi (Apocalipsa 2, 4-5). Cele trei perioade ale vieții duhovnicești în teologia Părintelui Sofronie*, Editura Doxologia, Iași, 2015.

Articole și Studii

- Akin Daniel L., "Triumphalism, Suffering, and Spiritual Maturity: An Exposition of 2Corinthians 12: 1-10 in its Literary, Theological and Historical Context", în *CTR*, vol. 4, nr. 1, 1989.
- Benea Olimpiu N., „The Christological Hymn in Colossians 1, 15-20. New Perspectives in the Contemporary Biblical Thought”, în *AȘFTO Cluj-Napoca*, tomul VIII: 2004-2005, (Ioan Chirilă, Dorel Man eds.), Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2007.
- Cazelles Henri, "A propos de quelques textes difficiles relatifs a la justice de Dieu dans l'Ancien Testament", în *RB*, no. 2, 1951.
- Chirilă Ioan, "Despre Logos, Creație și re-creație", în *SUBBTO*, nr. 2, 2008.

- Ciudin Nicolae, “Temeiurile biblice și patristice ale Ierarhiei Bisericești”, în *ST*, nr. 3-6, 1950.
- Dunn James D.G., “The Incident at Antioch (Gal. 2:11-18)”, în *The Galatians Debate: Contemporary Issues in Rhetorical and Historical Interpretation*, Hendrickson Publishers, Peabody, 2002.
- Gosnell Peter W., “Ephesians 5:18-20 and mealtime propriety”, în *TB*, vol. 44, no. 2, 1993.
- Grappe Christian, „Aux sources de la christologie – Quelques remarques sur la structure, les représentations et l’originalité de l’hymne de Philippiens 2, 5-11 à la lumière notamment de traditions vétérotestamentaires et juives”, în *Philippiens 2, 5-11: La kénose du Christ*, (Matthieu Arnold, Gilbert Dahan, Annie Noblesse-Rocher eds.), Les Éditions du Cerf, Paris, 2013.
- Humphrey Edith M., “Why Bring the Word Down? The Rhetoric of Demonstration and Disclosure in Romans 9:30 – 10:21”, în *Romans and the People of God: Essays in Honor of Gordon D.Fee on the Occasion of His 65th Birthday*, (Sven K.Soderlund, N.T. Wright eds.), William B.Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1999.
- Iatan Cristinel, „Elemente de Gnoseologie Biblică Vechitestamentară”, în *ST*, nr. 1, 2015.
- Iloaie Ștefan, „Iubire și Toleranță sau Ambivalența Moralei Contemporane”, în *Ethos și Etnos. Aspecte teologice și sociale ale mărturiei creștine*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008.
- Karris Robert J. „Romans 14:1-15:13 and the occasion of Romans”, în *The Romans Debate*, (Karl P.Donfried ed.), Hendrickson Publishers, Peabody.
- Marcu Grigorie T., “Elemente de eclesiologie paulină”, în *MA*, nr. 1-3, 1961.
- Idem, “Ephesus Redivivus. Pe urmele celei mai de seamă ctitorii pauline a Asiei Minor”, în *MA*, nr. 3, 1958.
- Mihoc Justin A., “Kai anephéreto eis tôn ouranón. A Comparison between the Two Lukan Ascension Accounts”, în *Via lui Nabot: Naboth’s Vineyard – studia theologica recentiora*, (Octavian Gordon, Alexandru Mihăilă eds.), Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012.
- Mihoc Vasile, „Eclesiologia Noului Testament”, în *ST*, nr. 3-4, 1977.
- Idem, „Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni. Introducere, Traducere și Comentariu”, în *ST*, nr. 3-4, 1983.
- Mircea Ioan, “Epistola a doua a Sfântului Apostol Petru (Introducere și Comentariu)”, în *GB*, nr. 9-10, 1975.
- Necula Nicolae D., “Sfânta Scriptură în cultul ortodox”, în vol. *Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie izvoare ale vieții veșnice*, (Mihai Vizitiu ed.), Editura Trinitas, Iași, 2008.
- Noje Gabriel, “Nuditatea publică în societatea contemporană. Câteva considerații moral-teologice”, în *AȘFTO Cluj-Napoca*, tomul XIX: 2015-2016, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2017.
- Pașca-Tușa Stelian, “Numele lui Dumnezeu, semn al prezenței personale și acțiunea Sa izbăvitoare (sotirică)”, în *SUBBTO*, nr. 1, 2010.
- Perșa Răzvan, “Sensurile termenului de *kanon* în tradiția canonică a Bisericii Ortodoxe în primele patru secole”, în *AS*, nr. 7, 2016.
- Preda Constantin, “Frângerea pâinii la Troa și învierea lui Eutihie”, în *ST*, nr. 1-2, 1999.
- Idem, Modelul comunității apostolice în sumarele narative din Faptele Apostolilor 1-5”, în *O*, nr. 2, 2015.

- Sârbu Gheorghe “Epistola a II-a a Sfântului Apostol Pavel către Timotei. Introducere, traducere și comentariu”, în *ST*, nr. 2, 1986.
- Stăniloae Dumitru, “Iisus Hristos, Arhiereu în veac”, în *O*, nr. 2, 1979.
- Taylor Greer M., “The Function of *PISTIS CHRISTOU* in Galatians”, în *JBL*, vol. 85, no. 1, 1966.
- Teșu Ioan C., “Valoarea sacramentală a Cuvântului”, comunicare susținută în plenul Conferinței Naționale *Text și Discurs Religios*, ediția I-a, Iași (5-6 decembrie 2008).
- Idem, “Lumea – Biserică în extensie și Rai; Omul – Rege și preot al creației”, în *Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie izvoare ale vieții veșnice*, (Mihai Vizitiu ed.), Editura Trinitas, Iași, 2008.
- Tofană Stelian, “Suspinul creației și slava fiilor lui Dumnezeu, după Rom. 8,19-23”, în *SUBBTO*, nr. 1, 2007.
- Trifa Iosif, “Darul”, în *RT*, nr. 12, decembrie 1921.
- Ungureanu Cezar, “Expresii antinomice în antropologia paulină. O perspectivă teologică asupra textului din 2CO 4, 16”, în *ST*, nr. 2, 2012.
- Varga Cătălin, “Suferința și moartea în Hristos și pentru Hristos. Scurtă încercare de martirologie ortodoxă”, în *Martiri și martiriu în Oastea Domnului*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2017.
- Idem, “Ierarhia Bisericească. Reflecții privind canonicitatea ei”, în *R*, nr. 5, mai 2013.
- Idem, “Preotul Iosif Trifa (1888-1938) și misiunea întreprinsă în poporul român cu ajutorul Sfintei Scripturi”, în vol. *Opus Discipulorum*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015.
- Idem, „Educație creștină și succinte elemente de retorică la Sfântul Apostol Pavel în contextul predicării Evangheliei (Filipeni 1, 12-17)”, în *Dumnezeu – Izvorul Înțelepciunii. Teologie și Educație Ascetică la Sfinții Părinți*, (Daniel Lemeni coord.), Editura Astra Museum, Timișoara, 2016.
- Idem, “Un text misionar problematic: Ioan 20, 23 și acuratețea traducerii celor două verbe principale (*afientai* și *kekratēntai*)”, în *SUBBTO*, nr. 2, 2015.
- Idem, “Frica de Dumnezeu – începutul înțelepciunii. Pilde 1: 7”, în *T*, nr. 3, martie 2015.
- Idem, “*Dikayosinē* în limbajul biblic. O scurtă incursiune filologică, exegetică și teologică”, în *TV*, nr. 9-12, 2014.
- Idem, “Mântuirea și Îndumnezeirea omului prin har, ca extindere a relațiilor treimice la oameni. Contribuția părintelui Dumitru Stăniloae”, în *AR*, nr. 2, 2014.
- Idem, „Elemente de isagogie în epistola 2 Petru (Partea I)”, în *RT*, nr. 2, 2014.
- Vătămanu Cătălin, “*Războiul sfânt* din perspectiva Vechiului Testament”, în *ST*, nr. 3, iulie-septembrie 2006.

Cuprins

Prefață.....	p.
Cuvânt înainte.....	p.
Introducere.....	p.
Abrevieri.....	p.
Duminica dinaintea Botezului Domnului	
<i>Testamentul sfântului apostol Pavel pentru episcopul Timotei.....</i>	<i>p.</i>
Duminica după Botezul Domnului	
<i>Despre slujirea cea sfântă întru zidirea Trupului cel mistic al lui Hristos.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 29-a după Rusalii	
<i>Hristos – Icoana văzută a Nevăzutului Dumnezeu.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 32-a după Rusalii	
<i>Darul primit de la Dumnezeu trebuie în permanență întreținut.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 17-a după Rusalii	
<i>Templul Dumnezeului Celui-Viu necesită curăție și sfințenie permanentă.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 33-a după Rusalii	
<i>Ucenicul crescut după chipul și asemănarea învățătorului său.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 34-a după Rusalii	
<i>Libertatea în Hristos și libertinajul.....</i>	<i>p.</i>
Duminica Înfricoșătoarei Judecăți	
<i>Postul cel adevărat și postul cel smintitor.....</i>	<i>p.</i>
Duminica Izgonirii lui Adam din Rai	
<i>Revenirea Domnului nu se așteaptă cu chefuri și beții.....</i>	<i>p.</i>
Duminica întâi din Post	
<i>Elogiu sfinților credinței.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 2-a din Post	

<i>Mântuirea adusă de Hristos Domnul și conștientizarea ei.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 3-a din Post	
<i>Compătimirea Arhiereului Iisus Hristos.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 4-a din Post	
<i>Promisiunea lui Dumnezeu și neîncrederea omului.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 5-a din Post	
<i>Sfințirea adusă nouă de Arhiereul bunătăților veșnice.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 6-a din Post	
<i>Bucuria viețuirii întru Iisus Hristos.....</i>	<i>p.</i>
Duminica Învierii Domnului	
<i>Botezul cu foc al Duhului Sfânt.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 2-a după Paști	
<i>Biserica crește, prigoana continuă.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 3-a după Paști	
<i>Alegerea celor șapte diaconi. Prima treaptă a Ierarhiei Bisericești.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 4-a după Paști	
<i>Cu apostolul Petru pe urmele Domnului Iisus Hristos.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 5-a după Paști	
<i>Importanța profetului în mijlocul comunității.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 6-a după Paști	
<i>De la suferințe și prigoane întru ospățul convertirii.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 7-a după Paști	
<i>Discursul irenic al Sfântului Pavel în Milet.....</i>	<i>p.</i>
Duminica Pogorârii Sfântului Duh	
<i>Cincizecimea ioanină și cea de la Rusalii. Asemănări sau diferențe?.....</i>	<i>p.</i>
Duminica întâi după Rusalii	
<i>Suferința este taina privirii Golgotei întru dobândirea Împărăției.....</i>	<i>p.</i>

Duminica a 2-a după Rusalii	
<i>Legea mozaică – cunoaștere nedeplină a Domnului.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 3-a după Rusalii	
<i>Roadele îndreptățirii prin credință.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 4-a după Rusalii	
<i>Din robii ai fărâdelegii, robii ai dreptății.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 5-a după Rusalii	
<i>Dreptatea lui Israel și dreptatea lui Hristos.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 6-a după Rusalii	
<i>Roadele vieții întru Hristos.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 7-a după Rusalii	
<i>Despre lucrarea spre binele celorlalți.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 8-a după Rusalii	
<i>Dezbinarea din Corint și dezbinarea românilor.....</i>	<i>p.</i>
Schimbarea la Față a Domnului	
<i>Păzirea adevărului de credință întru rodirea virtuților.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 10-a după Rusalii	
<i>Apostolatul, o jertfă continuă întru zidirea Bisericii.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 11-a după Rusalii	
<i>Despre drepturile pământești ale unui apostol.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 12-a după Rusalii	
<i>Evanghelia Domnului Iisus Cel Înviat rezumată corintenilor.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 13-a după Rusalii	
<i>Ultimele îndemnuri către corinteni.....</i>	<i>p.</i>
Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci	
<i>Despre făptura cea nouă întru Hristos Iisus.....</i>	<i>p.</i>

Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci	
<i>Credința lucrătoare întru răstignirea duhovnicească</i>	<i>p.</i>
Duminica a 18-a după Rusalii	
<i>Milostenia făcută cu inimă curată atrage îmbelșugare.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 19-a după Rusalii	
<i>Experiențele extatice sunt înveșmântate cu virtutea smereniei.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 20-a după Rusalii	
<i>Despre cum a primit Sfântul Apostol Pavel apostolatul.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 21-a după Rusalii	
<i>Episcopul Tit și atitudinea față de eretici.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 23-a după Rusalii	
<i>Mântuirea se primește prin har dar se păstrează prin fapte bune.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 24-a după Rusalii	
<i>Iisus Hristos – pacea noastră cu Dumnezeu.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 22-a după Rusalii	
<i>Despre făptura cea nouă întru Hristos Iisus.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 25-a după Rusalii	
<i>Unitatea de credință este măsura tuturor lucrurilor.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 26-a după Rusalii	
<i>De la întuneric spre Lumina Domnului Hristos.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 30-a după Rusalii	
<i>Datorii sociale întru viața cea nouă.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 31-a după Rusalii	
<i>Primul dintre păcătoși și harul Domnului Hristos.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 27-a după Rusalii	
<i>Strategia duhovnicească a războiului lui Dumnezeu.....</i>	<i>p.</i>
Duminica a 28-a după Rusalii	

Îmbrăcarea în omul cel nou ne obligă la sfințenie.....p.

Duminica dinaintea Nașterii Domnului

Prin credință spre moștenirea veșnică.....p.

Duminica după Nașterea Domnului

Despre cum a primit Sfântul Apostol Pavel apostolatul.....p.

Apostol anexă.....p.

Bibliografie.....p.

Cuprins.....p.

